

Riksdagens protokoll

2013/14:86

Onsdagen den 19 mars

Kl. 09.00 – 21.54

Protokoll
2013/14:86

1 § Justering av protokoll

Protokollet för den 13 mars justerades.

2 § Ansökan om fortsatt ledighet

Talmannen meddelade att *Josefin Brink* (V) ansökt om fortsatt ledighet under tiden den 20 mars–14 maj.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Ali Esbati* (V) skulle fortsätta att tjänstgöra som ersättare för Josefin Brink.

3 § Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att Vänsterpartiets riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Ali Esbati som suppleant i arbetsmarknadsutskottet under Josefin Brinks ledighet.

Talmannen förklarade vald *under tiden den 20 mars–14 maj* till

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Ali Esbati (V)

4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2013/14:363

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:363 Samvetsklausul och fallet Ellinor
av Julia Kronlid (SD)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 28 april 2014.

Skälet till dröjsmålet är redan inplanerade aktiviteter.
Stockholm den 17 mars 2014
Socialdepartementet
Göran Hägglund (KD)
Enligt uppdrag
Marianne Jenryd
Expeditionschef

5 § Anmälan om faktapromemorior

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:
2013/14:FPM64 Förordning om handel och import av avelsdjur och avelsmaterial *KOM(2014) 4*, *KOM(2014) 5* till miljö- och jordbruksutskottet
2013/14:FPM65 Internetpolitik och förvaltning av internet *KOM(2014) 72* till trafikutskottet

6 § Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen:
RiR 2014:3 Staten och det civila samhället i integrationsarbetet

7 § Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Propositioner
2013/14:89 till näringsutskottet
2013/14:110 till justitieutskottet
2013/14:116 till socialförsäkringsutskottet
2013/14:119 till socialutskottet
2013/14:126 till civilutskottet
2013/14:133 till finansutskottet
2013/14:134 till kulturutskottet
2013/14:137 och 138 till socialförsäkringsutskottet
2013/14:141 till miljö- och jordbruksutskottet
2013/14:144 till försvarsutskottet
2013/14:147 till skatteutskottet
2013/14:148 till utbildningsutskottet
2013/14:149 och 150 till skatteutskottet
2013/14:159 till näringsutskottet
2013/14:160 till utbildningsutskottet
2013/14:162 till konstitutionsutskottet
2013/14:164 till skatteutskottet
2013/14:165, 166 och 167 till utrikesutskottet
2013/14:168 till socialutskottet

2013/14:170 till justitieutskottet
2013/14:173 till konstitutionsutskottet
2013/14:174 och 175 till näringsutskottet
2013/14:176 till civilutskottet
2013/14:180 till miljö- och jordbruksutskottet
2013/14:181 till trafikutskottet
2013/14:182, 183, 184 och 186 till miljö- och jordbruksutskottet
2013/14:187 till näringsutskottet
2013/14:188 till utbildningsutskottet
2013/14:191 till kulturutskottet
2013/14:192 och 194 till justitieutskottet
2013/14:195 till civilutskottet

Skrivelser

2013/14:75 till konstitutionsutskottet
2013/14:90, 114, 131 och 139 till utrikesutskottet
2013/14:152 till kulturutskottet
2013/14:154 till utrikesutskottet
2013/14:193 till utbildningsutskottet

8 § Ärenden för förnyad bordläggning

Följande dokument bordlades för andra gången:
Skatteutskottets betänkande 2013/14:SkU16
Konstitutionsutskottets betänkanden 2013/14:KU18 och KU23
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2013/14:AU5

9 § Vissa frågor om militär verksamhet m.m.

*Vissa frågor om militär
verksamhet m.m.*

Försvarsutskottets betänkande 2013/14:FöU9
Vissa frågor om militär verksamhet m.m.
föredrogs.

Anf. 1 ÅSA LINDESTAM (S):

Herr talman! Detta ärende gäller motioner från 2011, 2012 och 2013 och kallas *Vissa frågor om militär verksamhet*. Vi ska göra ett försök att debattera detta, och jag vill börja med en liten exposé över hur världen är just nu.

Försvarsfrågor och Försvarsmakten handlar mycket om en försäkring som vi investerar i här i Sverige och som ska göra att vi inte behöver utsättas för hot. I många stunder har vi sagt att det inte behövs så mycket därför att världen är relativt god och trevlig, men just nu ser vi att andra saker händer. Vi måste hela tiden förhålla oss till det som händer både nära och långt borta, för det kan ske även här.

Från Sveriges sida vill vi helst inte använda denna försäkring alls annat än när FN kallar oss till olika missioner. Men vi måste ändå ha lite muskler hemma. Vi måste ha tillräckligt med muskler, och det är detta vi kommer att debattera i dag. Det tar lång tid att bygga dessa muskler, men

de måste kunna användas för väldigt snabba insatser. Det har vi sett de senaste dagarna.

När jag nu går in på ärendet börjar jag med materiel och anskaffning av sådant. Vi socialdemokrater vill att det ska finnas en särskild översyn av detta materiel i dag. Vi vill att man ska göra en rejäl utredning om det.

Just nu handlar det i första hand om våra ytstridsfartyg. Vi har ett antal korvetter som kallas Visby, och de måste ha relevant utrustning. Alla måste vara på plats, men de måste också ha de sensorer och vapensystem de behöver tillsammans med ett luftvärnsskydd. Detta måste finnas i anslutning till flygbaser, och det måste vara ett lång- eller medelräckviddigt luftvärn. Detta diskuterar vi en hel del just nu i Förvarsberedningen, som håller på med dessa frågor.

Det handlar om investering. Så fort ordet investering nämns tänker man på väldigt mycket pengar, och då gäller det att investera i rätt saker. Men vi måste se över livslängden på de saker vi redan har. Ibland går det att livstidsförlänga, och det är inget fel med det.

Vi måste också ha saker som är relevanta och som går att använda i dag. Det måste till praktisk handling runt allt detta, och sedan måste vi förstås också prioritera. Det viktiga är dock att vi får en särskild översyn av materiel och dess anskaffning.

Vi vet att försvarsindustrin behöver långsiktighet för att kunna verka. Vi kräver ett nationellt samverkansprogram i syfte att värna och utveckla vår försvarsindustriella kompetens. Det handlar om förmågor där vi redan är unika, till exempel luftstrid och marina försvarssystem, men också om arméns behov.

Vi vill ha en säkerhetspolitisk syn på detta samverkansprogram, och industrin måste förstås vara med när vi utformar det. För att få en bred samsyn i dessa frågor är det inte bara industrin och de företag vi pratar om som måste vara med utan också akademien och de fackliga organisationerna.

Självklart har detta också regionalpolitisk betydelse. Jag behöver bara nämna Linköping, Örnköldsvik, Karlskrona, Karlskoga – jag skulle kunna fortsätta med en lång rad orter som vi alla känner har stor betydelse för försvarsindustrin och regionalpolitiken.

Vi måste lägga en säkerhetspolitisk hörnsten för detta. Det är viktigt att ha ett nära samarbete med svenska staten i de här frågorna. Vi har hört många gånger här i kammaren att när det gäller utveckling av förmågor måste det finnas en beställare på den svenska sidan. Det är nästan omöjligt att sälja system till andra om vi inte själva utnyttjar dem.

Den svenska ubåtsförmågan är unik, och den har vi också debatterat många gånger i den här kammaren. Den måste vi ta till vara här i Sverige så att vi kan få de ubåtar vi behöver och inte ställa oss i kö med andra som också vill ha dem. Vi har en unik och lång kust, och där måste vi kunna ha många ubåtar. Den svenska undervattenstekniken är väldigt speciell.

Det handlar också om finansiering av hemvärnet. I budgeten för 2012 var hemvärnets budget 1 procent av Försvarmaktens. Det är bara 1 procent som går till hemvärnets, trots att de är nästan lika många som i Försvarmakten.

Vi har många hemvärnssoldater hos oss, och de har blivit betydligt effektivare de senaste åren och allt bättre utrustade. De är en väldigt

kostnadseffektiv resurs, och det är viktigt att ta vara på deras kompetens. Det kan handla om den gamla värnplikten men också om den nyare GMU:n, grundläggande militär utbildning. Vi ska ta vara på dessa killar och tjejer.

Hemvärnet har verksamhet över hela landet – det är nästan bara de som finns överallt. Jag kommer från en del av Sverige där det är väldigt tomt förutom hemvärnet, så jag vill inte att vi sparar in på dem. Vi har naggat dem i kanten på senare år, och därför lägger vi tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet fram en reservation om ett eget anslag för hemvärnet.

Man ska inte kunna nalla av deras pengar. De ska ha ett eget anslag som ska vara stabilt och långsiktigt så att de kan ha en verksamhet där de vet att de vågar investera och styra. Man kan styra en verksamhet lättare när man själv kan förändra budgetar över åren och ser vad de innehåller. Vi vill ha en finansiering där hemvärnet har ett eget anslag som ingen annan kan ta pengar från.

För att spara tid i kammaren – jag vet att vi har ont om det – yrkar jag inte bifall till de reservationer vi har skrivit utan enbart till reservation 14.

Anf. 2 PETER RÅDBERG (MP):

Herr talman! Vättern är vattentäkt för hundratusentals människor och är en av Europas största dricksvattenreservoarer. Den har därmed stor betydelse för människor som bor runt sjön. Vättern skyddas också enligt miljöbalken genom fyra riksintressen, för friluftsliv, fiske, natur och kulturmiljö. Dessutom är Vättern i sin helhet en del av EU:s nätverk av skyddade områden, ett så kallat Natura 2000-område, och har därmed stort riksintresse. Regering och riksdag har lovat att skydda Vättern för eftervärlden.

Just i denna sjö ville Försvarsmakten i ett första skede öka den militära verksamheten med 300 procent, från 20 till 80 dagar per år. Man ville även kunna fälla bomber 10 nätter per år. Men efter hårt tryck från allmänheten mot Försvarsmaktens planer ändrade sig Försvarsmakten och minskade antalet skjutdagar från 80 till 50 dagar per år.

De har också backat något och kan nu tänka sig att skjuta lite färre skott än vad de sade först. Helt plötsligt kunde de halvera sin ökning med 150 procentenheter av den ökning som de först ville ha. Men Försvarsmakten vill fortfarande ha en ökning med just 150 procent från det antal dagar som det var från början, nämligen 20 dagar, så att det blir 50 dagar.

Man vill fortfarande ha tillstånd att ha skarpa stridsövningar tillsammans med främmande makt, där attackplanet JAS 39 Gripen, flera helikoptertyper, obemannade farkoster, UAV, och raketer med undervattens-explosioner ska användas. Målen är både land- och sjöbaserade.

Man har ansökt om att få skjuta närmare 10 000 raketer och avlossa upp till 30 000 skott med automatkanon i Vätterns dricksvatten. Dessutom vill man öka utsläppen från 193 till drygt 5 000 kubikmeter flygfotogen varje år.

Flyghöjderna för JAS 39 Gripen varierar mellan 100 och 400 meter. För de fyra olika helikoptertyperna är flyghöjden lägre än 100 meter. Ökningen av utsläpp av flygfotogen blir dramatisk och får naturligtvis konsekvenser för naturen.

Särskilt belastade områden är vid målområdet men även vid vändkurvorna för JAS 39 vid Karlsborg och Visingsö, där ökat kraftpådrag från JAS-planen ger ökade utsläpp.

Projekttilskrot som bly, stål och koppar kommer att påverka sjön negativt. Ingen bottensanering är planerad. Området skulle kunna betecknas som en plats för dumpning av miljöfarligt gods.

En fråga som jag ställde tidigare till dåvarande försvarsministern var: Vilka är Försvarsmaktens nya behov, när man först ville öka sin verksamhet med 300 procent men nu nöjer sig med 150 procent? Försvarsmakten hänvisade då till tre huvudargument för utvidgningen. Det första skälet var ökad internationell inriktning och internationella uppdrag och behov. Det andra var nedläggningen av F 6 i Karlsborg. Det tredje var att det inte finns någon annan plats att öva på än just Vättern.

Försvarsmakten har erkänt att de inte har utrett någon annan plats för sin verksamhet än den som finns i Vättern, trots att Miljöbalken anger att man måste utreda flera alternativ när man gör en så stor förändring.

Försvarsmakten hänvisar till ökad internationell inriktning och internationella uppdrag och behov men har inte redovisat vilka uppdrag eller behov som skulle motivera en sådan kraftig ökning av den militära verksamheten.

De har inte heller redovisat vilka länder som kommer att öva med Försvarsmakten. Om man får komma med någon form av gissning, som man måste göra när man inte får reda på något, kommer de här samövningarna kanske att ske med Nordic Battlegroup och Partnership for Peace, Natosamarbetet. Men det har Försvarsmakten och försvarsministern varken bekräftat eller dementerat.

Den föreslagna ökningen av bombningar i Vättern medför ökade risker av blyutsläpp, som påverkar dricksvattnet. Den utökade flygverksamheten bidrar också till ökat buller, vilket kommer att ha negativ inverkan på bland annat näringsliv, turism, djurliv och rekreation inom ett stort geografiskt område.

Protesterna runt Vättern har varit massiva och är fortfarande kraftiga. Samtliga partier är faktiskt emot ökningen av Försvarsmaktens verksamhet över Vättern. Det finns också protester från näringslivet och de företag som finns runt sjön. Människor som vill få en lugn stund och vara ute och fiska har också protesterat, och djurlivet påverkas naturligtvis också.

Det är något jag tycker är lite märkligt. Om man tittar bakåt i tiden, kanske på 60- och 70-talet, ser man att Försvarsmakten hade en balans, kan man säga, mellan sin verksamhet och allmänheten. Men i dag kommer Försvarsmakten i konflikt på många områden, och detta är ett exempel. Från vårt håll tycker vi inte att Försvarsmakten hanterar detta på ett optimalt sätt. Den verksamhet som Försvarsmakten nu planerar utmanar den balans som tidigare har rått mellan försvarsintresset och andra intressen.

Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 14.

Jag vill också, herr talman, säga några ord om vindkraften. Försvarsmaktens vindkraftsstopp är ett av de största hindren för att nå Sveriges potential för ökad vindkraft. Försvarets stoppområden har vidgats sedan riksdagen senast behandlade frågan. Halva landytan i södra Sverige omfattas i dag av försvarets vindkraftsrestriktioner. Stora ekonomiska värden och en betydande andel förnybar el står på spel.

Den utredning som Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, har presenterat visar att det omfattande stopp för vindkraft som svenska försvaret har infört saknar motstycke i andra länder. År 2010 återopade Försvarsmakten sitt veto och införde vindkraftsförbud inom en godtycklig radie av 40 kilometer runt sina flygplatser. Det har man nu backat på. Därefter har området i och för sig vidgats, och även så kallade MSA-tytor, med en radie på 55 kilometer runt en flygplats, skjutområden och områden omkring väderradarstationer utesluter i dag vindkraft.

Olyckligtvis är detta ofta områden där vindförhållandena är som allra bäst. Försvarsmakten har ett uppdrag att bidra till att nå den nationella planeringsramen för vindkraft men motverkar aktivt och konsekvent den förordningen. De försvarar mer än bidrar till att nå målet om vindkraftsutbyggnad. Det anser vi är allvarligt.

Regeringen har vid flera tillfällen försökt styra Försvarsmakten mot att agera i överensstämmelse med lagstiftningen. Men hittills har Försvarsmakten själv fått utreda konsekvenserna för den egna myndighetens verksamhet, och det tycker vi inte har fungerat.

Försvarsmakten får yttra sig inför alla beslut om att tillåta etablering av vindkraftverk. Genom sin starka ställning i miljölagstiftningen har Försvarsmakten i praktiken fått vetorätt mot nya vindkraftverk. Denna vetorätt används flitigt, ofta med vaga hänvisningar till rikets säkerhet, när en vindkraftsetablering stoppas. Detta gör det omöjligt att pröva rimligheten i Försvarsmaktens ställningstagande och hindrar också vindkraftsprojektörerna att förändra vindparkens utformning för att på så sätt kunna få den godkänd.

Med försvarets ökande anspråk på användning av markområden ter det sig motiverat med en mer preciserad och snävare syn på vad som i dessa sammanhang kan anses ligga i begreppet ”rikets säkerhet”.

När två riksintressen står mot varandra kan det inte vara rimligt att Försvarsmakten ska ha tolkningsföreträde för vilket riksintresse som ska gälla. Försvarsmaktens vindkraftsstopp behöver omprövas för att vindkraften ska låtas samexistera med försvaret.

Jag yrkar därmed bifall till reservation 8.

Anf. 3 MIKAEL JANSSON (SD):

Herr talman! För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Ett folkförsvar grundar sig ytterst på en gemensam identitet och en beredvillighet att offra sig själv för sitt folks skull. Att offra sig själv i en krigssituation är naturligtvis bland det yttersta offer man kan göra. Bara människor i ett välmående kollektiv gör detta frivilligt. Motsatsen till folkförsvar är legosoldater som har krigskonsten som ett yrke.

Fördelen med ett folkförsvar är att det är mycket svårt att besegra; det försvarar sig in i det sista. Det har många kolonialmakter fått erfaras i krig mot tekniskt underlägsna motståndare med stort mod och offervilja.

Även om det i Sverige inte längre finns plats för hela årskullar att genomgå värnplikt finns det goda skäl att låta hela årskullar genomgå en fysisk mönstring. En del av varje årskull bör sedan värnpliktutbildas. De färdigutbildade värnpliktiga placeras i krigsorganisationen men utgör också en rekryteringsbas för militära yrkeskontrakt.

Allra viktigast är skalförsvaret. Det är det som ger den omedelbara tröskeleffekten. Därför budgeterar vi för två–fyra stridsflygdivisioner till och ett återöppnande av F 16 år 2016.

Detta tillsammans med att vi budgeterar för ett nytt långräckviddigt luftvärn redan i år till skydd för Stockholm, Gotland och våra flygbaser skulle redan i år skapa en kraftigt stärkt tröskeleffekt. En förstärkt tröskeleffekt skulle också tre kustartilleribrigader bidra till, och vi budgeterar för att det ska vara klart år 2023.

Likasa skulle återupprättande av Marinbas Väst och Öst år 2016 ha en sådan effekt.

Sex mekaniserade brigader i var sitt militärdistrikt skulle ge ett försvar på djupet. Vi budgeterar för att det ska vara klart år 2023.

Ledningscentraler och andra mål som är högvärdiga för fienden ska skyddas i bergrum eller på annat sätt.

Jag vill påminna om att skillnaden mellan Sverigedemokraterna och andra partier som kallar sig försvarsvänliga är att vi prioriterar fram resurser. Ingen blir lyckligare än jag den dag då fler partier prioriterar fram ordentliga resurser till försvaret. Vi kan fortfarande hoppas att Försvarsberedningen kommer att ha den effekten på partierna. Men det räcker inte med en höjning på 100 miljoner kronor. Det krävs en kraftig höjning av försvarsanslaget. Tänk på det alla ni som säger att försvaret är viktigt!

Sverigedemokraterna ser inte den dagsaktuella hotbilden som den viktigaste utgångspunkten när behovet av militärt försvar ska bedömas. Hotbilden kan snabbt förändras, men acceptabel försvarsförmåga kan inte skapas lika snabbt. Den potentiella hotbilden, som sträcker sig över tio år framåt, är den som vårt försvar måste dimensioneras för.

Försvaret har bantats på alla sätt. Det märker man ju mer man besöker verksamheterna och finner alla olika dolda och öppna underskott.

Naturligtvis försöker alla som arbetar i Försvarsmakten att leverera så bra som möjligt i alla fall, annars vore de ju inte våra duktiga svenska officerare och soldater. Men problemen är enorma.

Allra mest problematiskt verkar bemanningssidan vara hos marinen och flygvapnet. Kritiska kompetenser är inte alltid dubblerade, och där det borde finnas drygt två besättningar per farkost finns det knappt en. Vad det betyder för uthålligheten vid höjd beredskap kan man lätt föreställa sig.

Det är också lätt att förstå att farkosterna, vare sig de är för strid under eller på vattenytan eller i luften, inte blir utnyttjade på ett sätt som motsvarar deras inköpskostnad.

För att politikerna fullt ut ska förstå situationen och kunna debattera den måste redovisningen till riksdagen göras bättre. En sådan tydligare redovisning innebär enligt expertis ingen säkerhetsrisk.

Försvarsmakten bör styras med budget, mål och riktlinjer. Regeringen bör undvika direkt inblandning. Om regeringen direktstyr i Försvarsmakten är det viktigt att detta protokollförs.

De genomförandegrupper som denna regering skickat in i Försvarsmakten har haft skrämmande effekt. Materielprojekt har avbrutits och återstartats, och därigenom har stora kostnader och oreda skapats.

Kanske talar jag i egenintresse när jag talar om att återupprätta den särskilda beredskapspolisen. Jag kallades själv in till den särskilda bered-

skapspolisen år 1999. Den särskilda beredskapspolisen bestod av 1 500 män med höga värnpliktsbetyg uttagna i landet.

Med värnplikten i ryggen och lite påbyggnadsutbildning, framför allt polisjuridik, var detta en mycket användbar styrka. Ambitionen var mycket hög, och alla i förbanden hade olika yrkesbakgrunder att spetsa den gemensamma kompetensen med. Kostnaden för den särskilda beredskapspolisen var 25 miljoner kronor årligen.

Att regeringen Reinfeldt har lagt ned den särskilda beredskapspolisen är en stor skandal. Hur vi än går vidare bör inte hemvärnet användas vid insatser mot folkmassor eller dylika känsliga operationer. Det är en uppgift för polisen.

Men polisen bör förstärkas med någon form av gendarmeri, särskild beredskapspolis eller annan organisation. Dessa bör få polismans befogenheter efter inkallelse vid civila kriser, naturkatastrofer, sjukdomsutbrott, sökning efter försvunna personer, utrymning vid olyckor och ordning vid internationella konferenser i Sverige med mera.

I händelse av krig anser jag att beredskapspolisen främst ska verka för skydd av civilbefolkningen.

Anf. 4 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Herr talman! Det betänkande som vi nu behandlar innehåller en hel del olika saker. Det känns lite grann som gott och blandat, och vi ska plocka fram en del som har blivit över när det gäller försvarsdebatten. Jag tänker ta upp några saker. Men jag börjar med att yrka bifall till vår egen reservation 4, som handlar om Natoövningar.

Först ska jag ta upp frågan om skjutfält. Peter Rådberg tog upp den. På ett förtjänstfullt sätt beskrev han situationen och hur det ser ut framför allt runt Vättern.

Vi har i vår reservation tagit upp lite andra saker också, till exempel Göteborgs skärgård som också är ett område som är hotat av Försvarsmaktens planer på utökade övningar. Vi tycker att det är fel, och vi tror att det går att göra på ett annat sätt utan att hota miljövärden som vi måste bevara på olika sätt.

Nu har Försvarsmakten faktiskt backat. Vi har haft en process där. Jag bor i Östergötland, och runt Vättern har det varit många processer både kring Försvarsmaktens övningar och kring gruvnäringen när det gäller prospektering för att utvinna metaller. Jag tror att det finns en stor oro bland befolkningen runt Vättern för vad detta ska leda till. Det är inte bra att vi har en försvarsmakt som kanske inte alltid har en viss ödmjukhet inför dessa frågor. Jag vet att Försvarsmakten vid vissa möten har haft en ganska stel inställning till dessa frågor. Nu har man backat och har kanske förstått att det krävs en ödmjuk inställning för att få detta att fungera.

Utgångsläget med bland annat Vättern som en stor dricksvattentäkt för många människor runt Vättern måste beaktas på ett sådant sätt att man hittar andra ställen att öva på. Försvarsmakten måste öva – det är vi överens om – men frågan är var. Jag tror att man kan komma överens om att hitta andra ställen att öva på om man iakttar dessa miljöfrågor. Det går nog att komma överens om.

En annan sak som jag vill lyfta fram och som jag tycker är mer besvärande är den Natoverksamhet och de övningar som pågår på svensk

mark. Vi i Vänsterpartiet har alltid hävdad vår alliansfrihet, och vi har haft en mycket kritisk inställning till organisationen Nato. Vi ska skilja på Natoländer och organisationen Nato, för i det här fallet handlar det om att Nato som organisation tillåts öva på svensk mark.

Vi tror att detta definitivt är ett led i vissa partiers strävan att mota in Sverige i Nato, och vi tror att det är någonting vi måste titta på och beivra. Vi anser att man helt enkelt ska ta bort alla Natoledda övningar över svenskt territorium som syftar till att vi ska samarbeta mer med Nato som organisation – som syftar till att utöka samarbetet och kanske till och med driva in Sverige i Nato. Ju närmare vi kommer Nato, desto svårare blir det att motivera att vi står utanför, och det är en utveckling vi behöver ha med oss när vi pratar om det här.

Vi har egentligen ingenting emot ett samarbete med andra länder, framför allt i Norden, och vi tror att det går att göra det på ett bra sätt. Det görs redan i dag. Det har egentligen inte heller så stora komplikationer att både Norge och Danmark är Natoländer; jag tror att det går att hantera det på det sätt vi har gjort hittills, utan att blanda in organisationen Nato på det sätt som i dag görs när det gäller skjutfälten.

Jag tror att det här är något vi definitivt måste lyfta upp mycket mer även i den debatt som förs i övrigt i försvarspolitiken när det gäller just Natosamarbetet. Jag tror nämligen att det finns fler saker i det här, men det är detta som lyfts upp när det gäller övnings- och skjutfält och de övningar som görs där.

Den tredje frågan jag tycker är besvärande handlar om materielsidan när det gäller Försvarsmakten. Från Försvarsmaktens egna investeringsplaner vet vi i dag att JAS 39 Gripen E upptar ungefär 57 procent av alla de ekonomiska ramar vi har för investeringar, i alla fall under de kommande åren. Det blir alltså en propp när det gäller andra investeringar. Vi tror att det kan bli ett väldigt stort problem framöver om vi inte hittar antingen mer pengar eller ett sätt att bygga in en planering där vi får fram fler vapenplattformar som inte är flygplan.

Jag tror att det här är någonting vi kommer att få väldiga problem med framöver när vi ska titta på hur vi ska investera i och förändra vår svenska försvarsmakt. Det är något vi definitivt kommer att få besvär med, och vilken regering vi får i höst har ingen betydelse – det blir en annan regering, hoppas jag, men jag tror inte att det är någonting man kommer undan. Problemet kommer att ligga och mala i ett antal år för att vi ska få till det. Då krävs också en bred uppslutning för att vi ska få till någonting som fungerar när det gäller de bitarna.

Jag vill kort säga något om vindkraften. När det gäller olika saker i vindkraften var Peter Rådberg inne på det på ett bra sätt, och jag tror att vi kommer att kunna lösa det. Det finns i dag, kanske ungefär som med skjutfälten, en mer ödmjuk inställning till att man måste kunna samexistera på olika sätt även när det gäller energiförsörjning. Jag tror att vi kommer att kunna lösa det på ett bra sätt.

Den sista punkt jag tänker ta upp, herr talman, är hemvärnet. Vänsterpartiet har varit tydligt med att vi anser att hemvärnet är en av de viktiga delarna av Försvarsmakten och vårt försvar. Det finns i dag från många en positiv inställning till hemvärnet som en del av försvaret, och vi har en rekrytering som kanske går rätt bra på olika ställen. Vi tror att det här är någonting vi behöver markera genom att ge hemvärnet en egen bud-

getpost. Det skulle vara en stark markering för att visa hur högt vi värde-
rar hemvärnets roll.

Jag tror att det är rätt väg att gå. Vi har i dag en problematik när det
gäller insatsorganisationer som handlar om både personalförsörjning och
materiel, och vi skulle kunna lösa en del av problemet genom att utöka
hemvärnets såväl befogenheter i krig som materiel och uppgifter. Jag tror
att det är någonting vi måste ta in i debatten.

Vi har haft en diskussion om militärstrategi där framför allt Gotland
har varit ett hett ämne på många ställen. Jag tror att det är en lösning för
att inte ur militärstrategisk synpunkt rucka på det vi faktiskt vill göra
med vår insatsorganisation. Ett rörligt och flexibelt försvar kan lösa pro-
blematiken med Gotland genom att vi utrustar hemvärdet mycket mer
och ger dem fler uppgifter. Hemvärnets stora positiva påverkan är att
man faktiskt hela tiden finns på plats lokalt. Ger man dem mer och bättre
utrustning samt bättre uppgifter kan de klara uppgiften på ett sådant sätt
att vi kanske inte ens behöver rucka på insatsorganisationen.

Jag menar att hemvärdet i dag är en modern del av försvaret och För-
svarsmakten som definitivt kan ges fler uppgifter och lösa de uppgifterna
på ett bra sätt. Då behöver vi inte hantera militärstrategin på ett sådant
sätt att vi förstör det som egentligen är tänkt med en insatsorganisation.
Det behöver vi ta i beaktande. Jag har också hört och sett i medierna att
hemvärdet på Gotland blir mer och mer populärt – fler och fler söker sig
till hemvärdet på Gotland utifrån just aspekterna att vi behöver ha en
militär närvaro på Gotland som är lokal och som har både lokalkänne-
dom och något slags känsla för hembygden. Det är en av hemvärnets
stora och positiva effekter.

Jag tror därför att det är någonting vi kommer att få diskutera. Vi har
mycket att tjäna på att ge hemvärdet bättre uppgifter och en säkrare
finansiering samt en säkerhet i att vi räknar med dem när det gäller för-
svaret av Sverige.

Anf. 5 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! Det ryska olagliga införlivandet av Krim och hoten mot
Ukraina visar än en gång att fred och frihet tyvärr ingalunda är några
självklara eller naturliga tillstånd i världen.

När nu ett europeiskt land i vårt närområde drabbats finns all anled-
ning att återigen påminna om att friheten inte kan eller ska tas för given.
För oss som står upp för frihet, demokrati och mänskliga rättigheter är
Ukrainas sak vår. Det är också vår EU-flagga som har använts som fri-
hetssymbol av folket på Majdan – mot korruption, mot frånvaron av
rättsstat och mot närvaron av kleptokrater till ledare.

Herr talman! År 1814 slöts freden i Kiel, vilket vi har celebrerat i
riksdagen och kammaren. Med detta inleddes den kanske längsta oav-
brutna – och fortfarande pågående – tiden av fred. Dessa två hundra år av
oavbruten fred för Sverige har vi lyckats uppnå genom inställda stor-
maktsambitioner och ett relevant försvar av våra gränser och territorium
samt genom att våra tidigare fiender gjorts till närmaste vänner och allie-
rade. Jag tror att det finns åtskilligt att lära sig av dessa två sekel av
svensk historia.

Sverige är en av världens äldsta fortfarande fungerande demokratier.
Trots politiska olikheter har vi en lång och stolt tradition av breda över-

enskommelser. Vårt system är stabilt, förutsägbart och förankrat hos medborgarna. Det är med denna omvärldsbeskrivning som orientering jag förfäktar behovet av ett fortsatt svenskt försvar som förmår skydda, bevaka och försvara. Vi gör det tillsammans i vårt närområde, och vi strävar efter en så bred politisk bas för agerandet som möjligt i vårt parlament.

Herr talman! I motionsbetänkandet behandlas 10 överväganden och 15 reservationer. Här berörs allt från försvarets organisation till försvarsindustriella spörsmål. De fyra tidigare talarna har visat på bredden. Som vanligt är det stort och smått i ett motionsbetänkande. Somt har hörts och önskats tidigare, och somt är nytt. Låt mig beröra något.

Herr talman! Försvarets grundorganisation spikades i samband med 2004 års försvarspolitiska beslut. I detta framgår bland annat att Försvarsmakten skulle inrätta fyra regionala staber som skulle samordna den markterritoriella verksamheten. Av instruktionen framgår att Försvarsmakten själv beslutar om sin grundorganisation gällande de delar som inte är instruktionsreglerade. Samtidigt måste ett samlat försvarsmaktsperspektiv genomsyra behandlingen av grundorganisationen. Till detta läggs att effektivitet och långsiktighet ska vara hörnstenar i den fortsatta utvecklingen.

Utskottet delar den bedömningen men noterar en reservation från Sverigedemokraterna.

Herr talman! Det måste anses som självklart att varje myndighet ska ha möjlighet att bedriva sin verksamhet på ett sätt som avspeglar verkliga förhållanden. Således är tillgången till och ledningen av övnings- och skjutfält en självklarhet för den svenska Försvarsmakten – vårt försvar måste kunna öva och utveckla sina förmågor. När det handlar om övningar är det givetvis lika viktigt att försvaret får genomföra dessa i olika typer av miljöer, för att på så sätt utveckla sin förmågebredd. Därför är försvaret självt bäst lämpat att avgöra vilka övningsfält det vill använda och hur det vill utveckla verksamheten vid dessa.

Således blir det avslag på förslag från Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Sverige bedriver i dag internationella samarbeten med olika partner som Nato och PFF, alltså Partnerskap för fred, där tillträdesförordningen reglerar tillträde till svenskt territorium. Det är dock viktigt att sagda övnings- och skjutfält finns tillgängliga för de verksamheter som dessa samarbeten kräver. Notabel är Vänsterpartiets beröringsångest inför allt som har med Nato att göra. Partiet säger nej till övning i Sverige, tvärtom idén om samverkan och samarbete och att säkerhet byggs tillsammans. Ett nej räcker som idé, menar Vänsterpartiet.

Herr talman! En framgångsrik verksamhet kräver tillgång till rätt utrustning på rätt plats, rätt ordnad och till rätt pris. Detta gäller även den svenska försvarsmakten. Huvudregeln för försvaret är att materielanskaffningen ska ske på operativ behovsbasis, att varje sådan anskaffning måste prövas mot andra alternativ och att den måste vara ekonomiskt försvarbar. Det har vi i alla fall varit överens om tidigare. Dessutom har grunden varit försvarets behov, inte någon annans behov, inte behovet av någon industripolitik som försvann för 30–40 år sedan, sörjd lika lite som de svartvita tv-mottagarna eller trattgrammofonerna och sannolikt ungefär lika modern som 70-talets industripolitik.

Regeringen har tillsatt en utredning om styrningen av materielinvesteringar. Utredningen leds av Dan Ohlsson, överdirektör på FMV, och ska inkomma med förslag kring hur regeringen kan förbättra planeringen för investeringar i försvarsmateriel. Möjligheten till projektuppföljning ur såväl ekonomiska som förmågemässiga perspektiv ska förbättras. Därmed tillgodoses också riksdagens önskemål om en mer spårbar materielredovisning. Jag tror att vi är rätt många som har förväntningar på vad utredningen kommer fram till när den läggs fram den 31 mars.

Regeringen har dessutom utvecklat materielredovisningen i flera budgetpropositioner de senaste åren. Materielprioriteringen i inriktningspropositionen fokuserar på försvarets operativa behov, och detta är en viktig del i försvarsreformen mot ett insatsberett försvar.

Herr talman! Svensk försvarsindustri saknar i dagsläget inhemska orderstorlekar som medger full kostnadstäckning för de krav som försvaret ställer vad gäller ordervolymer eller prestanda och kvalitet. Därför krävs att försvarsindustrin kan få avsättning på andra marknader för att på så sätt kunna bibehålla både rimlig prissättning och teknologisk kompetens. Det handlar om samverkan med andra länder. Det handlar om export. Allmänna förutsättningar och marknadsmässiga principer gynnar bäst den exportberoende försvarsindustrin. Generella insatser för att skapa ett gott innovationsklimat är prioriterade av regeringen. I dag exporteras mer än 60 procent av försvarsindustrins produkter.

Herr talman! Låt mig avsluta med några reflektioner kring ekonomi och finansiering.

I en av sina reservationer räknar Socialdemokraterna upp eller antyder ett antal materielprojekt, många av dem intressanta. Vid vart och ett av dessa hänger och dinglar en prislapp. Försvarsberedningen som nu arbetar kan mycket väl komma med förslag som leder till behovet av ökade försvarsutgifter.

Men då är det centralt med ordning i ekonomin. Det går inte att komma med utgiftslöften när närmare hälften av finansieringen fallit, bland annat på grund av att Socialdemokraterna nu säger sig stå bakom det förstärkta jobbskatteavdraget. I Socialdemokraternas budgetmotion, framlagd här i riksdagen, presenterades sammantaget utgiftslöften på 27 miljarder kronor, men det fanns bara finansiering på 16 miljarder kronor. Det innebär ett hål i Socialdemokraternas budgetförslag på 11 miljarder kronor, enligt det vi hitintills har kunnat räkna på.

Utan kontroll över de offentliga finanserna hotas både jobben och tryggheten för dem som är i störst behov av samhällets stöd. Senast en svensk regering tappade kontrollen över de offentliga finanserna var för ungefär 20–25 år sedan, då svensk ekonomi gick omkull, ungefär 500 000 svenskar miste jobbet och trygghetssystemen skakades i grunden.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har sammantaget gjort över 100 nya utspel efter att deras budgetmotioner presenterades i oktober, 100 utspel om saker de tre partierna vill göra men där man saknar täckning i finansiering och genomförande. Därför, herr talman, går det att tala om ett finansieringshål.

Dock ska erkännas att de rödgröna partierna, som har som ambition att utgöra någon form av regeringsalternativ till Alliansen, har olika syn på just försvaret. S har hitintills tagit rygg på Alliansen i fråga om för-

svarsbudgeten, även om det som tidigare påpekats antyds saker både här och där. Miljöpartiet vill skära ned försvarsanslaget med 7,2 miljarder de närmaste fyra åren. Vänsterpartiet vill skära ned försvarsanslaget med 3,4 miljarder de kommande tre åren.

Så ser det ut, herr talman! Det är dessa realiteter svensk politik och försvarspolitik handlar om. Med dessa avslutande ord vill jag yrka avslag på motionerna och yrka bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

I detta anförande instämde Anders Hansson (M).

Anf. 6 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Det är alltid intressant att lyssna på Hans Wallmark, som är rätt värtalig. Han började med Krim och Ukraina som något slags kontext till det vi ska prata om i dag. Jag tycker att det fattas lite där, nämligen en bild av hur det verkligen ser ut och de problem som man har oavsett hur det utvecklar sig, men det kanske vi kan ta i en annan debatt.

Jag har några frågor som jag skulle vilja ha svar på. Först gäller det skjutfält och miljöproblem. Är det så att Hans Wallmark inte ser de problem som finns och som vi har lyft fram i våra motioner och vår reservation när det gäller till exempel Vättern? Är Hans Wallmark oroad för befolkningen runt Vättern? Man känner oro för både gruvnäringen, som faktiskt ökar och är ett miljöproblem i sig, och Försvarsmaktens eventuellt ökade verksamhet. Detta har stor påverkan på de människor som bor runt Vättern, framför allt när det gäller miljöfrågan, föroreningar och sådana saker. Vi ska "ladda ned" en väldig massa mer ammunition och sådant i Vättern, och vi ska dessutom ha en massa mer flygbränsle i luften. Är det sådant som ni inte tar hänsyn till? Är det så att Moderaterna tycker att det är helt okej?

Sedan handlar det om Natosamarbetet. Hur är det bilden av Nato egentligen är? Hans Wallmark tycker att vi på något sätt är överdrivet kritiska mot Nato. Men hur är det med den kritiska bilden från Moderaterna? Kan man se problematiken med Nato som försvarsallians, där framför allt USA, vår enda supermakt, har en oerhört stor påverkan? USA står för närmare 70 procent av pengarna till Nato. Det är klart att de påverkar. Ser Moderaterna några problem över huvud taget? Eller finns det inga problem med att ha ett samarbete med organisationen Nato, när vi dessutom ska ladda in en massa pengar för att vara med? Vad är det som i så fall skulle kunna vara problematiskt? USA försöker som supermakt i världen sätta press på en massa länder utifrån sina egna syften. Går det inte att se något problem med det?

Anf. 7 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Jag fick frågor från Torbjörn Björlund om två ämnen. Först gällde det miljöproblematiken. Det här är reglerat. Tillståndsgivningen har stöd i miljöbalken. Det finns dessutom platser i Sverige där man nu känner saknad efter de plan som funnits i luften. Jag kommer från Ängelholm. Där fanns det under min tid som kommunalråd, när vi fortfarande hade F 10 som flottilj, en del kritik mot flygbuller. I dag tror jag att många saknar det flygbullret. Det är samma sak på andra håll; man är stolt över att den typen av verksamhet finns.

När det gäller skjut- och övningsfält är det ytterst så att man måste göra en prövning i balans mellan miljöproblematiken, som Torbjörn Björlund fäster uppmärksamheten på, och Försvarsmaktens behov. Det gäller även vindkraften. Min kollega Staffan Danielsson, som kommer att tala om en stund, är en mycket engagerad person när det gäller vindkraftens möjligheter. Det har också sagts tidigare i debatten att den typen av ordnade processer behövs, det vill säga en dialog mellan Försvarsmakten och det civila samhället. Det gäller såväl övningsfälten som vindkraften.

Nej, herr talman, jag har inte den beröringsångest inför Nato som Torbjörn Björlund har. Jag tror att det är viktigt att vi kan samverka och samarbeta med alla, även Nato och Natoländer. Vi har i olika sammanhang och i olika tonlägen betonat behovet av nordiskt samarbete. Då är det så att två av de nordiska länderna, Norge och Danmark, är Natomedlemmar, medan Sverige och Finland inte är det. Jag tror därför att det är bra att vi har den typen av samverkan.

Då måste jag kontra med att ställa en fråga till Torbjörn Björlund. Det han nu representerar, är det Vänsterpartiets ensamma politik eller någon form av rödgrön politik? Jag har uppfattat att Socialdemokraterna, som är en tilltänkt koalitionspartner, har en syn som ligger närmare min än Torbjörn Björlunds.

Anf. 8 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Jag uppmärksammar att Hans Wallmark inte på något sätt problematiserar USA:s agerande i världen. Det tycker jag är relativt besvärande.

När det gäller Natosamarbete har vi sagt att vi är positiva till ett nordiskt samarbete. Vi kan nog utöka det också. Men då blir det på premisser som utgår från vår och kanske även Finlands alliansfrihet. Natoländerna Norge och Danmark får anpassa sig efter det, och det tror jag att de kommer att göra i ett sådant nordiskt samarbete.

Däremot är Nato som organisation en helt annan sak. Det är en försvarsallians, och det samarbetet bygger på helt andra premisser. Det borde man ta hänsyn till, och man borde vara försiktigare. Eftersom vi fortfarande vad jag vet är ett alliansfritt land borde man ta detta i beaktande mycket mer.

Jag tycker att det är besvärande att borgerliga företrädare inte på något sätt kan problematisera USA:s inverkan på världsläget. Det är väldigt konstigt att man inte ser några problem. Jag har haft debatter med utrikesministern också, och det är som att hålla vatten på en gås.

När det gäller miljöfrågan undrar jag varför det är så svårt att diskutera alternativ. Försvarsmakten kan hitta alternativ till de ställen som är svåra när det gäller miljöpåverkan. När det finns flera faktorer som runt Vättern när det gäller både gruvnäring och Försvarsmaktens övningar borde man kunna ta det i beaktande och se till att Försvarsmakten gör på ett annat sätt.

En tredje sak som jag skulle vilja fråga om är prislappen. Finns det inte några öppningar för den borgerliga regeringen att hitta andra varianter för hur budgeten ska se ut? Vi i Vänsterpartiet presenterar alltid i vårt budgetförslag alternativ till hur man skulle kunna utforma Försvarsmaktens budget.

Man kan ta bort en del saker. Vi vet att Nordic Battlegroup, EU:s stridsgrupper, inte har använts någon gång. Det är pengar som i princip har kastats i sjön hela tiden. Varför ska vi göra det? Varför lämnar man inte tillbaka ett antal miljoner från den budgetposten till statsmakten när man inte använder dem?

Anf. 9 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Sverige samverkar med andra länder. Det har vi fastslagit på en mängd olika sätt. Det är det naturliga sättet att väva säkerhet. Vi gör det inom Europeiska unionen. Vi gör det i ett Östersjösamarbete. Vi gör det i Norden. Det är med Natoländer och icke-Natoländer.

Herr talman! Jag måste erkänna att jag inte har den beröringsångest som Torbjörn Björlund har. Jag hör inte heller till dem som likt Torbjörn Björlund vill kalla hem Sveriges EU-ambassadör från Bryssel. Jag uppfattar att den position jag har i hög utsträckning är en huvudfärd i svensk försvarspolitik i dag, där Torbjörn Björlund tillhör det stora undantaget.

Nu har inte Torbjörn Björlund rätt till någon mer replik. Jag vill ändå få honom att reflektera kring detta och om han är ensam om den uppfattningen eller hurvida det skulle vara en rödgrön uppfattning. Mitt intryck är att det är en distinkt röd uppfattning.

När det sedan gäller ekonomi kan vi självfallet diskutera exakt hur vi ska formulera de budgettekniska räkneverken. Det pågår hela tiden en dialog inte minst mellan Ekonomistyrningsverket och Försvarsmakten. Men i grunden är det som Torbjörn Björlund nu pekade på, den nordiska stridsgruppen, bra.

Jag är stolt över att Sverige i bred politisk enighet har sagt att vi ska ha ett gemensamt ansvar för en ny nordisk stridsgrupp 2015. Visst kan man göra en del. Jag tror också att en del av de samtal vi nu för i Försvarsberedningen också ger den typen av underlag.

Däremot delar jag inte den syn som Torbjörn Björlund gav uttryck för, nämligen att man kan ta bort saker och ting från försvarsbudgeten. Jag tror att de kommande årens diskussion inte kommer att handla om vad vi ska ta bort, som Vänsterpartiet och Miljöpartiet har fört fram, utan snarare om vad vi ska lägga till.

Anf. 10 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Herr talman! Jag har två frågor till Hans Wallmark. Den ena frågan handlar om de utvidgade bombningarna i Vättern. Du sade att i din hemkommun saknade de bullret. Jag tror inte det är så många som saknar mycket buller.

Det intressanta i den här frågan är att se hur Försvarsmakten resonerar. Även med det som händer i Ukraina upplever vi i dag en ganska fredlig period i hela Europa.

Försvarsmakten vill sedan 2010 utöka sin verksamhet i Vättern med 300 procent. Nu har man som jag sade backat med 150 procent. Helt plötsligt gick det bra med 50 dagar i stället för 80 dagar.

Det är intressant att se på vilka som protesterar. Det är samtliga politiska partier runt Vättern som är emot detta. Näringslivet är emot detta, turismen är emot detta, och människor som vill ha det skönt och bekvämt är emot detta.

Försvarsmakten säger att det är de internationella övningarna som är de viktigaste. När vi frågar vilka de är får vi inget svar. Försvarsmakten är fortfarande efter två tre år skyldiga oss svaret.

Den andra frågan jag har till Hans Wallmark gäller det monopol som Försvarsmakten har på markanvändning. Det finns två riksintressen. Det ena är vindkraften, och det andra är försvarets intressen. Problemet är att Försvarsmakten har monopol på vilket av dessa två riksintressen som ska gälla.

Vi har väckt ett antal motioner om att man bör se över lagstiftningen. Vi kan inte ha en Försvarsmakt som har ett totalt monopol som ligger tillbaka sedan kalla kriget och andra världskriget. Det måste ses över utifrån dagens hotbild. Hur ser Hans Wallmark på dessa två frågor?

Anf. 11 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Jag måste inledningsvis tacka Peter Rådberg för gårdagens debatt. Vi var båda i Lund och diskuterade försvarspolitik, inte minst med anledning av det som sker i Ukraina och Ryssland.

Jag tror precis som Peter Rådberg säger att det kanske inte är så att man nödvändigtvis saknar bullret i Ängelholm. Men man saknar sin flottilj. Bullret var en del av den dagliga verksamheten.

Om vi ser tillbaka på svensk försvarspolitik under 90-talet och början av 2000-talet var det i väldigt stor utsträckning förbandsnedläggningar. Försvarspolitik under den tiden var förbandsnedläggningar. Därför kan man också dra den parallellen.

Jag tror att de flesta både här i kammaren och ute i samhället tycker att det är bra med skjut- och övningsfält, men inte hos mig. Det är problematiken. Därför gäller det att hitta den här typen av avvägningar. Jag är helt övertygad om att det Peter Rådberg säger är korrekt. Det finns en opinion emot och breda politiska överenskommelser som talar emot att man vill ha just skjut- och övningsverksamhet hemma hos sig.

Ytterst tror jag att man måste avgöra detta med stöd i den lagstiftning som finns och att det också är ordnade processer. Jag tror inte att rätt ställe för detta är att vi har den typen av listor här i riksdagen.

När det gäller vindkraften kan jag bara notera att vi själva i vårt utskottsbetänkande skriver att det i Försvarsmaktens årsredovisning för 2013 framkommer att myndigheten hanterat totalt 659 vindkraftsremisser under året. Försvarsmakten konstaterar dessutom att myndigheten i mer än 80 procent av fallen inte haft något att erinra.

Återigen tror jag att det belyser behovet av ordnade processer och att det finns den här typen av dialogtytor mellan det civila samhället och dem som vill uppföra vindkraftverk å ena sidan och Försvarsmakten å andra sidan.

Anf. 12 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Herr talman! Vättern är en av Europas största dricksvattenreservoarer. Det är hundratusentals människor som är beroende av detta. Vad frågan handlar om är inte att Försvarsmakten inte ska få öva. Men varför ska man göra ökningen? Det är vad frågan handlar om.

Varför ska man göra ökningen med 150 procent just i Vättern? Vi har rätt många områden i norra Sverige där man skulle kunna öva om man nu

skulle vilja det. Det är inte vad vi är motståndare till, utan det är själva platsen.

Försvarsmakten bröt också mot Miljöbalken genom att de inte tittade på flera alternativ enligt rekommendation i Miljöbalken. Det fick de backning på och fick komma tillbaka. Det är lite pinsamt.

Det finns plats. Det handlar naturligtvis om ekonomi. Det är billigare för Försvarsmakten att vara så nära sin övningsplats som möjligt. Jag tror inte på den nostalgi som Hans Wallmark säger finns och att man vill ha skjutövningar. Här är det andra intressen som måste vägas mot det, och det är vad man inte riktigt gör.

Hans Wallmark svarade inte riktigt på frågan om de två riksintressena där Försvarsmakten har monopol på att bestämma. Det är själva poängen. Det finns två riksintressen. Det ena är vindkraften, och det andra är Försvarsmaktens intresse. Försvarsmakten kan faktiskt bestämma vilket av de två riksintressena som ska gälla genom att de kan köra över det andra riksintresset. Det kan inte vara rimligt år 2014 att det ska vara så.

Därför vill vi åtminstone se över och få en helt annan lagstiftning där parterna samlas, har en diskussion och löser tvisterna från fall till fall. Det avslås gång på gång, och Försvarsmakten får behålla detta monopol. Det är vad frågan handlar om.

Anf. 13 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Peter Rådberg talar om ekonomi. Det kan förvisso vara så. Som av en händelse tog jag med mig det vi diskuterade inför budgeten 2014.

Jag noterar att Miljöpartiet ligger 1,6 miljarder kronor lägre än alliansregeringen samlat i försvarskostnader. Jag ser också att Vänsterpartiet ligger ungefär 1 miljard lägre bara för 2014. Visst handlar det om ekonomi, Peter Rådberg.

Ytterst måste det göras en avvägning. Jag vet att det förekommer den typen av dialog och att man försöker påverka Försvarsmakten. Jag tror också på att det civila samhället engagerar sig. Jag är helt övertygad om att det Peter Rådberg beskriver om engagemanget runt Vättern är riktigt och korrekt. Samtidigt måste det ytterst vägas mot Försvarsmaktens behov.

Jag vill påminna om att det är min erfarenhet att de flesta tycker att det är bra med skjut- och övningsfält. Men det ska vara någon annanstans och inte just där jag bor.

När det gäller riksintressen har jag, herr talman, under ett antal år varit kommunstyrelsens ordförande och kommunalråd i Ängelholm. Jag vet att det oftast är den typen av problem när man har att göra med statliga myndigheter. Tidigare i debatten nämnde någon att det kan vara hårt och att man kan uppfatta att ens åsikter inte blir hörda. Men ytterst tror jag ändå på denna typ av ordnade processer. Man måste helt enkelt väga olika former av riksintressen mot varandra.

Jag tycker att Sveriges försvar är ett viktigt riksintresse, Peter Rådberg.

Anf. 14 ÅSA LINDESTAM (S) replik:

Herr talman! Det tände till i mitt socialdemokratiska hjärta när Hans Wallmark lyfte upp frågan om finansiering. Jag har funnits med i hela

mitt vuxna socialdemokratiska liv och diskuterat budgetar och förslag till olika saker, och det har alltid varit ordning och reda. Det har varit en stor fråga för mitt parti att alltid kunna lägga fram budgetar som är motive-
rade och helt färdiga.

Jag har varit med om att diskutera JAS-projektet. Det är underfinansierat av Moderaterna och den borgerliga regeringen med 5,5 miljarder. Också då sträckte vi ut en hand och sade: Vi gör en uppgörelse om detta. Vi tillför 300 miljoner varje år för att komma till rätta med budgeten. Det avvisades. Detta projekt är fortfarande underfinansierat, och det är inte vi som står för den delen.

Vi vill göra upp. I denna kammare har jag hört partiledare från Socialdemokraterna stå och säga: Vi vill göra upp. Vi har sträckt ut en hand i Försvarsmaktens frågor och sagt att det här är någonting som vi gör tillsammans, och det är ingenting som vi ska diskutera och bråka om. Vår försvarsmakt är någonting som ska vara bra för oss, och den ska vara finansierad.

Senast var det Peter Hultqvist som stod här och sträckte ut en hand och sade: Vi vill göra upp. Försvarsberedningen är tillsatt för att vi ska komma överens. Jag har en absolut tilltro till den. Vår ordförande i Försvarsberedningen, som är din partikollega, säger samma sak. Vi ska komma överens så långt det någonsin går. Hon vill inte heller ha några avvikande meningar eller reservationer i Försvarsberedningen. Vi sitter där för att jobba och slita – och det gör vi verkligen – för att komma överens. Dit har vi inte kommit än.

Jag skulle vilja ställa frågan: Har Hans Wallmark missat hålet på 5,5 miljarder i JAS-projektet?

Anf. 15 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Åsa Lindestam har rätt. Det är min bild av Socialdemokraterna att man, inte minst när man har haft regeringsmakt, verkligen har haft ambitionen att ha ordning och reda i rikets finanser. Därför är det också intressant att nu ta del av den budgetmotion ni har lagt fram och se skillnaden mellan vad ni vill ha som utgifter och hur ni vill finansiera det. Till detta kan läggas att vi nu går in i en valrörelse, och det lovas saker i lite olika riktningar.

Men jag tar verkligen Åsa Lindestam på orden när hon säger att man vill vara ett parti med ordning och reda. Då finns det skäl att uppmärksamma det finansieringshål som inte minst min partiledare Fredrik Reinfeldt försökte upplysa Åsa Lindestams partiledare Stefan Löfven om i söndags när de hade en debatt.

Jag tror att vi kommer att få diskutera olika former av finansieringsfrågor, inte minst i den försvarsberedning som både Åsa Lindestam och jag är en del av. Det kan handla både om materielsidan och insatsorganisationen. Jag tror att det är viktigt att vi är medvetna om att det finns en prislapp som dinglar på olika saker, och då får man göra en samlad sammanvägning av det hela.

Som jag sade i mitt anförande tycker jag att det finns en styrka i att vi har ambitionen att ha breda parlamentariska överenskommelser, inte minst på försvars- och säkerhetspolitikens område. Därför har jag, precis som Åsa Lindestam, stora förhoppningar knutna till Försvarsberedning-

ens arbete. Jag inser också att det är rätt omfattande och arbetsamt fram till dess att vi ska presentera den andra delrapporten i mitten av maj.

Jag vill ta fasta på det som Åsa Lindestam säger, herr talman: Det är viktigt med ordning och reda i ekonomin. Det är viktigt med insikt i att både materielprojekt och insatsorganisation medför olika former av prislappar. Då får vi göra den avvägningen – Socialdemokraterna, Moderaterna men också tilltänkta samverkanspartier som utifrån Socialdemokraternas perspektiv blir Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Anf. 16 ÅSA LINDESTAM (S) replik:

Herr talman! Min uppfattning är att det är Försvarsberedningen som ska prova varje sak som vi har på bordet just nu. För närvarande handlar det mycket om material och personalförsörjning. Vi vill absolut ha ordning och reda i budgeten, precis som jag har redogjort för, och det har vi haft hela tiden. Vi har aldrig lagt fram förslag som har varit ofinansierade.

Vi sträcker ut handen hela tiden. Vi har stått här, vi har stått inne i Försvarsberedningens rum och vi har stått i försvarsutskottet och sagt: Vi sträcker ut handen. Vi gör någonting tillsammans! Men nu ska jag avslöja att vid det senaste tillfället i Försvarsberedningen, där jag var med, sade Peter Hultqvist: Vad vill ni? Hur ska vi göra? Hur ska vi lösa det här?

Uppfattningen från vår sida är att ni är tysta. Vi har inte fått några förslag där vi får veta vad ni egentligen vill göra. Allting ser bra ut, får vi som svar. Allting verkar fungera. Vi vet i denna kammare att det inte är så. Det finns många, många hål som vi måste täppa till. Det finns många saker som vi behöver investera i. De delarna måste vi ta itu med, lyfta upp och diskutera.

Jag hörde i det förra inlägget att Hans Wallmark talade om förband och förbandsnedläggningar med värme i rösten. Du talar om Ängelholm. Jag skulle kunna tänka mig F 15 i Söderhamn, men det gör jag inte.

Hur många förband har ni öppnat under den här tiden, om det nu ligger er så varmt om hjärtat? Inte ett enda, vad jag vet. Så ser det faktiskt ut. Återigen: Det måste vara ordning och reda i budgeten när vi lägger fram förslag oavsett om det handlar om JAS, om förband eller om annan materiel.

Min fråga är fortfarande: Har Hans Wallmark missat hålet på 5,5 miljarder när det gäller JAS? Det är underfinansierat just nu. Hur ska vi lösa det?

Anf. 17 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Jag ska säga ett par saker. När det gäller hålet tycker jag nog att vi kan känna oss rimligt trygga med den anslagsökning som vi gav redan förra året i finansiering av en uppgradering av JAS Gripen till version E.

Däremot är jag helt övertygad om att vi kommer att fortsätta att diskutera både materiel och insatsorganisationen i Försvarsberedningen. Jag ska inte heller avslöja för mycket om Försvarsberedningens arbete. Jag tror dock inte, herr talman, att man kan beskriva våra ledamöter som tysta. Snarast är det väl så att Försvarsberedningens ordförande ibland har haft synpunkter på att åtminstone jag har sladdrat för mycket.

Herr talman! När det gäller att öppna respektive stänga förband tycker jag att det är en viktig poäng som Åsa Lindestam pekar på, men inte på det sätt hon tror. Det är väsentligt att vi vet varifrån vi kommer för att veta var vi är och därmed vad vi ska göra.

Jag gick in på Wikipedia – som kanske inte alltid ska tas som ett sanningsvittne, men ändå – för att ta fram de förbandsnedläggningar som har gjorts under de försvarsbeslut som fattades 1996, 2000 och 2004. Det blir sju sidor, herr talman, när man trycker ut från Wikipedia med olika former av nedläggningar och neddragningar. Detta är verkligheten. Det är härifrån vi kommer.

Vi försöker nu bygga upp någonting nytt – ett nytt försvar med en ny insatsorganisation. Vi går in mot en framtid. Därför finns också en försvarsberedning. I denna försvarsberedning kommer vi fortsatt att diskutera materiel och personalförsörjning, herr talman. Då ska vi vara oerhört medvetna om att till varje sådan sak finns det prislappar som hänger och dinglar.

Jag är beredd att axla mitt ansvar, och jag är helt övertygad om att Åsa Lindestam är beredd att axla sitt ansvar. Det som möjligtvis är ett litet problem för en socialdemokrat är att man långsiktigt vill ha ett regeringsalternativ med Vänstern och Miljöpartiet. Då går inte ekonomin ihop, igen.

Anf. 18 ALLAN WIDMAN (FP):

Herr talman! Ibland finns det verkligen skäl att tala om snabba scenförändringar. Vi har nu under några få veckor upplevt en militär rysk ockupation av Krimhalvön i Ukraina följd av en anslutning av samma område till den ryska rådsrepubliken. Under gårdagen värdjade utbrytarrepubliken Transnistrien om att få undergå precis samma behandling och ansluta sig till Ryssland.

Medan paniken nu sprider sig i Baltikum och Nato förstärker sin insats Baltic Air Policing över det baltiska området står vi här i kammaren och diskuterar huruvida Lansen och Draken ska skänkas till Flygvapenmuseet eller inte. Det ger en lätt surrealistisk känsla.

Min bedömning är att Sverige strategiskt sett är en ö. Innebörden av detta är att en potentiell motståndare antingen måste komma över Östersjöns yta eller genom luftrummet ovanför Östersjön. När denne potentiella motståndare befinner sig där är han utsatt, exponerad och nåbar och långt mycket enklare att stoppa än då han har stigit i land. Detta leder fram till slutsatsen att det viktigaste i en svensk försvarsidé rimligen måste vara våra fjärrstridskrafter, alltså marinen och flygvapnet, som har möjligheten att möta en motståndare tidigt.

Här finns, herr talman, många pigga förslag på hur vi ska kunna förstärka det som normalt kallas för skalförsvaret. Socialdemokraterna vill blicka framåt mot nästa generation av stora ytstridsfartyg. Sverigedemokraterna förslår en kraftig utökning av antalet Gripendivisioner i Sverige. Jag för min del tror att det allra viktigaste är att se på det som brukar kallas för lågt hängande frukter, alltså vilka enkla, förhållandevis billiga åtgärder som leder till en ökad förmåga här och nu.

Det har alltid funnits en ansats till flykt mot framtiden i försvars- och säkerhetspolitiken. Man har alltid lagt upp ambitionerna på en tidshorisont om tre, fem eller tio år och sagt att kanske inte i dag, men *då* ska ni

få se på annat. Vi har upplevt att det alltid har funnits en närmast outtömlig framtid att ösa ur. Men, herr talman, givet den utveckling som nu sker väldigt hastigt är det inte säkert att vi har all möjlig tid på oss.

Då handlar det i första hand, tror jag, om att försöka få balans i de system av system som våra olika stridskrafter utgör. Ett flygvapen är inte bara flyg. Det är också vapen. Men det är inte bara vapen som tillägg, utan det är också stridsledning, flygtid för piloter, infrastruktur, verkstadsresurser och mycket, mycket annat. Vill Sverige öka sin förmåga på kort tid är det här, väldigt nära lyktstolpen, som vi ska leta.

Det är mycket materiellfrågor i de reservationer som de rödgröna partierna har presterat. Jag kan konstatera att medan de flesta politiska partier i den här kammaren funderar på hur vår försvarsmakt ska få utökade möjligheter att öva sig och därmed bygga upp sin kompetens tycks både Miljöpartiet och Vänsterpartiet vara helt inriktade på att begränsa de möjligheter till övning och kompetensuppbyggnad som Försvarsmakten nu så innerligt behöver.

Torbjörn Björlund säger: Vi har ingenting emot Natoländer, men vi har någonting emot att Nato som organisation övar på svenskt territorium. Jag vill påminna Torbjörn Björlund om att Nato som organisation såvitt jag vet förfogar över någon handfull Awacsflygplan för stridsledning och två C-17 Globemaster för strategiska lufttransporter. All annan materiel och alla andra förband i Nato tillhör medlemsländerna. Då kan jag vara positiv och säga att det uppenbarligen finns oanade möjligheter med det vänsterpartistiska perspektivet för Nato att öva i vårt närområde.

Ja, det kan vara en bra idé att fundera över ett eget anslag för hemvärnet. Men den typen av frågor behöver övervägas i ett större sammanhang där det handlar om hur politiken, både regeringen och riksdagen, ska kunna få ett ökat inflytande över styrningen av Försvarsmakten.

Jag noterar, herr talman, att det, oaktat denna strukturella förändring som efterfrågas, inte finns någon vilja att här och nu utlova några ökade ekonomiska resurser till hemvärnet.

Torbjörn Björlund säger att om man vässar hemvärnet är det möjligt att man inte behöver ha någon annan militär närvaro på Gotland. Givet det jag sade inledningsvis om att kunna möta en fiende tidigt framstår Vänsterpartiets slutsats för mig som helt felaktig. Hemvärnet har inga långräckviddiga vapen, och de har inga robotar som kan bekämpa fiender långt från det gotländska fastlandet. Om man inskränker sig till att ha den ringa militära närvaro som 400 hemvärnssoldater utgör nyttjar vi inte den strategiska betydelse som Gotland har för försvaret av Sverige.

Finns man på Gotland, herr talman, med långräckviddiga vapen når man varje potentiell motståndare inom hela Egentliga Östersjön. Men om någon motståndare sätter sig på Gotland blir Sverige oändligt mycket svårare att försvara givet de långräckviddiga, precisa robotvapen som stormakter i dag förfogar över.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 19 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Nu blev jag apostroferad rakt av av Allan Widman. Annars hade jag kanske inte gått upp i talarstolen.

Några saker som definitivt skiljer oss från Folkpartiet, och det är väl rätt tydligt för många, är synen på Försvarsmaktens utformning och framför allt Natofrågan. Vi har diskuterat det här många gånger och är väl rätt klara över ståndpunkterna.

Jag skulle vilja fråga Allan Widman om ett par saker. När han pratar om övning och sådana saker för det svenska försvaret berör han inte möjligheten att hitta alternativ. Vättern till exempel är en oerhört viktig dricksvattentäkt för befolkningen runt sjön. Varför kan man då inte hitta alternativ? Vi vet att vi har ett flygvapen som rör sig över stora delar av Sverige och faktiskt kan öva på andra områden och inte just där man har ett stort problem med befolkningens oro när det gäller miljön. Jag tycker det är lite märkligt att man inte kan titta på vad det finns för alternativ, och jag tror att Försvarsmakten själv skulle kunna göra det. De vet vilka alternativ som finns. Man måste inte vara i Göteborgs skärgård eller vid Vättern för att öva, utan man kan göra det på andra ställen. Vi har ett rörligt försvar.

Sedan handlar det mycket om att göra en distinktion mellan bilateralt samarbete med olika länder, oavsett vad de tillhör för allianser, och Nato som organisation. Nato som organisation, i de förutsättningar som finns för Nato, med en allians ställer speciella krav på dem som är med och dem som samarbetar. Det gör att man måste skilja på vad Nato som organisation gör i Sverige och vad som görs med andra länder.

Vi har sagt att vi är positiva till ett nordiskt samarbete oavsett att Norge och Danmark är Natoländer, för de kan tillföra sådant som vi i Norden tillsammans kan göra och samarbeta kring för att få ett bättre försvar. Det är inga problem egentligen, utan det handlar verkligen om vad vi gör för distinktion när det gäller just Natosamarbetet om vi ska vara alliansfria. Några uttryckte att man kan göra nästan precis vad som helst med Nato utan att gå med, men då är det ingen mening med det, utan då kan man lika gärna gå med. Det är den distinktionen vi måste ha för att veta vad vi pratar om.

Anf. 20 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Det finns ett amerikanskt uttryck som lyder ”not in my back yard”, och flera talare har ju här beskrivit de olustkänslor som en del människor i Västra Götaland och de som finns nära både våra militära anläggningar och våra övningsområden har. Det är just därför som det militära försvarets möjlighet att få lägga synpunkter brukar karaktäriseras som ett riksintresse.

Någonstans i vårt land måste det övas. Och givet den befolkningsökning vi har haft, och givet den grad av exploatering som sker runt om i Sverige upplevs det som att den militära verksamheten och den civila verksamheten trängs alltmer.

Nu har man emellertid undersökt miljökonsekvenserna av blyet som finns i Vättern och kan konstatera att blyförgiftningen av Vättern började redan på tidig medeltid i det här landet. Men av de prover som Sahlgrenska sjukhuset har tagit översteg blyhalten inte i något fall mer än 1 procent av det tillåtna gränsvärdet i dricksvattenreservoaren i de fem kommuner som ingick i undersökningen. Det återstår alltså i så fall 99 procent för att komma upp i en nivå där man når gränsvärdet. Vi brukar

säga att politik ska vila på vetenskaplig grund – inte minst Miljöpartiet brukar tycka det – och detta ska vi också ta med i ekvationen.

Herr talman! Jag har svårt för att riktigt förstå vad Torbjörn Björlund menar utgör skillnaden mellan Nato som organisation och de enskilda medlemsländerna. Vartenda fartyg som färdas och vartenda flygplan som flygs i Sverige och som tillhör ett Natoland är inte en tillgång för organisationen utan för den enskilda medlemsstaten.

Anf. 21 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Framför allt när det gäller miljöfrågorna är det lite svårt att hantera Allan Widmans inställning att vi i dag vet att det inte finns några miljöproblem. Men man oroar sig för det i framtiden. Om man tittar på hur det ser ut runt Vättern finns det flera saker som påverkar. Försvarsmaktens eventuella utökade övningar är en sådan sak. Utöver kommer man att förstöra miljön genom gruvnäring och prospektering. Man måste ha en helhetsbild av vad Vättern egentligen betyder. Försvarsmaktens eventuellt utökade övningar blir då en sak som påverkar. Och det blir inte marginellt om man utökar med 150 procent, som någon sade. Det påverkar på ett helt annat sätt, och det måste vi ta ställning till.

Det finns kanske alternativ för att lägga Försvarsmaktens övningar på annat ställe, om man nu ska ha något slags gruvnäring. Det går alltså att hitta alternativen, och jag är övertygad om att försvaret kan göra det själva.

Jag har två frågor till. Vi talade lite om Gotland som just nu är ett samtalsämne som ibland kan upplevas som lite populistiskt. Vi hade ÖB på besök i försvarsutskottet. Han förklarade att tanken bakom Insatsorganisation 14 inte är att stationera styrkor på olika ställen. Det ska vara en flexibel organisation, och man ska kunna flytta styrkor dit det behövs. Men genom att komplettera med hemvärnet kan man få en tröskeffekt tills man gör det här.

Jag vet att Allan Widman är reservofficer. Han borde vara militärstrateg och borde då ta till sig det här. Hur gör vi för att på bästa sätt utnyttja vår försvarsmakt när det gäller de sakerna?

Nato tror jag att vi kommer att diskutera i många år – i alla fall så länge vi finns i riksdagen – Allan Widman och jag. Men att inte kunna skilja på ett medlemskap eller ett nära samarbete med Nato som organisation, som faktiskt påverkar medlemsländerna i försvarsalliansen, och bilateralt samarbete där vi själva bestämmer villkoren tycker jag är märkligt. Den distinktionen måste man kunna göra och se vad som är skillnaden.

Anf. 22 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Oavsett vilka övningar som utländsk makts militära förband genomför i Sverige är det Sverige och bara Sverige som sätter villkoren för det. Så ser lagstiftningen ut i dag, och det gäller oavsett om det är organisationer eller om det är enskilda länder.

Jag vill gärna framhålla att det faktum att jag är reservkapten inte är det som kvalificerar mig till att göra strategiska analyser. Men jag tror att överbefälhavaren säger att man bakbinder sig om man placerar militära förmågor på Gotland. I det ligger att när korten en gång har placerats ut kan de inte tas tillbaka.

Min övertygelse är att det, givet den militärteknologi som finns i dag med långräckviddiga vapen och rymdbaserade sensorer med mera, kommer att vara svårt att transportera militära förmågor från svenskt fastland till Gotland när läget redan har blivit mycket spänt. Min bedömning är att när kriget börjar är det som då finns på Gotland det som kommer att finnas där och inget annat. Sannolikt kan det som finns där inte heller tas därifrån.

När det gäller miljöproblemen och blyets påverkan på Vättern kan vi konstatera att den övningsverksamhet som Försvarsmakten har i dag och där man så långt det är möjligt försöker byta ut blyad ammunition mot andra alternativa metaller kanske är någon enstaka procent av vad som var under hela 1900-talet.

Vi befinner oss nu i ett läge där det svenska försvaret behöver öva och bygga upp sin kompetens. Jag är oroad, herr talman, över att varken Vänsterpartiet eller Miljöpartiet tycks inse detta och tar detta på allvar.

Anf. 23 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Ryssland behärskar Krim i strid med internationell rätt.

Försvarsberedningen har fått förlängd tid.

Försvarsutskottet behandlar 18 motioner från den allmänna motions-tiden om olika delfrågor inom och med koppling till Försvarsmakten. Jag tänker uppehålla mig vid vårt betänkande och ge några korta kommentarer kring några av motionerna och vad utskottet säger. Vad utskottet säger är ganska lätt att sammanfatta. Utskottsmajoriteten visar på att frågorna genomgående har behandlats de senaste ett två åren och att liknande motioner då har avslagits, vilket efter en kort argumentation i utskottet nu också föreslås. Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Sverigedemokraterna har sex motioner av varierande innehåll. Två nya marinbaser och två nya Gripendivisioner vill man ha, vilket kostar väldigt mycket pengar.

De tidigare rödgröna partierna vill att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag på ett eget budgetanslag för hemvärnet. Det finns motiv för att fundera i sådana banor, vilket jag själv har gjort vid några tillfällen. Men det finns också motiv för att hemvärnet nu ska vara en del av Försvarsmakten och inte skiljas ut ekonomiskt från densamma. Centerpartiet står liksom i föl bakom utskottsmajoritetens avslagsyrkande.

Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna talar i var sin reservation för att en försvarsindustristrategi borde upprättas. Före regeringsskiftet 2006 vill jag minnas att flera allianspartier var intresserade av detta men att dåvarande S-regeringen bestämt motsatte sig en sådan. Även i denna fråga finns det goda argument i båda riktningar. Frågan har nyligen riksdagsbehandlats, och Centerpartiet vidhåller samma avslagsyrkande i dag som förra gången.

Socialdemokraterna har också spenderbyxorna på sig vad gäller anskaffandet av flera nya materielsystem, till exempel bör ett långräckviddigt eller medelräckviddigt luftvärn anskaffas. Utskottet hänvisar till att regeringen redan arbetar för detta och att det ligger inlagt i Försvarsmaktens materielplan.

Samtidigt som oron i norra Europa är på den högsta nivån på mycket länge föreslår Vänsterpartiet att Natoländer inte ska tillåtas öva i Sverige,

medan Sverige däremot – antar jag – ska fortsätta att öva med Nato i andra länder. Den delen är väl bra, eftersom övningar, som Allan Widman sade tidigare, verkligen behövs.

Försvarsmakten har i sin perspektivplan med stor kraft understrukt hur viktigt det militära samarbetet med andra länder är, genom till exempel övningar, för att upprätthålla en hög nivå på det svenska försvaret och för att långsiktigt trygga vår säkerhet. Mitt förtroende för Försvarsmakten är väsentligt större än för Vänsterpartiet, och Centerpartiet står fullt ut bakom utskottets avslagsyrkande.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill att riksdagen ska ingripa i den pågående prövningen som försvaret begärt enligt miljöbalken om verksamheten vid olika skjutfält i Sverige, till exempel utanför Karlsborg vid Vättern. Jag tycker att partierna skjuter lite snett i frågan. Riksdagen har beslutat om en sträng miljöbalk, vilket vi är överens om, och prövningen av enskilda ärenden ska enligt balken avgöras av domstol i en noga reglerad process.

Om miljöbalken är för svag eller behöver omarbetas borde väl kravet snarare vara att så ska ske och att riksdagen skulle tillkännage det i stället för att kräva att riksdagen utan någon genomgång av fakta ska fatta beslut vid sittande bord. Vi får se var pågående miljöprövningar landar. Min utgångspunkt är att vi har och ska ha en stark och bra miljöbalk och att det är för tidigt att bedöma om den eventuellt behöver förstärkas på några punkter. Det skulle bli ett lapptäcke om riksdagen tog över miljöprövningsprocesserna när det till exempel gäller enskilda skjutfälts förutsättningar.

Jag tycker att den riktiga vägen är att ha en sträng miljöbalk och en noggrann prövning till sista instans. Riksdagen är inte en miljödomstol. Jag tycker nästan att det vore konstitutionellt tveksamt om vi gick in i en pågående prövning av ett enskilt ärende och tog över domstolens roll.

Vad gäller Försvarsmaktens syn på vindkraftverk och hur de utnyttjar sin mycket starka ställning håller jag med Peter Rådberg. Försvarsmakten har en unikt stark ställning i miljöbalken då det handlar om att pröva om de blir förhindrade i sin verksamhet. Har man en så stark ställning måste man utnyttja den med stort omdöme och med ödmjukhet. Peter Rådberg hade en hel del goda poäng i det han sade. Försvarsmakten har gått in för starkt och begränsar för mycket. Jag känner till förhållandena i mitt hemlän och vet att det är så också på många andra håll. Även om man släpper igenom de flesta vindlägen finns det många goda vindlägen som Försvarsmakten går in i.

Vi får se var det hela landar. Jag hoppas att Försvarsmakten verkligen prövar med omdöme så att de kan behålla en stark ställning. Om de utnyttjar sin rätt för mycket kommer det att prövas på något sätt.

Anf. 24 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Herr talman! Det gläder mig att höra Staffan Danielsson säga att det maktmonopol som Försvarsmakten har bör ses över. Det är så jag tolkar honom. Om vi ska få någon ändring i fråga om markanvändningen måste vi inse att Försvarsmaktens monopol står över det andra intresset vi har, nämligen att utöka vindkraften. När vi har två nationella intressen kan det ena inte ha företräde framför det andra. Staffan Danielsson får gärna

utveckla det, men jag tolkade honom så att det bör ses över. Det är i så fall glädjande.

När det gäller Vättern förstår jag inte varför Försvarsmakten inte skulle kunna öva någon annanstans. Det handlar inte om att de inte ska få öva. Vi talar om vilken plats de ska få öva på. Vi talar dessutom om en vattentäkt, en av Europas största dricksvattenreservoarer. Det berör hundratusentals människor i Sverige. Vi vet hur klimatet slår hårt mot jordklotet, vattnet stiger och så vidare. Det kan bli oerhört allvarligt inom en 50–100-årsperiod.

Allan Widman sade till Torbjörn Björlund att beslutet ska fattas på vetenskaplig grund. Problemet är att Försvarsmakten vill skjuta mer bly i Vättern. Vilka konsekvenser det får kan vi inte veta i dag. Det är själva grundproblemet. I dag är det fråga om väldigt lite, men om de får utöka användningen vet vi inte vilka effekter det ger. Därför måste man, enligt vårt sätt att se, använda försiktighetsprincipen.

Varför, Staffan Danielsson, kan Försvarsmakten inte öva någon annanstans? Varför ska de utnyttja Vättern, som är en vattentäkt?

Anf. 25 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Det är två viktiga frågor vi diskuterar, och jag ska försöka uttrycka mig så tydligt som möjligt vad gäller vindkraft och Försvarsmaktens vetorätt, som det kanske kan kallas.

Försvarsmakten har en mycket stark ställning i de här prövningarna. Det förstår jag, eftersom försvaret är viktigt för att trygga Sveriges säkerhet. Därför har de den ställningen. De är ett riksintresse. Sedan finns det andra starka riksintressen, till exempel att förse Sverige med energi. Det jag säger är att Försvarsmakten har givits en mycket stark ställning, och förutsättningen för att de ska kunna behålla den ställningen långt fram i tiden är att de utnyttjar sin starka ställning med stort omdöme och med försiktighet.

Jag delar Peter Rådbergs uppfattning. Den 1 april 2010 sade Försvarsmakten plötsligt att det inte ska finnas några vindkraftverk närmare än fyra mil från varje militärt flygfält och att de måste monteras ned, kosta vad det kosta vill. Det var vad de egentligen sade. Det tycker jag inte är att med ödmjukhet, omdöme och försiktighet hantera situationen. Jag hoppas att Försvarsmakten kommer att hantera det hela på ett bra sätt framöver.

Vad gäller Vättern säger Peter Rådberg att den prövning som nu sker borde resultera i att skjutfältet ska ligga någon annanstans och så vidare. Det är den prövningen, med alla grundfakta, som ska ske enligt miljöbalken och göras av domstol. Ska verkligen Peter Rådberg, jag och riksdagen på några timmar köra över den prövning som nu sker, sätta ned foten och säga att om Peter Rådberg säger att det är fel med skjutfält i Vättern så kör vi på det. Det är väl inte rättssäkert, tryggt och bra, Peter Rådberg?

Anf. 26 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Herr talman! Låt mig börja med Försvarsmakten och Sveriges säkerhet, som det hänvisas till. Vad är det för något? Man definierar aldrig begreppet Sveriges säkerhet, utan när man blir pressad in i ett hörn säger man att man vill utöka bombningarna i Vättern för det handlar om Sveriges säkerhet. Men definiera då detta! Sedan sägs det att vi ska ha inter-

nationella övningar. Vad är det för något? Inte heller där får vi något svar. Vi måste kunna få ett svar av Försvarsmakten eller av regeringen beträffande varför man vill utöka sin verksamhet just där med 300 eller nu 150 procent. Man kan inte ge ett rimligt svar utan hänvisar till Sveriges säkerhet. Det blir ett moment 22.

När det gäller miljöbalken, Staffan Danielsson, vill jag nämna att miljöbalken ger en rekommendation. Den är inte skarp nog, utan det är en rekommendation som innebär att om man ska göra en så pass omfattande utökning på Vättern ska det finnas flera alternativ. Det är ingen bestämd lag som tvingar Försvarsmakten, och det är där svagheten ligger. Länsstyrelsen sade att Försvarsmakten fick backa på den punkten och hitta andra alternativ att jämföra med. Det är ett bevis på att Försvarsmakten nonchalerar frågan. Det är inte så att Försvarsmakten inte kände till hur det var, utan jag utgår från att de naturligtvis vet vad som står i miljöbalken. De tar bara Vättern och kör på, lägger fram ett förslag om att utöka verksamheten och struntar i rekommendationen i miljöbalken. Där ligger problemet.

Återigen undrar jag varför man inte kan se över frågan och titta på andra ställen när det finns en massiv kritik från näringsliv, alla politiska partier, turistbranschen och så vidare. Försvarsmakten måste stå i samklang med övriga samhället, och det gör de inte i den här frågan och tyvärr inte i andra frågor heller. Det tycker jag är ett stort bekymmer.

Anf. 27 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Det som Peter Rådberg anför i sak, hur Försvarsmakten borde agera vad gäller skjutfältet utanför Karlsborg i Vättern, är relevant. Ska skjutfältet ligga där? Ska Försvarsmakten kunna öka sin verksamhet? Ska den minska? Ska det ske någon annanstans? Allt det ska självfallet prövas, men det ska prövas enligt vår stränga miljöbalk och av de miljödomstolar vi har. Jag är helt med på sakfrågans vikt, att vi ska skydda dricksvatten och ha en god miljö, men vi måste också ha övningar. Det ska prövas, och självklart ska man kolla vilka alternativ som finns.

Min poäng är att vi har en miljöbalk. Försvarsmakten agerar enligt de lagar vi har stiftat. Vi kan inte säga till Försvarsmakten att vi i riksdagen visserligen har stiftat lagar, sagt hur myndigheten ska agera, hur frågan ska prövas och hur beslut sedan ska fattas men att de struntar i det och att vi därför tar över den rollen i Sveriges riksdag och utan ett enda papper med fakta på bordet yxar till ett beslut. Det tycker jag vore lite "miljöpartistiskt", om jag får säga så. Så ska vi inte agera.

Vi är helt överens, Peter, om vikten av att ha en sträng miljöprövning, att Försvarsmakten ska agera professionellt när de ansöker. De kan vilja öka verksamheten, men det ska nu prövas. Vi får se var det landar. Skulle vi sedan tycka att resultatet av hanteringen enligt miljöbalken blir att miljöbalken kanske inte är tillräckligt sträng får vi återkomma och diskutera om den ska förbättras och göras strängare.

Anf. 28 ÅSA LINDESTAM (S) replik:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att begära replik när vi blir anklagade för saker som inte stämmer. Jag trodde att vi skulle förhålla oss till fakta här i talarstolen.

Staffan Danielsson säger att vi har på oss spenderbyxorna. Vi kan gå tillbaka lite i historien, till att börja med. På 90-talet ansvarade Centerpartiet och Socialdemokraterna för att återställa ekonomin till ett nollresultat. Men hur är det egentligen i dag?

Jo, Ekonomistyrningsverket har skrivit på sin hemsida att det största underskottet i offentliga finanser är det som de just nu har levererat, i december 2013. Det har inte någonsin varit ett så här stort underskott. 87 miljarder kronor har staten i underskott just nu i sin budget. Det är alltså mer än dubbelt så mycket som Försvarsmakten har i hela sin budget.

Varje gång som Socialdemokraterna har lagt fram en budget har den varit finansierad. Alla våra budgetar har varit finansierade. Jag kan lova Staffan Danielsson att den blir det i höst också. Vi kommer inte att lägga fram en budget som inte är finansierad.

Jag har haft debatter tillsammans med försvarsministern om de beslut som ligger i budget som ännu inte är tagna, för Försvarsmakten får inte investera i någonting över 200 miljoner kronor om inte regeringen säger sitt ja. Till den regeringen hör Staffan Danielsson. Det är en regering där man har detta underskott och inte ens kan ta beslut längre eftersom man har spenderat för mycket, förmodligen på fel saker.

Jag vill fråga Staffan Danielsson: Hur tänker Centerpartiet agera i den frågan när budgetunderskottet är så stort som det är?

Anf. 29 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Jag uppfattade tre frågeställningar som jag ska försöka hålla mig till. Jag är överens med Åsa om att vi ska hålla oss till fakta. Har jag inte gjort det ber jag om ursäkt.

Centerpartiet och Socialdemokraterna samarbetade på 90-talet och 2000-talet om budgeten. Vi lade ned många regementen. Det var beslut som riksdagen ibland var överens om. Ibland var man inte riktigt överens. Men inget parti hade förfärligt mycket pengar, så det hade säkert lagts ned i stort sett lika mycket även om vi hade haft en annan regeringskonstellation.

Nu diskuterar vi läget, som det är, och hur vi ska gå vidare i försvaret. Jag delar inställningen att det är mycket som talar för att det inte behövs mindre pengar till försvaret, utan vi ska diskutera i Försvarsberedningen om det kan tillföras resurser.

Sedan gäller det Sveriges ekonomi och att vi har underskott på 87 miljarder på något ställe. Min bild är att Sverige har en väldigt välskött och stark ekonomi, att vi sticker ut bland Europas och EU:s länder och att vi är absolut bäst i klassen. Det är jag väldigt glad för. Min bild är att vi har resurser att använda på olika områden, vilket vi ska göra på ett klokt sätt, även på försvarsområdet. Det är en prioritering vi får göra.

Jag nämnde att vi har samma budget att förhålla oss till. Jag är glad över att Socialdemokraterna har ökat den med 2 miljarder till vår nivå. Sedan handlar det om hur vi ska använda budgeten på ett bra sätt. Ni vill ha robotar på Visbykorvetterna – vem vill inte det? Ni vill ha luftvärn. Ni vill ha resurser till Gotland. Det är rätt många förslag som duggar i luften. Jag säger bara: Det kostar pengar.

Men vad gäller luftvärn är vi överens om att Sverige behöver förbättra sin förmåga vad gäller medel- eller långräckviddigt luftvärn. Det kräver ni i en reservation, men jag hänvisar till att vi i utskottsbetänkan-

det har visat att det är på gång. Jag tycker att det är positivt att vi är överens.

Anf. 30 ÅSA LINDESTAM (S) replik:

Herr talman! Det är intressant att lyssna till Staffan Danielsson. Försvaret är inget särintresse. Det tror jag framkom både av mitt inlägg och av Staffan Danielssons inlägg. I den delen kanske vi är väldigt överens, till skillnad från vissa andra partier.

Vi har som socialdemokrater ansträngt oss för att sträcka ut handen i Försvarsberedningen, i försvarsutskottet och här i kammaren för att vi ska komma fram till en gemensam lösning. Men dit har vi inte nått än. Och Staffan Danielsson hör till den regering som just nu visar ett under-skott på 87 miljarder.

Vi har lösningar när det gäller vad vi ska lägga på vår försäkring, som är Försvarsmakten. Måtte vi aldrig behöva använda den i skarpt läge för Sveriges del. Men vi vet inte. Därför måste vi lösa vissa saker. Jag uppfattar det som att Staffan Danielsson är villig att hjälpa till i den delen, som centerpartist och som person, för att vi ska komma fram till gemensamma lösningar. Det är helt nödvändigt, tror jag.

Men det finns alltså saker i budgeten där regeringen måste sätta ned foten och säga: Ja, beställ! Gör detta! Där är vi inte. Försvarsministern fick en fråga från mig för ett tag sedan och svarade att det inte var några större bekymmer. Men det är det. Vi har både en marin och ett flyg som måste underhållas, och så fort det är ett beslut som går över 200 miljoner kommer det till regeringens bord. Där kan Staffan Danielsson, tack vare att han nu säger att han vill hjälpa till, göra en insats så att vi kan få vårt försvar på den nivå där vi tycker att det ska vara. Det tror jag inte är något större bekymmer.

Men jag går tillbaka till den första frågan. Jag tycker att det är lite olämpligt att säga att vi har spenderbyxorna på, för alla budgetar – jag säger det igen – som vi har lagt fram har varit i balans.

Anf. 31 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Jag är beredd att korrigera mitt uttalande. Jag går över till att säga att Socialdemokraterna har sina långbyxor på – då kan vi komma ifrån detta.

Det är intressant att diskutera med Åsa Lindestam – jag uppskattar det. Försvaret är ett nationellt intresse. Och det är bra att vi kan ha en så bred samsyn som möjligt i Sveriges riksdag om det viktiga försvarsområdet. Jag är fullständigt enig med Åsa Lindestam om detta. Det är därför vi arbetar i Försvarsberedningen för att försöka hitta en så bred samsyn som möjligt.

Det är ett allvarligt läge i norra Europa nu. Det gör det ännu viktigare att vi kommer fram, liksom vi gjorde i Försvarsberedningens senaste rapport, till en bred samsyn mellan sex partier.

Jag tycker att Socialdemokraterna i många stycken i försvarsdebatten agerar klokt och konstruktivt med förslag som jag tycker att vi ska lyssna till. Jag tycker att alliansregeringen också agerar klokt och konstruktivt. Då borde vi kunna mötas på samma vis, som vi gjorde i rapporten i juni, i den rapport vi ska leverera i maj.

Visst har ni lite dåliga förslag. Det har Centerpartiet aldrig haft någonstans. Så det kan skilja oss lite. Men vi har våra olika förslag. Vi har en gemensam vilja. Vi ligger rätt nära varandra i Sveriges riksdag i försvarsfrågorna. Det är en styrka för vårt land, och jag hoppas att vi kan hitta en bra samsyn när det gäller det kommande försvarspolitiska inriktningsbeslutet vi ska ta.

Anf. 32 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! I dag diskuterar vi försvarsutskottets betänkande *Vissa frågor om militär verksamhet*. Låt mig börja med att säga att jag yrkar bifall till förslaget i dess helhet i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Den här debatten sker i skuggan av vad som just nu händer i Ukraina. Det känns viktigt att börja där och påminna om det fullständigt oacceptabla beteende som Ryssland och Putin har gjort sig skyldiga till när de har ockuperat ett grannland. Det visar också att det som hände i Georgien för några år sedan inte var en engångsföreteelse. Detta händer en gång till.

Jag tycker att det är uppenbart att det här är en del i en långsiktig plan som Putin har haft under en lång tid, där det ingår en militär upprustning och där man vill visa att man är tillbaka som stormakt och att man har ambitioner. Man kan i det här fallet inte acceptera att Ukraina närmar sig EU och Nato. Man säger att man ska skydda en rysk minoritet. I och med det ger man sig rätten att ingripa militärt.

Som förut har påpekats i talarstolen har detta skickat chockvågor till andra delar av världen. Vi har våra grannländer Estland och Lettland, som också har stora ryska minoriteter. De undrar naturligtvis om det är deras tur någon gång i framtiden.

Kristdemokraterna anser att det är viktigt att visa att Sverige har en förmåga att hantera kriser i vårt närområde. Det är också viktigt att påpeka att utvecklingen i världen påminner om den grundläggande saken att det finns godhet och ondska, att det finns anledning att ha ett militärt försvar. Vi ser också den ryska upprustningen i vårt närområde. Ryssland hade i höstas en övning, Zapad, och hade anmält att 22 000 man skulle delta. Det visade sig bli över 60 000 man. Man övade också invasion av Baltikum.

Ingen av oss tror att Sverige är hotat, men det visar på vikten av att vi får ordning på vår försvarsmakt och att svenska folket kan få tillbaka förtroendet för att vi har en fungerande försvarsmakt som kan försvara Sverige.

Jag vill peka på vad som händer just nu när vi talar om Ukraina. Pro-ryska trupper har i dag stormat den ukrainska flottans högkvarter på Krimhalvön. I går dödades en ukrainsk soldat när en militärbas stormades. Detta är en utveckling vi inte har sett slutet på. Tyvärr kan vi förutse att denna konflikt kommer att bli långvarig. Det är viktigt, som nu sker, att omvärlden reagerar. Det ser vi också i EU – som agerar. Det är viktigt att inte förbli stillatigande inför den oacceptabla händelseutvecklingen.

Flera har här påmint om Gotlands betydelse för Sverige. Gotland har i alla tider varit av central militär betydelse, och vi hade militär närvaro på ön fram till 2004. Det finns en försvarsberedning som arbetar just nu. Kristdemokraterna arbetar för att få tillbaka en kontinuerlig militär när-

varo. Det finns visserligen tolv stridsvagnar – de är bättre än ingenting – men vi behöver även ha militär personal som kan sköta dem och se till att de fungerar och att det övas.

Det finns 400 soldater i hemvärnet på Gotland. Det är bra, men det räcker inte. Med tanke på Gotlands strategiska betydelse är det centralt att komma ihåg att detta är vad vi har vid en kris eller om det i värsta fall bryter ut ett krig. Det är inte tänkbart att något kan fraktas till Gotland riskfritt. Därför är den militära närvaron på Gotland så viktig. Den som har kontrollen över Gotland har kontroll över en stor del av Östersjön.

Vi har sagt i den solidaritetsförklaring som riksdagen har antagit att vi ska kunna både ta emot hjälp och ge hjälp. Då blir det helt avgörande att vi har en fungerande militär närvaro på Gotland. Det är inte svårt att förutse att en för låg tröskel för en fiende kan utgöra en stor lockelse att ”låna” svenskt territorium. Därför är det så viktigt med en rejäl närvaro på Gotland. Vi måste i närtid bygga upp denna närvaro.

Det är också viktigt att påminna om att vi behöver ha mannar. Insatsorganisation 2014 kommer tyvärr inte att vara på plats 2014. Det var sagt att mannarna ska vara på plats 2019. Sedan blev det 2023. Nu finns det signaler om att det kan dröja ända till 2028. Det är naturligtvis helt oacceptabelt, inte i minst i ljuset av den snabba händelseutvecklingen vi har sett i Ukraina. Saker och ting kan utvecklas. Vi måste tidigare än så ha vår insatsorganisation i funktion så att vi kan komma i gång med övningar. Vi måste också se till att det finns materiel. Det är inte minst viktigt att få på plats luftvärn så att vi kan försvara våra flygbaser. Även om vi har ett fint och bra JAS-plan kan det inte vara i luften hela tiden. Då behövs ett luftvärn för att försvara flygbaserna på marken.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet säger att man motsätter sig övningar och att Försvarsmakten har tillgång till skjutfält. Man vill dra ned på övningsverksamheten. Det är helt fel. Vi behöver tvärtom se till att det finns en övningsverksamhet. Vi kan inte bara öva i Norrlands inland, utan på de platser som är viktiga för Försvarsmakten måste det finnas fungerande övningsverksamhet.

Vänsterpartiet säger att man motsätter sig att Nato kan genomföra övningar tillsammans med Sverige på svenskt territorium. Det är en uppfattning som går i stick i stäv med majoritetens uppfattning i både försvarsutskottet och Försvarsberedningen, nämligen att vi behöver ett utökat samarbete med Nato. Sverige är världens mest aktiva partnerland, och det är helt avgörande för Försvarsmaktens förmåga att vi har en övningsverksamhet tillsammans med Nato.

Allra sist kan jag inte avhålla mig från att påminna om att vi också behöver se till att komma i gång med en Natoutredning. När vi diskuterar försvarsförmåga är det viktigt att vi på lång sikt inte sticker huvudet i sanden. Vi behöver diskutera frågan, och vi behöver göra en förutsättningslös utredning för att se till att vi får svar på om det är riktigt att fortsätta som nu, att vara världens mest aktiva partnerland till Nato, eller om det är bättre för Sverige, vår säkerhet och vår förmåga, att bli en fullvärdig medlem.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Fru talman! Vattenbristen i världen är redan svår, och den blir allt värre på många håll, inte minst på grund av klimatförändringarna. Vi måste vara mycket rädda om det dricksvatten vi har för både vår egen skull och kommande generationer.

FN:s säkerhetsråd har slagit fast behovet av att förebygga väpnade konflikter genom att angripa deras grundorsaker, det vill säga fattigdom, brist på demokrati och mänskliga rättigheter och utnyttjandet av naturresurser, till exempel vatten. Att värna och bevara dricksvatten är alltså god säkerhetspolitik.

Därför är det en så viktig säkerhetsfråga att Vättern skyddas. Sveriges näst största sjö är dricksvattentäkt för drygt en kvarts miljon människor. Ytterligare kommuner, till exempel Örebro, är på väg att ansluta sig till Vätternvatten.

Nyligen blev Vättern äntligen vattenskyddsområde. Sjön kommer också med största sannolikhet att bli ännu viktigare i framtiden om till exempel havsnivån stiger så att saltvatten tränger in i Mälaren. I princip hela Mälardalen får sitt dricksvatten från Mälaren i dagsläget. Det är något som troligen kommer att hända inom en hundraårsperiod.

Även på den europeiska kontinenten har man börjat titta på Vättern som dricksvattentäkt.

Men sjön hotas nu på flera sätt. Det handlar om den planerade gruvan vid Norra Kärr nära Gränna. Här planeras ett stort dagbrott mindre än två kilometer från Vättern. Riskerna med lakvattenavrinning till Vättern är överhängande, inte minst på längre sikt. Ännu ett hot mot Vätterns vattenkvalitet och närmiljön i stort är de planer som finns i Motalatrakten på utvinning av fossilgas genom så kallad frackning.

Jag kommer att tala mer om dessa problem i debatten om ett annat betänkande senare i dag, med bland annat Miljöpartiets förslag om att göra Vättern till ett överordnat riksintresse. Nu kommer jag att uppehålla mig vid Försvarmaktens skjutövningar i Vättern, den säkerhetspolitiska aspekten och Försvarmaktens intressen i relation till andra viktiga samhällsintressen.

I en värld som till stor del präglas av brist på rent dricksvatten borde det vara otänkbart att Försvarmakten använder värdefulla dricksvattentäkter som Vättern som övningsfält. Men det har den fått göra i över 60 år, och nu har man ansökt om att utöka skjutandet och flygandet kraftigt. Det skulle innebära att ännu mer ammunition hamnar i sjön, ännu mer buller och att ännu mer flygfotogen sprids, som Peter Rådberg med flera tidigare redogjort för. Det är verkligen illa nog, men det finns också en uppenbar risk att flygverksamheten orsakar ännu fler miljöproblem.

Fru talman! De senaste dagarna har SVT uppmärksammat att PFOS, ett farligt ämne i brandsläckningsskum, förgiftat grundvatten bland annat i närheten av flygfält. Karlsborgs flygplats ligger alldeles intill Vättern. Vad läcker ut därifrån? Det vet vi inte.

Det finns all anledning att tillämpa försiktighetsprincipen, att minimera och, där det går, eliminera miljöskadlig verksamhet intill sjön. Kraftigt utökat flygande medför ökade risker för miljön och människors hälsa, liksom naturligtvis kraftigt utökade skjutningar. Därtill ska läggas risken för haverier som kan få svåra konsekvenser i detta känsliga område. Verksamheten handlar till stor del om utbildning av piloter. Och

apropå det internationella samarbetet – vad finns i den ammunition i de utländska plan som Försvarsmakten vill bjuda in att skjuta i Vättern? Vad använder de? Det har Försvarsmakten inte redovisat.

Det kanske kunde verka praktiskt med skjutövningar i Vättern i en tid då miljömedvetandet ännu var outvecklat, men nu vet vi bättre. Vi har ingen ursäkt att utsätta sjön för ytterligare miljöbelastning.

Det är både onödigt och otidsenligt att skjuta i Vättern. Måste Försvarsmakten öva skjutning finns det ett lämpligt skjutfält i Älvdalen. Det finns också avancerade simulatorer att tillgå, till exempel i Linköping. Kanske kan dessa utnyttjas mer än nu. Varför gör man inte det? Varför talar man inte om detta?

Ändå har Försvarsmakten kvar sin gräddfil i lagstiftningen jämfört med alla andra samhällsintressen. Men det här är ingen naturlag utan kan ändras av oss som sitter i den här församlingen. Att försvarets riksintresse ställs över alla andra motiveras med rikets säkerhet. Men sedan drygt tio år tillbaka har försvarets uppdrag från riksdag och regering reviderats. Det ska nu också fungera som en ren uppdragsverksamhet utomlands och, i samband med övningar tillsammans med utländska försvarsmakter, marknadsföra svensk krigsmateriel. Detta har inte med rikets säkerhet att göra, och därför borde även försvarets riksintresse revideras så att Försvarsmakten inte själv kan ta sig friheten att prioritera sin verksamhet framför alla andra.

Fru talman! Som riksdagsledamöter har vi ett särskilt ansvar. Vi har fått förtroendet att styra vårt land, och med förtroendet följer skyldighet att utöva vår makt på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till samhällets bästa och kommande generationer, baserat på kunskap. Det duger inte att hoppas att till exempel försvaret använder sitt maktmonopol på ett sätt som gör att miljön inte skadas.

Det är inte bara onödigt och ansvarslost utan också dålig säkerhetspolitik att låta Försvarsmakten öva krig i dricksvatten och bjuda in andra nationer att vara med när brist på naturresurser som rent vatten blir ett allt större hot mot fred och säkerhet i världen och när uppåt en miljard människor saknar rent dricksvatten. Är det värdigt för Sverige som nation? Nej, det tycker inte jag.

Staffan Danielsson talade om att respektera lagar. Ja, det är viktigt. Då vill jag påminna om att Sverige har anslutit sig till EU:s vattendirektiv, som är entydigt när det gäller hanteringen av dricksvatten. Det får inte försämrats eller utsättas för onödiga risker. Vättern är även ett Natura 2000-område. Det ska garantera skydd mot verksamhet som hotar dess naturvärden. Betyder EU-lagen som Sverige förbundit sig att följa ingenting? Vilka är vi att hantera viktiga naturresurser som Vättern som om morgondagen inte fanns?

Argumenten som att väga riksintressen mot varandra låter bra. Men det är som om vi kunde förhandla med naturen, och det kan vi inte. Låter vi Vätterns dricksvatten förorenas mer är det inte bara att säga att det har blivit tokigt, utan då är det förstört, och det kan vara för sent att göra något. Vi har inte råd att riskera Vätterns vatten.

Därför hoppas jag att riksdagsledamöter från alla partier lyssnar på sina partivänner från trakten runt Vättern och den starka folkopinion som kräver att Vättern ska skyddas. Försvarsmakten måste underordnas samma regler som andra aktörer. Det är vi folkvalda som sätter ramarna

för Försvarsmakten, och vi har ett perfekt tillfälle att uppdatera spelreglerna nu.

På lördag är det dags för den årliga världsvattendagen. Den instiftades av FN 1993 för att få människor i hela världen att uppmärksamma vikten av att verka för en hållbar förvaltning av världens vattentillgångar.

Därför yrkar jag bifall till Miljöpartiets reservation 2, som innebär att man bidrar till att förvalta åtminstone Vättern på ett mer hållbart sätt. Jag tycker att det vore ett mycket bra sätt att fira världsvattendagen om vi kunde gå härifrån med ett beslut som stärker skyddet av Vättern. Vårt förslag att göra skyddet av Vättern till ett överordnat riksintresse kommer jag att återkomma till senare i dag i debatten om civilutskottets betänkande 17.

I detta anförande instämde Agneta Börjesson (MP).

Anf. 34 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Vi är överens om mycket, Centerpartiet och Miljöpartiet, Annika Lillemets och jag. Dricksvatten är en väldigt viktig resurs. Vi ska värna Sveriges vatten, inte bara Vätterns, och vi ska värna också Vätterns vatten, sjölvfallet. Det är därför vi har en väldigt sträng miljölagstiftning. Det är därför vi har en mycket sträng miljöbalk, som till exempel Centerpartiet har varit med att driva fram.

Försvarsmakten bedriver i dag verksamhet utanför Karlsborg vid Vättern på ett övningsfält, ett skjutfält. Man har lämnat in, helt i enlighet med lagen, en ansökan om att få öka verksamheten, som man anser sig behöva göra. Våra miljödomstolar, som har stor sakkunskap om detta och som lutar sig på våra stränga miljölagar, ska pröva om det finns möjlighet till annan lokalisering. Man ska pröva om verksamheten ska fortsätta i nuvarande form, om den kan ökas lite eller begränsas eller om den kanske inte ska fortsätta. Detta kommer att ske, och jag har stort förtroende för vår miljölagstiftning och för våra miljödomstolar.

Min fråga till Annika Lillemets är: Är det verkligen Annika Lillemets och Miljöpartiets uppfattning att vi här i riksdagen – utan att ha sett ett enda papper, underlag och rapporter om denna fråga eller haft diskussioner om var övningsverksamheten ska ligga och situationen i Vättern – ska fatta ett beslut pang bom och föregripa den process som pågår? Det är väl inte rättssäkert och bra att riksdagen arbetar på det sättet? Har riksdagen fastställt en sträng lagstiftning ska vi låta den fungera. Tycker vi att den ger ett dåligt resultat kan vi strama upp lagen. Men vi ska väl inte gå in i en pågående process?

Anf. 35 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik:

Fru talman! Nej, vi ska inte gå in i en pågående process. Det vi föreslår är att vi ska tillämpa och ta på allvar de lagar som vi faktiskt ställt oss bakom, som vattendirektiv och Natura 2000. Vi tycker att det är helt orimligt att Försvarsmakten ska ha monopol på att själv få prioritera var den ska ha sina skjutövningar och att man i samband med ansökan inte redovisade alternativ när vi vet att det finns. Det går att öva i Älvdalen, och det finns simulatorer. Men detta gjorde man alltså inte.

Hur ser Staffan Danielsson på försiktighetsprincipen? Ska vi vänta i all evighet och låta Vättern bli mer och mer förorenad? Eller ska vi ändra

spelreglerna och säga att vi måste ta hänsyn till de verkliga säkerhetshoten också, det vill säga brist på rent vatten, med den kunskap som vi har om vad som är stora hot i världen nu?

Ska vi då inte kunna gå in och stifta lagar här i riksdagen som säger att det måste bli en balans mellan riksintressen, Försvarmakten och andra intressen? Det gäller exempelvis Vättern. Hur ser Staffan Danielsson på att Vättern nu är ett vattenskyddsområde?

Det är många saker som inte går ihop. Vättern skulle ha ett starkt skydd om lagarna verkligen tillämpades. Så enkelt är det, men nu är det inte så.

Anf. 36 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Självfallet ska riksdagen ta de lagar som vi själva har beslutat om på stort allvar och som ska tillämpas av myndigheter, precis som i det här fallet. Det tycker jag inte att vi gör om vi går in och tar över besluten utan något underlag.

Annika Lillemets säger här att skjutningarna borde ske i Älvdalen i stället. Ja, det är möjligt, men vi har inget underlag för att här kunna ta ställning till detta. Det ska ju Miljödomstolen göra. Det är det som är min poäng. Varför lyfter ni frågan till omröstning i Sveriges riksdag i dag? Jag förstår inte riktigt det.

Prövningen sker ju enligt våra lagar, och vi som har stiftat lagarna måste ju ha stor respekt för hur de ska tillämpas.

Vi är överens om miljöfrågorna. Det ska vara en sträng prövning. Det ska nu ske. Jag hoppas att det kommer att landa i välavvägda beslut av domstolen enligt den miljöbalk som vi har. Skulle vi då bedöma att så inte har skett kan riksdagen givetvis ta upp frågan om att skärpa lagarna.

När det gäller Försvarmaktens mycket starka ställning vid beslut enligt miljöbalken om vindkraft och annat tycker jag att jag utvecklade det väl i diskussionen med Peter Rådberg tidigare, så jag hänvisar till den.

Anf. 37 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik:

Fru talman! Det vi har föreslagit i dag är att miljöbalken inte längre automatiskt ska ge försvarsintresset företräde. Försvarmakten ska inte utan motivering kunna hävda att till exempel vindkraftverk inte ska få byggas eller att man ska få ha skjutövningar i Vättern utan att ens redovisa alternativ. Det är det som vi vänder oss emot och argumenterar emot.

Vi har ett överordnat långsiktigt ansvar som folkvalda representanter. Vi måste tänka längre än till det absolut kortsiktiga intresset som Försvarmakten kan ha. Jag kan förstå att man tycker att det är praktiskt att ha skjutövningar i Vättern, men det finns sådant som är oerhört mycket viktigare, och det är det som vi uppmärksammar.

Vi måste ha dricksvatten på lång sikt. Vi måste skydda Vättern. Vi måste respektera de EU-lagar som vi har skrivit under. Men Staffan Danielsson har inte svarat på frågan hur han ser på Natura 2000 och på vattendirektivet, som går stick i stäv med skjutövningar och med de övriga hot som Vättern ställs inför, som jag tänker ta upp senare i dag i andra debatter.

Vi ser väl olika helt enkelt på vad som är det viktigaste och vad som är långsiktigt hållbart. Men jag tycker att det i det här sammanhanget, när

vi diskuterar försvars- och säkerhetspolitik, också är viktigt att hänga med och ta till sig ny kunskap som bland annat FN har pekat på. Det stora hotet mot fred och säkerhet är brist på resurser. I det läget är det helt enkelt vansinnigt att öva krig i en av våra viktigaste dricksvattentäkter och riskera att förorena den. Det är så enkelt. Man måste se de stora dragen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 17 §.)

10 § Säker och ansvarsfull hantering av radioaktivt avfall – genomförande av kärnavfallsdirektivet

Försvarsutskottets betänkande 2013/14:FöU10
Säker och ansvarsfull hantering av radioaktivt avfall – genomförande av kärnavfallsdirektivet (prop. 2013/14:69)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 17 §.)

11 § Genomförande av EU-direktiv om informationsutbyte vid trafiksäkerhetsrelaterade brott

Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU9
Genomförande av EU-direktiv om informationsutbyte vid trafiksäkerhetsrelaterade brott (prop. 2013/14:65)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 17 §.)

12 § Processrättsliga frågor

Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU16
Processrättsliga frågor
föredrogs.

Anf. 38 MATTIAS JONSSON (S):

Fru talman! Vi ska mycket riktigt behandla processrättsliga frågor. Från att ha gått över från försvarsutskottets debatt har vi nu betänkande JuU16 framför oss.

En stor del av betänkandet behandlar nämndemannasystemet. Regeringen tillsatte ju en utredning om breddad rekrytering och kvalificerad medverkan som presenterade sitt betänkande – om jag minns rätt – den 26 juni 2013. Utredningen finns också beskriven i betänkandet.

Prot. 2013/14:86
19 mars

Vissa frågor om militär verksamhet m.m.

Processrättsliga frågor

För oss socialdemokrater är det viktigt att man har ett starkt och helst ett ökat förtroende för nämndemannasystemet. Vi socialdemokrater tror på vikten av insyn i domstolarna i form av nämndemän. Vi socialdemokrater tror också att det finns en poäng med likar i domstolen. Dessutom tror vi att domarna blir mer lättbegripliga av det skälet att man har nämndemän.

Vi socialdemokrater tror även på att det är viktigt med mångfald i domstolarna. Vi ser systemet som viktigt för förtroendet för hela domstolsprocessen.

Vi anser även att regelverket för hur nämndemän utses och entledigas måste vara utformat på ett sådant sätt att risken för extrema åsikter i domstolarna elimineras.

På uppdrag av regeringen har en översyn nyligen gjorts av nämndemannasystemet. Efter den utredningen kan vi konstatera att regeringen har svängt efter det att utredningen presenterades och enligt den proposition som nyligen har lagts på riksdagens bord.

De åtgärder som utredningen föreslog var ganska drastiska. Jag vill påstå att man lade fram förslag som i princip slaktade nämndemannasystemet. Några exempel på vad som föreslogs av utredningen var att man skulle minska antalet nämndemän från 8 300 till 5 200. Man skulle minska antalet nämndemän i tingsrätterna från tre till två nämndemän. Nämndemän skulle inte medverka i brottmål där straffskalan understiger två år. Man skulle också ta bort nämndemän i hovrätt och kammarrätt. Man föreslog även en fri kvot på 50 procent.

Vi från Socialdemokraterna har i flera år motionerat här i riksdagen och föreslagit åtgärder och förändringar i nämndemannasystemet. Några exempel på det är att vi vill ha en obligatorisk generell nationell utbildning för alla nämndemän innan de tillsätts. Vi har föreslagit en översyn av ersättningsnivåerna för nämndemän. Vi har även föreslagit en förskjuten valprocess, så att man ett år efter det allmänna valet kan sätta mer fokus på vilka som utses till nämndemän. Vi har även föreslagit att frågan om möjligheterna till ett både enklare och tydligare regelverk om entledigande av nämndemän ska ses över.

När vi behandlade dessa frågor i utskottet för några veckor sedan hade regeringen ännu inte presenterat sin proposition om hur man ser på nämndemannasystemet. Men jag kan bara glädjande nog bara konstatera att regeringen även på detta område lyssnat på Socialdemokraternas förslag.

Det blir ingen slakt av nämndemannasystemet, vilken vi starkt kritiserade. Man behåller antalet nämndemän, enligt den proposition som ligger på riksdagens bord.

Även utbildningsförslaget har regeringen tagit till sig liksom en förskjuten valprocess.

Det finns inte heller någonting om en fri kvot, som vi starkt kritiserade, för att det ska bli verklighet efter den propositionen.

Därför yrkar jag inte i dag bifall till våra reservationer som rör frågorna om nämndemannasystemet. Men jag hoppas att allianspartierna håller fast vid förslagen i propositionen som har lagts på riksdagens bord tills den debatten kommer här om några veckor. Det har ju svängt ganska rejält, och de förslag som regeringen har lagt fram har haft ungefär

samma hållbarhet som en liter mjölk. Jag hoppas att detta håller något längre.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 2, som handlar om tolkar i domstol.

Vi har kunnat se att behovet av tolkar är större än tillgången. Vi tycker att det som regeringen har föreslagit är för svagt, det vill säga att se över hur man enklare skulle kunna ta hjälp av de tolkar som i dag finns och att det ska vara klart i mars 2015. Det är ett slag i luften. Vi vill gå något längre, och vi vill utöka antalet auktoriserade tolkar. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 39 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Vi behandlar justitieutskottets betänkande om processrättsliga frågor. Jag och Miljöpartiet har åtta reservationer i detta betänkande, och de allra flesta kommer från vår omfattande kommittémotion om nämndemannauppdraget. Jag står givetvis bakom samtliga dessa reservationer och kommer också att utveckla en del varför, men jag tänker för tids vinnande yrka bifall bara till reservation nr 9, som handlar om den fria kvoten för nämndemän.

Först ska jag bara säga några ord kring vår gemensamma reservation nr 2, som Mattias Jonsson nyss yrkade bifall till, om tolkning i domstol.

För två år sedan införde vi en regel i rättegångsbalken om att tolkar ska användas om en misstänkt i brottmål inte behärskar svenska och *får* användas om ett vittne inte behärskar svenska. Det är bra – det säger sig självt att en rättsprocess inte alls är säker om de inblandade inte förstår det som sägs. Men jag menar att det är viktigt att vi stramar upp kompetenskraven på tolkarna, och i första hand ska man använda de rättstolkare som finns, det vill säga de auktoriserade tolkar som har specialkompetens inom rättsväsendet.

Jag tycker att tiden är mogen att ställa sådana krav. I en alltmer internationell värld kommer det att bli allt fler rättsprocesser där tolkstöd behövs. Att ställa tydliga krav på att relevant tolkning kan ges är därför mycket centralt för en rättssäker process.

Så, fru talman, övergår jag till vår ganska omfattande kommittémotion om nämndemän.

Det har under lång tid varit en ganska stor debatt om nämndemän, och det har gjorts en statlig utredning som presenterades sommaren 2013. När utredningen startade var det många ledande jurister som gav sig ut i debatten och kritiserade nämndemännen för bristande juridisk kompetens. Under tiden som utredningen pågick blev det nog alltmer uppenbart att nämndemännen inte alls hade spelat ut sin roll, utan att synen från oss i samhället, att det behövs både en bild från samhällsföreträdare och en insyn från samhällsföreträdare, är ett oerhört viktigt perspektiv som bör finnas kvar i en rättsprocess.

I vår reservation nr 15 har vi lyft fram att den kritik som har kommit från jurister och domare bör kunna kanaliseras på ett smartare sätt direkt till nämndemännen och göras systematiskt. Då kan man få en återkoppling och en lärandeprocess. Vi menar att det är viktigt att man här bygger en konstruktiv dialog, och inte det ställningskrig som vi såg i medierna under en kort period.

En annan kritik mot nämndemännen har varit att det är en väldigt homogen grupp. Nämndemännen är ofta vita och äldre personer, och det är inte den sammansättning som vi har i samhället. Den statliga utredningen Nämndemannautredningen pekade därför på en rad väldigt bra åtgärder för att stärka och modernisera nämndemannarollen. Det mest betydelsefulla förslaget handlar om att bredda rekryteringen genom en fri kvot, så att man har både nämndemän utsedda via de politiska partierna, som i dag, och en kvot av andra personer som har ett starkt förtroende i samhället.

Andra viktiga förändringar handlar om att få till stånd en bättre arvodering och en obligatorisk utbildning. Jag menar att en breddad rekrytering kräver att de som får rösta i landstings- och kommunalval också ska kunna bli nämndemän, det vill säga att man inte låser uppdraget till att gälla enbart svenska medborgare.

Jag tror inte heller att det är en särskilt god idé att minska antalet nämndemän, som utredningen föreslog i somras. Snarare menar jag att de kanske behöver bli fler än i dag om man ska kunna få en vettig representativitet. Efter att ha tittat på det menar vi att det behövs en ökning med ca 25 procent. Det har att göra med att personer som har ett normalt jobb också ska kunna gå in – de kanske inte kan gå in så många gånger.

Vi ser också gärna att den fria kvoten uppgår till 50 procent av samtliga nämndemän.

Dessutom tror vi att man har allt att vinna på att införa en princip mot långsittning, och vi vill därför att nämndemannaupdraget begränsas så att det inte kan pågå längre än maximalt tre mandatperioder.

För en dryg vecka sedan kom propositionen om nämndemannarollen. I propositionen behandlar man, precis som Mattias Jonsson nyss berättade, och säger ja till flera av de förslag som här i kammaren nu föreslås ska avvisas. Det gäller alldeles särskilt frågan om nämndemännens valperioder och obligatorisk utbildning för nämndemän. Som jag förstår det betyder det att alliansföreträdarna här i dag röstar emot förslag om sådant som de själva har föreslagit och vill ska genomföras. Men det är ju så ibland.

I propositionen aviseras också att man framöver vill genomföra en fri kvot enligt Nämndemannautredningen, men man är dess värre inte färdig med ett sådant förslag. Det omöjliggör tyvärr att välja sådana ledamöter redan i höstens val, och det tycker jag är olyckligt. Det är därför som jag står fast vid vår reservation nr 9.

Anf. 40 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Det är en allmänt vedertagen uppfattning i arbetet mot den organiserade brottsligheten att man ska slå mot de ekonomiska tillgångar som verksamheten ger upphov till, detta för att göra verksamheten mindre lönsam och därmed också mindre intressant att engagera sig i. Inte minst kan det försvåra för livsstilskriminella att skryta med dyra statussymboler och att locka till sig ungdomar in på den kriminella banan.

I Sverige är det tyvärr alldeles för svårt för de brottsbekämpande myndigheterna att beslagta och förverka tillgångar genom så kallade utvidgade förverkanden. För att tillgångar som med stor sannolikhet härrör från en brottslig verksamhet ska kunna förverkas krävs det, fören-

klat, att brottslingarna döms för ett förverkandeutlösande brott enligt brottsbalkens 36 kap.

Vidare måste brottet ha minst sex års fängelse på straffskalan eller vara ett av några få specificerade brott.

Slutligen uppställs kravet i fråga om egendom att det ska framstå ”som klart mera sannolikt att den utgör utbyte av brottslig verksamhet än att så inte är fallet”. Detta beviskrav är alldeles för snävt satt och innebär i praktiken att de livsstilskriminella kommer undan genom att berätta historier som är omöjliga för de brottsbekämpande myndigheterna att kontrollera, exempelvis att brottslingen fått pengar av en släkting utomlands.

Vi menar att det bör bli lättare för polisen att beslagta tillgångar som är misstänkta i förhållande till den livsstilskriminelles redovisade inkomst. Det bör dessutom krävas att den misstänkte kan styrka tillgångarnas legala förvärv utom rimligt tvivel för att de ska återlämnas och inte förverkas av staten. Detta är nödvändigt för att rättsväsendet ska kunna agera mot grovt kriminella individer som gör stora vinster på sin kriminella livsstil.

De utökade befogenheterna är naturligtvis inte tänkta att drabba vanliga medborgare som varken är grovt kriminella eller befattar sig med tillgångar från kriminell verksamhet. De är menade att drabba grova brottslingar kraftfullt och markera att det inte lönar sig att ägna sig åt brottslig verksamhet.

Fru talman! Varje rättegång som genomförs korrekt sänder ut en signal till det omgivande samhället att vi har en väl fungerande rättsstat men också att rättvisa skipas under rättssäkra former.

Varje gång medlemmar i tungt kriminella gäng – många gånger med särskilda kläder och yttre kännetecken – tillåts fylla en rättssal, störa och sprida rädsla bland vittnen och målsägande är det ett mycket stort misslyckande för demokratin och rättssamhället.

Det är oacceptabelt att vittnen skräms till tystnad. Många av de individer som sätter sig i vittnesbåset är i dag väldigt utsatta. Ibland vittnar de även med fara för sitt eget liv.

Rättsväsendet har uppenbarligen inte förmått att hantera framför allt den organiserade brottslighetens grenar som spridit sig ända in i rättsalen. Jag menar därför precis som motionärerna som står bakom motion Ju289 att det är angeläget att se över förutsättningarna för ordningen och tryggheten vid domstolsförhandlingar. Det är ett förslag som för övrigt som ligger helt i linje med Sverigedemokraternas åsikt i frågan.

Utskottet hänvisar till en liten utredning genomförd av Domstolsverket i vilken man som ordningsskapande åtgärd rekommenderar följande: ”Domstolarna bör genom tydliga anslag utförligt informera besökarna om de ordningsregler som gäller i allmänhetens utrymmen och i rättsalarna.” Detta är inte tillräckligt. En bättre idé som motionärerna lyfter fram som möjligt förslag är att göra det straffbart att inte hörsamma domarens ordningsregler.

Jag menar att regeringen bör tillsätta en parlamentarisk kommitté och återkomma med konkreta förslag på hur tryggheten och rättssäkerheten i våra domstolar ska kunna garanteras.

Utöver detta, fru talman, vill jag bara kortfattat nämna att Sverigedemokraterna vill se ett kraftigt utökat stöd till vittnesskyddet. Det handlar inte minst om polisskydd, hjälp med bostadsbyte och andra säkerhetsåtgär-

gärder. Även för de juridiska ombuden, som ibland utsätts för hot, trakasserier och rena våldsdåd från kriminella nätverk och individer, förordar vi ett ökat skydd. Vi förordar dessutom fler ordningsvakter och att permanenta säkerhetskontroller ska införas i anslutning till domstolsentréer i förebyggande syfte.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till reservation 1 i betänkandet.

Anf. 41 LENA OLSSON (V):

Fru talman! Vi behandlar ett betänkande med frågor om processrätten och andra domstolsrelaterade frågor som har väckts under allmänna motionstiden.

Jag står naturligtvis bakom de reservationer där Vänsterpartiet är med, men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation 10.

Jag vill också återkomma till det som har tagits upp av Socialdemokraterna och Miljöpartiet angående auktoriserade tolkar och instämna i deras anföranden.

Vad avser frågan om vårt system med nämndemän har jag valt att med tre särskilda yttranden ta upp frågor som Vänsterpartiet har motionerat om. Vi är också med på några reservationer. Nu har regeringen lagt fram ett förslag som tillgodoser en hel del av det vi krävt, vilket är mycket glädjande.

Man kan i detta sammanhang även tillägga att det i utredningen som Nämndemannautredningen lade fram fanns långtgående krav på en minskning av nämndemännen, vilket vi i Vänsterpartiet skarpt kritiserade eftersom vi anser att nämndemannasystemet är helt nödvändigt för medborgarnas förtroende.

Argumentet i utredningen var till att börja med att den minskning på överrätterna som skulle göras i sin tur skulle bidra till att fokus mer skulle ligga på underrätterna. Detta undergrävdes helt och hållet när förslaget till slut landade på en minskning med ca 40 procent av nämndemän i underrätterna. Att ta bort dem var ett helt orealistiskt krav, enligt oss.

Det förslag som nu kommit upp är inte utredningens förslag att minska nämndemännens medverkan, och det är bra. Det är ju så, som har tagits upp här, att nämndemannasystemet har varit en het potatis till och från. Nu hoppas jag att det blir lugnt ett bra tag vad gäller kritiken och ifrågasättandet av systemet.

I Vänsterpartiets reservation 10 tar vi upp att nämndemän ska kunna väljas från en så kallad fri kvot. Vi tycker att det skulle kunna öppna upp för yngre att engagera sig som nämndemän – nämndeman är ju ett väldigt viktigt uppdrag. Även medborgare som inte är kopplade till partipolitiken får en möjlighet.

Vi är positiva, men vi tycker ändå att om man ska införa en sådan kvot räcker det med en kvot på 20 procent. Vi tycker också att man innan en sådan ordning införs i sin helhet ska pröva den i en försöksverksamhet som sedan ska utvärderas.

I betänkandet svarar regeringen på frågan om en fri kvot att den ska utredas ytterligare. Då vill jag fråga om inställningen hos allianspartierna. Är ni positiva till att införa en fri kvot? Om ni är det, när kan ett förslag tänkas komma?

Som jag sade förut har Vänsterpartiet redan sedan valt att i tre särskilda yttranden ta upp hur nämndemän som visat sig vara olämpliga kan entledigas. Man skärper också till hur man utser nämndemän, och det är bra.

En obligatorisk introduktionsutbildning är ett måste, tycker vi – det drev vi också; det har vi gjort med alla krav när det gäller de särskilda yttrandena – och det föreslår man i den proposition som ska komma. En förskjuten valprocess är också helt nödvändig. Vi tycker att det är bra.

När det gäller ersättningen byggde Nämndemannautredningens förslag om förbättrade ekonomiska villkor för nämndemän på att kostnadsökningen skulle kompenseras av de kostnadsminskningar som utredningens övriga förslag skulle leda till. Utredningen föreslog bland annat att nämndemännens medverkan i domstolar skulle minska jämfört med i dag.

Vänsterpartiet anser att nämndemännens arvode bör höjas och att ersättningsnivåerna bör vara desamma i de allmänna domstolarna som i förvaltningsdomstolarna. Enligt min mening bör dock inte nämndemännen minska i antal. Om nämndemännens arvoden ska kunna höjas utan att deras antal samtidigt minskas kan det bli nödvändigt att förstärka anslaget till Sveriges domstolar. Det bör man beakta i kommande budgetberedning.

Till Sverigedemokraterna vill jag säga något om den ekonomiska brottsligheten. Richard Jomshof tycker att man inte gör någonting för att komma åt vinster som den ekonomiska brottsligheten och livsstilskriminala pysslar med.

Jag måste ställa frågan om Sverigedemokraterna totalt har missat de förslag som vi faktiskt är överens om, där man försöker komma åt den ekonomiska brottslighetens vinning. Det finns en proposition, som du, Richard Jomshof, säkert har fått, som heter *Kriminalisering av penningtvätt*. Där gör man ganska långtgående förbättringar för att komma åt denna kriminalitet.

Richard Jomshof pratar också mycket om vittnen och om trygghet vid domstol. Det är viktigt. Jag var på en rättegång med många som kanske sympatiserar lite med hans parti. Det var ett åtal som gällde Kärrtorpsdemonstrationen. På rättegången såg jag många rasister som försökte utmana dem som inte tillhörde deras läger. De satt och spände ögonen i dem. De gick till utgången från säkerhetssalen där de som var målsägande skulle passera. Där samlades tio rasister, minst. När dagen var slut stod där 30 stycken. När några av dem som var målsägande skulle lämna Södertörns tingsrätt kände de sig väldigt hotade av dessa massor. Det är alltså kanske inte bara vittnen det handlar om, men Richard Jomshof talar väl i egen sak.

Jag förstår inte heller Sverigedemokraternas hållning när man menar att bevisprövning och så vidare måste prioriteras ned för att man ska komma åt ekonomisk vinning. Då tycker jag inte att ni, sverigedemokrater, ska stå här i kammaren och tala om rättssäkerhet, för den finns inte hos er.

Anf. 42 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Ämnet för dagens debatt är processrätt. Minst lika viktigt som att ha rätt är att få rätt, och processrätten ger oss spelreglerna för hur

man får rätt och definierar därmed ytterst det civiliserade samhällets funktionssätt. Om inte processrätten är tydlig, effektiv och rättvis kommer ingen annan del av samhället heller att vara det.

Alliansregeringen har under den senaste mandatperioden gjort en lång rad reformer på det processrättsliga området som har bidragit till att effektivisera processrätten och att göra rätten mer tillgänglig. Det handlar om satsningar för att effektivisera domstolsförfarandet och göra handläggningstider kortare. Det har också handlat om den geografiska tillgängligheten för rätten, bland annat genom att vi i början av mandatperioden räddade fyra tingsrätter, däribland en i mitt eget hemlän Dalarna – något som var mycket välkommet.

Vi har ökat anslagen till domstolarna. Vi har effektiviserat förvaltningsprocessen, och vi har reformerat resningsförfarandet. Allt detta är mycket viktiga reformer.

Betänkandet lägger viss tyngd vid nämndemännen och nämndemansreformen. Jag ska nämna något om detta, även om det nästan är att föregripa den debatt som kommer i och med den proposition som regeringen lade fram i förra veckan.

Anförandet från Socialdemokraterna som vi nyss hörde väcker en del frågor och funderingar. Även om tiden i opposition har söndrat socialdemokratin, och även om minnet av hur det var att styra Sverige hos Socialdemokraterna börjar falna, frågar man sig: Vet inte socialdemokratin vad som är skillnaden mellan en proposition och en utredning?

Regeringens uppfattning kommer till uttryck i propositioner, lagstiftningsförslag – inte nödvändigtvis i utredningar. Detta bör man i socialdemokratin rimligtvis bära med sig i minnet från den tid då man själv styrde Sverige och hade utredningar som lade fram en lång rad förslag, av vilka man valde att göra verklighet av en del men inte av andra. Så fungerar det utredningsarbete som föregår skarp lagstiftning.

Det är nästan som om det faktum att regeringen för en vecka sedan lade fram en proposition har gått Mattias Jonsson helt förbi. Han står ju och föredrar vad som sägs i utredningen men mycket lite av det som står i propositionen.

Jag kan konstatera att i propositionen gör man inte verklighet av frikvotsresonemanget. I stället säger man att det behöver utredas vidare. Däremot säger man att det är otroligt viktigt att vi får tydligare regler för nämndemannainstitutet och att det blir lättare att avskilja olämpliga nämndemän, liksom att vi ser till att våra nämndemän får adekvat utbildning. Det som än mer förvånar är att Socialdemokraterna säger att de är kritiska till fri kvot och sedan kommer med något slags harang om att regeringen byter ståndpunkt och så vidare. Då kan man fråga sig: Vem var det egentligen som lanserade idén om frikvoten? Jo, det var ju den tidigare socialdemokratiska justitieministern Thomas Bodström. Det var han som lyfte frågan. Vem är det som byter ståndpunkt, och vem är det som inte har färsk mjölk i sina partikanslier? Jag skulle vilja säga att det i allt väsentligt är socialdemokratin som byter åsikter som vi andra byter mjölkpaket i våra kylskåp.

Det man kunde förvänta sig i mars månad ett valår är breda överenskommelser och flerpartimotioner från en opposition som är sugen på att ta över regeringsmakten i Sverige. Men i stället får vi en diskussion om frikvoter, där vi kan konstatera att socialdemokratin är stenhårt emot

medan de två tilltänkta regeringspartnerna är för frikvot. Konflikten har ni alltså inte med Alliansen, som ni vill låta påskina, utan på er egen bänkrad till vänster.

Miljöpartiet går ut och säger att vi ska ha 50 procents frikvot nu direkt, Vänsterpartiet säger att vi ska ha 20 procents frikvot, och Socialdemokraterna vill inte ha någon frikvot över huvud taget. Man kan fråga sig varför den socialdemokratiske företrädaren, Mattias Jonsson, inte begärde replik på Miljöpartiet och tog upp frikvotsresonemanget. Det är ju inte Alliansen som ska angripas i den här delen.

Vi menar att ett frikvotssystem kan vara nödvändigt att införa om de politiska partierna inte blir bättre i sin rekrytering, så att vi får en mer mångfasetterad bild av nämndemannakåren. Vi säger dock att man måste gå fram med det försiktigt och att man måste utreda det i rimlig ordning.

Den uppfattningen tycks inte finnas hos Socialdemokraternas tilltänkta regeringsvänner. Då frågar man sig: Hur får ni ihop det? Var är de breda överenskommelserna för den rödgröna justitiepolitiken efter valet? Den finns ju inte. Den är icke-existerande. Det väcker en hel del frågor.

Fru talman! Jag vill avsluta mitt anförande med att säga att processrätten är viktig därför att den reglerar hur förutsättningarna för att få rätt i vårt samhälle ser ut. På detta område har det gjorts väldigt mycket bra de senaste fyra åren.

(Applåder)

Anf. 43 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Jag blev lite förvånad över Carl-Oskar Bohlins anförande. Jag talade mycket om den proposition som nu ligger på riksdagens bord. Den hade vi inte fått när den här frågan var uppe i justitieutskottet.

Jag tycker att Moderaterna är skyldiga att svara på vad ni anser om frikvot. Ni har beställt en utredning. I den utredning som presenterades i juni 2013 föreslogs 50 procent fri kvot. Ni har lagt fram en proposition där ni skjuter på frågan och inte talar om vad ni tycker. Det får ni svara på. Vad tycker ni i den frågan?

Vad tycker ni om antalet nämndemän? Den utredning ni beställde föreslog i princip en slakt av nämndemannasystemet – en minskning från drygt 8 000 nämndemän till ungefär 5 000. Vad tycker Moderaterna om antalet nämndemän i våra domstolar?

Anf. 44 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Mattias Jonsson var ouppmärksam under avslutningen av mitt anförande. Jag resonerade kring frikvotsföreteelsen och de fördelar och den problematik den har.

Jag konstaterade att Alliansen i utredningen redovisade ställningstagandet att vi är försiktigt positiva till ett frikvotssystem under förutsättning att man kan få det att fungera praktiskt. Vi ser i dag problemet att nämndemannakåren är alltför homogen. Man kan dock inte driva igenom systemet utan att det är genomtänkt, och det måste därför beredas ytterligare.

Den som blir svaret skyldig är Mattias Jonsson själv, för han svarar inte på vad som händer om vi skulle få ett rödgrönt maktövertagande i Sverige. Får vi 50 procents fri kvot, får vi 20 procents fri kvot eller får vi ingen fri kvot över huvud taget?

Det är ett märkligt sätt att resonera att försöka ställa regeringen till svars och säga att den är otydlig när regeringen är tydlig med att vi inte går fram med en frikvotsrekrytering just nu för att frågan behöver utredas ytterligare. Samtidigt representerar Mattias Jonsson själv ett väldigt otydligt regeringsalternativ som har tre helt separata åsikter.

Det Mattias Jonsson måste svara på är: Hur vill ni egentligen ha det? Och vad var det för fel på Bodströms sätt att resonera – varför avfärdar ni den tidigare justitieministern?

Anf. 45 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Regeringen har tillsatt en utredning. Du är moderat, Carl-Oskar Bohlin, och kan inte svara på vad ni anser om fri kvot utan skjuter det på framtiden. Ni har beställt en utredning som i somras lade fram förslag om 50 procents fri kvot. Och det ska utredas ytterligare.

Vi sade under utredningstiden att detta inte var genomtänkt och att vi inte ställde oss bakom förslaget om 50 procents fri kvot. Det är ni som är regeringsparti, och det är Alliansen som har regeringsmakten i dag. Ni borde kunna svara på vad som är er uppfattning. Ska vi ha fri kvot eller inte?

Du svarade heller inte på frågan, Carl-Oskar Bohlin, om vad ni anser om antalet nämndemän i våra domstolar och utredningens förslag om en drastisk neddragning. Vad har ni för uppfattning i Moderaterna? Är ni överens i Alliansen om att vi ska ha kvar antalet nämndemän? Det svarade du inte heller på.

Jag kan konstatera att vi under flera års tid har motionerat i Sveriges riksdag om en obligatorisk generell och nationell utbildning för alla nämndemän innan de tillsätts i sitt uppdrag. Detta socialdemokratiska förslag har ni lagt med i propositionen. Ni har också tagit med det vi föreslog om förskjuten valprocess. Det är jättebra, för då blir det mer fokus på tillsättningen av nämndemän.

Ni har även tagit med att man på ett tydligare sätt kan reglera entledigande av nämndemän om det inte fungerar. Detta är socialdemokratiska förslag som vi har lagt fram här i Sveriges riksdag. Ni har backat från den utredning ni beställde och tagit ett antal av de förslag vi har lagt fram i riksdagen.

Men du är fortfarande svaret skyldig, Carl-Oskar Bohlin. Vad anser ni egentligen om antalet nämndemän i våra domstolar, och vad tycker ni om den fria kvoten?

Anf. 46 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Nu vill jag att kammaren lyssnar väldigt noga, för nu ska jag för tredje gången på väldigt kort tid tala om vad jag tycker om fri kvot. Jag har sagt att jag tycker att fri kvot i grunden är någonting positivt, men det måste införas på ett sätt som gör att det fungerar.

Detta var Alliansens uppfattning i utredningen, och det är fortfarande Alliansens uppfattning. Frågan kräver dock ytterligare beredning. Jag vet inte om Mattias hör mig nu eller om jag ska säga det en fjärde gång. Jag tror inte att jag kan bli mycket tydligare än jag har varit.

Mattias Jonsson svarar dock inte på hur han ska få ihop tre helt skilda uppfattningar om fri kvot för det fall – Gud förbjude – man skulle ges

möjlighet att bilda regering efter valet. Det är den uppenbara osäkerhet som finns i det här rummet i dag.

Vi har varit väldigt tydliga med vad vi tycker om fri kvot. Vi tycker att det finns en poäng i att föra ett resonemang om att införa fri kvot just därför att sammansättningen på våra nämndemän är alltför homogen. Det är i grunden ett problem.

Men vi måste komma tillbaka till det grundläggande faktumet att regeringen lägger fram sin politik i propositioner, inte i utredningar. Detta fundamentala faktum måste man ha kunskap om som riksdagsledamot. Jag börjar fundera på om det kanske inte bara är nämndemän som ska ha grundläggande utbildning. Kanske behöver också riksdagsledamöter grundläggande utbildning i hur lagstiftningssystemet fungerar. Man behöver förstå att det läggs fram en lång rad förslag i diverse olika typer av utredningar. Allt blir inte politik. Men en del blir det, och vissa saker behöver beredas längre.

(Applåder)

Anf. 47 JOHAN PEHRSON (FP):

Fru talman! Som ålderman i utskottet vill man ta ned konfliktnivån något i denna stora fråga. Det blir en härlig blandning av statsvetenskapligt seminarium, juridisk grundkurs och diverse jordbruksinlägg om huruvida vi har färsk eller sur mjölk med oss in i kammaren.

Jag tycker inte att man ska överdriva frågan om exakt hur många nämndemän det är och hur de utses, vilken instans de finns i och huruvida man verkligen kan göra sig av med de personer som själva är kriminella.

Nu har det redogjorts väldigt väl, fru talman, för innehållet i den proposition vi så småningom kommer att debattera. Jag lämnar därför denna fråga, men jag vill understryka att för Folkpartiets del försöker vi se pragmatiskt på det. Vi har en komplicerad juridik, och det är viktigt med lekmannainflytande, men det kanske kan förändras något.

Jag betonar att de tankarna fanns också under den tid Socialdemokraterna själva regerade. Det är inget konstigt med att man ifrågasatte att det satt personer med mycket begränsad kunskap och avgjorde väldigt svåra mål och att man vill hitta lösningar på detta.

Jag tycker att vi lägger fram en bra proposition med en bra balans. Att Socialdemokraterna nu stöder det ser jag snarast som en stor styrka. De spelregler som finns i processrätten, det vill säga vilken regelbok vi ska ha när vi försöker bekämpa brott, har näst intill grundlagskaraktär. Det är bra att vi har en bred samsyn om detta. Jag välkomnar det.

Man får göra den reflektionen, fru talman, att det är viktiga saker som tas upp när vi pratar om dessa spelregler. Jag tycker att flera av de reservationer som tittar på behovet av tolkar och som vill förstärka innehållet i våra rättsintyg, som ska bära i domstol eller för vittnesskydd, är viktiga. Jag tycker också att vi svarar på detta.

Arbetet pågår, och jag vill understryka att jag tror att det kommer att pågå jämt. Alla dessa områden behöver ständigt förbättras. Bra kan alltid bli ännu bättre. Vi vet att internationellt sett, när man tittar på World Justice Project, är det på dessa områden Sverige kanske ligger mest i topp när vi tävlar om pallplatserna för världens bästa rättsstat. Men bra

kan som sagt bli bättre. Jag tycker att vi svarar bra, men reservationerna är rimliga och pekar på utvecklingsmöjligheter.

Vi kommer att behöva återkomma till dessa frågor under nästa mandatperiod, fru talman, för reglerna om delgivning, tredskodomar, tidsfrister, vilka verktyg som ska finnas och spelreglerna vad gäller att gripa, anhålla, häkta, förverka och frysa är väldigt viktiga för att man ska kunna ha en effektiv rättsstat.

Det handlar om balansen i hur hårt vi ska gå fram för att kunna öka tryggheten och minska brottsligheten. Om man har för menlösa verktyg leder det ingenstans. Då ger man en annan, odemokratisk, kraft fritt spelutrymme. Jag hoppas att vi kommer att återkomma till detta, för här behövs ytterligare skärpningar.

En sak som nämnts och som hör hit är reglerna för penningtvätt, men de kommer att behandlas i särskild ordning här. Det välkomnar vi från Folkpartiet särskilt, för om man ska bekämpa inte minst grov organiserad brottslighet är dessa personer i regel så härdade att straffsystemet spelar mindre roll.

Om man däremot kan slå mot de resurser och pengar de ägnar sig åt att tillskansa sig slår man rätt i hjärtat på hela syftet med deras verksamhet, och det är den vägen vi ska gå.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 48 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Det är väl ganska kul, Johan Pehrson, att vi är relativt överens när det gäller nämndemän. Men jag tyckte att du sviktade lite här i talarstolen. Jag fick för mig att det gällde antalet nämndemän, att det kanske skulle hända något i framtiden och att vi fick vara beredda på förändringar.

Då vill jag ställa en rak fråga, eftersom Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet går ut stenhårt med att man inte ska minska antalet nämndemän – det är angeläget för vår del. Det är den första frågan.

Sedan gäller det fri kvot. Man behöver inte göra det till världens största fråga. Men det är av vikt att vi får till en rekrytering med fler ungdomar som intresserar sig för att bli nämndemän utan att vara knutna till ett politiskt parti.

Vi i Vänsterpartiet har föreslagit att man ska pröva en fri kvot på ungefär 20 procent, göra ett försök med det. Efter det kan man kanske bestämma sig: Det var en ganska bra ordning, och då kan vi fortsätta. Är det något som Folkpartiet i så fall skulle kunna stödja och rekommendera, att man börjar med ett försök?

Anf. 49 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Fru talman! Man ska alltid försöka med ett försök. Sanningen är att vi har varit öppna för fri kvot. Vi tycker inte att det är så konstigt. Men jag tycker också att det ska vara bred enighet, och jag konstaterar att dina bästa kompisar här inne, Socialdemokraterna, säger blankt nej till detta. Jag respekterar det och tycker inte att man ska driva reformerna i våra domstolar vad gäller lekmannadomare så långt att man inte söker en bred samsyn.

I den här delen kan kanske du och jag tillsammans prata med de trevliga sossarna här i kammaren, så att vi kan försöka få dem på klokare tankar. Det var svaret beträffande fri kvot. Jag tycker att det krävs en bredare enighet för det.

Beträffande antalet nämndemän: På temat jordbruk har det varit uppe om slakt. Slakten från 8 300 till 5 200 fanns i en utredning. Men det är ändå 5 200 nämndemän kvar enligt den utredningen.

Folkpartiets partiståndpunkt är den att vi tycker att man ska ha nämndemän i tingsrätt och lägre instans – det är framför allt där som de hör hemma. Jag välkomnar om Lena Olsson och andra vill komma med till Svea hovrätt och sitta med vid några förhandlingar och kolla vad man anser om att vi ska ha lekmannadomare där. Jag tycker att det är tveksamt.

Det handlar om bred enighet. Den produkt som nu föreligger, förslaget om förbättringar i nämndemannasystemet, har vunnit bred enighet, och jag tycker att det är det vi ska ställa oss bakom i kammaren.

Anf. 50 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Det är i alla fall er åsikt just nu. Men jag märker tydligt att man kan tänka sig att dra ned antalet nämndemän i överrätter. En utredning är naturligtvis en utredning, och en proposition är en proposition. Men direktiven till utredningen skrivs av regeringen – inte av oss i oppositionen.

Ersättningsvillkoren togs upp i ett direktiv. Jag undrar om ni från regeringshåll funderar på att öka ersättningen till nämndemän, eftersom ni har tagit upp det i direktiven. Eller var det så att man rent av misstänkte att utredningen skulle komma med ett kostnadsneutralt förslag? Så var det ju, med jordbrukspolitiken, med slakten. Det var ju det som skulle resultera i att resten av gänget fick höjt arvode.

I direktivet fanns också med att göra nämndemannamedverkan i domstolar mer ändamålsenlig. Nu blev den delen relativt orörd. Jag undrar: Är det detta med rekrytering och att man ska kunna entlediga vid olämpligt uppförande eller utbildningen som man menar?

Anf. 51 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Fru talman! Det var många detaljfrågor.

Jag står fast vid åsikten att man ska kunna modernisera det nämndemannaväsen som vi har haft under lång tid, och nu görs det viktiga förändringar i och med den aktuella propositionen. Men jag föreslår att vi tar den debatten när den kommer, så kan vi se var vi står. Rekryteringsfrågan, att man får en bra bredd, är central.

Jag är tjänstledig från domstol och sitter annars med de här nämndemännen och resonerar. Jag blir ofta fantastiskt imponerad över vilken viktig roll de har i min tingsrätt, Örebro tingsrätt, där jag har min tjänst. Men jag har också sett motsatsen, där man undrar: Hur kom den människan hit? Vad är det för konstigt parti som har utsett personen? Först och främst sitter personen och sover och har väldigt lite förståelse för vad som pågår.

Människor kommer till domstol för att få allvarliga saker prövade. Det kan i värsta fall handla om livstidsdomar. Man vill gärna att det ska vara skarpa människor som sitter där. Vi går ju inte till någon annan offentlig viktig verksamhet och säger: Här ska vi slänga in vem som helst

– det är viktig demokratisk insyn. Tänk om vi gjorde det i operations-salarna på våra sjukhus! Det skulle se väldigt konstigt ut, och ingen skulle komma på den tanken. Men även där är insyn viktigt.

Vi återkommer till den breda debatten om hur vi ska ha lekmannain-flytandet framöver.

Anf. 52 JOHAN LINANDER (C):

Fru talman! Som någon sade tidigare är det lite konstigt att debattera detta just nu. 12 av 15 reservationer i betänkandet handlar om nämndemän, och samma dag som vi justerade vårt betänkande kom regeringens proposition, som heter *Nämndemannauppdraget – stärkt förtroende och högre krav*. Väldigt mycket av det som avhandlas i betänkandet kommer vi alltså att debattera senare i vår, när propositionen behandlas här i riksdagen.

Jag tänkte nämna några av de förslag som finns med i propositionen. Det är bland annat skärpt krav på lämplighet, genom att man ska ta utdrag ur belastningsregistret och att det ska vara enklare att entlediga nämndemän som inte sköter sig. I propositionen föreslår vi också obligatorisk introduktions- och repetitionsutbildning. Vi menar att alla nämndemän bör ha en bättre utbildning för det viktiga uppdrag som de har.

Vidare ska det inte längre vara val till nämndeman i kommun-, lands-tings- och regionfullmäktige samtidigt som man väljer till andra politiska uppdrag, det vill säga till vanliga nämnder, som byggnadsnämnd och fritidsnämnd. Det är för att markera att detta inte är ett politiskt uppdrag. Det är oerhört viktigt att markera att uppdraget som nämndeman inte är ett politiskt uppdrag. Man ska inte företräda något parti när man sitter som nämndeman.

Detta var också ett förslag som kom fram i utredningen. Därför blir det något svårbegripligt när Socialdemokraternas Mattias Jonsson säger: Här har vi Socialdemokraternas förslag, och nu tycker Alliansen precis som vi. Ja, Socialdemokraterna tycker som utredningen i den här delen, och vi tycker som utredningen i den här delen – alltså tycker vi lika. Men det är väl så under valår att man måste ta alla möjligheter att påstå att man har påverkat på något sätt – jag vet inte.

Jag satt i den politiska referensgruppen till utredningen, och det gjorde Mattias Jonsson också. Det var klart redan där att många av utredarens förslag inte skulle få politisk majoritet. De flesta partier berättade i den politiska referensgruppen vad de tyckte, men utredaren valde att lägga fram ett förslag som hon trodde på, även om det var tydligt att det inte fanns politisk majoritet för så långtgående förslag som faktiskt lades fram: minskning av antal nämndemän, vilka nivåer det skulle gälla, till exempel i hovrätt, men också att det skulle vara färre nämndemän i varje rättegång.

En utredare är fri att lägga fram sina förslag. Det är egentligen konstigt att man behöver säga någonting om det. En utredare frågar inte regeringen: Får jag lägga fram de här förslagen?

Det förslag som finns i betänkandet från utredaren är inte på något sätt regeringens förslag. Det borde vara en självklarhet, men jag nämner det ändå på förekommen anledning.

En del av dessa utredningsförslag går vi vidare med, och det var dessa förslag jag nämnde förut.

Tidigare i debatten påstod även Miljöpartiets Agneta Börjesson att vi i dag på något sätt skulle rösta mot våra egna förslag. Visst finns det reservationer som handlar om precis det som vi har föreslagit i propositionen. Jag tänker till exempel på reservation 11, som gäller punkt 12, som är en S-reservation om nämndemännens valperioder. Det är exakt det som vi har föreslagit i propositionen. Inte ens Socialdemokraterna själva yrkar bifall till den, och det av naturliga skäl. Agneta Börjesson kan läsa sista meningen i reservationen där det står: "Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett sådant förslag."

Det verkar väldigt konstigt om vi skulle rösta för att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett sådant förslag eftersom det är precis det som regeringen redan har gjort. Det är konstigt att man påstår att vi röstar mot det som vi själva tycker. Man får läsa hela reservationen.

Lena Olsson ställde en fråga om vad Centerpartiet tycker om en fri kvot, och jag tänkte besvara den. Vi har ett stämmobeslut på att vi vill bredda rekryteringen av nämndemän. Det innebär, som det nu ser ut, att vi behöver ha in en fri kvot. Det underlag som finns i partierna är tyvärr inte riktigt representativt för den svenska befolkningen. Man önskar att många fler skulle vara medlemmar i de politiska partierna, engagera sig i de politiska partierna eller på andra sätt vilja komma till de politiska partierna och fråga om de kan bli utsedda till nämndemän. Men det ser inte ut så.

Jag vet att Miljöpartiet har gjort ett bra arbete. Jag tror att det fungerar i vissa delar av landet. I Stockholm tror jag att MP har gjort ett bra jobb för att få in fler personer. Men det fungerar inte i hela landet.

Vi ser framför allt hur åldersfördelningen bland nämndemän ser ut. Förr talade vi mycket om den etniska sammansättningen, vilken etnisk bakgrund som nämndemännen hade, och om hur könsfördelningen såg ut. Men det är ganska bra numera. Det stora problemet som vi inte har klarat av är åldersfördelningen. Medelåldern bland nämndemännen är alldeles för hög i förhållande till befolkningen i stort. Tanken med att ha nämndemän är att de ska spegla befolkningen. Då är det viktigt att vi lyckas rekrytera fler nämndemän mitt i livet som är i den yrkesverksamma delen av sitt liv. I dag är det väldigt många pensionärer och en hel del studenter, men det är mycket svårare att rekrytera i åldrarna däremellan. Det lider vi av, och det lider säkert ni i de andra partierna också av.

Därför tror vi att det är viktigt att få en fri kvot och visa att alla faktiskt är välkomna att bli nämndemän. Det är inte någonting som ska vara förbehållet enbart de politiska partierna framöver.

Med detta sagt måste jag också säga att det fanns förslag i utredningen. Men förslaget var nog inte riktigt genomtänkt när det gäller hur det praktiskt skulle gå till. Det är just därför som vi måste titta vidare på hur det verkligen ska gå till, alltså hur dessa personer ska föreslås och vem som ska välja dem. När det finns fler föreslagna än antal platser, vem ska då göra bedömningen av vem som är mest lämpad? Det måste vi titta vidare på, och vi får återkomma med ett sådant förslag efter valet. Där har vi inga problem i Alliansen. Även om vi tycker lite olika har vi inga problem med att komma överens om detta.

Däremot verkar det mycket svårt på den rödgröna sidan. Miljöpartiet talar så hårt för en fri kvot. Vänsterpartiet står lite mitt emellan. Och Socialdemokraterna talar mycket hårt mot detta.

Jag skulle gärna vilja höra hur ni tänker sätta er ned och resonera om ni skulle få chansen. Var skulle ett sådant resonemang sluta? Skulle det bli en fri kvot, eller skulle det inte bli en fri kvot?

Om jag ska vara helt ärlig tror jag inte att det är den allra viktigaste frågan för svenska folket. Men det är ytterligare ett exempel på rättsområdet på att ni i de rödgröna partierna inte har någon som helst gemensam politik och att ni ligger långt ifrån varandra. Ni ber väljarna att köpa grisen i säcken. Sedan får väljarna se hur det blir. Det tycker jag inte är ett korrekt sätt att hantera så viktiga frågor.

Fru talman! Därmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 53 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att vi inte har fått något svar från Carl-Oskar Bohlin och Moderaterna när det gäller vilken uppfattning de har i fråga om antalet nämndemän. Däremot är de arroganta i talarstolen, antagligen på grund av att de blir pressade.

Till Johan Linander vill jag ställa den fråga som ställs till oss, nämligen vad som händer om vi vinner valet. Men vad händer om ni vinner valet? Det är ingen som ställer den frågan eftersom den kanske inte är relevant. Men jag måste ändå ställa den frågan.

Jag uppskattar Johan Pehrsons tydlighet i talarstolen när han säger att man skulle vilja se förändringar i överrätterna och en neddragning av antalet nämndemän. Men Moderaterna svarar inte.

Jag skulle vilja veta vad Johan Linander anser om det. Skulle olyckan vara framme och ni skulle regera vidare är det en väsentlig fråga att få svar på. Du får gärna svara på den.

Anf. 54 JOHAN LINANDER (C) replik:

Fru talman! Vi från Alliansen har för vana att berätta för svenska folket vad vi tänker göra. Vi har visat i snart åtta år att vi kommer överens. Även om det finns olika åsikter har vi ett system där vi förhandlar och kommer överens, och alla får kompromissa. Det är så det fungerar.

Jag förstår att Socialdemokraterna, som är vana vid att regera som enpartiregering, inte riktigt har tankar om hur man ska kompromissa med andra partier. Men det kommer att bli nödvändigt även för er. Det är därför som det är så viktigt att berätta för väljarna vad man tycker.

När det gäller antalet nämndemän skulle vi från Centerpartiet kunna ställa oss positiva till att se över om det verkligen är nödvändigt att ha så många nämndemän i vissa delar. Men å andra sidan kanske vi behöver gå åt andra hållet i andra delar. Om jag går igenom hela förslaget från utredaren skulle det bli lite plus och lite minus, och vi skulle nog hamna ungefär där vi är i dag. Men det kan bli justeringar.

Det är det som jag kan svara från Centerpartiet. Sedan sätter vi oss tillsammans med de andra allianspartierna och förhandlar för att komma överens. Även om det låter som om vi har lite olika utgångspunkter, vilket vi har i många frågor eftersom vi är fyra olika partier, kommer vi överens.

I detta förslag föreslås inte att man ska förändra antalet. Alltså är det Alliansens mycket tydliga besked: Nej, vi drar inte ned på antalet nämndemän. Detta framgår av propositionen som kom den 6 mars.

Prot. 2013/14:86
19 mars

Processrättsliga frågor

Anf. 55 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för tipset om hur man kan regera landet. Eftersom ni ställde frågan till oss känner jag mig tvungen att ställa frågan till er: Hur ska ni kunna regera efter valet när ni har olika uppfattningar?

Ni har just lagt fram en proposition, och i mitt anförande uttryckte jag min oro: Håller den propositionen och det som ni säger i den fram till att vi ska ha debatten eftersom det har ändrat sig? Det som ni säger i dag gäller ju inte i morgon. Det visar att det är en något orolig och skakig regering.

Jag har ställt frågan, och jag uppskattar tydligheten från Johan Pehrson om att man skulle kunna tänka sig förändringar med neddragningar av antalet nämndemän. Det är ett bra och tydligt besked. Johan Linander uttrycker ungefär samma sak. Moderaterna svarar inte på frågan, och det gör mig orolig. Jag hoppas att hållbarheten är något längre, så att vi kan ha en debatt om den proposition som ligger på riksdagens bord och inte drar ned på antalet nämndemän utan följer de förslag som vi under flera år har motionerat om här i riksdagen. Vi står inte bara här nu när det föreligger en proposition och säger att vi följer det som regeringen lägger fram förslag om. Det är precis tvärtom. Vi har faktiskt år efter år föreslagit de justeringar som framgår av den propositionen. Det handlar om utbildningar, en förskjuten valprocess, ett värnande om systemet och antalet. Jag hoppas att det håller.

Anf. 56 JOHAN LINANDER (C) replik:

Fru talman! Det blir lite udda. Jag skulle gärna vilja höra om Mattias Jonsson kan ge några som helst exempel på att vi efter att propositionen har lagts fram inte skulle stå fast vid det som står i propositionen. Du kan inte ge ett enda sådant exempel, Mattias Jonsson. Nu har du i och för sig inte talartid kvar att göra det på heller, men det är klart att det inte finns några sådana exempel. Vi förhandlar innan propositionen läggs fram, och när propositionen sedan finns på plats är det den som gäller.

Om det visar sig att oppositionspartierna är överens – om Socialdemokraterna gör upp med Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Sverigedemokraterna – om någonting annat är det klart att det blir ett annat majoritetsförhållande. Då sätter vi oss ned och funderar på hur vi kan kompromissa ihop det så att vi får igenom tillräckligt bra förslag i riksdagen. Det ser dock inte ut att kunna bli så, eller rättare sagt: Man kan nog säga att det inte blir så, eftersom Vänsterpartiet och Miljöpartiet å sin sida tycker en sak och Socialdemokraterna tycker helt annorlunda.

Att ni i det här läget skulle komma överens är alltså inte så sannolikt, även om man önskar att ni någon enda gång skulle kunna berätta hur ni skulle regera och vad ni skulle tycka tillsammans. Man kan inte kräva det i alla fall, men någon gång skulle det faktiskt vara intressant att höra er komma överens.

När det sedan gäller vem som har motionerat om vad har ni motionerat om precis det utredningen har kommit fram till, vilket är det vi också tycker. Vad bra att vi är överens! Vad står vi och tjafsar om?

Anf. 57 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Jag måste säga att det är fantastiskt hur Johan Linander bekymrar sig över oppositionen och hur den ska komma överens eller inte.

Vi har i några debatter sedan jul, till exempel sist när det gällde våldsbrott och våldsoffer, hört att Centerpartiet absolut tyckte en sak om samtycke. Man gjorde dock något helt annat. Så konstigt är det alltså inte. Du säger att ni har olika åsikter, Johan Linander, men att ni sedan kompromissar. Till slut är ni överens, även om sådant ni tydligen inte är överens om.

När det gäller den fria kvoten som ni gör så stor grej av säger ni allihop från Alliansens sida att ni är positiva till den. Jag tycker att det vore väldigt roligt att pröva det – men då är det inte praktiskt möjligt. Utredningen kom i maj i fjol, tror jag att det var; jag är inte så säker på månaden, men man har haft tid på sig. Då kan jag ställa frågan varför man inte enligt Vänsterpartiets förslag skulle kunna göra ett försök med 20 procent och sedan utvärdera det för att kunna gå vidare.

Om man ska införa en frikvot på minst 50 procent, som utredningen säger men som ni inte tycker är lämpligt, kan jag förstå att det blir praktiskt omöjligt. Är det detta som hindrar? Varför kan man annars inte ha en försöksverksamhet med 20 procent?

Anf. 58 JOHAN LINANDER (C) replik:

Fru talman! Jag tror inte att jag för egen del bekymrar mig så mycket över hur de rödgröna ska komma överens, Lena Olsson. Jag är mer bekymrad över att svenska folket ska bli lurade – att de inte riktigt vet vilken politik de skulle rösta fram om de röstade fram en rödgrön regering.

Utredningen kom i somras, och den hade ett förslag på 50 procent. Om vi drar ned det till 20 procent, som Vänsterpartiet föreslår, kvarstår dock precis samma problem. 50 procent eller 20 procent gör egentligen ingen skillnad när det gäller de praktiska problemen, nämligen: Vem ska få föreslå? Vem ska kontrollera kandidaterna? Vem ska göra urvalet om det finns fler kandidater än antal platser, vilket man hoppas att det är? Är det kommunfullmäktige som ska välja ändå?

Det finns en rad praktiska problem som inte är riktigt utredda, och de praktiska problemen är likadana oavsett om det är 50 procent eller 20 procent.

Anf. 59 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Vi kan stå här och tjata om vem som blir lurad av vem hur många gånger som helst i hur många debatter som helst. Jag menar, Centerpartiet har många gånger gått ut och sagt: Det här är vår politik. Sedan måste ni dock kompromissa, så det blir absolut ingenting kvar. Vem har lurat vem då?

När det gäller kvoten säger vi att det ska vara en försöksverksamhet. Man skulle alltså kunna begränsa det till ett försök. Sedan är det så att utredningen har tagit fram hur man nominerar, alltså att det ska vara någon opolitisk stab på kommunen som tar emot nomineringarna och behandlar dem men att det ändå är kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige som utser. Vi kom alltså inte längre i utredningen, utan så måste det bli.

Att begränsa det till en försöksverksamhet tycker jag vore väldigt klokt. Då får man ganska snabbt svar på hur det fungerar, och sedan kan man utöka det om det är lyckat. Det är inte alls säkert att det blir lyckat – vi vet ju inte det förrän vi har provat.

Anf. 60 JOHAN LINANDER (C) replik:

Fru talman! Det är konstigt att det alltid blir en debatt om vem som säger vad, vad man själv tycker och hur man kompromissar.

(LENA OLSSON (V): Ja, det är jättekonstigt.)

Lena Olsson tar ofta upp det själv. Jag förstår inte det. Vi berättar om vår politik, och så säger vi att vi tillhör Alliansen och måste kompromissa. Sedan kommer kompromissen hela världen och inte minst svenska folket till del, så att man vet: Jaha, Centerpartiet hade det här ingångsvärdet. De fick dock inte helt som de ville, utan det blev så här.

Problemet med er är att ni bara säger första delen. Ni säger bara: Vi tycker så här. Sedan säger ni inte att ni måste kompromissa, och ni berättar inte hur kompromissen blir. Det är det man skulle vilja veta. Det är först då väljarna kan ta ställning till vilken politik de ska rösta på. Men nog om det för i dag, fru talman.

När det gäller försöksverksamhet tror jag att det är ganska svårt att göra försök. Jag misstänker att Lena Olsson menar att man ska göra det i någon del av landet eller så, och jag tror att det är ganska svårt rent konstitutionellt att ha olika system för hur nämndemän ska väljas. När vi gör det behöver vi nog därför göra det överallt för att det ska fungera, tror jag.

Jag känner dock också en oro – där är vi nog helt överens – över att det om vi inför en fri kvot kanske inte ens är lika många som vill vara nämndemän som det finns platser. Vad gör vi då? Ska det stå tomt, eller ska partierna plötsligt fylla på? Är det attraktivt för medborgare att sitta som nämndemän? Det är långa förhandlingar och tyvärr ganska lite betalt. Jag är alltså inte så säker på att det blir lyckat. Som det ser ut nu kan jag dock för Centerpartiets räkning säga att det är den bästa väg framåt vi har för att nämndemännen verkligen ska spegla befolkningssammansättningen.

Anf. 61 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! En vanlig medborgare besöker en domstol i genomsnitt en gång i livet. För många, både bland parter och vittnen, är det en ovan situation att uppträda i en domstolsförhandling, och det upplevs ofta som pressande. Antalet inställda rättegångar ökar också, framför allt för att åtalade eller vittnen inte dyker upp.

Många har sagt att det beror på en rädsla till exempel för att bli fotograferade i väntrummet, och enligt Domstolsverket har privatpersoners fotografering utanför rättssalen i flera fall lett till oordning, en hotfull stämning och till och med våld. Det är mycket allvarligt. Vi kristdemokrater tycker att man ska titta vidare på möjligheten att utöka fotoförbudet till tingsrätters väntrum. I dag när var och varannan person har en mobilkamera är det lätt att ta och skicka en bild, vilken kan användas för

utpressning. Den teknik som fanns när lagarna skrevs såg helt annorlunda ut än de tekniska möjligheter som finns i dag.

Domstolsverket vill också att man tittar vidare på en översyn av fotoförbudet, och Justitiedepartementet har tillsatt en utredning. Det är vi glada för. Den pågår, och resultatet presenteras i sommar.

Allt och inget har debatterats, kan man väl säga – förutom att det har varit ett fokus på nämndemän, vilket vi också återkommer till i vår. Det jag vill säga när vi ska tala om processrättsliga frågor är att det vi debatterar när det gäller trygga rättegångar inte är *en* enda sak. Det finns ingen quick fix, utan det gäller att man ser en helhet. Det handlar om alltifrån rätt utformade lokaler till utbildning och samverkan med andra myndigheter. Det handlar också om information – jag tror framför allt att grunden är mer information om rättegångar.

Jag skulle till exempel tycka att det vore positivt om det här kunde vara en del i undervisningen. Nu ska vi inte lägga på skolorna ännu mer. Men vi har öppna domstolar, och jag tror att det skulle vara bra om man någon gång under sina år i skolan gick på ett studiebesök. Jag tror att det skulle vara bra inför den dagen då man deltar i en rättegång som vittne, brottsoffer eller kanske till och med gärningsman att ha en ökad kunskap om vad det innebär.

Jag kan själv känna, även om jag är jurist, att det är och ska vara en speciell stämning när man går in i rättssalar, som Stockholms tingsrätt där jag har varit. Ofta är tingshusen stora och pampiga. Men jag tror också att det är viktigt att vi är välkommande och berättar om hur öppna domstolarna är. Jag tror att det vore väldigt bra om det vore större öppenhet och om skolorna också gick dit i större utsträckning än vad man gör i dag.

När vi pratar om nämndemän, som vi alla har varit inne på, vill jag börja med att säga att jag tycker att Domstolsverket tog ett steg i rätt riktning när de skickade ut ett brev till alla nämndemän och berättade lite om vikten av olika frågor, bland annat jäv; vi har haft en del tyvärr väldigt kostsamma fall där vi varit tvungna att ta om rättegångar på grund av sådana frågor.

Det är viktigt att vi pratar om utbildning. Inom Kristdemokraterna har vi diskuterat nämndemän mycket. Vi landade till och med för några år sedan i att vi ville ha en mer juryliknande domstolsplikt. Precis som att vi tycker att det vore bra om fler elever och medborgare fick inblick i rättsväsendet tyckte vi att det vore bra om alla kunde känna ett litet ansvar och någon gång under sin livstid var en del av den demokratiska och juridiska processen genom att vara nämndeman. Nu är det inte där vi har landat på vårt senaste riksting, men jag tycker att det är positivt att vi har haft en omfattande debatt i vårt parti.

Även inom juristkåren kan man väl säga att det är en omfattande debatt. Jag är inte förvånad över att utredningen landade där den landade. Jag satt också i den politiska referensgruppen. Man ska vara tydlig med att det fanns en utredare, en expertgrupp bestående av jurister samt en politisk referensgrupp. Det var bra diskussioner i utredningen, tycker jag, och det var tydligt från början att inte bara vi olika politiska partier såg annorlunda på det här, utan expertgruppen, som till stor del bestod av jurister, hade en annan syn. Det viktigaste tycker jag är att vi diskuterar de här frågorna. Det är bra att justitieministern tillsatte en utredning, så

att vi för en gångs skull tar ett helhetsgrepp över nämndemannafrågan. Exakt var vi sedan landar vet inte jag, men jag tror att det är viktigt att det finns en bred enighet.

Förutom att nämndemännen i dag är en alltför homogen grupp kan jag tycka att det ibland är ett problem att folk är nämndemän väldigt många år. Man blir nästan som en proffsnämndeman om man började på 70-talet och är nämndeman än i dag, år 2014. Om det nu ska finnas ett medborgarperspektiv i våra domstolar, som tanken var när systemet skapades från början, kan jag säga att den person som har varit nämndeman sedan 1970 fram till i dag nog inte är gemene man, mannen eller kvinnan på gatan.

Jag tyckte att utredningen var intressant. Vi kommer att diskutera den längre fram i vår. Jag ser fram emot att få se exakt var vi landar. Men sägas ska att grunden till utredningen var en debatt som vi hade här sent en torsdagskväll när en sverigedemokratisk partiföreträdare sade: Våra nämndemän ska döma som vi vill. Det var säkert en felsägning sent en torsdagskväll, men jag tror ändå att det är viktigt att vi tar med oss detta. Det är lite speciellt att politiska partier utser nämndemän. Ska vi ha det här ansvaret, vilket de flesta partier verkar vara överens om att vi ska ha, är det viktigt att sådana felsägningar aldrig sker och att man tillsammans jobbar för att se till att vi breddar antalet nämndemän och att de speglar befolkningen mycket bättre.

Angående diskussionen om fria kvoter eller inte kan jag säga att utredningen har varit tydlig. Tar inte alla vi partier ansvar och ser till att vi får en större bredd på nämndemännen blir det en fri kvot, och det kommer antagligen att gå fort i så fall. Försöksperiod eller inte – det viktigaste är att vi tar med oss att om vi ska ha nämndemannasystemet ska det spegla befolkningen bra mycket bättre än vad det gör i dag.
(Applåder)

Anf. 62 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Jag har en kort fråga som jag glömde förut. Ett problem som vi tog upp i referensgruppen är svårigheterna att rekrytera människor som har jobb och behöver ta ledigt från jobbet. De möter ofta ett ogillande från arbetsgivaren. Har ni i Alliansen tagit upp det här som ett problem? Detta kan vara en stor orsak till att människor inte engagerar sig. Man kan tycka att arbetsgivaren borde anse att det här är ett super viktigt uppdrag som verkligen behövs. Det får inte vara så att en anställd som tar på sig ett sådant här uppdrag upplever att arbetsgivaren ogillar detta eller att man rent av före anställning får frågan om man har något förtroendeuppdrag eller inte.

Anf. 63 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Jag kan börja med att säga att detta var en av anledningarna till att vi i Kristdemokraterna för några år sedan föreslog domstolsplikt. Det var flera nämndemän som berättade att de måste avsäga sig uppdraget därför att de mött en oförståelse från arbetsgivaren. Då tänkte vi: Vad beror detta på? När man gör den här tjänsten är man en del av något väldigt viktigt och ibland en garant för rättssäkerheten, men arbetsgivaren ser inte det viktiga som man gör. Det är någonting som jag kommer att ta in i det arbete som ska pågå framöver.

Propositionen har vi haft mycket diskussioner om. Jag tycker att utredningen belyste nämndemannafrågan från många vinklar. Nu har den som sagt lämnats över till riksdagen, och när vi jobbar med den även här är det viktigt att vi tittar på allt sådant från början. Om man har gjort en utredning och vi sjösätter någonting kommer vi inte att ta ett grepp om frågan igen.

För min del tycker jag att det är en väldigt viktig fråga. Hur ser vi till att arbetsgivare blir mer positiva till att man är en del av något som är så här viktigt? Många säger i dag att det inte bara handlar om arvodesfrågan för nämndemän. Som Lena Olsson är inne på handlar det om arbetsgivarens bemötande. Kanske finns det också ibland en oförståelse för hur långa rättegångar kan vara.

Återigen: Mer information och kunskap i samhället om rättsprocessen och rättegångar i största allmänhet tror jag skulle leda till en större förståelse för det jobb man gör som nämndeman.

Anf. 64 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Ja, detta är ett väldigt viktigt uppdrag som många arbetsgivare säkerligen också kommer att ha nytta av. Information i all ära – frågan är om man inte ska ställa tyngre krav på arbetsgivarna på hur de ska bemöta personal som tagit på sig detta viktiga uppdrag.

Anf. 65 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Fru talman! Redan i dag finns det en tydlighet om att man ska få vara borta från arbetet för till exempel politiska uppdrag eller uppdrag som nämndeman. Många nämndemän säger dock att arbetsgivaren har förståelse för om de går på ett möte i kommunfullmäktige, men inte om de ska vara borta på rättegång. Detta är ett problem, och det är någonting som vi får ta med oss. Det är absolut inte så det ska vara. Det här ska ses som ett väldigt viktigt uppdrag som är helt opolitiskt, fast vi partier i dag hjälper till att rekrytera. Man gör en väldigt viktig insats när man som nämndeman är en del av en rättegång. Detta är någonting som vi får titta vidare på. Jag tycker att det är synd när arbetsgivare inte ser värdet av att man är en del av en juridisk process.

Anf. 66 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Det är alltid lika kul när företrädare för Vänsterpartiet tar sig ton. Hela poängen med mitt inlägg var att alla grupperingar, oavsett politisk färg, som stör och hotar i en rättssal dels ska avvisas från lokalerna, dels ska kunna straffas för detta.

Händelserna i Kärrtorp har ingenting med Sverigedemokraterna att göra. Till skillnad från Vänsterpartiet tar Sverigedemokraterna avstånd från alla former av politiskt våld. Det gör däremot inte Vänsterpartiet. Vänsterpartiet har nämligen inga problem med att marschera sida vid sida med våldsförespråkande och antidemokratiska grupperingar som Afa och Revolutionära fronten. Det finns många namn på de här tokstolarna.

När man gör det är man inte trovärdig. Det är snarare så att Vänsterpartiet legitimerar politiskt våld. I min värld är nazism och kommunism precis samma skit, ursäktat ordvalet. Det är två sidor av samma mynt. Det är gradskillnader i helvetet. Det finns många sätt att beskriva det.

Men så är det inte i Vänsterpartiet. Man säger att man är emot politiskt våld, men bara en form av politiskt våld. När det gynnar en själv och är grupper som tillhör den egna ideologin har man inga som helst problem med politiskt våld. Det är snarare så att man bejakar det.

Därför är det oerhört olyckligt när man säger sådana saker, för sig på det sättet och kräker ur sig oförskämdheter på det sättet. Det är beklagligt. De flesta i denna kammare brukar kunna hålla sig på en väldigt bra nivå i debatterna. Det tycker jag att vi ska göra. Men detta är banne mig under all kritik.

I detta anförande instämde Markus Wiechel (SD).

Anf. 67 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Det gäller både den som ger kritik och den som tar kritik att försöka hålla sig på en anständig nivå.

Anf. 68 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Jag gick upp i talarstolen eftersom Richard Jomshof ena minuten säger att vi inte gör någonting för att komma åt brottsligheten; det gäller även den ekonomiska grova brottsligheten. Jag upplyste om att det nu fanns förslag som var på gång och att han kanske inte var medveten om det.

Jag tog också upp att det är jättebra att man vill tillförsäkra att vittnen och så vidare är skyddade. Det är så det ska se ut i en rättsstat. Jag tog även upp när jag var på rättegång i Södertörns tingsrätt.

När man tittar på händelserna i Kärrtorp ser man att alla ställde upp. Det var en antirasistisk demonstration som blev angripen. Sedan gjorde man en väldigt stor demonstration därute för att visa sin avsky gentemot det. Där var alla partier med utom såklart Richard Jomshofs parti. Vi är inte så förvånande. Det är ganska bra om det kommer fram i kammaren. Du, Richard Jomshof, åsyftar också någonting som har hänt förut. Lägg märke till att Ung Vänster i helgen förbjöd Afa att ställa upp och tala på den antirasistiska demonstrationen.

Jag har sagt det förut, och jag har sagt det till polisen i Dalarna, att i och med att Sverigedemokraterna har kommit in i riksdagen legitimeras de rasistiska åsikterna. Vi har hört flera gånger här i talarstolen hur du rent ut sagt har vräkt ur dig alla möjliga saker om invandrare.

Anf. 69 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Fru talman! Får man använda uttrycket pekoral? Det är ungefär så det är.

Till skillnad från Vänsterpartiet tar vi avstånd från alla former av politiskt våld. Personligen känner jag dessutom en enormt stor avsky mot grupper som använder politiskt våld. Därför är det naturligtvis omöjligt för mig personligen att manifesteras och marschera sida vid sida med grupper som använder politiskt våld.

Det är jättebra när trovärdiga medborgare säger att de står upp för till exempel demokrati när de säger att de vill bekämpa politiskt våld med demokratiska medel. Det är alldeles utmärkt. Det måste vi göra. Men det är inte trovärdigt om man säger sig bekämpa en form av politiskt våld

samtidigt som man inte har några problem med att marschera sida vid sida med andra grupper som använder politiskt våld.

Det spelar ingen roll om de kallar sig för RKU, Afa, RF eller vad de än har för namn. Det är grupperingar som är antidemokratiska och våldsförespråkande. Går man sida vid sida med dem är man inte trovärdig. Det är ungefär lika korkat som att marschera sida vid sida med SVP, SMR eller vad de än må kalla sig. Det är samma sak. Det är precis likadana grupperingar. De har lika fel och är lika tokiga. Det är tokstollar. Det är inte trovärdigt.

Antingen tar man avstånd från politiskt våld, eller så gör man det inte. Man kan inte säga att det är bra ibland och att det är dåligt vid ett annat tillfälle. Antingen är det bra, eller så är det dåligt. Jag anser att det alltid är fel.

Anf. 70 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Richard Jomshof står och nästan påstår att Vänsterpartiet inte skulle ta avstånd från allt våld. Det har vi gjort hur många gånger som helst. Jag gör det igen för att det ska bli tydligt för kammaren.

Du har fortfarande inte svarat på frågan, Richard Jomshof: Varför medverkade ni inte i den stora antidemonstrationen i Kärrtorp? Då dök ni inte upp. Jag tror att många vill ha svar på: Varför var ni inte där?

Jag har tagit djupt illa vid mig, Richard, när du har stått här i talarstolen och vräkt ur dig på ett väldigt grovt sätt rasistiska tillmälen om våra invandrare.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag vill erinra om att vi inte säger sådana saker i talarstolarna här i riksdagen.)

Fru talman! Det är bra om också andra blir tillsagda när det går för långt. Jag tar väldigt illa upp av den ton som Richard Jomshof har haft här i talarstolen åtskilliga gånger när det gäller våra invandrade svenskar. Där skulle jag vilja se en skärpning.

Jag tar avstånd från allt våld. Vi kan bara se på Expos undersökning och kartläggning i dag. Man kan titta på: Varför växer de högerextrema grupperna i dag? Jag tror att förklaringen ligger i att Sverigedemokraterna kom in i riksdagen 2010. Det har legitimerat det.

Anf. 71 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Fru talman! Att dra slutsatser är väl inte Lena Olssons starka sida, hör jag. Det räcker inte att med ord säga att man tar avstånd från våld. Man måste göra det med handling. Man kan inte marschera sida vid sida med Afa, Revolutionära Fronten och andra grupperingar som använder våld. Då är man inte trovärdig.

Att vi inte gick i Kärrtorp beror på det jag har förklarat för dig, Lena Olsson. Vi vägrar att manifesteras tillsammans med våldsförespråkande grupper. Det spelar ingen roll om de är nazister eller vänsterextremister. Det kan du stå och skratta åt. Det är dessutom så att svensk polis rådde oss att inte gå dit. Det handlade om vår personliga säkerhet.

Jag kan ta ett exempel från Malmö. Nu ska jag inte lasta Socialdemokraterna för det. Det handlar om det som hände strax före jul när en SSU:are blev attackerad av ett gäng killar. Jag minns inte exakt om det

var nazister eller vad det var för några. Det var vid en manifestation som man höll i Malmö. Det kan ha varit före jul. Jag minns inte exakt när det var. Det var en SDU:are som kände flickan och ville gå dit och visa sina sympatier och visa att hon verkligen stöttade den unga SSU:aren.

Hon var tvungen att bege sig därifrån eftersom hon blev påhoppad av grupperingar som var på denna så kallade antivåldsmanifestation. Hon fick bege sig därifrån för att de hotade att ge henne stryk.

Det handlar om vår säkerhet. Det gäller de grupperingar som ni marscherar sida vid sida med. Det är inte trovärdigt. Tar man avstånd från våld så tar man avstånd från alla grupperingar som sysslar med våldshandlingar. Det går inte att göra på något annat sätt.

Det finns för övrigt en väldigt bra debattartikel som publicerades i går, tror jag det var, av Tuve Skånberg som jag tycker att Vänsterpartiet kan läsa. Rubriken är: *Var står Vänsterpartiet gällande politiskt våld?* Det är en alldeles utmärkt debattartikel där han klart och tydligt konstaterar att Vänsterpartiet inte är trovärdigt. Det finns många bra vänsterpartister som jag vet definitivt tar avstånd från politiskt våld, men partiet gör det inte.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 17 §.)

13 § Hushållningen med mark- och vattenområden

Civilutskottets betänkande 2013/14:CU17
Hushållningen med mark- och vattenområden
föredrogs.

Anf. 72 KATARINA KÖHLER (S):

Fru talman! I dag behandlas motioner från allmänna motionstiden här i riksdagen som rör frågor om hushållning med mark- och vattenområden. Det gäller betänkande CU17. Motionerna gäller insatser för vandrande fiskar i sjöar och vattendrag, allmänna vattentjänster, stranderosion och vattenverksamheten.

Jag börjar med att yrka bifall till reservation 5. Naturligtvis står vi bakom även våra övriga reservationer, men för tids vinnande väljer vi att yrka bifall endast till reservation 5.

Fru talman! Frågorna som rör hushållningen med våra mark- och vattenområden är jätteviktiga – lika viktiga som de flesta andra politiska frågor. Vi har många utmaningar som vi kommer att ställas inför framgent. Det blir allt större fokus på miljö- och klimatfrågorna i många olika sammanhang. Klimatförändringarna visar sig också i vårt land, bland annat genom dramatiska väderomslag med skyfall, stormar och översvämningar som följd. Detta måste vi ta hänsyn till i våra framtida planeringar, i hur vi använder vår mark och våra vatten men också för byggande av alla de slag som ständigt pågår i vårt samhälle.

Den tekniska utvecklingen innebär att vi i dag klarar av att bygga infrastruktur och byggnader av olika slag i områden som vi förut inte klarade av. Det fanns många områden som det inte gick att utveckla, men i dag kan vi göra det. Detta får också konsekvenser. Alla hamnar, mudd-

ringar, broar, dammar, vägar och järnvägar innebär att vi samtidigt förstör den naturliga floran och faunan. Det blir störningar.

Nu hotas den biologiska mångfalden på flera områden. Det är vårt ansvar att mota denna utveckling. Vi måste klara att göra det samtidigt som vi måste kunna stå för en samhällsutveckling som stärker vårt land och klarar de utmaningar som vi har för framtiden.

Några av dem är till exempel urbaniseringen, som innebär både en förtätning och en utbredning av staden. Det handlar om människors behov av rekreation och turism men också om behovet av en levande landsbygd som gör att vi kan säga att hela Sverige ska leva. I detta ligger bland annat strandskyddsfrågor. De är viktiga. I dag finns stora områden, framför allt längs våra kuster, som är hårt exploaterade och där vi måste vara restriktiva när det gäller att tillåta att man lättar på strandskyddet. Samtidigt har vi många områden i andra delar av landet som är glest eller inte alls befolkade och inte bebyggda och som skulle kunna utvecklas både för rekreation och turism och för permanent boende. En lättnad av strandskyddsreglerna, där det är möjligt, kan innebära mycket för orter med befolkningsminskning och de bekymmer som följer av detta.

Stora krav på god vattenförsörjning och skyddet av vattentäkter måste upprätthållas. Bara under de senaste dagarna har vi med förskräckelse hört att flera kommuner varnar för att använda dricksvattnet därför att det är förorenat av kemikalier av olika slag. Tyvärr är inte detta något nytt, utan vi hör det då och då. Det är naturligtvis skrämmande, och därför är de här frågorna oerhört viktiga. Det gäller också avloppsfrågorna. De sätts i fokus på ett helt annat sätt när orter breder ut sig för fritidshusboende eller permanentboende. I dag är det många kommuner som har problem med att uppfylla de krav som finns på va-anläggningar. Detta är inte bara ett kommunalt ansvar, utan staten har också ett ansvar. Det behöver göras en översyn av hela frågan.

Detta är bara några av de frågor som är oerhört viktiga att ta tag i för framtiden. Vi måste kunna hitta en samsyn mellan de många olika intressen som finns i samhället. Det är jätte viktigt. Därför måste vi också våga fatta politiska beslut som står för långsiktighet och stadga för framtiden.

Fru talman! Jag ska säga några ord om reservation 5, som handlar om 4 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken. Vi har i dag ett ganska stort antal skyddade vatten i älvar, älvsträckor och vissa andra vattendrag. Det innebär enligt första och andra stycket i kapitel 4 att vattenkraftverk, vattenreglering eller överledning för kraftändamål inte får göras i dessa skyddade vatten.

I det tredje stycket i paragrafen ges dock en möjlighet till undantag för viss vattenverksamhet som förorsakar endast obetydlig påverkan. Så står det i lagtexten. Denna undantagsregel innebär att rättsväsendet varje år har att hantera flera rättsprocesser om vad detta tredje stycke de facto innebär. Stora kostnader för samhället läggs på dessa processer, som ju bara kan sluta med avslag eftersom skyddet för dessa vatten och vattendrag är starkt. Då känns det onödigt att många tiotals miljoner kronor varje år läggs ned på meningslösa rättsprocesser. Vi är inte ensamma om att tycka det. Förra året var alla partier i riksdagen eniga om att det här borde tas bort. Också Kammarkollegiet anser att tredje stycket har tjänat ut och i dag egentligen inte fyller någon funktion. Vi tycker att det är viktigt att 4 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken tas bort snarast.

Fru talman! Regeringen har i dag flera pågående utredningar och uppdrag till olika myndigheter som rör frågor om mark- och vattenområdet. När dessa redovisas kommer vi tillbaka i nya debatter, och då tar vi ställning till de förslag som kommer.

Anf. 73 JAN LINDHOLM (MP):

Fru talman! I civilutskottets betänkande 17 behandlas frågor om hushållning av och med mark- och vattenresurser. Underlaget är, som Katarina Köhler berättade, 25 yrkanden som ledamöter har föreslagit i sina motioner till riksdagen.

Fru talman! Miljöpartiet står självfallet bakom samtliga fyra reservationer som vi har medverkat i, men för tids vinnande väljer även jag att yrka bifall enbart till reservation 5.

De förhandlingar som bedrivs på global nivå för att på ett rättvist sätt fördela det utrymme som finns för en växande befolkning här på jorden är inte särskilt framgångsrika. Varje land tycks i första hand bevaka det som det uppfattar som sina nationella intressen. Men när det kommer till klimatförändringarna är det svårt att se att det finns några specifikt nationella intressen. Vi lever trots allt alla på samma planet.

Om vi inte klarar det så kallade tvågradersmålet, vilket allt fler forskningsrapporter pekar på, är det exempelvis högst sannolikt att Mälaren inte längre kommer att kunna fungera som en resurs för dricksvatten. I dag är nästan alla samhällen runt Mälaren beroende av Mälarens vatten för produktion av dricksvatten. När havsytan har stigit så mycket att det inte längre är möjligt att skilja Mälaren från Östersjön förlorar Mälaren sin förmåga att fungera som en dricksvattenkälla. Den blir helt enkelt otjänlig.

Vi vet i dag att detta är ett av de många konkreta problem som vi kommer att tvingas hantera i framtiden. En naturresurs förstörs, och vi måste hitta andra sätt att lösa dricksvattenförsörjningen på. Om vi måste hitta lösningen inom 50 år eller om vi har längre tid på oss vet vi inte i dag. Men vi vet att det kommer att ske och att vi därför måste hitta lösningar.

Många har pekat ut Vättern som en möjlig råvattenkälla för dricksvatten även för hela Mälardalen. För att säkerställa att den möjligheten inte uttraderas i väntan på att tillräckligt många ska inse hur stor den kommande försörjningsproblematiken på dricksvattenområdet är menar Miljöpartiet att skyddet av Vättern måste stärkas. Det finns i dag ett flertal exploateringsintressen runt Vättern som har potential att stänga dörren för Vättern som dricksvattenkälla för mycket lång tid. Hur vi på annat sätt skulle kunna lösa dricksvattenförsörjningen för till exempel Stockholm om Vättern skadas för mycket har jag inte hört några förslag på.

Några exempel på intressen som hotar Vättern som en framtida dricksvattenkälla är försvarets planer på att utöka målområdet för skjutövningar över Vättern. Det har vi här i kammaren vid en tidigare debatt i dag fått höra mycket om. Det finns också gruvintressen, och det finns förslag på fossilgasproduktion genom så kallad frackning som också hotar Vättern som en möjlig framtida dricksvattenkälla.

Herr talman! Miljöpartiet anser att regeringen bör ta initiativ till att utreda hur Vättern kan ges ett överordnat skydd som nationellt intresse för dricksvatten. Det finns säkerligen många som föreställer sig att Sve-

riges framtid enbart ligger i att tillverka och exportera högteknologiska produkter och produkter med höga immateriella värden som design, musik, dataspel och liknande. Om jag säger att jordbruket har framtiden för sig och kommer att bli en viktig del av Sveriges försörjning i framtiden är det säkert många som skrattar, inte minst finansminister Anders Borg som uppenbarligen anser att jordbruk inte är viktigt. I hans världsbild är miljöpartister med gröna fingrar romantiker som inte förstår hur välfärd skapas.

Men där hävdar jag att framtiden kommer att visa att vi gröna miljöpartister hade rätt och att exempelvis Anders Borg hade fel. Det är ni som tillåter att åkerjorden bebyggs, asfalteras, förgiftas och utarmas, som inte värnar våra friska vatten och som inte förstår det som sker på vår planet och vilka krav det ställer på oss. Det är i verkligheten ni som inte inser hur välfärd skapas.

I dag rullas villamattorna ut på de bästa åkerjordarna. Runt våra större städer byggs vägar, köpcentrum och stora bostadsfastigheter på marker som borde sparas för livsmedelsproduktion. I dag vet vi att klimatförändringarna kommer att göra många av de mest produktiva jordbruksmarkerna runt om i världen mer eller mindre obrukbara. Redan i dag har försaltningen, på grund av att Medelhavets vattenyta stigit, gjort stora delar av det tidigare så bördiga Nildeltat oanvändbart för livsmedelsproduktion. Exempelen på torka, erosion och översvämningar runt om i världen som snabbt minskar de tillgängliga arealerna för livsmedelsproduktion är otaliga. Mot den bakgrunden vet vi att det inte dröjer många årtionden innan våra åkermarker kommer att vara oerhört viktiga för vår försörjning.

Att återskapa åkermark som lagts under stadsbebyggelse är knappast rimligt, så varför inte bygga på mindre viktig mark redan från början? Miljöpartiet anser att åkermarken måste få ett starkare skydd mot exploatering för annat än det som är förenligt med framtida livsmedelsproduktion. Vi lägger inte en våt hand över åkermarken, för den kan användas för mycket annat.

Herr talman! De flesta stora vattendammar och kraftstationer som byggts för reglering av vatten och produktion av elektricitet i Sverige har inget tillstånd enligt i dag gällande lagar. Många vattenverksamheter bedrivs efter lagar som är nästan hundra år gamla. Det är först under de senaste 30 åren som det har blivit en mer allmänt känd kunskap att de här ingreppen i naturen, som tilläts enligt de gamla lagarna, har mycket stor påverkan på både växter och djur, inte minst på fisken.

Såväl enligt vår moderna miljölagstiftning som enligt de åtaganden som Sverige har bundit sig till genom exempelvis Nagoyaöverenskommelsen om biologisk mångfald är vi skyldiga att se till att vårt bruk av vattenresurser sker på ett långsiktigt hållbart sätt. Det innebär i praktiken att gällande vattendomar måste omprövas och att de som bedriver vattenverksamhet med kraftstationer och dammkonstruktioner måste åläggas att bygga fiskvandringvägar som fungerar för de fiskbestånd som ska återställas i respektive vattendrag. Det här är ett arbete som regeringen skyndsamt måste starta. Delvis har man redan gjort det, så jag har svårt att förstå varför allianspartierna avslår krav på sådana initiativ.

De vattendrag som i miljöbalkens 4 kap. 6 § räknas upp som särskilt skyddsvärda är de vattendrag vi brukar beteckna som våra nationalälvar

plus ett antal mindre delsträckor i andra älvar som i detta sammanhang är särskilt viktiga att värna. På utskottets initiativ har regeringen därför genom tilläggsdirektiv till Vattenverksamhetsutredningen låtit utreda möjligheten att upphäva det tredje stycket, alltså den här undantagsformuleringen i paragrafen, så som Katarina Köhler beskrev. Det är ju den lilla formuleringen som gör det möjligt att gå förbi skyddsambitionen som finns i den här paragrafen i miljöbalken.

Miljöpartiet har precis som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet kunnat konstatera att det här delbetänkandet inte på något sätt motsäger de ambitioner som vi hade. Tvärtom konstaterar utredaren precis samma sak som utskottet gjorde, nämligen att den här paragrafen är överspelad. Däremot har utredaren inte lika tydligt som utskottet talat om hur man ska lösa problemet. Utskottet var ju betydligt tydligare där. Vi får väl se vad regeringen kan komma med i framtiden.

Jag vet att kraftindustrin så att säga försöker lura allianspolitikerna att tro att en strykning av tredje stycket skulle betyda stora svårigheter för företagen. Självklart innebär det en nettokostnad för ett företag att tvingas sköta sina anläggningar enligt nu gällande lagar utan att samtidigt få en kompensation i form av tillstånd att utöka verksamheten. Men det är den verklighet som all annan företagsamhet lever med. Om vi ändrar arbetsmiljölagstiftningen eller någon annan kemikalielagstiftning som till exempel påverkar i en fabrik tvingas man anpassa sig efter det. Vad finns det då för motiv för att just vattenkraftproduktion ska vara undantagen från den logiken? Särskilt mycket kan man undra varför det undantaget skulle gälla just de älvsträckor som har identifierats sedan lång tid tillbaka som de med högst skyddsvärde.

Jag förväntar mig därför att regeringen, för att i alla fall i någon mån rädda sitt ansikte, före valet lägger en proposition med innebörden att tredje stycket i miljöbalkens 4 kap. 6 § stryks eller utmönstras.

Herr talman! En av de avgörande infrastrukturerna i ett fungerande välfärdssamhälle är system för rent dricksvatten och system för omhändertagande av avloppsvatten. Det visste redan de gamla romarna. Väl fungerande va-nät är den huvudsakliga orsaken till att många sjukdomar kunde bekämpas, att barnadödligheten gick ned och att folkhälsan gjorde stora framsteg i början av förra århundradet.

Många kommunala va-nät är i dag i mycket dåligt skick, och det tycks bli allt tätare mellan larmen om smittorisker på grund av skador i näten. Ibland är det inläckande avloppsvatten i dricksvattnet som är problemet, och ibland är det andra källor som förorenar dricksvattnet. Örebro var aktuellt för bara några dagar sedan.

I en genomsnittlig svensk kommun ligger kostnaden för att förnya va-nätet, om det skulle bli helt obrukbart, på i storleksordningen 50 000 kronor per invånare. Naturligtvis ska vi hoppas att det inte går så långt att det helt måste ersättas, men här i riksdagen måste ni vara medvetna om att det handlar om enorma summor. Att ersätta det befintliga va-nätet i svenska kommuner skulle kosta runt 500 miljarder kronor, och jag tror att det är en rätt låg skattning.

Klimatförändringarna innebär att påfrestningar på va-näten ökar, på många håll ganska mycket. Kraftiga skyfall och översvämningar kan betyda att man får ledningsbrott. Det kan också bli andra tekniska skador

som överbelastar dessa, och då rinner till exempel bakterier från yttjord in i näten.

Översvämningar av avloppsnät sprider ofta smitta och innebär översvämningar även i reningsanläggningarna.

Kommunerna måste få stöd för att lösa de utmaningar som ett förändrat klimat betyder. Det handlar inte bara om regler och riktlinjer, eller om standardkrav och hur man ska lösa det. Det handlar faktiskt också om rena resurser för genomförandet för att säkerställa ett fungerande va-nät.

Vi som står bakom reservation 5 menar att staten inte kan abdikera från det ansvaret. Rent vatten och ett avloppsnät är två av de viktigaste frågorna. Det måste man alltså lösa.

Som jag sade i inledningen, herr talman, yrkar jag för tids vinnande enbart bifall till reservation 5.

Anf. 74 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Precis som många andra ser jag att det finns allvarliga problem med en sjunkande självförsörjning av livsmedel. Jag inser att detta är en trend som måste brytas snart, och regeringen bör omgående ta fram en strategi för användandet av befintlig svensk åkermark. Svensk åkermark försvinner i dag successivt till förmån för vägar, köpcentrum och förtätning. Av den anledningen borde särskilt värdefull åkermark klassas som riksintresse.

Jag är naturligtvis inte emot ny bebyggelse, snarare tvärtom. Men bebyggd åkermark kan knappast återställas med enkelhet, och man kan ofta uppföra bebyggelse på annan mark än högklassig åkermark. Det skulle inte heller vara något unikt att klassa åkermark som riksintresse, utan vi skulle enkelt kunna lära av våra grannländer. Man gör det i Danmark, och i Norge finns det en nationell målsättning att spara åkermarken. Sverige borde inte vara sämre.

Jag tänkte beröra ett annat viktigt ämne som förhållandevis få talar om, nämligen stranderosion. Stranderosion förekommer i hela världen och har till stor del naturliga förklaringar. Det innebär att havet bryter ned och för bort sand från stranden vilket påverkar kustlinjen. Följden av detta blir ofta översvämningar som i sin tur kan orsaka förlust av land, byggnader, infrastruktur och olika naturvärden som dess värre kan gå förlorade. Ekosystem i naturen rubbas, och turistnäringen kan om man har otur också slås ut. Kort sagt är kostnaderna för samhället och enskilda individer mycket omfattande vilket gör frågan aktuell ur flera synvinklar.

Det bästa och mest miljövänliga sättet att motverka stranderosion är strandfodring som innebär att man återför sand som erosionen har tagit med sig. Erosionsomloppet kan därmed fortsätta utan att medföra någon större skada.

I stället för att våra myndigheter gemensamt underlättar arbetet för att förhindra erosionen arbetar olika instanser i dag mot varandra och mot berörda människors intressen. Vi har dess värre fortfarande en komplicerad och byråkratisk process för att utverka tillstånd för strandfodring i Sverige. Det måste åtgärdas.

Ett problem i dag, kanske det största i sammanhanget, är den dubbla miljöprövning som görs enligt både miljöbalken och lagen om kontinentalsockeln och som i praktiken omöjliggör strandfodring. Ytterligare ett

stort problem är att ingen myndighet i dag har ett övergripande samordningsansvar. Med andra ord tvingas drabbade kommuner själva bära det ekonomiska ansvaret för att skydda sina stränder, och allt därtill.

Enligt lagen om kontinentalsockeln är sand från havets botten en statlig naturresurs. Regeringen måste på allvar engagera sig i frågan om stranderosion samt ge stöd till drabbade kommuner så att strandfodring tillåts där så är lämpligt. Om man stöttar de drabbade kommunerna kan mycket räddas, såväl miljö och omgivning som eventuell turism eller annan berörd näring.

Herr talman! Sammantaget anser jag att kraven vid miljöprovningen måste vara rimliga. Som ett nationellt intresse bör regeringen ta nödvändiga initiativ för att åtgärda problemen, och en myndighet bör tilldelas det övergripande ansvaret för föreslagna åtgärder.

Jag skulle slutligen vilja yrka bifall till SD-reservationerna i betänkandet.

Anf. 75 MARIANNE BERG (V):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 5.

Jag vill dock börja i en annan ände som har koppling till det som skett de senaste dagarna. Vatten är nämligen det som ger liv, och vi överlever inte utan rent vatten. Därför var det skrämmande när vi för några dagar sedan fick ta del av den förgiftning som skett i många av våra vattendrag.

PFOS är ett gift som inte bryts ned och som drabbar oss människor genom bland annat vattnet och via fisken i vattendragen. Det är ett gift som är hormonstörande och kan leda till cancer. Det är mycket skrämmande.

Vem var då boven i detta? Försvaret var det till stor del eftersom de under tidigare övningar använde brandskum som var orsaken. Man kan tycka att det är gamla synder eftersom de slutade med det under mitten av 1990-talet. Men jag undrar vad som kommer att ske härnäst när det gäller försvarets övningar vid och i våra vattendrag.

I Mälaren har det nu konstaterats att PFOS finns. Mälaren är Sveriges tredje största sjö och försörjer över två miljoner människors behov av dricksvatten. Vi måste alltså på allvar skydda oss från vattenburen smitta och kemiska föroreningar.

Det är positivt, vilket tidigare har tagits upp, att regeringen har tillsatt en utredning om hur vi ska trygga vår framtida dricksvattenförsörjning. Men alla aspekter är inte med. Till exempel skulle man kanske ha lyssnat lite mer på Naturvårdsverket som lyfter fram att vattenfrågorna inom samhällsplanering måste lyftas upp så att vattnets betydelse kan vägas mot andra intressen vid exempelvis tillståndsprövning.

Ett mycket viktigt steg i detta sammanhang är att vi måste väga riksintressen mot andra intressen. Då tänker jag på försvaret.

När det gäller insatser för vandrande fiskar i sjöar och vattendrag ställer sig utskottet bakom Vänsterpartiets motion som tar upp att reglerna på området är mycket föråldrade.

I delbetänkandet som sedan har kommit, *Ny tid för provning – förslag till ändrade vattenrättsliga regler*, ”lämnar utredningen förslag om hur man på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt kan se till att de anläggningar som inte har tillstånd enligt miljöbalken utformas och drivs på ett sådant sätt att miljöbalkens hänsynsregler och EU-rättens krav i förhål-

lande till vattenkvalitet och påverkan på djur och växtliv uppfylls". Delbetänkandet bereds nu inom regeringen. Därför vill högern inte föregripa resultatet och avslår motionen.

Svaren i betänkandet är inte förvånande. Det är nästan samma svar på alla punkter. Det vore kanske på sin plats att riksdagen, trots beredningen, gör en tydlig markering och ger regeringen ett tillkännagivande i frågan.

Rinnande vatten med omkringliggande områden tillhör de mest artrika och värdefulla naturtyperna i Sverige. Konsekvenserna av vattenkraft är stora för både växter och djur. Inte minst drabbas många vandringsfiskar, som lax och öring, då fördämningar i allmänhet gör det svårt eller till och med omöjligt att vandra i vattendragen. I våra vattendrag har kapaciteten för vattenkraft nyttjats till 75–80 procent, och flera svenska lax- och öringstammar har slagits ut eller kraftigt reducerats på grund av vandringshinder.

Herr talman! Det finns i dag forskning och statistik som kan användas för att ställa krav på kraftbolagen att ta ett större ansvar för den biologiska mångfalden. Vänsterpartiet anser att kraftbolagen ska åläggas att bygga laxtrappor och andra fiskvandringssvägar i våra reglerade vattendrag.

Anf. 76 EVA BENGTSON SKOGSBERG (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till betänkande CU17, *Hushållningen med mark- och vattenområden*, och avslag på samtliga motioner som kommit in på detta område. Jag kan konstatera att det inte finns någon politisk skiljaktighet mellan många av motionerna, utan motionerna kommer från alla partier och överensstämmer i många fall med vad utskottets ledamöter tycker. Men då det redan finns uppdrag från regeringen att utreda dessa frågor och arbetet i flera fall kommit långt finns det ingen anledning att föregripa dem.

När det exempelvis gäller att klassa ytvattentäkter och åkermark som riksintresse pågår ett omfattande arbete helt i linje med motionsförslagen där man ska se över och bedöma vilka samhällsintressen som bör omfattas av möjligheten att peka ut områden som är av nationell betydelse enligt riksintressereglerna. Vi som följde den tidigare debatten i dag kan konstatera att försvarsutskottet debatterade frågan flitigt, särskilt vad gällde försvarets skjutövningar över Vättern.

Jordbruket har stor betydelse, och jordbruksmark får enligt lagen användas för bebyggelse och anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen som inte kan tillgodoses på annat sätt. På grund av rådande bostadsbrist kan det uppstå en intressekonflikt om markanvändningen. Riksrevisionen anser att regeringen bör undersöka hur bostadsbyggandet kan få ökad tyngd i förhållande till riksintressena. Det är svåra frågor och ställningstaganden som kommunerna har att ta hänsyn till med å ena sidan jordbruksmark och å andra sidan bostadsbrist. Länsstyrelsen eller kommunen kan ta initiativ till bildande av vattenskyddsområde om man vill skydda en vattentäkt som har betydelse nu eller i framtiden.

Miljömålsberedningen lade för ett år sedan fram ett delbetänkande med en strategi för långsiktigt hållbar markanvändning. Hur påverkas vår produktion av mat, foder, bränsle med mera av klimatförändringarna?

Vilka är våra framtida utmaningar? Det finns många frågor, och slutbetänkandet ska redovisas om tre månader.

Insatser för vandrande fisk i sjöar och vattendrag har tidigare vid flera tillfällen debatterats i riksdagen. Det gäller att hitta balansen mellan behovet av en effektivisering av vattenkraften och samtidigt behålla den biologiska mångfalden och möjligheterna för vandrande fisk att förflytta sig.

Regeringens initiativ till en översyn av miljöbalken och restvattenlagen vad gäller vattenverksamhet är en omfattande utredning som redovisar två delbetänkanden och slutredovisas i slutet av maj i år. Reglerna är föråldrade och vattenverksamheter har inte fått samma genomslag som miljöfarliga verksamheter där principen att förorenaren betalar och bästa möjliga teknik ska användas gäller. Samma princip ska nu få genomslag även i den vattenrättsliga regleringen enligt utredningsdirektiven. Också byggandet av laxtrappor och andra fiskvandringssvägar ingår i Vattenverksamhetsutredningens uppdrag.

Vattenverksamhetsutredningens båda delbetänkanden bereds tillsammans inom Regeringskansliet eftersom de har ett så nära samband, och då miljöministern har uppgett att arbetet är prioriterat finns ingen anledning att föregripa resultatet av detta arbete.

Stranderosion är ytterligare ett problem som tas upp i betänkandet. Jag vill nämna den rådgivnings- och stödverksamhet som Statens geotekniska institut bedriver och som är värdefull för att anpassa samhället till hotande klimatförändringar. Det gäller också att vid samhällsplanering och byggande ta hänsyn till de konsekvenser som klimatförändringarna kommer att medföra. Särskilt viktigt är att beakta detta då det i dag finns många önskemål om att bygga just strandnära.

SGI har sedan ett par år tillbaka fått i uppgift att vid planprocesser rörande geotekniska säkerhetsfrågor stödja samtliga länsstyrelser och kommuner, vilket tidigare varit begränsat till Västra Götalands län. De står också för kunskapsförmedling via bland annat årliga konferenser om kustfrågor. Lantmäteriet har ett uppdrag att skapa en ny nationell höjddatabas med tätare och noggrannare höjddata.

Herr talman! De kommunala va-näten och deras renoveringsbehov vill jag nästan påstå är en tickande bomb som kommunerna måste vara beredda på, vilket flera tidigare talare redan påpekat. Ledningsnätet för dricksvatten har ofta en oroväckande hög ålder, vilket tyvärr visar sig i larmrapporter då avloppsvatten eller ytvatten trängt in i gamla otäta rör med stora problem som följd. Även här pågår ett utredningsarbete som ligger helt i linje med motionsförslagen. Utredaren ska bland annat analysera i vilken utsträckning dricksvattenproducenterna fullgör sina skyldigheter vad gäller underhåll och reinvesteringar från råvatten till tappkran.

I måndags var jag på länsstyrelsens insynsråd i Kalmar och fick då den skrift jag här visar upp för kammarens ledamöter i min hand. Jag är mycket glad och stolt över att vår region tagit fram skriften, *Regional vattenförsörjningsplan för Kalmar län 2013*. För att säkra tillgången till vatten både kvantitativt och kvalitativt har Länsstyrelsen Kalmar län tagit ett samlat grepp om frågan i regionen. Arbetet har skett i nära samarbete med länets kommuner, och man har också studerat dricksvattenförsörjningen hos de fyra grannlänerna. Det är ett mycket bra exempel där man

som ett första steg i en hållbar och säker vattenförsörjning pekar ut de vattenresurser som är särskilt viktiga för dricksvattenförsörjningen nu och för kommande generationer.

Herr talman! Mycket är på gång i dessa viktiga frågor, och jag hoppas att motionärerna och alla vi andra blir nöjda med slutresultatet.

Avslutningsvis vill jag informera kammaren om att det på lördag är den internationella världsvattendagen. Initierad av Unesco firas den årligen den 22 mars för att fokusera uppmärksamheten på vikten av vatten och verka för en hållbar förvaltning av världens vattentillgångar. Initiativet till en internationell dag för att fira vatten togs vid FN-konferensen om miljö och utveckling i Rio 1992. På lördag kan vi alla fira världsvattendagen.

(Applåder)

Anf. 77 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Jag tog fasta på Eva Bengtson Skogsbergs inledning där hon sade att vi egentligen inte har några motsatta intressen i den här frågan, att vi delar samma uppfattning i sak. Jag hoppas verkligen det. När det gäller de här frågorna pågår nämligen en ganska tydlig dragkamp mellan de olika intressena, och då är riksdagens signalvärde viktigt. Därför är det lite tråkigt att man från regeringens sida håller fast vid prestigen så starkt att man måste avstyrka sådant som man egentligen tycker är bra.

Det hade varit snyggt om vi genom att delvis tillstyrka motionerna beträffande vattenkraftsutbyggnad kunnat signalera till omvärlden, till exempel till kraftindustrin, att vi här har en enig riksdag. Det tror jag hade haft ett värde för det arbete som pågår. Kanske hade till och med den sittande regeringen – som jag naturligtvis hoppas inte kommer att sitta kvar efter valet – därmed fått en signal om vad riksdagen kommer att göra med det som föreslås.

Eva Bengtson Skogsberg även tog upp va-system, jordbruksmark och sådant. Jag skulle vilja ställa en fråga som gäller samtliga dessa områden. PFOS har tagits upp i sammanhanget. Det intressanta är egentligen vår grundsyn. Ska vi se till att det som vi inte vill inte heller händer, eller ska vi vänta tills det har hänt? Låt oss ta Vättern som exempel. Ska vi se till att den finns kvar som dricksvattenreserv den dag vi behöver den, eller ska vi vänta med åtgärder till dess att den inte längre fungerar? Vi har en tendens att inte tänka efter före. Hur ser allianspartierna på det?

Anf. 78 EVA BENGTSON SKOGSBERG (M) replik:

Herr talman! Ja, som jag sade: Om man tittar på motionskrivarna ser man att de kommer från alla partier – det gäller både åkermark och vattenförsörjningen. Det är det jag menar med att det inte finns någon politisk skiljelinje på så sätt, inte när det gäller våra riksdagsledamöter i alla fall.

Sedan tycker jag att det är ett tråkigt sätt här. I kommunen var det ofta så att man delvis biföll eller sade att en motion ansågs besvarad när man höll på och arbetade med den. Jag satt inte i riksdagen när det var andra majoritetsförhållanden, men jag kan tänka mig att det var samma sak då: Man avslog dem, och sedan jobbade man från regeringens sida in frågorna.

När det gäller de här frågorna finns det många utredningar på gång. Vi har inte sett slutresultatet av dem än, men vi hoppas att de följer detta. Alla vill ha rent vatten. Det är en väldigt viktig resurs i samhället. Där tror jag att alla tycker lika.

Man får alltid göra en avvägning. Vi vill ju ha elektrisk ström också – det är mycket man vill ha. Bostadsbyggandet är ett dilemma. Det skriks från alla håll att vi bygger för lite i Sverige. Föregående talare tyckte att man inte skulle förtäta. Men det är väl bättre att man förtätar i städerna. Det är ändå ingen bra jordbruksmark mitt i en stad. Då kan man förtäta och bygga ihop förorterna lite mer, som i Stockholm till exempel. Från början byggde man förorter längre bort, och så var det åkermark emellan. Den förorenas ändå av all biltrafik. Därför kan förtätning vara ett bättre sätt, och så har man åkermarken utanför.

Anf. 79 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Visst, man kan låta städer växa på olika sätt. Vi i Miljöpartiet lägger rätt mycket resurser på infrastruktur just för att möjliggöra pendling till städer, som från början ofta har vuxit fram nära ett vattendrag med goda jordbruksförhållanden. På det sättet kan man bygga bostadsområden på de marker som inte är de mest attraktiva. Det finns många sätt att lösa detta på.

Det är bra att det poängteras att det inte finns några politiska skiljelinjer, tycker jag. Jag hoppas då att vi verkligen kan komma framåt.

När det gäller vattenkraften väljer Eva Bengtson Skogsberg att påpeka att vi också vill ha el. Det finns ingen konflikt här heller. Om man tittar riktigt noga finner man att de klimatförändringar som vi har framför oss kommer att leda till, enligt Klimat- och sårbarhetsutredningen, att de befintliga vattenkraftverken kommer att få en ökad produktionsvolym på ca 15 terawattimmar per år. Och vi har redan ett överskott på ungefär 20 terawattimmar per år när det gäller elproduktion, ett normalår. Det här gör att det inte finns någon konflikt.

Dessutom handlar det om mycket små mängder av den årliga produktionen, som skulle påverkas. Det finns olika bedömningar. Det är ungefär 4–5 procent där man drabbas som mest, och då handlar det oftast om väldigt små kraftverk. När det gäller den konflikten tycker jag att ni ska försöka kolla upp lobbyisternas argument när ni möter dem.

Jag fick egentligen inte några svar på två frågor. Hur ser ni från Alliansens sida på signalvärdet av det som sker här i riksdagen? Är det bara besluten som är viktiga, eller har vår debatt här någon betydelse? Jag tycker också att det vore intressant att höra hur ni ser på det här med att tänka efter före.

Anf. 80 EVA BENGTSON SKOGSBERG (M) replik:

Herr talman! Det är alltid bra att tänka efter före – det tycker väl alla – innan det är för sent. Den här frågan är ändå lite sen. Jag bodde i Österrike på 70-talet och läste då en bok som hette *Självordsprogrammet* – jag har försökt hitta den i svensk översättning.

Den lyfte redan på 70-talet upp alla de här problemen, hur vi människor gör för att i princip ta död på oss själva genom att förorena vatten och luft och sådana saker. Jag är alltså väl medveten om alla de här problemen.

Vi får väl tänka efter före. Jag hörde inte hela försvarsutskottsdebatten. Jag hade bara på tv:n medan jag satt och jobbade med annat. Men där debatterades de här frågorna mycket. Vättern är en stor vattenresurs. Där får man verkligen tänka efter, så att man använder den på bästa sätt och inte förstör den. Det håller jag helt med Jan Lindholm om.

Anf. 81 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet med motioner från allmänna motionstiden och avslag på samtliga reservationer.

Det pågår ett omfattande arbete med de frågeställningar som tas upp i motionerna. Jag kommer att fokusera på insatser för vandrande fisk i sjöar och vattendrag samt motioner som hanterar riksintressena.

Herr talman! Jag avser inte att inleda med en allmän energidebatt, då detta inte är det vi behandlar i dag, utan jag kommer att fokusera på civilutskottets ansvarsområde, som just handlar om insatserna för vandrande fisk i sjöar och vattendrag.

Jag delar Jan Lindholms uppfattning. Jag tycker att det finns ett signalvärde av hur vi debatterar frågorna i riksdagen, och jag kommer att återkomma till det.

Konsekvenserna av vattenkraften är stora för den biologiska mångfalden – för växter och för djur. Inte minst drabbas många vandringsfiskar då fördämningar i allmänhet gör det svårt eller omöjligt att vandra upp i vattendragen – eller ned, för den delen. Turbiner utan fingaller och andra lösningar påverkar överlevnaden för vandrande fisk. Flera svenska lax- och öringstammar har slagits ut eller kraftigt reducerats på grund av vandringshinder. Även ålen har drabbats – den har haft svårt att vandra.

När vattenkraften historiskt sett byggdes ut togs mycket liten hänsyn till effekterna på just biologisk mångfald. Lagstiftningen från 1918 hade exploatering som grund.

I dag finns ett stort miljömedvetande, och det växer fram ett betydande lokalt medborgarengagemang för att hitta lösningar för att påverka den biologiska mångfalden i positiv riktning. Såren i naturen med torrlagda älvfåror, som den i Lilla Luleälven vid orten Vuollerim i Jokkmokks kommun, väcker just ett sådant lokalt medborgarengagemang.

Det är ett spännande lokalt engagemang, och det finns ett värde i att lyfta upp det även här i riksdagen. Det handlar om att vi lyssnar på det engagemang som finns. Vi är några riksdagsledamöter som har gjort studiebesök just där – och på andra orter.

Det är viktigt att samtidigt framhålla att det finns goda exempel där vattenkraftproducenter själva har vidtagit åtgärder – omlöp, galler och andra lösningar – på eget initiativ.

Frågan är hur vi kan bidra, så att åtgärder för biologisk mångfald blir möjliga. Här har det pågått ett omfattande utredningsarbete. Frågorna är komplicerade och behöver utredas. Det är nödvändigt efter många års debatt i riksdagen om frågorna.

Det är flera utskott som arbetar med detta. Miljö- och jordbruksutskottets uppföljningsgrupp har följt upp just frågan om biologisk mångfald kontra vattenkraft – jag sitter med i den gruppen. Och här i riksdagen hölls en öppen utfrågning i oktober 2011 om frågan om vattenkraft kontra biologisk mångfald.

Herr talman! Jag vill framhålla att alliansregeringens initiativ är värt mycket beröm. De utredningar som pågår är mycket viktiga.

I början av 2013 lämnade Vattenverksamhetsutredningen sitt delbetänkande. Regeringen beslutade om att ge utredningen tilläggsdirektiv för att bland annat behandla frågan om 4 kap. 6 § i miljöbalken, som redan har nämnts. Uppdraget, utöver delbetänkanden, ska redovisas den 31 maj 2014.

Liksom motionärerna anser utskottet att reglerna på området är föråldrade. Detta har bland annat fått till följd att grundläggande principer för miljörätten, såsom principen om att förorenaren betalar och att bästa möjliga teknik ska användas, inte har fått genomslag när det gäller vattenverksamheter i samma utsträckning som för miljöfarliga verksamheter.

Utskottet välkomnar därför att regeringen har tagit initiativ till en översyn av reglerna om vattenverksamheter. Och Vattenverksamhetsutredningens direktiv och tilläggsdirektiv omfattar många av de frågor som tas upp i motionerna. Vi avvaktar nu den fortsatta beredningen av detta i Regeringskansliet.

Herr talman! Sedan gäller det frågan om hushållning med mark- och vattenområden. Där vill jag börja med frågan om riksintressen. Vilka samhällsintressen bör omfattas och pekas ut som att de är av nationell betydelse enligt riksintresseregleringen? Det är en stor och viktig fråga.

Det pågår en utredning även här – den pågår 2014–2015. Ett delbetänkande kommer att komma i augusti 2014. Resultatet bör inte föregripas av något initiativ, för den frågan är också komplicerad.

Å ena sidan hindras exempelvis bostadsbyggandet därför att många riksintressen griper in. Å andra sidan finns ibland en anledning att peka ut riksintressen för att värna viktiga värden.

Jordbruksmarken har nämnts. Det är en viktig framtidsfråga. Miljömålsberedningen arbetar med strategier för långsiktigt hållbar markanvändning. Beredningen har tagit upp frågan om hur en hållbar användning av jordbruksmark kan åstadkommas. Enligt uppgift från Miljödepartementet är utredningens delbetänkande föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Miljömålsberedningen ska redovisa sitt slutbetänkande den 15 juni 2014. Där kommer man att analysera hur styrningen av markanvändning kan utvecklas för ett ökat helhetsperspektiv. Utredningen kommer också att ta upp hur man kan uppnå en hållbar användning av jordbruksmark.

Dricksvatten är en annan fråga som också har nämnts. Här pågår också en utredning som behandlar allt från råvatten till tappkran. Vi ska även värna vårt dricksvatten.

Herr talman! Dagens frågor är inte bara nationella, utan de är också, som tidigare talare har varit inne på, globala. Vattenkraft och biologisk mångfald engagerar många länder. Det finns ett ökat medborgarengagemang på många håll. Att hitta innovativa tekniska lösningar där vattenkraft och biologisk mångfald är delar av en helhet är viktigt inte bara för Sverige utan även för andra länder globalt sett. Om vi blir duktiga på detta kan vi bidra med kunskap och lösningar som kan komma andra till del.

Jordbruksmark och dricksvatten är också globala, inte bara nationella. Vi har alla en stor utmaning framför oss att bidra.
(Applåder)

Anf. 82 ROGER TIEFENSEE (C):

Herr talman, ledamöter och åhörare! Vi debatterar i dag ett betänkande om hushållningen med mark- och vattenområden. Det är fråga om motioner som väckts under allmänna motionstiden. Samtliga motionsförslag avstyrks – många med hänvisning till pågående arbete. Det låter lite tråkigt. För att ge lite mörk i diskussionen tänkte jag ge exempel på det pågående arbetet och rikta in mig på de motionsförslag som rör åkermark. Det finns fyra motionsförslag som tas upp i betänkandet som lyfter upp frågan om åkermark som riksintresse respektive åtgärder för att skydda vår åkermark.

Jag har valt att rikta in mig på åkermark bland annat för att det är en i allmänhet viktig fråga. Världens livsmedelsförsörjning är beroende av att vi vårdar och värnar åkermarken. Vi står inför en stor utmaning om en ny grön revolution där vi behöver öka vår livsmedelsproduktion globalt sett på ett hållbart sätt. Jag väljer att lyfta upp frågan utifrån ett eget intresse och därför att jag arbetar med frågan just nu i Miljömålsberedningen där jag är Centerpartiets ledamot.

Miljömålsberedningen jobbar med strategier för långsiktigt hållbar markanvändning. I juni förra året lade vi fram ett delbetänkande om skogslandskapet. Precis i dagarna kom en proposition om biologisk mångfald, som nu behandlas i riksdagen. Just nu fokuserar Miljömålsberedningen på frågor om odlingslandskapet, och beredningen ska lägga fram ett slutbetänkande i juni i år.

Jag kan lugna riksdagens kammare med att Miljömålsberedningen jobbar utifrån inriktningen att den svenska jordbruksmarken är värdefull, dels för vår egen försörjning, dels för en global utveckling där åkermarken kommer att bli en viktig resurs för att föda en växande befolkning. Även om Sverige inte drabbas av klimatförändringar lika mycket som andra områden, kommer vår åkermark att bli relativt sett viktigare för att föda världens befolkning, inte bara vår egen.

Herr talman! I 3 kap. 4 § miljöbalken anges att jordbruk är av nationell betydelse och att brukningsvärd jordbruksmark endast får tas i anspråk om detta behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen som inte kan tillgodoses på ett annat från allmän synpunkt tillfredsställande sätt.

Miljöbalken ger därmed ett starkt skydd för jordbruksmark, men i många fall är det uppenbarligen svårt att tillämpa den i praktiken. Jordbruksverket har till exempel gjort en granskning av översiktsplanen från de 30 kommuner som exploaterade mest jordbruksmark under perioden 2006–2010. I den översynen blir det tydligt att tillämpningen varierar, och i många fall är den bristfällig. Därför är Miljömålsberedningens tankar, precis som motionärerna är ute efter, att reglerna behöver göras tydligare för att stärka skyddet av brukningsvärd jordbruksmark. Frågan är bara hur man gör på rätt sätt.

Jag hänvisade nyss till miljöbalken. Det vi diskuterar i Miljömålsberedningen är att komplettera plan- och bygglagen. Det är i översiktsplaneringen i själva planprocessen som skyddet behöver stärkas. Det ställs

krav på att i översiktsplanen redovisa vilken hänsyn som har tagits till brukningsvärd jordbruksmark och tydligt motivera och redovisa brist på lämpliga alternativ om man väljer att exploatera åkermark. Det som framgick i Jordbruksverkets översikt är att mycket går på slentrian. Om en exploatör pekar på en bit mark exploateras den marken. Men i miljömålsbeskrivningar ska alternativa handlingsvägar vägas mot varandra. Det är vad vi vill få in plan- och bygglagen.

Tanken är att skapa ett starkare skydd mot exploatering av åkermark på ett praktiskt tillämpbart sätt, som inte tar ifrån kommunerna planmonopolet men som tvingar kommunerna att tänka till en gång till, inte bara slentrianmässigt hugga första bästa exploatör. Syftet är att jordbruksmarken ska behandlas på samma sätt som ett riksintresse i den fysiska planeringen utan att jordbruksmarken för den skull upphöjs till riksintresse.

Skulle det då inte vara lättast att upphöja jordbruksmarken till riksintresse? Ni kunde tidigare höra av Markus Wiechel att Sverigedemokraternas motionsförslag var inriktat på att särskilt värdefull åkermark skulle upphöjas till riksintresse. Det är där problemet finns. Vilken åkermark är särskilt värdefull? Exempelvis kanske det inte finns någon särskilt värdefull åkermark i Västmanland utan bara i slättbygderna i Skåne. Men om man i en bygdegård talar med jordbrukare som tycker att det är förskräckligt att åkermark exploateras, tror jag att de tycker att deras åkermark är viktig även om den inte är högt klassad åkermark nationellt sett.

Genom att enbart tala om åkermark som riksintresse iträder man sig en stor apparat där man får dissekera fram vilken åkermark som ska vara av riksintresse i stället för att få en praktiskt tillämpbar hantering när kommunerna över hela landet gör sina översiktsplaner. Det är Miljömålsberedningens tankegångar, och jag har redovisat lite hur det pågående arbetet går till. Jag hoppas att ni åtminstone har blivit förvirrade på en högre nivå.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 83 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Det är möjligt att vi är förvirrade på en högre nivå, men jag tänkte ändå försöka ställa två frågor.

Under de drygt två mandatperioder jag har suttit i riksdagen har jag i min del av landet, Dalarna, trots att det inte är en tillväxtregion i en större utsträckning – vi står och stampar på ungefär samma befolkningsnivå – kunnat konstatera att den bästa jordbruksmarken i snabb takt läggs under asfalt eller industritomter med stora byggnader.

Det här, tycker jag, är väldigt frustrerande. Det är roligt att Centerpartiet och Roger Tiefensee i princip delar vår oro när det gäller jordbruksmarkens framtid.

Redovisningen från arbetet är viktig, men det jag undrar är för det första: Hur ser ni på det förslag som Miljöpartiet, inte i det här betänkandet utan i annat sammanhang, har lagt fram om ett moratorium? Man skulle alltså lägga en våt handduk över en viss typ av exploatering. Det vi tänkte oss är externa köpcentrum. Man skulle kunna hindra dem i väntan på att utredningarna kommer och vi fattar beslut, som kan göra att

vi får bättre lagstiftning och bättre reglering för att kunna mota den här utvecklingen.

Hur ser ni på en sådan sak? Ni skulle kunna utforma det på något annat sätt om ni ser andra exploateringar som är mer hotande.

För det andra är min fråga: Är det inte frustrerande, Roger Tiefensee – du har också suttit i riksdagen rätt länge – att detta som inte är ett nytt problem aldrig verkar få sin lösning?

Anf. 84 ROGER TIEFENSEE (C) replik:

Herr talman! Jag kan lugna Jan Lindholm med att det kommer ett förslag innan han anar. Det som vi jobbar med i Miljömålsberedningen är tänkt att presenteras till regeringen redan i juni i år.

Frågan om åkermark som ett riksintresse har debatterats länge, det håller jag med om. Det jag försökte förklara är att om man tar steget och säger att åkermark ska betraktas om ett riksintresse kommer man genast att bli svaret skyldig: Vilken åkermark? Jag tror inte att den åkermark som Jan Lindholm betraktar som skyddsvärd eller brukningsvärd i Dalarna självklart skulle falla under ett sådant riksintresse. Men jag tycker att den ska betraktas och hanteras som ett riksintresse utan att den pekas ut som det.

Det är precis det som Miljömålsberedningen jobbar med. Varje kommun i landet ska tvingas ta ett extra omtag utifrån den skrivning som redan finns i miljöbalken och tänka efter: Hur kan vi motivera eller avfärda en exploatering utifrån om åkermarken är brukningsvärd och om det finns lämpliga alternativ? Jag tror på den praktiska hanteringen.

Svaret på frågan om moratorium är att ett moratorium inför man under tiden man inte riktigt vet vad man ska göra i slutänden. Men vi är på väg mot slutänden, så jag tycker att ett moratorium nu skulle vara rätt onödigt.

Anf. 85 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Det var ingen frustration och inte någon positiv inställning hos Roger Tiefensee till ett tillfälligt stopp genom någon form av moratorium. Det tolkar jag som att Roger Tiefensee som sitter i Miljömålsberedningen är säker på att det kommer att resultera i att vi får ett förslag som innebär ett verkligt och reellt skydd för jordbruksmarken.

Jag håller med om att det faktum att mark någon gång har varit satt under plog inte gör att den därmed är skyddsvärd. Men vi har redan klassningssystem för jordbruksmark. Jag tror inte att det egentligen är någon särskilt stor fråga. Sedan kan det naturligtvis vara så att klassningen inte tar hänsyn till geografisk spridning eller till de klimatförändringar som vi kanske kommer att se. Erosion kommer kanske att göra högt klassad mark i dag mindre intressant redan om 20–30 år, och mark som i dag inte har så stora värden kanske kommer att få mycket högre värden. Det hela kommer säkert att behöva revideras.

Jag hoppas bara att det förslag som vi får kommer att tillfredsställa även oss i oppositionen.

Anf. 86 ROGER TIEFENSEE (C) replik:

Herr talman! Miljömålsberedningen tillsattes våren 2010. Det är en parlamentarisk beredning med de partier som satt i riksdagen då, alltså

sju partier. Sverigedemokraterna är inte representerade. Det kan lite grann förklara varför Sverigedemokraterna slår in öppna dörrar med sitt motionsförslag och sin reservation i debatten.

Jag kan lugna Jan Lindholm med att vi jobbar brett. I en statlig utredning gör man naturligtvis så att man försöker komma överens över parti-gränser, alliansgränser, blockgränser eller vad det nu är för gränser. Som jag tolkar det är Miljöpartiet fullt med på det här förslaget. Jag tror att vi kommer att kunna tillfredsställa brett alla oss som har drivit den här frågan. Men vi vill göra och genomföra det här på ett praktiskt sätt.

Jag tror inte att ett moratorium eller fyrkantiga riksintresseklassningar, även om vi diskuterat det, är den praktiskt framkomliga vägen. Det som Miljömålsberedningen nu skissar på tror jag är en bra och praktiskt framkomlig väg där man värderar åkermark utifrån de platsgivna förutsättningarna. Det tror jag fungerar för både Jan Lindholm och mig.

Anf. 87 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkande CU17 och avslag på motionerna.

Hushållning med mark- och vattenområden är ett mycket viktigt område. När jag har lyssnat på civilutskottets tidigare debatter i kammaren, som jag emellanåt brukar roa mig med, har jag märkt att mycket har varit på gång av utredningar kring hushållning med mark- och vattenområden. Miljömålsberedningen lade i mars 2012 fram delbetänkandet *Plan för framtagandet av en strategi för långsiktigt hållbar markanvändning* som bland annat tar upp hållbar användning av jordbruksmark. Här finns aspekter kring viktiga framtida utmaningar när det gäller produktion av bland annat mat, foder och bränsle.

I juni förra året kom delbetänkandet *Långsiktigt hållbar markanvändning* som handlar om skydd och skötsel av land, sötvattenområden och miljöhänsyn i skogsbruket. Båda de här delbetänkandena bereds i Miljödepartementet. Miljömålsberedningen redovisar sitt slutbetänkande den 15 juni i år.

Regeringen tillsatte en särskild utredare i juli förra året som ska gå igenom dricksvattenområdet, från råvatten till tappkran för allmänt dricksvatten. Jag sitter i Vattenrådet för Bohuskusten, som är en samverkansplattform där vi diskuterar gemensamma vattenfrågor och där vi fångar upp lokal kunskap och synpunkter på hur vattnet mår. Genom samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelsen arbetar vi i vår landsända för att leva upp till EU:s vattendirektiv och det marina direktivet.

Det pågår alltså ett omfattande arbete på de här områdena, som vi hört tidigare talare nämna.

Även på området vandrande fisk i sjöar och vattendrag finns det ett arbete som pågår. Vattenverksamhetsutredningen kommer med ett slutbetänkande den 31 maj i år. Det uppmärksammas av motionärerna att regler på det här området är föråldrade, till exempel frågan om förorenaren är den som ska betala, som det är i många fall när det gäller miljöfarlig verksamhet.

Herr talman! Det talas en hel del om laxrapport när det gäller fiskars vandringsvägar. Och laxen är naturligtvis oerhört viktig. Men det finns en annan fisk, ålen, som Nina Lundström nämnde, som också är bero-

ende av vandringsvägar för att ta sig från saltvattnet upp till insjöarna, för att sedan börja vandringen till Sargassohavet.

Ålen är en fascinerande skapelse! Den söker sig upp till sötvatten för att växa till och bli stor för att bli mor eller far till en ny generation. Sedan vill den ut genom samma vandringsleder, för att sedan ta sig till Sargassohavet. Där leker den för att sedan dö. Se Sargassohavet och sedan dö!

Den amerikanska och den europeiska ålen leker tillsammans i Sargassohavet. Ålens larver tar sig sedan tillbaka med strömmarna. De europeiska och de afrikanska larverna tar sig till Afrika och Europa, och de amerikanska larverna tar sig till Amerika. Är det inte fascinerande?

När larverna kommer närmare kusten pigmenteras de och blir glasål. Numera köper vi in glasål från Frankrike och England till Sverige. Den placeras ut av ålfiskare i Vänern och vid kusten. Den växer till sig och blir gulål. När den är könsmogen kallas den för blankål.

När ålen ska ut igen – nu börjar problemen – då räknar man med att i genomsnitt 70 procent av ålarna dör på grund av att de slås sönder i turbinerna på nedvägen.

Därför fångas ål i insjöar som Vänern och Bolmen och lastas på lastbil och transporteras nedströms och har sedan fri väg till Sargassohavet. Trap and transport är ett sätt att transportera den könsmogna ålen ut till kusten. Jag vill nämna en kollega i riksdagen, Rune Wikström, en moderat ledamot i miljö- och jordbruksutskottet. Han har gjort stora insatser och haft ett varmt hjärta för just detta med trap and transport. Ibland får vi också ge varandra beröm här.

Herr talman! Jag har min hemvist i Bohuslän och har vuxit upp intill Västerhavet där de röda bergen vilar. Just där är stranderosionen inte ett akut problem på samma sätt som i andra områden i landet. Nedbrytningen av den bohuslänska gnejsen och graniten tar lång tid.

På andra håll kan det vara mer problematiskt och mer omfattande när det gäller såväl vattendrag och sjöar som havsknuten erosion. Skåne tillhör de drabbade områdena. Och i Stockholms skärgård ökade stranderosionen i samband med introduktionen av större Finlandsfärjor på 1980-talet. Det drabbade flera känsliga områden längs de stora farlederna in till Stockholm. Det vidtogs åtgärder, och man kunde eliminera en del av problemen, men de finns fortfarande kvar längs farleder och kustremisor. Stranderosionen kan ha stor påverkan på djur och växter. Den kan också minska attraktionskraften när det gäller friluftslivet.

Herr talman! Jag nämnde tidigare en särskild utredare som regeringen har tillsatt och som ska gå igenom dricksvattenområdet, från råvatten till tappkran. Livsmedelsverket larmar nu att svenskt dricksvatten kan innehålla farliga kemikalier som påverkar kroppens inre organ. Kemikalierna har upptäckts i dricksvattentäkter i bland annat Ronneby, Botkyrka och Uppsala.

Flera här har nämnt att för några år sedan drabbades Östersund och i dagarna drabbades Örebro av problem med vattenkvaliteten. Vatten är viktigt för vår hälsa. I Örebro blev det snabbt brist på vatten på flaska i butikerna.

Vatten är ju helt livsavgörande. Och vi har länge tagit för givet att vattnet är rent och hälsosamt att dricka ur kranen. Det vore tråkigt om vi

skulle behöva gå över till att dricka vatten på flaska för att känna oss helt trygga.
(Applåder)

Anf. 88 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! Vi är alla beroende av att ha tillgång till rent vatten. Dricksvatten är en förutsättning för ett fungerande samhälle, ja, en förutsättning för själva livet. Det är lätt att ta rent vatten för givet i vårt land, där vi har turen att ha ovanligt gott om dricksvatten. Kanske är det därför som hoten mot Vättern i praktiken inte tas på allvar av alltför många utan tillåts bli värre.

Vättern skyddas av fyra riksintressen enligt miljöbalken – friluftsliv, fiske, natur och kulturmiljö. Sjön blev nyligen äntligen vattenskyddsområde.

Hela Vättern är också ett Natura 2000-område, ett av de områden som skyddas av EU. Vättern är även dricksvattentäkt för cirka en kvarts miljon människor, och ytterligare kommuner är på väg att ansluta till Vätternsvatten.

Framöver kan Vättern som dricksvattentäkt komma att behövas för att försörja långt fler människor – som Jan Lindholm nämnde – om till exempel havsnivån stiger och ger upphov till saltvatteninträngning i Mälaren, som i dagsläget är dricksvattentäkt för i princip hela Mälardalen. Även den europeiska kontinenten tittar på Vättern som möjlig framtida dricksvattentäkt.

Jag vill också nämna att östra Vätterbranterna har blivit biosfärområde under Unesco – en utmärkelse som ställer krav på långsiktigt hållbar samhällsutveckling.

Vätterns skydd är alltså redan starkt i lagstiftningen, om svenska myndigheter och domstolar följer den EU-lag som Sverige har förbundit sig att följa. Men eftersom miljöintressena i praktiken prioriteras ned till förmån för andra samhällsintressen behöver Vätterns skydd förtydligas. Vackra ord räcker inte.

Andra samhällsintressen, som Försvarsmakten och gruvnäringen, kan inte tillåtas ha gräddfiler i lagstiftningen i fortsättningen, särskilt inte som dessa samhällsintressens behov rimligen kan tillgodoses på andra sätt utan att riskera Vättern.

Utöver den omfattande befintliga övningsverksamhet som försvaret i dag har tillstånd att bedriva över Vättern är en ansökan inlämnad om en ombyggnad av Karlsborgs flygplats, där man vill öka det totala antalet flygrörelser kraftigt och därmed öka årsförbrukningen av bland annat flygfotogen. Försvarsmakten planerar även utökade internationella skjutövningar i samarbete med Nato från stridsflygplan och helikoptrar mot mål rakt ned i vattnet.

Det är inte bara omoraliskt att Försvarsmakten i en värld som till stor del präglas av brist på rent dricksvatten använder värdefulla dricksvattentäkter som övningsfält, det är också dålig säkerhetspolitik eftersom de stora hoten mot fred och säkerhet till stor del handlar om brist på naturresurser, som rent vatten, klimatförändringar som förvärrar problemen och de konflikter som riskerar att uppstå om dessa allt knappare tillgångar. Till råga på allt är det onödigt att använda Vättern, eftersom

Prot. 2013/14:86
19 mars

*Hushållningen med
mark- och vatten-
områden*

Försvarsmakten, om den behöver öva, har tillgång till ett skjutfält i Älvdalen och därtill avancerade simulatorer.

Ännu ett mycket allvarligt hot mot Vätterns vattenkvalitet är den planerade gruvan vid Norra Kärr utanför Gränna. Ett stort dagbrott mindre än två kilometer från Vättern vore ett oförsvarligt risktagande med tanke på lakvattenavrinning till Vättern, inte minst i det långsiktiga perspektivet. Gruvplanerna väcker viktiga och långsiktiga frågor om hur vi lever och hur vi hanterar våra gemensamma resurser, såväl vatten som mineraler, och vilket moraliskt ansvar vi har, vi som nu lever och har makt att fatta beslut som kommer att ha avgörande betydelse för dem som kommer efter oss.

Är det en rimlig prioritering att låta ett gruvbolag göra kortsiktig vinst på att ta upp sällsynta jordartsmetaller för att ytterligare öka konsumtionen av mer eller mindre nödvändiga prylar, somliga rent av destruktiva – som vapen – till priset av att riskera oersättliga naturvärden och livsförutsättningar som dricksvatten? Enligt min mening är svaret självklart nej.

Herr talman! Beslut som har stor betydelse för framtiden kräver att vi tänker längre och djupare än vanligt.

Utan rent vatten klarar vi oss inte. Så enkelt är det. Däremot har vi inte råd med en alltmer uppskruvad jakt på ständigt nya prylar som kräver naturresurser. Om alla konsumerade som svenskar skulle vi behöva flera jordklot. Det är ohållbart, liksom att konsumtionen blir alltmer orättvist fördelad. Det är alltså både nödvändigt, önskvärt och brådskande att ställa om ekonomin så att den håller sig inom naturens ramar och prioriterar de många grundläggande behov – som vatten – i stället för ekonomisk vinst åt några få. För detta krävs politisk vilja och fantasi, kloka och långsiktiga reformer och beslut. Att ge Vättern överordnat skydd är ett sådant beslut.

Vidare behöver Sveriges föräldrade minerallagstiftning, som ensidigt gynnar gruvexploatörer, snarast moderniseras. Vi gröna har flera förslag om hur det ska gå till, som vi återkommer till i en senare debatt i dag om mineralpolitik. Jag vill också passa på att nämna att i stället för ett regelverk som uppmuntrar att nya prospekteringstillstånd ges, utan tillräcklig hänsyn till miljö och samhällsekonomi, finns det en stor potential att styra mot återanvändning av de mineraler som redan finns i omlopp i samhället, vilket är en stor och outnyttjad resurs.

Ett tredje hot mot Vättern är planerna på utvinning av fossilgas i Motalatrakten. Gas utvinns ur alunskiffer genom så kallad frackning, en mycket miljöfarlig metod, som har orsakat stora problem framför allt med förgiftat grundvatten i USA.

Metoden är därför förbjuden i flera länder, och Miljöpartiet vill att den ska förbjudas även i Sverige, liksom prospektering och utvinning av fossilbränslen över huvud taget. Med tanke på detta och på klimatet borde det vara uteslutet att tillåta provborrning efter gas. Ändå har tillstånd att göra det getts, inklusive i ett naturreservat i Vättern. Det får inte ske.

Skyddet av Vättern måste, mot bakgrund av allt detta, stå över andra samhällsintressen. Det borde vara en fråga där vi kan enas över parti-gränserna och ta gemensamt ansvar. Landsbygdsminister Eskil Erlandsson tillsatte förra året en utredning om hur vi ska trygga dricksvattenförsörjningen i framtiden. Ett viktigt steg är att göra skyddet av Vättern till

överordnat riksintresse för att trygga Sveriges – och kanske även Europas – framtida dricksvattenförsörjning, och det borde därmed ha även regeringens stöd. Det handlar om solidaritet över gränser och generationer, fred och säkerhet.

Vi har tidigare i dag debatterat de säkerhetspolitiska aspekterna och Försvarsmaktens skjutövningar i Vättern, och vi betonade då det ansvar vi som folkvalda har att utöva vår beslutsmakt på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till såväl samhällets bästa som kommande generationer. Nu vill jag upprepa min uppmaning till riksdagen att tänka långsiktigt och ställa sig bakom vårt förslag att uppmana regeringen att utreda möjligheten att göra Vättern till ett överordnat riksintresse.

Inför FN:s världsvattendag, som i år infaller nu på lördag, vore detta ett starkt budskap om att vi i riksdagen tar hållbar förvaltning av världens vattentillgångar på allvar, inte minst ett budskap till alla de engagerade människor som kämpar för att skydda Vättern och till kommande generationer.

Jag yrkar därför bifall till reservation 2 och hoppas att hela riksdagen ställer sig bakom den.

Anf. 89 KEW NORDQVIST (MP):

Herr talman! Jag vill först tacka för att jag får delta i civilutskottets behandling av betänkandet CU17. Jag tycker att det är roliga och intressanta frågor ni behandlar.

Jag har begärt ordet för att argumentera för två av mina motioner, dels C261 om Vättern, dels C298 om åkermark.

Vi har hört en hel del om detta. Jag blev väldigt glad av att höra Roland Utbult prata väl om ålen – det är en annan hjärtefråga för mig. Vi får betänka att 90 procent av ålbeståndet faktiskt har försvunnit och att det är en akut hotad, rödlistad art. Den stora frågan gäller glasålen som vi fraktar hit: Hittar den tillbaka till Sargassohavet? Det är den stora frågan.

Jag återvänder till min motion om Vättern.

Vättern är i dag dricksvattentäkt för en kvarts miljon människor, har vi hört, och ytterligare kommuner är på väg att ansluta sig till Vätternvatten. Dessutom kan Vättern bli en dricksvattentäkt i framtiden om till exempel havsnivån stiger och ger saltvatteninträngning i Mälaren. Även nere i Europa tittar man på Vättern som möjlig framtida dricksvattentäkt.

När vi talar om att värna Vätterns vatten måste vi betänka att omloppstiden för vattnet i Vättern är 65 år. Det är det vatten som fanns där 1950 som rinner ut nu. Det gör att det blir ett alldeles särskilt ansvar för Vätterns vatten. Det är inget som bara rinner runt på kort tid, utan det tar sin rundliga tid.

Det är då inte rimligt att Försvarsmakten, i en värld som till stor del präglas av brist på rent dricksvatten, använder dricksvattentäkten som övningsfält.

Vi har också hört om gruvan vid Norra Kärr. Det är viktigt att man anlägger hundraåriga perspektiv, för gruvdammarna ska ligga kvar länge. Sedan har vi hört om fossilgasen i Motalatrakten. Dessa hot sammantaget gör att skyddet av Vättern måste stå över andra samhällsintressen.

Frågan om skyddet av åkermark fick ökad aktualitet i och med finansminister Borgs lättsinniga uttalanden om att göra det lättare att bebygga åkermark. Man kan kanske tycka att vi har gott om åkermark i

Sverige, men då tänker man inte på att vi utnyttjar åkermark utomlands via vår import av mat. Det är ungefär 800 000 hektar, och vi brukar 2,6 miljoner i dag. Där har ni en liten jämförelse.

Vi pratar om världen. 900 miljoner människor går och lägger sig hungriga varje dag. Vi blir 90 miljoner fler på planeten varje år. Det blir alltså färre kvadratmeter jord per individ att odla mat på. I Sverige försvinner 700 hektar åkermark varje år, trots det lagskydd vi har.

Jag tycker att det finns goda skäl att ifrågasätta kommunernas planmonopol över åkerjorden. Jag ser framför mig ett system där kommunerna får särskilt ansöka om att bebygga åkermark och då argumentera för sina synnerliga skäl.

Jag vill avslutningsvis nämna några klassiska ord av Mark Twain om vad man ska investera i: "Buy land, they're not making it anymore."

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 17 §.)

14 § Gymnasieskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU11
Gymnasieskolan
föredrogs.

Anf. 90 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S):

Herr talman! I den här debatten behandlar vi framför allt de kommittémotioner om gymnasieskolan som väckts av S, V och MP under den allmänna motionstiden. Gemensamt för oss är att vi tycker att ambitionen för gymnasieskolan ska höjas.

Majoriteten i utskottet avstyrker samtliga våra förslag med bland annat motiveringen att de anser att vi har en gymnasieskola anpassad för framtiden på plats. Det tycker inte vi. Ambitionerna var goda, men verkligheten har visat att det inte har fungerat.

Herr talman! Alla vill inte bli akademiker. Men nära nog alla vill ha ett jobb. För att få ett arbete i dag krävs en gymnasieutbildning. Att säga något annat är att luras. De flesta studier som rör arbetsmarknaden visar att ungdomar utan gymnasieutbildning har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Vi har föreslagit att gymnasiet ska vara obligatoriskt.

När man säger till ungdomar, som minister Björklund, gång efter annan att "alla vill inte bli akademiker" och det är "inte ens önskvärt" – ibland smyger det sig in ett "kan" – sänder det fel signaler.

För det första: Vad är en akademiker egentligen? En person som studerar eller är utbildad vid högskola eller universitet – det är väl det första man kommer att tänka på. Är det en yrkesarbetande med betyg i akademisk utbildning, ett förhållningssätt eller att du blir duktig på att sortera det du lär dig? Det tror jag att det är väldigt många som kan tänka sig att göra och att bli, åtminstone någon gång i livet. Forskningen har visat att höga krav och förväntningar på alla är en framgångsfaktor.

För det andra sänder det konstiga signaler till omvärlden. I en kunskapsekonomi, där vi ska konkurrera med kunskap och inte med låga löner, duger det inte att sänka målet för eftergymnasial utbildning.

Det finns ca 8 431 yrken i Sverige. Vi måste ha en gymnasieskola som förbereder för detta och som lägger grunden till att man kan byta mellan dessa yrken under livet eller kanske till och med starta ett företag. Vi måste sluta att sortera. Vi ska inte rigga återvändsgränder och hela tiden säga åt folk att de är det ena eller det andra.

Vi behöver praktiska teoretiker och teoretiska praktiker. Faktum är att hjärnan och handen hör ihop – det är vetenskapligt bevisat.

Vi vill att alla gymnasieprogram ska ge grundläggande behörighet. Avståndet måste vara kort till att gå vidare till yrkeshögskola eller högskoleutbildning, och gymnasieskolan ska också rusta en med bildning för livet.

Herr talman! Ett av motiven till gymnasiereformen var att den skulle leda till färre avhopp. Det var en lovvärd ambition, absolut. Analytiker på Arbetsförmedlingen säger att det är så pass stora volymer av unga som inte slutför gymnasiet att det är det stora och viktigaste arbetsmarknadsproblemet.

Vi ser ingen tendens till att det har blivit färre avhopp. I Skolverkets rapport som kom i förra veckan, tror jag, ser man att de snarare har ökat. Andelen unga mellan 18 och 24 utan gymnasieutbildning var också nästan 1 procent högre 2012 än 2011.

Utskottsmajoriteten säger att det är för tidigt att fastställa vilka effekter gymnasiereformen har haft. Man ska följa utvecklingen, säger man. Vi har hört det förut, eller hur? Vänta och se. Det har vi absolut inte tid med!

Som jag sade tidigare vill vi att gymnasieskolan blir obligatorisk. Det ställer krav på ungdomarna, men det ställer också krav på staten, kommunerna och skolhuvudmännen. Vi behöver förstås möta det med stora insatser för att alla unga ska ha möjlighet att nå en gymnasieexamen. Det kräver resurser, men det gör det också när ungdomarna står utanför.

Stödet till eleverna måste stärkas. Det kräver nationella mål för avhopp, och en utvecklad strategi som staten och huvudmännen kan komma överens om måste till. SKL har många goda exempel att peka på.

Men vi socialdemokrater nöjer oss inte med det, utan vi vill också skriva ett utbildningskontrakt med dem som är mellan 18 och 24 år i dag så att vi samlar alla resurser, möjligheter och stöd för att de ska få en gymnasieutbildning.

Herr talman! Ett annat motiv till att så starkt dela upp gymnasiet i högskoleprogram och yrkesförberedande program var att stärka yrkesutbildningen. Inte heller den ambitionen var fel – tvärtom, inte minst om man tittar på den framtida brist på vissa yrkesarbetare som man spår om. Många yrkesutbildningar leder också direkt till jobb.

Jag brukar inte ta så stora ord i min mun i den här talarstolen, men jag kan nästan säga att jag tycker att detta är ett misslyckande. Eleverna söker sig inte till yrkesprogrammen; de snarare flyr dem.

Det finns dock goda exempel i landet – skolor där man lyckas rekrytera elever till yrkesprogrammen. Gemensamt för dem tycks vara att man jobbar målmedvetet på att se till att eleverna får en bred kompetens och att de har möjlighet till vidare studier men också att de har en mycket nära koppling till arbetsmarknaden.

Modellen med yrkescollege bygger på ett mycket nära samarbete mellan skolans huvudmän, regionens näringsliv, arbetsgivare i offentlig

sektor och fackföreningar, som aktivt deltar i utbildningens utformning och kvalitet. Vi socialdemokrater vill utveckla yrkesprogrammen i linje med den modellen.

Även det andra pedagogiska spåret inom yrkesutbildningen, lärlingsutbildningen, måste utvecklas i nära samarbete med arbetsmarknadens parter. Lärlingsutbildningen är bra och ska finnas som ett alternativ för de elever som anser att det är den bästa formen. Men vi måste göra slut på beskrivningen att det är en form för skoltrötta. Det är det inte. Vi måste hitta system för att kvalitetssäkra den gymnasiala lärlingsutbildningen tillsammans med yrkesprogrammen.

Herr talman! Människan lever inte av bröd allena. Hittills har mitt anförande varit väldigt inriktat på jobben, men självklart har gymnasieskolan också ett demokratiskt och bildande uppdrag.

När jag och mina S-kollegor i utskottsgruppen träffade rektorn för Curt Nicolin-gymnasiet i Finspång talade han om den reella kursplanen, det vill säga vad man behöver ha med sig i livet. Det gymnasiet är ett av de goda exemplen som jag talade om. Regionens industri och Finspångs kommun äger friskolan, och man satsar på att erbjuda dubbla kompetenser: jobb eller plugg.

Den reella kursplanen för gymnasieskolan innehåller enligt rektorn många kompetenser: 200 poäng ansvarstagande, etik, moral och människosyn, frågeformulering, initiativrikedom med mera. Det är endast ett ämne som har 201 poäng, och det är humor. Det tycker jag är en väldigt bra kursplan. Det säger ju någonting om vad man faktiskt behöver lära sig i gymnasieskolan.

Den estetiska verksamheten i gymnasieskolan kan höra hit men kan också utveckla elevernas fantasi och kreativitet, som är en viktig kompetens i många yrken.

Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer är dessutom en av de åtta nyckelkompetenser för livslångt lärande som fastställts av EU och som Sverige har ställt sig bakom. Estetisk verksamhet bör därför ingå som ett gymnasiegemensamt ämne i de nationella programmen.

Jag vill slutligen yrka bifall till våra reservationer 1 och 5.

(Applåder)

Anf. 91 ESABELLE DINGIZIAN (MP):

Herr talman! Utbildningssystemet är centralt för samhällets möjligheter att utvecklas positivt. En tidsenlig utbildningspolitik är en förutsättning för ett hållbart och modernt samhälle.

Ett utbildningssystem som är inkluderande, som underlättar för elever att lära sig och utvecklas, som bryr sig om alla elever och som ser till varje elevs specifika behov har större förutsättningar att vara framgångsrikt. Ett sådant system har alliansregeringen inte haft förmågan att införa.

Alliansens politik har ofta lett till uppdelning, sortering och återvändsgränder. I stället för att öppna fler dörrar har regeringen gjort vad den kunnat för att allt fler dörrar till vidareutbildning ska stängas. Elever som inte gör de ”rätta” valen i tid ska straffas genom att vidareutbildning försvåras; det är Alliansens politik.

Miljöpartiet vill i stället öppna upp för framtida val och uppmuntra och stödja den som vill gå längre eller utbilda sig mer, oavsett när man fattar beslutet.

Herr talman! Alliansregeringens gymnasiereform, där man har försvårat för elever som går yrkesprogrammen att gå vidare till högre studier, har fått tummen ned av eleverna eftersom söktrycket till yrkesprogrammen minskar. Det visar rapporter från Skolverket.

En tydlig bild kommer fram när vi ser på årskurs 1. År 2010 gick 35 procent av eleverna på yrkesprogram. År 2012 hade det sjunkit till 29 procent. Det är en minskning med 6 procentenheter.

Det är kontraproduktivt att regeringen på detta sätt gjort att färre väljer yrkesprogrammen, som är centrala för den svenska arbetsmarknaden. Miljöpartiet vill i stället göra yrkesprogrammen attraktiva så att söktrycket ökar.

Ett annat problem i gymnasieskolan är avhoppen samt att alltför många går ut gymnasieskolan utan ett fullständigt gymnasiebetyg. Andelen som fem år efter att de börjat läsa på gymnasiet fortfarande inte har ett slutbetyg har varit konstant de senaste tio åren, trots Alliansens höga svansföring i frågan. Drygt var femte person har vid 20 års ålder inte fullföljt gymnasieutbildningen, och den borgerliga regeringen har inte förmått att åtgärda detta. I stället hamnar många i introduktionsprogram.

Introduktionsprogrammen är numera på väg att bli utbildningsväsendets motsvarighet till fas 3.

Herr talman! Skolsegregationen är ett påtagligt problem. Ett sätt att bryta skolsegregationen är att använda det fria valet till att motverka skolsegregation snarare än att låta det bidra till att segregationen eskalerar. Genom att man tillhandahåller attraktiva profilutbildningar lockas elever från socioekonomiskt privilegierade områden till skolor i mindre privilegierade områden. S:t Botvids gymnasium, som ligger i min hemkommun, är ett positivt exempel på hur detta kan fungera. Deras nycirkusutbildning på det estetiska programmet har lockat elever från hela landet.

Vi anser att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting initiera profilutbildningar i miljonprogramsområden som var och en har kapacitet att locka elever från hela regionen, eller från hela landet. Miljöpartiet vill också inrätta en skolkommission med mandat att se över alla de senaste decenniernas stora skolreformer. Kommissionen ska samla forskningen, professionen och politiken. Vi är beredda att förutsättningslöst ta ställning till alla åtgärder som kan vända skolresultaten i gymnasieskolan.

I dag är det ganska otydligt hur ansvaret för skolan fördelas mellan stat och kommun. Miljöpartiet vill att staten ska ta större ansvar för likvärdigheten genom att skolmyndigheterna ska kunna sluta samarbetsavtal med skolhuvudmän i syfte att skapa en positiv skolutveckling. I de fall där behov uppstår ska staten stå till tjänst med extra resurser som specialpedagogiska insatser, fler lärare, ökat stöd i läsförståelse eller andra viktiga insatser. På så sätt tar staten ett direkt ansvar för alla skolors utveckling till bra skolor.

Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinande yrkar jag bifall endast till reservation 9.

Anf. 92 WIWI-ANNE JOHANSSON (V):

Herr talman! Gymnasieskolan har utvecklats från en angelägenhet för några få till en skola för alla. Allt fler ungdomar har fått möjlighet till

mer och bättre kunskaper som svarar mot höjda krav från både arbetslivet och samhällslivet i övrigt. För Vänsterpartiet är satsningar på utbildning en nödvändig förutsättning för samhällets utveckling och för social frigörelse. Gymnasieskolan ska därför vara en rättighet och ge alla elever utökade valmöjligheter genom att förmedla kunskap och bildning.

Skolans mål ska vara att ge eleverna den bästa kunskapen, inte att generera vinst till privata bolag. Men en allt större andel av gymnasieskolorna drivs av aktiebolag – aktiebolag som har till uppgift att ge vinst till ägarna. Vänsterpartiet anser att detta är fel.

De fristående skolorna har inte samma skyldigheter, syften eller ambitioner som de kommunala skolorna och har inte heller samma kostnader. Det gäller exempelvis skyldighet att arkivera handlingar om elevers praktikperioder, något som kan visa sig vara viktigt för eleven senare i livet. Man har heller inte samma ansvar för att hålla bibliotek och idrotts-hallar.

Friskolor utan annat syfte än det ekonomiska vinstintresset hör helt enkelt inte hemma inom det svenska utbildningsväsendet. För Vänsterpartiet kommer rätten till kunskap alltid att vara överordnad rätten till vinst. Vinst är ett mycket olämpligt styrmedel i en verksamhet som bör styras av behov. Skolan ska självklart styras av elevens behov och inte av aktiebolags vinstintresse. Om en skola får pengar över ska överskottet återinvesteras i verksamheten och på det viset komma eleverna till godo.

Förra året gick, som vi alla säkert minns, JB Education i konkurs. Hundratals elever stod utan skola och hade inte en aning om var de skulle slutföra sin utbildning. Så kan vi inte ha det. Alla elever måste kunna lita på att de får bästa möjliga utbildning och att skolan finns kvar nästa termin.

Herr talman! Vi vill att alla elever ska mötas av höga förväntningar när de börjar gymnasieskolan. Historien visar nämligen att höga förväntningar leder till bra resultat. Många konservativa var skeptiska till att införa enhetsskolan, eller grundskolan, med nio års skolgång för alla barn. Därefter såg de gymnasieskolan som ett oöverstigligt hinder för folkflertalet. I dag påstår borgerligheten att elever på yrkesförberedande program har svårt att ta till sig teoretiska kunskaper.

Sanningen är den att eleverna alltid har svarat positivt på högre ambitionsnivåer i utbildningssystemet. Höga förväntningar har höjt den generella kunskapsnivån och gjort Sverige till en kunskapsnation. Den gamla, ålderdomliga föreställning som motiverar skillnader mellan teoretiska och praktiska yrken gäller inte i dagens och framtidens samhälle. God språkförmåga och språkförståelse är i dag lika viktigt på alla arbetsplatser.

Demokratin och den medborgerliga delaktigheten på samma nivå kräver också att alla får samhällskunskap och omvärldsorientering på samma vis. Det gäller förstås kultur och estetik också. Den treåriga gymnasieskolan har inte bara stärkt de teoretiska kunskaperna utan också inneburit att den yrkesinriktade delen av utbildningen har kunnat utökas och förbättras.

Vi menar att de yrkesförberedande programmen ska ge tillräcklig kunskap för att börja arbeta inom ett yrkesområde utan att låsa in eleverna i en speciell nisch på arbetsmarknaden. Därför ska yrkesutbildningarna också ge en generell grund varifrån kunskaper och förmågor sedan

kan vidareutvecklas. I vissa fall kan det vara motiverat med en snävare specialisering beroende på lokala eller yrkesspecifika behov, men i normalfallet är det arbetsgivarens ansvar att färdigutbilda till ett yrke och för de speciella arbetsuppgifter som finns på varje arbetsplats.

Arbetslivet har också ett ansvar att samarbeta med skolan och göra praktik och lärlingsutbildning till en möjlighet. Samverkan mellan skola och arbetsliv är också ett sätt att skapa flexibla och moderna yrkesutbildningar.

Herr talman! Tidigare gick ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan på ett yrkesförberedande program. Sedan den nya gymnasieskolan, Gy 2011, infördes går nu bara drygt en tredjedel ett yrkesprogram. Utifrån den sociala struktur som råder i dag på de olika nationella programmen är det lätt att konstatera att den sociala snedrekryteringen kommer att öka också på högskolan med den nya gymnasieskolan.

Möjligheten att läsa in högskolebehörigheten inom ramen för ett yrkesprogram är ett betydligt sämre alternativ än att gå ett högskoleförberedande program. Elever på yrkesprogram måste utnyttja det individuella valet eller gå ett utökat program för att läsa in de poäng som krävs för att få högskolebehörighet. Även om de gör det kommer de inte att kunna konkurrera om studieplatser på högskoleutbildningar eftersom de inte ges någon möjlighet att läsa kurser som ger meritpoäng. De får också mindre utrymme att läsa in de särskilda behörigheter som krävs för många högskoleutbildningar.

Herr talman! Att kunna läsa vidare är en möjlighet, en möjlighet som inte behöver utnyttjas men som kan fungera som ett frikort om livet tar en annan vändning än man först hade tänkt sig. Därför anser vi att alla nationella gymnasieprogram ska ge grundläggande behörighet till högskolan.

Grundskolan ska ge tillräckliga kunskaper och förbereda eleverna för samtliga nationella program på gymnasieskolan. Det innebär, menar vi, att det inte behövs olika regler för behörighet till olika program.

Vänsterpartiet är kritiskt mot den uppdelning av behörighetskraven som högerregeringen genomfört. Från och med 2011 behövs det godkänt i åtta ämnen i grundskolan – däribland svenska, engelska och matematik – för att vara behörig till ett yrkesförberedande program. För behörighet till de högskoleförberedande programmen krävs det godkänt i tolv ämnen, inklusive svenska, engelska och matematik.

De differentierade behörighetsreglerna ger en stark signal till både elever och föräldrar om vilken ambitionsnivå olika elever ska lägga sig på och kan därmed minska deras framtida valmöjligheter.

Att dra en knivskarp gräns mellan yrkes- och studieförberedande programs behörighetskrav är heller inte befogat. Enskilda yrkesförberedande program kan mycket väl kräva lika stora förkunskaper som studieförberedande program, eller större.

De nya behörighetsreglerna kommer inte att leda till att eleverna får bättre kunskaper eller till att fler elever når målen. Däremot ökar sorteringen genom att tusentals elever inte kommer att bli behöriga till ett högskoleförberedande program i gymnasieskolan.

För att hindra denna utveckling vill vi att lika behörighetsregler ska gälla för alla gymnasieprogram. Det gör att även elever med snävare intressen med inriktning antingen mot det estetiska och praktiska hållet

eller mot samhälls- och naturvetenskap får möjlighet att få behörighet. Detsamma gäller elever som nyligen anlänt till Sverige som flyktingar.

Självfallet förutsätter dessa behörighetsregler också att det genomförs en rejäl satsning på kvalitetshöjande åtgärder i grundskolan med bland annat fler behöriga lärare, stärkt modersmålsundervisning, bättre utvärdering och uppföljning av undervisningen samt ett resursfördelningssystem som verkligen tar hänsyn till elevernas bakgrund och förutsättningar och därmed skiftande behov av stöd. De som ändå inte kommer in på nationella program kan också behöva erbjudas nya vägar att få de kunskaper som behövs i livet för att skaffa sig jobb och bli aktiva medborgare. Ett alternativ vi vill utreda är möjlighet även för yngre elever att gå på folkhögskola. Folkhögskolorna kan erbjuda undervisning under former som skulle kunna passa vissa elever som haft svårt att nå målen. Det vill vi alltså utreda.

Herr talman! Det finns mycket mer att säga om skolan, men jag stannar där. Annars kommer vi inte att hinna votera om några timmar. Jag står förstas bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall till reservationerna 4 och 5.

Anf. 93 MICHAEL SVENSSON (M):

Herr talman! Vi har i dag att behandla ett i mitt tycke mycket tunt motionsbetänkande. Det är väl egentligen ett gott bevis på att oppositionen numera instämmer i den inriktning skolan fått, framför allt efter alla stora skolreformer 2011.

Jag vill börja med att travestera en tidigare, i förtid avgången, partiledare hos Socialdemokraterna: Något kunde ha gått sönder.

Det fanns otaliga bevis på att skolan alltsedan år 2000, alltså cirka tio år efter många stora reformer och systemförändringar, var på dekis. Kurvorna pekade nedåt och fortsatte så efter 2006. Men naturligtvis vaknade inte eleverna och lärarna upp dagen efter valet 2006 och sade: Nu får vi skärpa oss, för nu har vi en ny utbildningsminister.

Regeringen tog nödvändig tid på sig för att sedan med förnuft och känsla kraftigt reformera både grundskolan och gymnasieskolan.

Den trevlige och säkert mycket ambitiöse skolministern kring 2005, Ibrahim Baylan, ville genomföra en del nyttiga förändringar som inte låg alltför långt från en del av det som kom på plats 2011. Men han fick bakläxa av den socialdemokratiska kongressen. Hade han inte fått det hade han naturligtvis blivit stoppad av Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Här har vi en del av problemet. De partier som nu säger sig vilja ta över efter 2014 har diametralt olika syn på skolan. Det skolan nu behöver är arbetsro och att reformerna får sätta sig och verka i full kraft. För aldrig har jag hört så mycket positivt på alla skolresor genom Sverige, även om några ibland framhåller att det gick för fort och att de borde ha haft mer förberedelsestid. Men så tror jag att det är vid alla reformers genomförande.

Gy 2011 är fortfarande i sin linda. Här kommer det säkert att behöva justeras en del. Är man bara prestigelös och självkritisk blir man lyhörd och är beredd på justeringar efter resans gång.

Är programutbudet bra? En del förändringar kan man behöva diskutera. Vi har handelsprogrammet kontra ekonomiprogrammet och industriteknik kontra teknikprogrammet. Vård- och omsorgsprogrammet

kanske behöver ytterligare något spår som leder snabbare fram till att bli sjuksköterska. På naturbruksgymnasierna kan en del förändringar behövas, även här kanske med ytterligare något spår.

Hur är det då med fördelningen mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program? Färre söker sig till yrkesprogrammen just nu. Är detta då den katastrof som oppositionen säger? I tal är det ungefär 4 000–5 000 elever vi pratar om i hela Sverige. Jag tycker nog att man ska akta sig innan man tar så starka ord som katastrof i sin mun.

Det finns fortfarande en missuppfattning som har spridits både av SYV:are och av en del riksdagsledamöter om vad de 2 500 poängen leder till. Sådana missuppfattningar är svåra att bli av med och hänger gärna kvar.

Det finns också en nedgång som är mer av konjunkturrell art. Faktum är att nedgången verkar ha bromsat in på en del program och i olika landsändar.

Fakta är också att ekonomiprogrammet är en succé, liksom teknikprogrammet, där det fjärde året ska permanentas. Estetprogrammet har förts över till de sex högskoleförberedande programmen. Det är bra. Det ger en fingervisning om att programmet kan leda till många utbildningar och yrken.

Det vi nu måste fokusera på är naturligtvis att öka genomströmningen, att se till att allt fler tar sin examen på tre år och – viktigast av allt – att allt fler elever får en komplett examen. Det är vår viktigaste utmaning. Här hoppas vi att programutbudet passar in och att införandet av lärlingsprogram och så småningom lärlingsanställning kommer att underlätta för en del.

I dag går 99,5 procent till gymnasiet. Något snille i den högre matematiken på Sveavägen 68 eller riksdagskansliet föreslår nu att det ska bli obligatoriskt. Skämt åsido tror jag att man missar målet och angriper fel problem. Vad ska rektorn säga till den som fyllt år, är myndig och trött på skolan? Jag tror på individanpassning, lyhörda lärare och kuratorer.

I Kungsbacka har man en ny liten gymnasieskola. Den är döpt efter Beda Hallberg, som började med majblomman, och hjälper de mest skoltrötta eleverna. Fler sådana initiativ är jättebra. De problem som elever som hoppar av gymnasieskolan har i dag avhjälpas inte av att man inför ett obligatorium.

Den 20 februari skrev Ibrahim Baylan och Magdalena Andersson i Expressen om en skolpolitik bortom förnuft och känsla. Det är titeln på Jane Austens bok från 1811 och syftar förmodligen på att Elinor och Marianne ska hitta en balans mellan förnuft och känsla i livet och kärleken.

Vi har efter noggrant utredande försökt införa skolreformer 2010 och 2011 med just förnuft och känsla. Det verkar som om professionen håller med.

Ibland undrar jag, när jag ser sådana här rubriker i tidningen, om vi lever i samma land. Får vi så olika bilder när vi besöker svenska skolor? Jag tror att den svartmålning oppositionen ägnar sig åt kommer att straffa sig. Jag tror att väljarna är kloka. Vi får väl se framåt augusti september månad.

Den fråga som ställdes i tidningen är berättigad: Hur ska en spretig opposition kunna regera med förnuft och känsla? Hur ska man kunna

hitta balans? Och kärleken verkar vara rätt avlägsen, om inte utslöcknad. Den största frågan är: Hur ska man genom att höja skatterna och bidragen i transfereringssystemen – och därmed bromsa svensk ekonomi och åter köra ned armeringsjärn i systemet, så att det verkar sämre och långsammare – få pengar över till reformer?

Oppositionen säger sig vilja värna skolan men har en ekonomisk politik som gör att ni kommer att få allt mindre pengar över till nödvändiga satsningar. Här kommer även den skolpolitiska striden att stå.

Sedan 2006 har vi satsat 7 miljarder mer än oppositionen i statliga pengar. När vi har sänkt skatten för att folk ska få mer över i plånboken har det, tack vare fler arbetade timmar, kommit in ca 50 miljarder mer till statskassan. Resonemanget om att vi satsar mer på skattesänkningar än skolan klingar alltså falskt. Vi måste också komma ihåg att skolan är kommunal och att Skolsverige omsluter ca 220 miljarder kronor.

Jag tycker nog att Carl Bildts berömda ord från 1994 om den rödgröna röran står sig ganska bra även 2014.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 94 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik:

Herr talman! Michael Svensson verkar vara rätt nöjd. Tunt betänkande pratar han om. Skulle det vara ett tecken på att vi är överens? Det skulle jag inte vara så säker på.

I fredags var jag och flera andra riksdagsledamöter bjudna på arbetsplatsbesök tillsammans med näringslivet och fackliga organisationer. Temat var yrkeskompetens. Vi diskuterade hur vi skulle kunna säkerställa kompetensförsörjningen i arbetslivet.

Man var naturligtvis mycket orolig över situationen. Då undrar jag verkligen om Michael Svensson på fullaste allvar tycker att det inte finns några problem med den minskning som vi ser inom yrkesprogrammen. Jag undrar hur Michael Svensson tänker säkerställa att det finns kompetens för att bygga upp Sverige i framtiden.

Anf. 95 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Jag berörde alla de resor i Sverige som vi är ute på. Jag hoppas att även ni gör sådana. Vi får många goda bilder och berättelser om hur väl det fungerar. Det säger inget om nedgången. Men jag tycker att vi ska komma ihåg att vi har ändrat inriktningen och sammansättningen på svensk industri och har mer tjänsteföretag. Där kan det finnas en naturlig förklaring till en viss nedgång.

Jag tror att vi måste avvakta. De första eleverna på den nya gymnasieskolan går ut 2014. Jag har träffat elever på yrkesprogram i bland annat Halmstad som har valt bort en del av de programmen därför att de har tittat för mycket på konjunkturen. Som lärarna säger: När de skulle vara färdiga om två tre år finns det garanterat jobb för dem.

Jag tror att vi behöver duktiga SYV:are, och jag tror också att vi behöver hjälpa till att sprida den statistik som finns, inte minst från yrkeshögskolorna, över hur det ser ut i respektive län. Då tror jag att vi hjälper eleverna betydligt bättre.

Men jag skulle gärna vilja fråga dig, Esabelle, om Miljöpartiet fortfarande står bakom friskoleöverenskommelsen.

Anf. 96 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik:

Herr talman! Den frågan tar jag gärna i en debatt utanför kammaren. Jag tycker att det är ganska rimligt att vi håller oss till den diskussion som vi har här i dag.

Jag vill poängtera behovet av att säkerställa yrkeskompetens i regionen, speciellt i Stockholm. Att det går bra i Halmstad är jättebra, men i Stockholm har vi stora problem. Det är inte så enkelt som att säga att eleverna i Halmstad kan flytta till Stockholm – det vet Michael Svensson lika väl som jag. Vi har brist på bostäder och har andra strukturella problem som gör att det inte bara går att titta på hur det ser ut i hela landet.

Jag pratar i det här fallet om Stockholm. Vi behöver säkerställa yrkesprogrammen. Att stå här och säga att det inte är en katastrof att 4 000–5 000 ungdomar ratar yrkesprogrammen tycker jag är nonchalant av ett parti som tycker att man ska välja så att man får ett jobb när man är klar med skolan.

Anf. 97 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Ska vi nu blanda in bostäder när vi inte fick blanda in friskoleöverenskommelsen? Stockholm har visat att man ligger före de av oppositionen styrda Göteborg och Malmö beträffande skolor och bostadsbyggande, så jag tycker nog att det finns en del övrigt att bevisa.

Yrkeskompetensen tror jag är tillgodosedd ganska väl. Jag tror som sagt att vi måste avvakta ett tag. För 4 000–5 000 elever av en årskull på 100 000 tycker jag inte att man kan ta ordet ”katastrof” i sin mun.

Anf. 98 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Herr talman! Förnuft och känsla talar Michael Svensson om. Det är bra att ha som målinriktning. Men när vi pratar skolpolitik är det väl bättre att prata om forskning och beprövad erfarenhet och grunda sina slutsatser på det, fast jag ska inte förringa de resor i landet som vi gör. Där är vi uppenbarligen inte riktigt överens om verkligheten. Om jag lyssnade på Michael Svensson var vi kanske inte riktigt överens om historien heller.

Det jag begärde replik på, nu när det verkar vara lite ändringarnas tid, var detta med duktiga SYV:are och detta med valen. Är ni beredda att förändra programstrukturen över lag? Grundläggande behörighet på alla program kan finnas på papperet, men det är väldigt beroende av att man har en duktig SYV:are och att det fungerar, och det handlar också om föräldrarnas förmåga att välja så att eleverna verkligen får vad de behöver i sina val framöver.

Är ni beredda att göra det, Michael Svensson?

Anf. 99 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Jag nämnde i mitt anförande att jag tycker att det finns stora behov av att se över strukturen. Det handlar om 50- och 100-poängskurser som kanske inte är något för oss att diskutera här i kammaren. Men det är klart att det finns olika funderingar över hur det fungerar på olika skolor. Jag har varit ute och pratat på hotell- och turistprogram och liknande.

Det kan finnas behov av justeringar. Det gäller inte minst naturbruksprogrammen, som vi har två av i Halland. Där finns det elever som vill

gå vidare till Lantbruksuniversitetet men har svårt med det i dag. Sådant tror jag att man behöver titta över.

SYV:arna är – när vi pratar med SYV:are och yrkeskategorier runt omkring – en grupp som i dag delvis har blivit åsidosatt. Det finns inte längre mycket av yrkesstolthet, och det är en ganska spretig utbildning. Där tror jag att det behövs stora satsningar. Regeringen har satsat 10 miljoner kronor, men jag tror att det kanske är alldeles för litet.

Anf. 100 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag är ganska glad över att regeringen och Alliansen kom på att man hade delat upp för mycket, att man tittar över det och har tillsatt en utredning och tittar på teknik- och industriprogrammen. Den utredningen får kanske – vad vet jag – tilläggsdirektiv, eventuellt redan i morgon, när jag vet att det är regeringssammanträde, så att utredningen kan titta över detta som faktiskt är kritik.

Michael Svensson verkar ändå ganska nöjd med hur det ser ut och vill vänta och se. Jag har inte sagt att det är katastrof, men nog är det bekymmersamt, inte minst inom vård och omsorg. Det finns undersökningar som säger att det bara i Sörmland, som jag kommer från, inom några få år kommer att behövas 700 undersköterskor. Naturligtvis är det bekymmersamt – det måste Michael Svensson ändå hålla med om.

Vi ska inte hålla på med poäng och sådant. Men i den här omstruktureringen har det kommit andra problem som jag egentligen inte hade någon aning om förrän jag var på en av mina resor i landet och träffade en SYV:are som berättade för mig att esteterna numera inte är behöriga till sjuksköterskeprogrammet, eftersom det fattas en mattekurs, att de enda som är behöriga att gå till en utbildning som lärare i matematik och naturämnen är naturvetarna och att teknikprogrammet inte har den möjligheten därför att det fattas biologi. Det finns mycket som har blivit väldigt råddigt.

Kan inte SYV:arna reda ut det, hur ska då ungarna klara av att välja i den snårskogen?

Anf. 101 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte riktigt frågan. Men det verkar som om vi båda kan intyga att vi är hyggligt överens om att man måste följa reformen. Som jag sade i mitt anförande kan man, om man är prestigelös och självkritisk, under resans gång se över inte minst hur man fördelar olika poäng och kurser. Tidigare 100-poängskurser har delats upp i 50-poängskurser.

Vad gäller vård- och omsorgsprogrammet finns det funderingar om att man kanske ska införa en undersköterskeexamen och även införa ett nytt spår som snabbare leder fram till en sjuksköterskeutbildning. Så blir det om man försöker ha en politik med förnuft och känsla.

Anf. 102 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Gymnasieskolan är en viktig skolform. Den omfattar ungefär 330 200 elever. Antalet elever har minskat med 66 000 på fem år, i huvudsak på grund av demografin. 73 procent går i en kommunal gymnasieskola, och 26 procent går i en fristående gymnasieskola. Fördel-

ningen är att ungefär två tredjedelar läser på ett studieförberedande program och en tredjedel på ett yrkesförberedande program.

Våren 2012 var det 83,4 procent som lämnade grundskolan med behörighet till gymnasiet – en marginell ökning från året innan. Men fortfarande lämnar 15–20 procent av eleverna grundskolan utan behörighet. Detta måste vi ändra på.

Folkpartiet instämmer i uppfattningen att det i dag krävs en gymnasiutbildning för att få ett arbete. Vi anser att det mest effektiva är att satsa på kvaliteten i grundskolan. Därför vill vi nu prioritera lågstadiet för att få fler speciallärare och öka andelen lärare och öka andelen behöriga lärare. Så vill vi minska avhoppet och öka genomströmningen i skolan.

Socialdemokraterna efterfrågar en strategi mot avhopp. Vad det innebär är oklart. Socialdemokraterna har inga förslag om hur de elever som kommer till gymnasiet utan behörighet ska hanteras. Deras enda besked till eleverna är: Ni ska in på ett treårigt program för att förberedas för akademiska studier.

Trots att alla 18 nationella program är treåriga fortsätter Socialdemokraterna att motionera om att de ska bli treåriga.

I reservation 2 avvisar Socialdemokraterna yrkesintroduktionsprogram som kan innehålla mindre teori och mer praktiska inslag. De vill heller inte säga någonting om de 3 660 elever som ett år efter studiestart inte längre finns kvar i gymnasieskolan. Vad är Socialdemokraternas alternativ och budskap till obehöriga elever som kommer till gymnasieskolan och till den grupp som har hoppat av gymnasieskolan och slagits ut från den?

Vi anser att yrkesintroduktion är ett mycket viktigt inslag i gymnasieskolan för dem som är obehöriga och inte kommer in på ett nationellt program. Inom ramen för yrkesintroduktion ska eleven sedan antingen gå över till ett nationellt program, ett yrkesprogram eller gå ut i arbetslivet.

Studerar man valet av inriktningar när det gäller yrkesintroduktion går huvuddelen av de obehöriga eleverna på vård- och omsorgsprogrammet eller på fordonsprogrammet, det vill säga yrkesprogram. Vad är problemet, Socialdemokraterna?

Socialdemokraterna säger i talarstolen att forskning visar att vi ska ha höga förväntningar. Wiwi-Anne Johansson från Vänsterpartiet säger att man vill höja förväntningarna och kraven.

I Socialdemokraternas och Miljöpartiets reservation 2 kritiserar vi i Folkpartiet och Alliansen för att sänka kraven. Men i reservation 3 från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill man att vi ska sänka kraven för att komma in på gymnasiet.

Oppositionen motionerar alltså återigen om att intagningskraven när det gäller de studieförberedande programmen ska sänkas från godkänt i tolv ämnen till godkänt i åtta ämnen.

När Wiwi-Anne Johanssons parti var stöd till den dåvarande S-regeringen räckte det med godkänt i tre ämnen för att man skulle komma in på gymnasiet.

Kom inte och berätta för oss här att vi har sänkt kraven!

Det viktigaste för Socialdemokraterna är att dessa krav likställs med kraven vid intagning till yrkesprogrammen, och frågan är varför.

I betänkandet som utskottet har behandlat förklaras mycket tydligt att ämnesövergången från grundskolan till gymnasiets studieförberedande

program är naturlig, medan det tillkommer nya praktiska ämnen och krav på yrkesprogrammen som kräver ett annat upplägg med bättre anknytning till arbetslivet.

Andelen elever som har fått ett slutbetyg efter tre års studier i gymnasieskolan har i stort sett varit oförändrad de senaste nio åren. Gymnasie-reformen infördes hösten 2011, och det är först nu som alla årskurser går enligt den nya gymnasiestrukturen. Men självklart finns det utmaningar. En tredjedel av de elever som lämnade gymnasiet 2012 hade inte ett slutbetyg. Detta beror på flera faktorer: skolk, dåliga förkunskaper, avhopp, studieuppehåll eller att man helt enkelt har erbjudits arbete.

Fru talman! Jag ska slutligen säga någonting om oppositionens reservation 5. Där slår man fast att grundläggande kunskapskrav på alla program ska vara "relativt höga". Vad det innebär är oklart.

Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets hela gymnasiepolitik kan sammanfattas i en mening: Alla elever ska tvingas läsa in behörighet till högskolan, och man vill ändra så att vi går från två olika gymnasieexamina till en gemensam examen för yrkes- och studieförberedande program.

Det som Socialdemokraterna inte berättar i den här debatten heller, trots att vi har en sådan minst en gång per år, är att fyra av tio yrkeselever lämnade skolan våren 2011 utan ett slutbetyg från gymnasiet. Då spelar det ingen roll om vi höjer intagningskraven, sänker intagningskraven eller att färre söker till yrkesprogram eller inte. I ert koncept var det 40 procent som lämnade gymnasiet utan ett slutbetyg. Då står Socialdemokraterna här och talar om kompetensförsörjning. Dessa ungdomar hamnar hos Arbetsförmedlingen.

På kommun- och skolnivå finns det till och med exempel där ännu fler elever lämnar gymnasiet utan slutbetyg. Att Socialdemokraterna vill gå tillbaka till en sådan struktur är helt obegripligt för oss i Folkpartiet och i Alliansen. Att branschen skriker efter rätt kompetens och startar egna yrkesskolor verkar den rödgröna oppositionen också ha missat.

Fru talman! Till skillnad från den bild som Socialdemokraterna vill ge kan alla elever på nationella program sedan hösten 2013 ges grundläggande högskolebehörighet inom programmets ordinarie 2 500 poäng. Vi har även infört en rätt att i efterhand läsa in behörighet på komvux. Den stora skillnaden mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna tror jag är att vi vill att eleverna själva avgör om de vill läsa in en högskolebehörighet, men Socialdemokraterna vill tvinga dem att göra det. En annan skillnad är att vi är positiva till lärlingsutbildningar som i huvudsak förläggs ute på en arbetsplats, precis som Caroline Helmersson Olsson efterfrågade. Minst 50 procent av en lärlingsutbildning ska förläggas på en arbetsplats. Det var det som inte fungerade i det gamla systemet.

I dag går enligt Skolverket ungefär 6 000 elever en lärlingsutbildning. Här ser vi att det enligt kvalitetsrapporter finns mycket kvar att göra för att höja kvaliteten.

Fru talman! Gymnasiepolitiken får inte innebära kravlöshet, likformighet, maximal akademisering rakt igenom och inga alternativ för dem som kommer in och är obehöriga. Det är direkt felaktigt som Socialdemokraterna gör, nämligen att sänka kraven och inte minst, vilket symboliserar er gymnasiepolitik, blunda för alla som lämnar gymnasiet efter tre år utan ett slutbetyg, men många av dem får säkert en studentmössa. I

synnerhet drabbar detta yrkes eleverna. Det är den stora skillnaden mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna. Därför säger vi nej till att gå tillbaka till den gamla skolpolitiken.

(Applåder)

Prot. 2013/14:86

19 mars

Gymnasieskolan

Anf. 103 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik:

Fru talman! Roger Haddad är på offensiven. Det slår mig att du säger ”socialdemokrater” fler gånger än du säger ”Folkpartiet”, Roger Haddad. Jag tycker inte att det är ett bra tecken. Jag tycker att det är bättre att du pratar om din egen politik än om vad andra partier vill.

Det jag vill fråga dig om är de introduktionsprogram du nämnde. Vi kan på Skolverkets hemsida se att fler elever går på introduktionsprogrammen. Det största introduktionsprogrammet är Språkintröduktion, som i dag har 12 000 elever. Det har ökat med 19 procent. Är det någonting att vara stolt över, att Språkintröduktion är ett så stort program och att det ökar i den takt det gör, Roger Haddad?

Anf. 104 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! När Miljöpartiet var stödparti till S-regeringen var det största programmet Individuella programmet, det som så att säga var för de obehöriga. Trots att det bara krävdes tre ämnen för att komma in på ett nationellt program gjorde man i många kommuner, bland annat i Västerås som jag kommer ifrån, så att man tog bort behörighetskraven. Man tog så att säga in nollpoängare utan att passera gå – rakt in på ett nationellt program. Det sänkte naturligtvis kvaliteten.

Jag talar om yrkesintröduktion, som är ett av fem särskilda program som har ersatt IV. Där går det fortfarande för många som inte är behöriga, trots att resultaten ökar marginellt från grundskolan sedan 2012. Det var det jag sade i mitt anförande. Det du tar upp, Esabelle Dingizian, är dock en direkt effekt av den migrationspolitiska överenskommelse vi har. Om du har läst hela Skolverkets rapport och inte bara den sidan vet du att huvudförklaringen är kriget i Syrien. Det är därför det är så många elever på Språkintröduktion.

Jag har inga problem med det. Även om de hade kommit i sjuan, åttan eller nian hade de inte haft en chans att klara av grundskolans skolplikt på två och ett halvt eller tre år. Självklart blir det fler i gymnasieskolan, och det måste vi hantera.

Anf. 105 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att det är någonting att ta upp att IV-programmet var dåligt. Det tycker vi nog allihop, och tanken var väl att vi skulle göra något bättre än det individuella programmet. Jag menar dock att det inte har blivit bättre.

Du säger att branschen startar egna skolor för att säkra yrkeskompetensen, Roger Haddad. Ja, det är precis det som är problemet. Det var precis det jag sade till din allianskollega tidigare: Det finns kompetensbrister, och vad tänker ni göra åt det? Din allianskollega verkade mest vara nöjd med situationen som den är, men du kanske är mindre nöjd.

Anf. 106 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! Söktrycket till yrkesprogram började sjunka redan hösten 2008. Vår gymnasieskola infördes hösten 2011, och även om söktrycket till yrkesprogram sjönk väldigt mycket 2011 ser vi nu på 2013 års resultat att det fortfarande är färre som söker. Tappet är dock mindre. Det kommer alltså att neutraliseras, men det började redan 2008 – långt innan den nya gymnasieskolan.

När det gäller yrkesskolor är det fortfarande så att alla kommuner inte erbjuder yrkes- och lärlingsprogram. De tittar mycket på storföretagen, men det finns små företag i industri- och verkstadssektorn som inte alltid känner till att exempelvis Svenskt Näringsliv och de stora organisationerna företräder dem. Därför sätter de ibland i gång egna yrkesskolor, och det har jag inga problem med. Jag tror på konceptet. Yrkes- och lärlingsprogram utan krav på högskolebehörighet men med nära koppling till näringslivet är det Sverige behöver.

Det går inte att jämföra det gamla IV-programmet med nuvarande fem särskilda program. Förut blandade man nämligen alla i en stor grupp. Oavsett om du hade läst matte eller svenska i grundskolan var du tvungen att läsa matte och svenska igen, för kommunen erbjöd inga andra ämnen. Det fanns inte heller yrkesinriktningar eller språkintrouktion som det är upplagt i dag.

Kom alltså inte och döm ut de nya fem särskilda programmen för yrkesintroduktion. Förut satt eleverna bara i en bänk i ett klassrum, och nu är de ute på en arbetsplats och lär sig yrket. De får ett särskilt bevis, går ut och får jobb eller går in på ett yrkesprogram. Det är en mycket bättre lösning.

Anf. 107 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Fru talman! Jag vill tala lite grann om de yrkesförberedande programmen och behörigheten. Vi har väldigt olika syn på vad det är man behöver.

Jag var ordförande i gymnasienämnden i Mölndal mellan 2002 och 2006, då vi var med lokalt och styrde i Mölndals stad. Jag satt även med i ett programråd. Jag vet att programråden finns nu också, men då var också vi politiker med; jag tror att det ser lite annorlunda ut i dag. Det branschföreträdare hela tiden talade om var hur viktigt det var att dem de ville anställa framgent hade samma teoretiska kunskaper när det gällde engelska, svenska och samhällskunskap. De tyckte precis som vi i Västerpartiet att man också är en samhällsmedborgare som ska kunna medverka i demokratin och måste få de redskapen med sig.

Roger Haddad behöver inte berätta att möjligheten att göra det finns i dag. Till exempel kan man dock inte få de extra meritpoäng ni har lagt till.

Jag undrar om branschen tycker annorlunda nu än den gjorde 2006. Tycker branschen att det inte behövs så välutbildade personer som elektriker eller snickare, eller varför vill ni förmåna dem detta? Vi menar inte att alla ska bli akademiker och fastna i den akademiska världen, men man ska få högskolebehörighet utan att tricksa och fixa när man går på gymnasiet. Jag skulle alltså vilja veta varför ni inte tycker att det är viktigt i de här yrkeskategorierna.

Anf. 108 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! När det gäller vilka dialogmöten man har med branschen vet jag inte vilka ni träffar. Jag träffar och hör självklart från olika, och det senaste budet är väl: Nej, tvinga inte alla ungdomar, som det var förut – men öka möjligheten.

Det är precis det vi gör genom individuellt val eller utökat program, eller sedan i höstas inom ramen för yrkesprogrammen. Det som är lite beklagligt i debatten är att vi överdriver skillnaderna när det gäller poängen. Tittar man på kursplanen ser man att det inte är några dramatiska poäng.

Sedan kan jag inte låta bli att jämföra, fru talman. I den gamla gymnasieskolan som du refererade till, Wiwi-Anne Johansson – när du var ordförande 2002–2006 – räckte det med att eleverna som skulle söka till yrkesprogram var behöriga i matte, svenska och engelska. Nu har vi höjt kraven till åtta ämnen. På studieförberedande program är det tolv ämnen. Varför? Jo, signalen till grundskolan måste vara tydlig: Det är där man får den teoretiska grunden för att inte bara komma in på utan även klara av en gymnasieskola.

Nu tillhör du ett parti som bland annat vill sänka kraven från tolv till åtta ämnen när det gäller studieförberedande program

Bara att gå från tre ämnen till åtta ämnen för att komma in på ett yrkesprogram ger dock i sig en bättre grundplåt, teoretiskt som praktiskt. Det är det du efterfrågar. Oavsett om vi pratar vård och omsorg eller plåtslageri är det klart att de eleverna får lära sig svenska, engelska och matematik. Det stämmer inte att vi har tagit bort det, utan vi minskar den teoretiska, gemensamma kärnan och lägger mer tid på yrkesämnena och praktiska ämnen. Det var nämligen det som var huvudkritiken mot den gamla gymnasieskolan.

Anf. 109 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Fru talman! Det var inte det jag frågade om. Det vi säger och det jag tycker är viktigt är att man läser samma teoretiska kurs – att det är ett basutbud där man inte ska behöva tricksa med en massa tillval och använda dem till att bli behörig till högskolan. Det kan nämligen mycket väl hända att jag när jag är 16 år vill bli elektriker men att jag så småningom när jag går min utbildning tänker att jag i stället skulle vilja bli elingenjör – okej, då har jag inte behörighet. Därför vore det bra om man fick det samtidigt.

Vad jag inte fick svar på är varför inte en elektriker, byggnadsarbetare eller rörläggare behöver samma typ av utbildning i engelska, svenska, matte eller samhällskunskap som andra. Det är kanske en mer ideologisk diskussion. Varför ska man behöva välja till? Varför se det på det sättet? Ni brukar säga att vi nedvärderar de här yrkeskategorierna för att vi tycker att alla ska ha högskolebehörighet. Egentligen är det precis tvärtom. Vi menar att alla människor i dag som samhällsmedborgare behöver en likvärdig bas att stå på. Gymnasieskolan har blivit en basnumera. Det är inte som när jag växte upp. Då var det väldigt sällsynt att människor från arbetarklassen gick gymnasiet och läste vidare.

Det handlar om synsättet. Varför ska man differentiera det? Varför inte ha samma behörighetskrav för flera grupper?

Anf. 110 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! Vi har i decennier sett sjunkande skolresultat. Det är grundskolans resultat som direkt slår igenom i gymnasiet. Alla studier på kommunal nivå om kunskapsmässigt svaga elever visar att ju fler icke godkända betyg de har, desto större risk har de att avbryta sina studier eller gå klart i gymnasieskolan men lämna den utan slutbetyg.

Sverige och dess skolor har under många år testat den politik som Wiwi-Anne Johansson företräder. Fortfarande är det drygt 40 procent som går ut utan slutbetyg. Då spelar det ingen roll. Problemet är inte hanterat. Huvudkritiken mot den gamla gymnasieskolan gick ut på att de tvååriga, sedan treåriga utbildningarna teoretiserades för mycket. Det blev för mycket teori. Branschen sade sig då vilja smälla upp ytterligare en yrkesskola eller lägga ännu mer pengar på yrkesvux eller vuxenutbildning efter gymnasiet, för man fick inte den arbetskraft som man förväntade sig. Gymnasieskolans uppdrag enligt skollagen är inte bara att förse eleverna med grundläggande högskolebehörighet. Den har ett annat uppdrag, nämligen att utbilda ungdomar som vill bli anställbara för arbetslivet. Jag tycker att det är viktigt att vi jobbar på båda fronterna.

Anf. 111 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Fru talman! När vi nu kommit en bit in i debatten kan jag uppleva att den känns lite rörig. Många olika frågor blandas. Det kanske beror på att det är ett motionsbetänkande och inte ett förslag från regeringen med en tydlig struktur.

Den nya gymnasieskolan har snart gått ett helt varv. I juni 2014 tar de första elever som genomgått den nya gymnasieskolan studenten. Redan nu har relativt många – det är många i varje årskurs – preliminärt sökt in till gymnasieskolan inför höstens intagning. Det är spännande att se hur det ser ut. Med tanke på hur statistiken ser ut för hela riket kan man bli bekymrad över vissa delar. Men den måste ändå brytas ned. Vi måste se på de olika delarna. Vad är det som gör att man lyckas vända trenden på olika ställen?

Min vana trogen tänkte jag ge några lokala exempel från min valkrets Skaraborg. Det är nästan två sökande per plats på Volvos industriprogram. På Ällebergsgymnasiet i Falköping är teknikprogrammet det största. Det är spännande att vi har den här debatten samtidigt som vi talar om det fjärde året på teknikprogrammet, som nu också permanentas, vilket nämnts tidigare i debatten av mina allianskolleger. Fordons- och transportprogrammet i Vara, som tidigare inte hade någon intagning, men som har startat igen, har fler sökande än antalet platser.

Jag tycker att det är jätteviktigt att belysa ett antal olika utbildningar som lyckats mycket väl med sin attraktivitet och där samverkan med branscherna fungerar på ett bra sätt. Ta då och gör ett studiebesök! Åk från Stockholm och se hur man gör i andra delar av Sverige för att locka elever! Du är välkommen, Esabelle, att besöka industriprogrammen i olika kommuner i Skaraborg för att se vad man kan göra för att lyckas på ett bättre sätt.

Det är spännande att elever från industriprogrammet på en friskola i dagarna lyfter mot Shanghai för fyra veckors praktik. Det är fantastiskt spännande utbildningar. Det finns ett ansvar också från politiskt håll att tala om vilka framtidsmöjligheter som yrkesprogrammen har. Det har

under ett antal år talats om att man skulle vara förlorare om man väljer ett yrkesprogram, att man skulle vara smartare än regeringen när man väljer ett högskoleförberedande program och så vidare. Detta har framförts i olika debattartiklar men också i denna kammare.

Det är jätteviktigt att visa på framtidsmöjligheter. Jag tycker att det är oerhört magstarkt att stå i den här talarstolen och säga att regeringen har gjort vad den kan för att stänga dörrar för unga människor, när det är precis tvärtom. Vi har öppnat möjligheter. Det ser olika ut. Att man är så rädd för den olikheten är för mig väldigt förvånande. Det är viktigt att man när man kommer upp i 15–16–17-årsåldern får börja ta ansvar för sina egna val och för sin egen framtid. Vi behöver satsa på en god studie- och yrkesvägledning och på att vara goda förebilder på olika sätt, men det är också så att unga människor får möjlighet att välja inriktning. Rätten att läsa in grundläggande behörighet på komvux är en viktig del som också har framförts.

Sedan tycker jag att det finns en viss obalans i de olika exemplen. Visst är det så att ett antal högskoleutbildningar kräver särskild behörighet. Exempelen som nämns nu skulle man inte heller komma in på direkt från den tidigare gymnasieskolans yrkesförberedande program, eftersom man redan där behövde särskild behörighet. Låt oss inte blanda äpplen och päron!

Min allianskollega Roger Haddad har redan tidigare förtjänstfullt redogjort för inkonsekvensen i att man ibland säger att vi sänker kraven på unga människor, ibland säger att vi höjer dem. Egentligen handlar det om att man i stora delar av oppositionen vill sänka kraven när det gäller intagning till gymnasieskolan. Då blir det väldigt märkligt när man sedan säger att vi sänker dem.

I alla program har det redan från första dagen med Gymnasium 2011 varit möjligt att läsa in grundläggande behörighet om man så önskat. Jag beklagar återigen att studie- och yrkesvägledningen kanske inte fullt ut har visat på möjligheterna och att debattens vågor har gått så höga. Jag kan vara förvånad över att man på ett antal program inte förtydligat detta ytterligare. Det hade man mycket väl kunnat göra från första början. Nu förtydligar vi från regeringens sida, och det är riktigt bra.

En fråga som jag känner lyser med sin frånvaro i debatten handlar om lärarna. När vi talar om förskolan och grundskolan talar vi mycket om lärares kompetens och rekrytering. Läraryrket ska vara attraktivt på olika sätt. Jag tycker att det är viktigt att belysa hur vi har tryckt på karriärutvecklingsmöjligheterna från alliansregeringens sida, kanske framför allt när det gäller lektorer inom gymnasieskolan. Jag är så glad och tacksam över att alla från utskottet talar om alla de skolresor och studiebesök de gör. Jag tror att ni också har stött på de mycket välutbildade och välrenommerade lärare som på olika sätt lyfter kvaliteten inom gymnasieskolans spetsutbildningar, som alliansregeringen genomfört. På många sätt öppnar vi alltså verkligen dörrar och stärker kvaliteten.

Jag nöjer mig med det, fru talman, och yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 112 CARINA HERRSTEDT (SD):

Fru talman! Det har tidigare konstaterats här att andelen elever som lämnar grundskolan med ofullständiga betyg ligger på en fortsatt hög nivå och likaså att många ungdomar väljer att hoppa av skolan i förtid.

Kanske är det så att vi måste börja snegla mer på olika studiesätt och olika alternativ för skoltrötta ungdomar i hopp om att få dem att fullfölja sin utbildning. Det är klart att det är en väldigt allvarlig situation som sätter press på gymnasieskolan. Den sätter också väldigt stor press på hela skolsystemet, och inte minst sätter den press på hela samhället.

Vi behöver inte gå speciellt långt tillbaka i tiden, som någon sade här tidigare, för att konstatera att det såg annorlunda ut innan. Det fanns en möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden även om man hoppade av skolan. Det var helt enkelt inte några större bekymmer att hoppa av. Man hade möjlighet att få ett jobb och kunde ändå hitta sin plats i arbetslivet.

Så är det inte riktigt i dag. Många av de elever som i dag väljer att hoppa av skolan hoppar eventuellt rakt in i ett livslångt utanförskap. I dag krävs nästan alltid en genomförd gymnasieutbildning för att få ett jobb, och konkurrensen på arbetsmarknaden är väldigt stor.

Samtidigt har vi fortfarande en hög andel ungdomar som trots det väljer att inte fullfölja sin utbildning. Det är klart att det är en situation som kräver åtgärder. Den genomförda gymnasiereformen är någonting som vi hela tiden har ställt oss bakom. Vi menar att den är ett steg på vägen. Effekterna av den ska bli intressanta att följa framöver.

Vi måste försöka se till att våra ungdomar verkligen tar sig igenom gymnasieskolan så att de får en bra grund att stå på. Det är en rättighet och en möjlighet som ska gälla även dem som väljer att inte bli akademiker. Annars är jag alldeles säker på att ungdomsarbetslösheten och utanförskapet kommer att växa ännu mer.

Jag tycker att det är bra att man har en uppdelning mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Att vi måste säkerställa att alla ungdomar tar sig igenom gymnasieskolan innebär inte att alla måste göra det på exakt samma sätt.

Verkligheten är att många ungdomar inte vill studera efter gymnasieskolan utan vill ha och efterlyser en yrkesinriktad gymnasieutbildning där de verkligen kan få jobb efter att gymnasietiden är avklarad. Därför menar jag att det är ganska logiskt att det finns mer än en väg att gå.

Alla kan inte och alla vill inte bli akademiker. Det är det kanske heller inte någon som påstår. Lika lite kan eller vill alla bli hantverkare eller bilmekaniker. Men det finns såklart en hel del kvar att önska.

Tyvärr har många gymnasieskolor svårt att hitta praktikplatser till elever på yrkesprogrammen, som någon här också har nämnt. Matchningen mellan utbildning och näringsliv är långt ifrån perfekt, och ett utökat samarbete måste till.

Det finns stora skillnader mellan utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden. Det är särskilt tydligt när det gäller företagens skriande behov av just yrkeskunniga. En självklar och viktig satsning för oss för att bryta ungdomsarbetslösheten är införande av lärlingsjobb. Därför har vi också valt att i vår budget satsa på just sådana jobb. Det är en satsning som bedöms kunna skapa 50 000 nya lärlingsjobb.

Nu kanske inte detta är en fråga som är direkt kopplad till betänkan-det. Men som någon sade här innan kan en ljusare och utstakad framtid

kanske få allt fler att välja att studera klart. Vår målsättning är att få en effektiv matchning av den arbetskraft som arbetsmarknaden vill ha. Vi ser det som en självklarhet att stärka och effektivisera studievägledningen i hela utbildningskedjan, såväl i grundskola och gymnasieskola som i komvux.

Det är såklart inte lätt att göra genomtänkta val som tonåring. Då krävs att man får den hjälp som behövs för att göra de valen. Även om man kanske senare trots det ångrar sig är det i varje fall bra att man innan tydligt vet vad utbildningen kommer att innebära, vilka krav som kommer att ställas och vilka framtidsutsikter det skulle kunna innebära. Därför har vi som sagt valt att tillföra medel till studievägledning i hela utbildningskedjan.

Vi förstår såklart att det även med god studievägledning kommer att finnas de som kommer till insikt om att deras val inte riktigt var vad de hade tänkt sig. Då är det viktigt att det finns någonting som fångar upp dem senare i livet. Därför menar vi att det krävs ett väl utbyggt komvux. Bland annat därför har vi också satsat på att tillskjuta medel för att skapa 5 000 extra komvuxplatser.

Fru talman! Det är möjligt att en del av de saker som jag här har tagit upp inte i sak berör betänkandet. Poängen är att vi måste kunna se hela kedjan från början till slut, se vilka förutsättningar som finns efter en avslutad utbildning och vilka möjligheter som finns med det.

Med bättre förutsättningar efter en avslutad utbildning och att man känner till dem är det kanske också lättare att fullfölja och verkligen kämpa sig igenom skolgången. Att veta att det finns lärlingsjobb att få och en efterfrågan på arbetsmarknaden är såklart också motiverande. Samtidigt ska man veta att om man skulle ångra sig finns det möjligheter, och om man skulle vilja kan man i varje fall läsa upp betygen.

Jag nöjer mig med det. Det är mycket som har blivit sagt. Jag kan konstatera att vi alla än en gång i någon mening är överens om vart vi vill hän, men vi vill gå lite olika vägar dit.

Anf. 113 YVONNE ANDERSSON (KD):

Fru talman! Alla elever kan med rätt stöd och hjälp lyckas i skolan. Det gäller att skapa möjligheter utifrån elevernas förutsättningar, och med ökade möjligheter stiger motivationen. Det är viktigt att utgå från elevens behov när vi blickar framåt.

Är det någon som säger emot mig om det? Nej, naturligtvis inte. Det räcker att titta på reservationerna i dag så ser vi vilken grundinställning som alla partier enats om.

Hur hanterar vi då förslagen, och hur mycket påverkar egentligen det politiska spelet, om man får kalla det så, eller aktionerna som vi har det som ändå berör hundratusentals elever?

I mitt parti är vi glada över de olika programmen och att också yrkesprogrammen har utvecklats och yrkeskunnandet har uppvärderats. Jag kan inte låta bli att i dag ta tillfället i akt och läsa vad jag själv sade i en interpellationsdebatt i kammaren 1999.

Jag sade: Tendensen att undervärdera praktisk kunskap är förkastlig för samhällets välstånd och den enskildes välbefinnande. Samhället har ansvar för att praktiska och teoretiska intressen stimuleras och utvecklas i människors kunnande, att människors olikheter värderas och respekteras

i utbildningssystem, i yrkesprofession och inom de funktioner som faktiskt aldrig har erkänts som yrkesarbete. Vidare sade jag: Ska den människosyn som finns tydlig i läroplanen förverkligas i skolans verksamhet måste det praktiska kunnandet uppvärderas och ges en central plats.

Alltsedan dess har jag och mina kamrater kämpat för att det viktiga kunnandet som ligger i handens kunskap och yrkeskunnandet skulle komma in igen. Jag blev en gång av dåvarande utbildningsministern i slutet av 1990-talet kallad för kunskapsfientlig när jag tog upp det. Det har under dessa år periodvis varit en strid för att få igenom att det måste återerövrats.

Kunnandet som behövs i de praktiska hantverksyrkena måste återerövrats. Vi hade en period när det inte fanns någon som helst utbildning inom vissa hantverksyrken. Men nu finns det nya möjligheter att välja utifrån förutsättningar och intresse. De nationella programmen ger fler möjligheter att välja program som passar elevens inriktning i livet än tidigare.

Vi har en skola där kunskaper värderas lika och där alla får vara med utifrån sina behov och färdigheter. De som vill gå direkt ut på arbetsmarknaden ges ändå en möjlighet att ha någon typ av yrkeskunnande. För dem som vill satsa på akademiska studier genom högre utbildning finns möjlighet för alla till behörighet inom gymnasieskolans ram.

Detta är möjligt tack vare att vi har en mångfald av aktörer som kan ge gymnasieutbildning. Vi hade aldrig haft den goda kvaliteten på vår gymnasieutbildning om vi inte haft en mängd friskolor, som vi kallar dem, eller enskilda utförare som utför gymnasieutbildning. Inom branscherna när det gäller det tekniska och hantverksmässiga kunnandet är det de som har dessa skolor. Det är en fördel att vi också får branschnära utbildningar.

Fru talman! Vi har introduktionsprogrammen, som möter upp de elever som av skilda skäl inte har haft så lång skoltid att de ens har haft möjlighet att nå de mål som grundskolan har i vårt land. Det kan också finnas andra skäl – splittrade hem eller något annat olyckligt som kan påverka. Vi har alltså fem introduktionsprogram som kan erbjuda dem kunskap under tiden som de återerövrar de kunskaper de skulle ha haft med sig in på utbildningarna.

På yrkesintroduktionen får eleverna en yrkesinriktad utbildning som underlättar för dem att etablera sig på arbetsmarknaden eller som leder till hela yrkesprogram. Eleven ska både kunna läsa ämnen från grundskolan som han eller hon inte är behörig i och ämnen från nationella program i gymnasieskolan. Det är en bra anpassning utifrån elevens horisont dels för eleven, dels för att gymnasieskolan ska kunna få den genomströmning som alla vill uppnå.

Mycket är positivt med de förändringar som har gjorts, men det finns utmaningar framöver. Vi vet att teknikprogrammen på vissa håll har fått en del kritik för att det har varit otydliga direktiv från Skolverket och annat. Vi måste jobba med kvaliteten hela tiden. Men vi har i dag en bredd på teknikutbildningar, och vi har en bredd på de yrkesförberedande utbildningarna. Nu kommer också lärlingsutbildningarna med en ökad kvalitet.

Jag hoppas att ni har sett att propositionen om gymnasieingenjörsutbildningen kom i dag. Detta är välkommet i ett samhälle som efterlyser yrkeskunnigt folk inom olika sektorer. Vi har gjort jättemycket, och det är jag glad över att kunna säga här i min sista debatt om gymnasieskolan. Jag har fått vara med på en resa från 1998 till i dag och sett att vi har åtgärdat de problem som vi hade och som vi gång efter annan ältade, diskuterade, debatterade och letade efter lösningar på.

Det finns utmaningar, och det kommer det alltid att göra. Samhället förändras. Om vi tror att vi någon gång kan göra en gymnasieskola för elever som är fullgod rakt av har vi hamnat fel. Då skulle vi stagnera, och det vill ingen av oss politiker göra. Jag tror att vi ska vara öppna och med öppna sinnen se att allt – livet, samhället, gymnasieutbildningarna och våra elever – är i en föränderlig process hela tiden. Därför krävs förändringar, och därför måste vi gå vidare. Men den start vi har gjort nu är jag innerligt och i djupet av mitt hjärta tacksam för.

Det gäller också resursfrågan, där vi tydligt har skrivit i skollagen att skolhuvudmännen ska se till att vi har en likvärdig utbildning inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas. Vi ska också ha en fördelning av resurser efter elevens förutsättningar och behov. Det är viktigt att slå fast också i fortsättningen. Själva resursfördelningen är en kommunal angelägenhet, men ramarna för verksamheten enligt skollagen är tydliga.

Alla de rika möjligheter som finns i dag får jag vara med om, och mina barnbarn får möta dem. Så får vi tänka lite till mans inför allt det som vi får vara med och påverka.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 17 §.)

15 § Socialtjänstfrågor

Socialtjänstfrågor

Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU12

Socialtjänstfrågor
föredrogs.

Anf. 114 MEERI WASBERG (S):

Fru talman! Detta motionsbetänkande om socialtjänstfrågor tar upp flera frågor som har stor inverkan på enskilda människors liv.

Låt mig därför börja med försörjningsstödet – det som i dagligt tal kallas socialbidrag. Det tål verkligen att poängteras att försörjningsstödet är tänkt som ett kortvarigt bistånd tills en person eller ett hushåll har kommit på fötter. Det har aldrig varit meningen att det ska klara av att kompensera brister i våra socialförsäkringssystem när både a-kassa och sjukförsäkring krackelerar. Försörjningsstödet är ytterst en fråga om överlevnad.

För ett antal personer och familjer blir försörjningsstödet tyvärr långvarigt. Ofta är det ett resultat av arbetslöshet. Vi vill därför understryka vikten av en mer aktiv jobbpolitik på nationell nivå. Det handlar inte

minst om att ge Arbetsförmedlingen bättre förutsättningar att göra ett bra jobb. Det kan också behövas en översyn av på vilket sätt kommunerna kan stimuleras att ge rätt stöd till dem som har gjorts beroende av försörjningsstöd så att de ska komma på fötter igen. Men kom ihåg att socialsekreterarna är experter på socialt arbete! De är i grunden inte arbetsförmedlare.

Försörjningsstödet handlar just om överlevnad, och det är rimligt att man kombinerar det med olika former av stöd för att var och en så snart det är görligt ska kunna klara sin egen försörjning. Att ensidigt tala om ökade krav och motprestationer av olika slag riskerar i detta sammanhang att bli kontraproduktivt.

För varje år blir det fler och fler av våra dagliga ärenden som sköts via internet. Allt fler myndigheter och företag hänvisar till sina webbplatser både för information och kontakt. Ansökningar till lediga jobb görs ofta via nätet, liksom tidsbokningar inom hälsovården. Samma utveckling präglar skolan, där eleverna förutsätts ha tillgång till dator med internetuppkoppling hemma. Regeringen har på olika sätt fortsatt att driva på den här utvecklingen, vilket det i och för sig finns flera rationella skäl till. Men då borde regeringen också utreda möjligheten att låta kostnader för dator och internetuppkoppling ingå i riksnormen för försörjningsstöd. Detta har vi påtalat i flera år.

Fru talman! Låt mig nu göra några nedslag i ett annat viktigt område i betänkandet: behovet av en fortsatt översyn av den sociala barn- och ungdomsvårdens organisation. Samhället ska prioritera barn och ungdomar som behöver stöd och hjälp, även i tider av ekonomisk kris. Vi har ett gemensamt ansvar för alla barn. Alla barn har rätt till en bra uppväxt och möjligheter att utvecklas efter sina egna förutsättningar. De insatser som samhället erbjuder måste hålla hög kvalitet och vara likvärdiga över landet.

Kritik från bland annat tillsynsmyndigheter, barnrättsorganisationer och enskilda pekar på brister som behöver åtgärdas. Det handlar om brister i handläggning, ansvarstagande och skydd för barn, skillnader mellan kommuner, bristande delaktighet och tillämpning av barnperspektivet samt kompetensbrister i socialtjänsten. Regeringen borde ta initiativ till en utredning med uppdrag att göra en sektorsövergripande översyn och utvärdering av hela den sociala barn- och ungdomsvårdens organisation.

Ett område som har fått viss uppmärksamhet är situationen gällande de så kallade HVB-hemmen. Vi anser att det måste krävas tillståndsgivning för alla HVB-hem. Kraven är i dag alldeles för lågt ställda och måste skärpas i lagstiftningen. Det gäller såväl innehållet i vården som personalens kompetens och lämplighet samt utvärdering av verksamhetens resultat. Återkommande brister som inte rättas till borde självfallet leda till att tillståndet för verksamheten upphävs.

I ljuset av bristerna som har förekommit i privata HVB-hem borde ett nytt regelverk utvecklas för att säkerställa kvaliteten och likvärdigheten i privat HVB-verksamhet. Ägarna bör vara seriösa och långsiktiga och bör även tydligt kunna redovisa verksamhetens ekonomi på enhetsnivå. Offentlighetsprincipen och meddelarskydd ska gälla.

Verksamheter som rekryterar familjehem och säljer sina tjänster till kommunerna i form av familjehem med tillhörande konsulentstöd ökar snabbt. Det finns flera förklaringar till detta, men den strukturella förändringen i form av snabbt växande privat familjehemsvård har inte följts av någon större reglering trots att reglerna för ansvar, befogenheter och sekretessfrågor är otydliga. Verksamheter som ger insatser direkt till familjehemsplacerade barn måste vara tillståndspliktiga med hänsyn till kravet på kvalitet och säkerhet.

Vi får ofta höra att tillgången på familjer som är beredda att öppna sina hem för barn som av ett eller annat skäl inte kan bo med sina biologiska föräldrar är alldeles för dålig. Det är alltså alldeles för få familjer. I dag finns det ingen övergripande bild av hur det ser ut i landet i fråga om familje- och jourhem. Ett nationellt register skulle kunna vara till hjälp vid kontroll av antalet barn i olika familjehem men skulle också göra det möjligt att över tid kontinuerligt följa upp verksamheten och utvecklingen.

När det gäller den sociala barn- och ungdomsvården finns med andra ord en rad frågor som regeringen borde låta utreda. När det gäller tillståndsplikt för privata konsulentstödda verksamheter borde regeringen se till att den LVU-utredning som har lagt fram förslag om det här får en snabb beredning i den delen.

Fru talman! Till sist vill jag säga några ord om stöd och skydd för brottsoffer. Det kommunala självstyret är en hörnsten i den svenska samhällsmodellen. Men det blir ett problem när det kommunala självstyret innebär att kommuner kan säga nej till att ta sitt ansvar för att erbjuda den som blir slagen en fristad.

När det gäller den här specifika frågan måste vi göra ett avsteg och införa en tvingande lagstiftning som säkerställer skydd för kvinnor och barn som har utsatts för våld som är så farligt att de behöver vistas på en ny ort. Regeringen borde tillsätta en utredning med syfte att ta fram en modell för hur kommunexterna placeringar av personer som har utsatts för våld i en nära relation kan ske effektivt och proportionerligt spritt över Sverige.

När det sedan gäller stöd och skydd till våldsutsatta kvinnor och tjejer med funktionsnedsättning finns det i dag stora brister. Socialstyrelsen uppmärksammade senast i sin rapport *Fristad från våld – en vägledning om skyddat boende* från september 2013 att kompetensen om dessa kvinnors dubbla utsatthet måste bli högre både bland personer som arbetar med våldsfrågor inom socialtjänsten och på skyddade boenden. Det bör införas föreskrifter om att kvinnor och barn ska få stöd i enlighet med socialtjänstlagen. Kommunen ska enligt socialtjänstlagen ge stöd och hjälp både till kvinnan och till barnen vid misshandel inom familjen. Detta stöd finns inte i alla kommuner, kvaliteten är ojämn och stödet ges oftast av idéburna kvinnojourer.

Den nationella samordnaren har i uppdrag att åstadkomma en kraftsamling i arbetet med att motverka våld i nära relationer. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2014. Mot den bakgrunden avstår vi i detta betänkande från att reservera oss, men vi förbehåller oss rätten att återkomma.

Vi socialdemokrater står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande vill jag avsluta med att yrka bifall till reservation 11.

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Lennart Axelsson, Catharina Bråkenhielm och Christer Engelhardt (alla S).

(forts. 18 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 mars

TU11 Kollektivtrafik

Punkt 2 (Ökad kollektivtrafik)

1. utskottet
2. res. 2 (S, MP)

Votering:

167 för utskottet

117 för res. 2

16 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 18 FP, 18 C, 17 SD, 17 KD

För res. 2: 96 S, 21 MP

Avstod: 16 V

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 4 (Biljettsystem m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 (S, MP, V)

Votering:

166 för utskottet

133 för res. 4

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 18 FP, 18 C, 17 SD, 16 KD

För res. 4: 96 S, 21 MP, 16 V

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 3 KD

Prot. 2013/14:86

19 mars

Punkt 6 (Färdtjänst och tillgänglig kollektivtrafik för personer med funktionsnedsättning)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

Votering:

267 för utskottet

17 för res. 6

16 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 97 M, 21 MP, 18 FP, 18 C, 17 KD

För res. 6: 17 SD

Avstod: 16 V

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 8 (Gotlandstrafiken)

1. utskottet

2. res. 9 (S, MP, V)

Votering:

167 för utskottet

133 för res. 9

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 18 FP, 18 C, 17 SD, 17 KD

För res. 9: 96 S, 21 MP, 16 V

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU16 Proportionell fördelning av mandat och förhandsanmälan av partier i val

Punkt 1 (Fördelning av mandat i allmänna val)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

284 för utskottet

16 för res.

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 97 M, 21 MP, 18 FP, 18 C, 17 SD, 17 KD

För res.: 16 V

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

NU29 Granskning av meddelande om en klimat- och energipolitisk ram 2020–2030

1. utskottet
2. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 1 (S)
3. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 2 (MP)
4. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 3 (SD)
5. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 4 (V)

Förberedande votering 1:

17 för res. 3
18 för res. 4
265 avstod
49 frånvarande
Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

21 för res. 2
15 för res. 4
264 avstod
49 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

97 för res. 1
21 för res. 2
182 avstod
49 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

150 för utskottet
96 för res. 1
54 avstod
49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 18 FP, 18 C, 17 KD

För res. 1: 96 S

Avstod: 21 MP, 17 SD, 16 V

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

FöU9 Vissa frågor om militär verksamhet m.m.

Punkt 1 (Grundorganisatoriska frågor m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

283 för utskottet

17 för res. 1

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 97 M, 21 MP, 18 FP, 18 C, 16 V, 17 KD

För res. 1: 17 SD

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 2 (Skjutfält och övningsverksamhet m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

263 för utskottet

21 för res. 2

15 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 97 M, 18 FP, 18 C, 17 SD, 17 KD

För res. 2: 21 MP

Avstod: 15 V

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 4 V, 2 KD

Ulla Andersson (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Natoverksamhet på svenska övnings- och skjutfält)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

Votering:

279 för utskottet

20 för res. 4

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 96 M, 17 MP, 18 FP, 18 C, 17 SD, 17 KD

För res. 4: 4 MP, 16 V

Frånvarande: 16 S, 11 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 5 (Vindkraft)

1. utskottet
2. res. 8 (MP)

Votering:

261 för utskottet

21 för res. 8

18 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 97 M, 18 FP, 18 C, 15 V, 17 KD

För res. 8: 21 MP

Avstod: 17 SD, 1 V

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 9 (Finansieringen av Hemvärnet)

1. utskottet
2. res. 14 (S, MP, V)

Votering:

167 för utskottet

133 för res. 14

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 18 FP, 18 C, 17 SD, 17 KD

För res. 14: 96 S, 21 MP, 16 V

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU10 Säker och ansvarsfull hantering av radioaktivt avfall – genomförande av kärnavfallsdirektivet

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU9 Genomförande av EU-direktiv om informationsutbyte vid trafiksäkerhetsrelaterade brott

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU16 Processrättsliga frågor

Punkt 3 (Trygghet och ordning vid förhandlingar)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

282 för utskottet

18 för res. 1

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 97 M, 21 MP, 18 FP, 18 C, 16 V, 17 KD

För res. 1: 1 S, 17 SD

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Berit Högman (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 4 (Tolkning i domstol)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

165 för utskottet

134 för res. 2

1 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 18 FP, 17 C, 16 SD, 17 KD

För res. 2: 96 S, 21 MP, 1 SD, 16 V

Avstod: 1 C

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 11 (Fri kvot)

1. utskottet

2. res. 9 (MP)

3. res. 10 (V)

Förberedande votering:

21 för res. 9

16 för res. 10

263 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Huvudvotering:

166 för utskottet

21 för res. 9

112 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 18 FP, 18 C, 17 SD, 17 KD

För res. 9: 21 MP

Avstod: 96 S, 16 V

Frånvarande: 16 S, 11 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU17 Hushållningen med mark- och vattenområden

Punkt 1 (Hushållningen med mark- och vattenområden)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

3. res. 3 (SD)

Förberedande votering:

21 för res. 2

17 för res. 3

262 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

149 för utskottet

21 för res. 2

129 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 18 FP, 18 C, 17 KD

För res. 2: 21 MP

Avstod: 95 S, 1 M, 17 SD, 16 V

Frånvarande: 17 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 3 (Vattenverksamheter)

1. utskottet

2. res. 5 (S, MP, V)

Votering:

167 för utskottet

133 för res. 5

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 18 FP, 18 C, 17 SD, 17 KD

För res. 5: 96 S, 21 MP, 16 V

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 4 (Stranderosion)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

Votering:

283 för utskottet

17 för res. 6

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 97 M, 21 MP, 18 FP, 18 C, 16 V, 17 KD

För res. 6: 17 SD

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 1 (Övergripande frågor om gymnasieskolan)

19 mars

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

187 för utskottet

96 för res. 1

16 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 21 MP, 18 FP, 18 C, 17 SD, 17 KD

För res. 1: 96 S

Avstod: 16 V

Frånvarande: 16 S, 11 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 4 (Behörighet till gymnasieskolan genom folkhögskolestudier)

1. utskottet

2. res. 4 (MP, V)

Votering:

262 för utskottet

37 för res. 4

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 97 M, 18 FP, 17 C, 17 SD, 17 KD

För res. 4: 21 MP, 16 V

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 6 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 5 (Grundläggande högskolebehörighet för alla elever)

1. utskottet

2. res. 5 (S, MP, V)

Votering:

167 för utskottet

133 för res. 5

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 18 FP, 18 C, 17 SD, 17 KD

För res. 5: 96 S, 21 MP, 16 V

Frånvarande: 16 S, 10 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 7 (Lärlingsutbildning)

1. utskottet

2. res. 9 (MP)

Votering:

167 för utskottet

21 för res. 9

112 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Socialtjänstfrågor

18 § (forts. från 15 §) **Socialtjänstfrågor** (forts. SoU12)

Anf. 115 MAGNUS EHRENCRONA (MP):

Fru talman! I dag har vi att behandla totalt 145 motioner inom socialtjänstens område från den allmänna motionstiden. Vi hinner inte diskutera dem alla, men jag tycker liksom tidigare är att behandlingen ofta är något svepande. Socialutskottets majoritet skriver att man avstyrker alla motionsyrkanden främst mot bakgrund av pågående arbete på området. Jag delar inte denna uppfattning till fullo. Visserligen förekommer politiskt arbete hos regeringen och andra instanser i vissa delar, men i andra fall är det lite av en dimridå som riskerar förhålla förbättringar i samhället.

Jag står givetvis bakom alla Miljöpartiets reservationer, men för tidsvinnande yrkar jag här bifall endast till reservation nr 11.

Mitt fokus i dag är att fortsätta att problematisera Alliansens mycket väl frekvent använda begrepp arbetslinje respektive utanförskap. Frågan om dator och internetuppkoppling ska vara inkluderade i en skälig levnadsnivå är mycket intressant i detta sammanhang. Vi diskuterade frågan också för nästan precis ett år sedan här i kammaren. Det vore intressant att borra djupare i frågan. Problemet i dag är att frågan lite grann har lämnats åt sitt öde i det kommunala självstyret. Man gör lite som man vill mellan kommuner och mellan olika enskilda handläggare, och det kan inom en kommun skilja sig mellan stadsdelar.

Fru talman! Vi lever i ett modernt kunskapssamhälle. Dator och internet behövs i dag i allt högre grad, som föregående talare var inne på, till vardagliga ärenden såsom att söka jobb och betala räkningar. Banker lägger ned kontor, och det blir fler avgifter på de fysiska bankkontor som finns. Det är en fördel att betala räkningarna med hjälp av datorn. För att kunna göra skolarbeten och läxor är det viktigt att ha tillgång till dator. Dessutom sker i dag alltmer socialt umgänge för unga på nätet, så kallade sociala medier. Man kan lätt halka efter om man inte har tillgång till internet både från en nytto- och social synvinkel. De sociala synvinklarna är viktiga för att vara delaktig i ett socialt sammanhang och lyckas i tillvaron. Det är inte så bra för skolresultaten att hamna utanför.

Utifrån Miljöpartiets perspektiv är det alltså mycket viktigt att barn och vuxna även i hushåll som får försörjningsstöd ska kunna ha tillgång till modern teknik, som har blivit i det närmaste självklart i samhället. Vi i MP har tidigare år motionerat i frågan, och i dagens betänkande har bara Vänsterpartiet väckt en motion i frågan. Vi ansluter oss naturligtvis till Vänsterpartiets reservation i frågan.

Vad är utanförskap? Det brukar Alliansen ofta tala om. Utanförskap för mig betyder att ställas utanför de sammanhang som andra tar för givna. Varför ska man inte ges samma möjligheter som andra till att söka jobb eller göra hemuppgifter? Utanförskapet fördjupas om man i praktiken ställs utanför dessa möjligheter. Därför är det konstigt varför Alliansen ännu inte har tagit initiativ på området. Däremot har ni tagit initiativ till att införa skatteavdrag för läxhjälp, så kallad läx-RUT, företrädesvis för de mer bemedlade. De som har försörjningsstöd kan inte göra skatteavdrag. De fattigaste ska inte ens ha rätt till dator med internetuppkoppling i hemmet. Det är ojämnt, tycker vi i Miljöpartiet och över huvud taget de rödgröna.

Fru talman! En fungerande arbetslinje förutsätter jämlika möjligheter för alla att kunna söka jobb på arbetsmarknaden. Jobbsökandet blir mer komplicerat i takt med att man mer och mer hänvisas till att söka jobb på nätet i olika sammanhang. Ansökan kan inte längre i alla sammanhang skickas in i fysisk form på papper. Om man då är hänvisad till att under kortare tid låna en dator på bibliotek eller arbetsförmedling förstår var och en att det inte förbättrar förutsättningarna att ta sig ur sitt utanförskap.

Fru talman! Socialstyrelsen presenterade 2012 en kartläggning om skälig levnadsnivå, och denna visar att flertalet granskade kommunala styrdokument rörande försörjningsstöd inte nämner dator och internet över huvud taget. Jag var inne på detta tidigare, nämligen att det kommunala självstyret slår igenom. Riksnormen är ett slags miniminivå, och det som inte regleras där kan falla mellan stolarna.

69 procent av de lokala styrdokumenten nämner inte modern kommunikationsteknik, trots att den under det senaste decenniet har blivit självklar i de allra flesta människors vardag. Socialstyrelsen menar att barnperspektivet rent allmänt brister. Endast en fjärdedel av styrdokumenten har beskrivit barnperspektivet på ett utförligt och genomgripande sätt. Hur jobbar regeringen med frågan? Det finns inga uppgifter om det i betänkandet.

Fru talman! I socialutskottets betänkande står det att nyss nämnda rapport "lämnar inte några förslag till åtgärder". Men Socialstyrelsen har tidigare haft förslag till åtgärder som nu kommer i skuggan. Redan år 2007 föreslog Socialstyrelsen att behovsposten dagstidning, telefon och tv-avgift, i dag produktstyrd, borde byta namn till att bli mer behovsstyrd i fråga om information och kommunikation. Ett hushåll kan få en dagstidning, men det framkommer inte specifikt i dagens läge i behovsposten att hushållet kan få en dator. Förslaget finns i dokumentet från 2007, som innehåller uppföljning och utvärdering i ett större sammanhang. Kanske förklaringen är att det var den förra S-regeringen som beställde utredningen. Kanske är det därför Alliansen inte har gjort något, och det är lite tragiskt för de människor som berörs.

Nuvarande regering har så vitt jag vet inte gjort något under de sju år som gått sedan rapporten lades fram, vilket är beklagligt. Jag vet att det i delar av Alliansen finns ett intresse att göra något åt frågan, men blockpolitiken ställer till det ibland. Nu har Alliansen haft makten i snart två mandatperioder, och det är därför konstigt att det inte händer något i en sådan viktig fråga.

Sedan vi senast behandlade frågan har Socialstyrelsen tagit ett steg i en mer vettig riktning. Socialstyrelsen har nämligen reviderat sina allmänna råd om ekonomiskt bistånd. Under avsnittet om hemutrustning står följande:

”Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till den hemutrustning som behövs för att ett hem ska kunna fungera.

Den hemutrustning som avses bör kunna tillgodose behov som t.ex. matlagning, umgänge, sömn, förvaring, rengöring och rekreation. Även radio, TV och dator med internetuppkoppling bör ingå i en hemutrustning. Vid bedömning av behovet av dator med internetuppkoppling bör nämnden särskilt ta hänsyn till behoven hos barn och ungdomar som går i skolan.”

Problemet är att dessa så kallade allmänna råd genomgående är skrivna i bör-form, alltså rekommendationer men ingenting bindande för kommunerna. Vi kommer säkert att få se rent statistiskt att fler kommuner tar sig an detta, absolut, i större utsträckning. Alla kommer förmodligen inte att göra det förrän man ändrar behovsposten så att den inkluderar dator och bredband genom att förslagsvis byta namn på posten till information och kommunikation, som Socialstyrelsen har föreslagit.

Fru talman! Varför lämna frågan åt sitt öde, till det kommunala självstyret? Varför är Alliansen och för den delen Sverigedemokraterna så ovilliga att överväga en reform för att förbättra jämlik tillgång till en modern teknik som de flesta tar för given i vårt land? Hur går det ihop med FN:s barnkonvention?

Anf. 116 EVA OLOFSSON (V):

Fru talman! Jag står bakom alla Vänsterpartiets yrkanden, men för att vinna tid väljer jag att bara lyfta yrkande 7 om våldsutsatta papperslösa kvinnor och yrkande 11 om översyn av riksnormen för försörjningsstöd.

Ökade klassklyftor, hög arbetslöshet, inte minst bland unga, bostadsbrist och trygghetsförsäkringar som den borgerliga regeringen urholkat slår direkt på kommunernas socialtjänst. Om detta vittnar också allt fler socialarbetare. De känner vanmakt när människor desperat söker en bostad men inte har sociala skäl att få hjälp av socialtjänsten, när utförsäkrade människor hänvisas till dem trots att de är för sjuka för att arbeta och när ensamstående mammor kommer för att underhållsstödet har släpat efter i årtal. Deras vanmakt är ändå ingenting mot vad den hemlöse känner eller den ensamstående mamman som vänt sig till Stadsmissionen för att klara sig eller den person som stoppats undan i en fas 3-verksamhet med en ersättning som det inte går att leva på.

Den stora socialpolitiska frågan i dag är en rämnande välfärd. På Akademikerförbundet SSR:s hemsida kan man hitta en liten Youtubefilm som jag tycker att många ska titta på och gärna skicka vidare. Den ingår i kampanjen Laga välfärden och heter *Någonting blev väldigt fel*. Den tar upp att hundratusentals människor i dag är hänvisade till försörjningsstödet, socialbidraget, av alldeles fel skäl. De har inte sociala problem och inte missbruksproblem. De behöver inte stöd för att ta hand om sina barn. De saknar jobb eller är sjuka. De hör hemma någon annanstans än på socialkontoret.

Vad är då regeringens svar? Ja, i stället för att reparera a-kassan och rusta människor så att de kan ta de jobb som kommer läggs skulden på

den enskilde individen. Samhällets yttersta skyddsnät blir ännu mer kravställande och kontrollerande. Den gamla moraliserande fattigvårdssynen växer sig starkare. Det är den människa som går på försörjningsstöd som inte vill jobba eller vill söka jobb tillräckligt aktivt.

Regeringen drev igenom kravet att öka kontrollen på människor. Det räcker inte med att de står till arbetsmarknadens förfogande och uppfyller Arbetsförmedlingens krav, utan de ska kontrolleras extra. Vänsterpartiet var det enda parti som klart och tydligt sade nej.

Nu räcker inte detta. Regeringen har lagt fram ett förslag och gett direktiv till en utredning för att kontrollera ännu mer och ställa ännu tuffare krav.

Jag vill här gärna citera vad Akademikerförbundet SSR:s ordförande säger om detta. På deras hemsida kan man hitta det. Rubriken är "Socialsekreterare är inte arbetsförmedlare, Göran Hägglund." Det står så här: "Eftersom arbetslöshetsförsäkringen inte fungerar har 115 000 personer tvingats begära ekonomiskt bistånd för sin försörjning. Att nu kontrollera och ställa vidare krav på dessa personer innebär ytterligare bördor på människor som redan är sköra och allvarligt utsatta i samhället. Utbetalning av försörjningsstöd innebar redan i sig en genomgång av den sökandes hela privata ekonomiska situation."

Detta säger Akademikerförbundet SSR:s ordförande Heike Erkers och fortsätter: "Våra medlemmar socialsekreterarna är experter på socialt arbete, inte på att rehabilitera sjuka eller att pröva människor mot arbetsmarknaden. Socialsekreterarna är utbildade i socialt arbete som innebär kunskap om uppkomst och lösning av sociala problem. De arbetar utifrån en helhetssyn där man tar hänsyn till individen i hela sitt sammanhang. Uppföljningsansvaret för de arbetslösa är arbetsförmedlingens uppgift, inte socialtjänstens."

Heike Erkers konstaterar att detta tynger socialsekreterarnas arbets-situation som redan är väldigt pressad och minskar deras möjligheter att stödja de människor som behöver hjälp och som har sociala problem.

Det vore intressant att höra om det är den här utvecklingen som man i allianspartierna tycker är bra. Jag tycker att det är en väldigt gammaldags och kontrollerande syn.

Försörjningsstödet är samhällets yttersta ekonomiska skyddsnät. Det är tänkt att man ska leva en kort tid på det. Det är inte tänkt att man ska gå årtal på det. Stödet är inte på den nivån att man kan göra det på ett bra sätt. Det gäller speciellt när det är barn inblandade.

De som är långvarigt beroende av försörjningsstöd har ökat i antal de senaste fem åren. Långvarigt – det betyder mer än tio månader. Men de som går i årtal, mer än tre år, ökar också i antal.

Vi som har jobb och har haft en löneutveckling begåvas dessutom med jobbskatteavdrag. Men försörjningsstödet har inte alls hängt med, utan klyftan ökar mellan dem som tvingas leva på försörjningsstöd och andra. Som jag sade är det inte minst barnen som kommer i kläm. Det handlar om att barn många gånger ställs utanför vad deras kompisar kan göra. Man har inte råd att gå på bio eller kan inte skaffa sig en idrottsutrustning eller har inte råd att gå på badhuset eller köpa födelsedagspresent om man blir hembjuden. Det finns mycket som man ställs utanför.

Därför behövs en särskild satsning på barnfamiljer som lever på ekonomiskt bistånd. Jag kan ge en viss eloge till alliansregeringen som i all

den här diskussionen om bidrag, som de ofta kallar våra sociala försäkringar för och säger är det värsta som finns, ändå lyfter fram frågan om en fritidspeng till barn i årskurserna 4–9 i familjer som levt på försörjningsstöd i sex månader eller mer. Det ska gå till organiserad fritidsverksamhet. Vi har ett annat synsätt. Vi menar att alla barn har behov av ett ökat utrymme att göra mer av det som andra barn gör. Vi tycker att familjen själv ska kunna ta ställning till hur pengarna används. Det kanske inte är den organiserade fritidsverksamheten som är det allra viktigaste. Det kanske är viktigt att gå på bio eller hälsa på mormor och morfar eller gå på djurpark någon gång, som kompisarna gör.

Vi har ett förslag om att höja riksnormen med 300 kronor i månaden per barn.

För ett antal år sedan ansågs det vara lyx att människor som levde på socialbidrag skulle ha tv. I min ungdom fick familjer som levde på försörjningsstöd kuponger för att hämta kläder i vissa affärer. Man kunde också få kuponger till mat.

Magnus Ehrencrona tog tydligt upp det här att riksnormen för vad som ingår i skälig levnadsnivå fortfarande inte hänger med. Nu går det att få en tidning och tv. Men om man skulle välja att ha en dator och prenumerera en tidning via dator, som ofta är billigare, och kanske se på tv på dator och ha tillgång till internet för att kunna göra olika ärenden och att barn skulle kunna använda det i skolarbetet funkar det inte i de flesta kommuner. Det är verkligen dags att ”leva upp” till den utveckling som är. Jag kan inte förstå varför man inte skulle kunna ändra på detta på nationell nivå.

Vi tycker att det är självklart att barnkonventionen ska bli svensk lag och genomsyra socialtjänstens arbete med barn. Jag tycker att Barnombudsmannen gjorde ett väldigt bra arbete när han pratade med barnen.

Barnombudsmannen – det är ju en myndighet – har samtalat direkt med barn som var eller hade varit placerade på HVB-hem eller i familjehem. Det blev tydligt när en flicka som Barnombudsmannen pratade med sade så här: I min skolklass har man berättat vad man gör om det börjar brinna. Man ringer brandkåren. Men om något barn blir misshandlat eller utsatt för sexuella övergrepp eller någonting annat hemma, då är det ingen som har berättat vart vi ska vända oss.

Vi behöver ha en socialtjänst som har ett betydligt tydligare uppdrag att kommunicera aktivt och uppsökande bland barn och unga. Men då måste också socialsekreterarna få reella möjligheter att göra detta. I dag är det ju en väldigt pressad arbetssituation. På sina håll förekommer det att unga eller nyutbildade socialsekreterare får jobba med svåra barnärenden. Det är stor personalomsättning. Det är ofta också brist på introduktion. Så här får det inte vara.

Vi vill förstärka rätten till introduktion. Vi vill också inrätta en avancerad specialistutbildning på ett år som kommunerna på sikt ska vara skyldiga att anordna för att stötta socialsekreterarna i deras svåra arbete. Vi vill också införa lex realia. Många socialsekreterare kan berätta att budgeten ibland styr mer än behov när det gäller till exempel barn. Det kan också röra sig om människor i missbruk eller annat.

Vi tycker att en socialsekreterare ska kunna lägga fram vad de utifrån sin erfarenhet, yrkeskunskap och utbildning anser behöver göras. De ska ha den rätten i alla lägen. Sedan får den som ska fatta beslut tänka efter

vad det är man gör. Och politiken måste då ta ett mycket tydligare ansvar.

Hem för vård och boende och behandling av unga är en starkt privatiserad sektor. Vi från Vänsterpartiet tycker inte att vinstintressen hör hemma när man ska ta hand om barn och unga som far illa. Det behövs stöd, utbildning och bättre kontroll av familjehemmen. Därför är det viktigt att de förslag som nu har lagts fram och ytterligare förslag blir verklighet. Den stora Barnavårdsutredningen presenterade några få förslag medan de andra hamnade på hyllan.

Det behövs en kampanj nationellt, regionalt och lokalt för fler familjehem. Socialtjänsten ska vara skyldig att ge utbildning innan eller i anslutning till placeringen. Familjehemsutredningarna behöver kvalitets-säkras och det behövs ett nationellt jour- och familjehemsregister. Det behövs också tydligare gränser mellan vad som är familjehem och HVB-verksamhet. Den privata konsulentverksamheten som växer fram måste kontrolleras på ett helt annat sätt än i dag.

När barn utsätts för våld och övergrepp måste samhället stöd finnas där. Det behöver finnas barnahus i alla kommuner. Kvinnojourer måste få ett tillräckligt stöd för att kunna skydda både misshandlade kvinnor och deras barn. Det behövs ett nationellt kompetenscenter, ett barnfridscenter som kan samla kunskaper, erfarenheter och forskning och sprida detta för att öka kvaliteten på socialtjänstens och andra myndigheters arbete när det gäller barn som utsatts för våld. Vi har förslag och finansiering av dem i vår budget.

Till sist: Det handlar om vilket samhälle vi vill ha – ett samhälle med solidaritet och omtanke där välfärdssektorn fungerar så att inte så många människor som i dag ramlar genom de alltför vida maskorna.

Anf. 117 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! Det motionsbetänkande som vi nu ska debattera handlar om socialtjänstfrågor. Med tanke på motionsfloran är engagemanget stort, och det är bra. Är det några frågor som ska väcka engagemang så är det väl dessa frågor. Det handlar om människor som ofta har det ganska tufft. Det är frågor som för många av oss borde få oss att inse att våra egna problem och de utmaningar som vi brottas med måste ses som riktiga i-landsutmaningar.

I motionsfloran berörs många områden. Jag har inte för avsikt att under mina minuter här beröra alla dessa, men jag vill djupdyka i några av dem.

Fru talman! Jag tänkte börja med kunskap och kompetens hos socialtjänsten – en socialtjänst som många gånger får oförtjänt mycket kritik, trots att vi vet vilket arbete som utförs, dag ut och dag in, i det tysta och många gånger innehållande många tuffa beslut som har föregåtts av ett gediget arbete.

För en tid sedan stärkte vi kraven när det gäller socialsekreterare som ska göra detta arbete och fatta dessa svåra beslut, allt för att stärka barnens skydd och rättigheter. Vi som har besökt många socialtjänster och kommuner runt om i vårt land är också medvetna om att förutsättningarna ser väldigt olika ut.

Den lilla socialtjänsten i Aneby kommun har med självklarhet inte alls samma möjligheter och muskler som det stora Jönköping. Därför är

regeringens överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting, att utveckla en evidensbaserad praktik för god kvalitet inom socialtjänsten, helt avgörande för att man ska få en likvärdighet för alla barn, oavsett var man bor.

Under mina besök runt om på socialtjänsterna i mitt eget hemlän vittnar många också om hur mycket man uppskattar detta. Vi fortsätter denna satsning även 2014. Att vi nu går ifrån hittepåmetoder till evidens, det vill säga tittar på tillvägagångssätt som verkligen gör skillnad, är det hög tid. Under alltför lång tid har insatser gjorts för våra barn som i bästa fall har inneburit status quo, men i värsta fall har varit negativa. Att det många gånger kan vara helt avgörande för barnen är det inte tu tal om, men jag tror att det är ytterst viktigt också för socialsekreterarna själva. Alla de socialsekreterare som jag mött vittnar om detta – att inte behöva uppfinna hjulet själv alla gånger, att känna en trygghet i att fatta beslut och att det finns kolleger runt om i landet att få stöd av.

Fru talman! Det är inte bara socialtjänstens kompetens som är viktig. Jag skulle vilja stanna ett litet tag och beröra barnens kunskaper och kompetens – kunskaper som är nödvändiga för deras väg in i vuxenlivet. Då tänker jag inte minst på familjehemsplacerade barn och deras skolresultat. Det vi kan läsa i statistiken är inte särskilt upplyftande, inte minst för de barn som har placerats sent. Ungefär hälften av dessa barn är behöriga till gymnasiet. Det ser betydligt bättre ut för de barn som placeras tidigt, och det ser riktigt bra ut för adopterade barn.

Ja, tänker nog många av er nu, vad är hönan och vad är ägget? Jag ställer mig frågan: Vad göra? Går det att göra något, oavsett om det är hönan eller ägget? Jag är övertygad om att det gör det. Förra veckan träffade jag den nationella samordnaren för Skolfam som bevisade att det faktiskt går att förändra. I dag finns Skolfam i 17 kommuner i Sverige, och flera är på gång. I dessa kommuner har man, likt föregångskommunen Helsingborg, identifierat barn som riskerar att få en skolgång som inte är speciellt bra.

Tillsammans med skolan, socialtjänsten och den aktuella familjen sätter man sig tillsammans och går igenom varje barn, och utifrån det ser man vilka åtgärder som behövs för att barnet ska få den skolgång som han eller hon har rätt till.

I dessa samtal är det inte enbart resurser som diskuterats utan också vilka förväntningar man har. Jag tror inte att jag är ensam om att alltför ofta mötas av att förväntningarna på barn i familjehem eller tuffa hemmamiljöer ibland är skrämmande låga, och ibland inga alls. Att det finns en tycka-synd-om-attityd och att man ibland ska vara nöjd med att Pelle har varit i skolan i dag, om än bara en timme eller två, men ändå, är enligt mitt förmenande att göra Pelle den största björntjänsten som man kan göra.

För barn som fått hjälp, stöd och uppmärksamhet inom Skolfam är det irrelevant vad som är hönan och vad som är ägget. För dessa barn är resultatet att 88 procent av dem är behöriga till gymnasiet. Jag kan inte annat än hålla med den rektor som jag träffade i Jönköping – en rektor som är anställd av socialtjänsten för att enbart arbeta för en lyckad skolgång för barn som riskerar att inte få den skolgång som man har rätt till. Han sade ungefär så här: För dessa barn är kanske skolan ett viktigare verktyg för att nå sina mål in i framtiden än en förälder.

Oavsett vad jag tycker om det så är skolan helt avgörande. Det är hög tid att följa dessa kommuners strategi. Resultaten är entydiga. Gör det inte för budgetens skull, utan gör det för barnens skull!

Herr talman! Till sist gäller det – kanske det viktigaste – att gå från ekonomiskt bistånd till arbete. I reservation 8 av Miljöpartiet och Socialdemokraterna uppmanar man regeringen att bedriva en aktiv jobbpolitik. Det är ingen uppmaning som alliansregeringen behöver. Den finns där, och den bedrivs på bred front!

Inom vårt eget område var det inte så länge sedan vi i denna kammare tog beslutet att det ska löna sig att gå från ekonomiskt bistånd till arbete genom att få behålla delar av biståndet upp till två år även om man har fått ett arbete. Tidigare var inte det fallet alla gånger.

Socialdemokraterna, som på sin tid förtidspensionerade 140 människor per dag, har en hel del trovärdighetsarbete att göra i frågan. Det är en socialdemokrati som sade nej till samtliga jobbskatteavdrag och sedan sade ja – det kanske inte var så dumt i alla fall. Det är en socialdemokrati som vill fördyra att anställa unga, ta bort krogmoms och minska ROT-avdrag eller i alla fall RUT-avdrag.

Då ställer jag mig frågan: Vad är en aktiv jobbpolitik enligt Socialdemokraternas förmenande? Är det en fyra veckors Amskurs i svetsning som ska leda till att de människor som vi ofta diskuterar inom detta utskott står närmare arbetsmarknaden?

Det är människor som många gånger inte har haft ett jobb på flera år, människor som har flytt från ett land där man inte får lära sig att skriva och läsa, unga människor som har vuxit upp i hem där det bruna kuvertet från socialtjänsten innehåller månadens enda inkomst.

Just för dessa människor är jobb med låga trösklar in den enda vägen in i arbetslivet: att få möjlighet att försörja sig och bli förankrade på arbetsmarknaden, att ha makt över sin egen vardag, att slippa jobba på en svart arbetsmarknad och att vara på en arbetsmarknad där vettiga anställningsvillkor finns och kunna tjäna ihop till sin pension.

Allt detta förnekar den rödgröna oppositionen människor som behöver alla möjligheter för att få fotfäste på en riktig arbetsmarknad. Att fördyra, försvåra och minska incitamenten att gå från bidrag till arbete är inte att bedriva en aktiv jobbpolitik. Att massförtidspensionera människor är inte heller rätt väg.

Alliansregeringen tänker fortsätta på den inslagna banan, som har lett till att fler människor arbetar, att färre barn ärver utanförskap, att fler får vara med och bidra, att vi i Sverige, trots en ekonomisk kris, har kunnat investera i vår gemensamma välfärd och att ca 200 000 människor har lämnat ett utanförskap.

Med dessa ord, herr talman: Ja till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 118 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att Helena Bouveng räknar upp alla de insatser som har utvärderats och inte ger så många jobb och att hon håller fast vid dem. Det vore kanske bra att lära av utvärderingarna och göra andra insatser.

Vänsterpartiet har till exempel ett heltäckande program för alla unga som är utan jobb, och det är utbildning, praktik, stöd att ta jobb, läsa in gymnasiekompetens etcetera. Man ska inte behöva gå arbetslös.

Den borgerliga regeringen har stoppat in en massa människor i fas 3 utan att ge dem verktygen att kunna ta jobben. Man har rustat ned arbetsmarknadspolitiken.

Anledningen till att jag egentligen begärde replik var detta med Aneby kommun och Jönköping, som Helena Bouveng pratade om i början. Det ser olika ut, och det är evidensbaserade förslag. Det tycker jag också är bra. Det är bra om man sprider kunskap och erfarenheter om de metoder som man vet hjälper.

Jag skulle vilja fråga dig, Helena: När många socialsekreterare säger att de inte får lägga fram sådana förslag, därför att budgeten styr mer än all den kunskap och evidens som man har, skulle det inte vara bra att ge dem rätten att lägga fram de förslagen, att det fanns en lex realia-rätt där man fick tala om vad som gällde? Sedan blir det tydligt för politiken: Nej, vi kan inte ge detta barn bästa möjliga hjälp och stöd, för vi tycker inte att vi har råd. Eller också kunde man säga: Det är kanske viktigt att vi gör det, och då får vi se till att hitta pengarna.

Det skulle jag vilja fråga dig: Vore inte det ett bra sätt både att stärka möjligheten att använda kunskapen och evidensen och att ge socialsekreterarna en rimlig roll att lägga fram förslag som de kan stå för?

Anf. 119 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att Eva Olofsson tar upp en väldigt viktig fråga, det vill säga: professionalisera socialsekreterarna.

Ibland när jag åker runt i kommunerna och träffar socialsekreterarna slår det mig: Hur kommer det sig egentligen att det är politikerna som fattar de yttersta besluten? Jag är någonstans ganska inne på att man i högre grad skulle professionalisera socialsekreterarna.

Jag har inte varit med i denna värld lika länge som Eva Olofsson, men jag har ändå en uppfattning om att man inom denna sfär i betydligt högre grad söker efter evidens än hittepåmetoder. Det tror jag är viktigt.

Regeringen gör nu en satsning ute i våra olika län, där det finns ansvariga, duktiga socialsekreterare som arbetar för att kunna öka professionalismen. Oavsett om de i Jönköping eller Aneby har kunnat ta rätt beslut är det säkert rätt och en vettig väg att gå att även Aneby kommun har det underlag som krävs. Om du har en stark argumentation och kan visa evidensbaserade insatser som ger resultat tror jag att politikerna är tillräckligt kloka för att fatta rätt beslut.

Jag kommer ihåg från min tid som ordförande i barn- och utbildningsnämnden när en socialsekreterare kom och drog ett enskilt ärende, och jag frågade henne: Vet du om denna insats, denna åtgärd eller denna placering verkligen ger resultat? Hon kunde tyvärr inte svara på den frågan. Jag kan förstå att de kommunalpolitiker som förväntas lägga ut miljontals kronor blir ganska eftertänksamma. Jag skulle nog vilja ha ett gediget och bra professionellt underlag om jag ska satsa så mycket pengar på ett enskilt barn, för då vill jag veta att det ger resultat.

Anf. 120 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Visst – man ska lägga fram förslag enligt den erfarenhet och den kunskap som finns. Det är jättebra att man utvecklar den delen inom det sociala arbetet. Det är ibland lite mer komplicerat och tar lite längre tid att utvärdera och forska där än i fråga om mer konkreta, hårdare eller tydligare grejer inom sjukvård och annat.

Jag fick inget svar om Helena Bouveng kunde tänka sig en lagstiftning typ *lex realia*. Både facken och socialsekreterarna berättar ofta att det inte behöver vara politikerna, utan det kan vara trycket på att hålla budgeten på socialkontoret som gör att förslagen inte ens kommer fram till politikerna.

Jag skulle också vilja fråga Helena Bouveng om de papperslösa kvinnor som är våldsutsatta och lever i en väldigt utsatt situation. Det finns sällan kompetens och resurser för att ta hand om dem på kvinnojourerna. Dessutom är de naturligtvis rädda för att bli utvisade.

Det finns partier, som Sverigedemokraterna, som tycker att dessa kvinnor är kriminella och inte ska ha stöd av samhället. Då tar man ställning mot den utsatta kvinnan och för den man eller de män som misshandlar eller våldtar en kvinna. Det är ett hemskt sätt att se på saker och ting.

Röda Korset har nyligen lämnat en rapport där man pekar på att likaväl som rätten till sjukvård borde kvinnor som är våldsutsatta få rätten till stöd.

Vissa kommuner har gått före, som Göteborg och Malmö, medan Stockholm har sagt nej. Men det är olika styren där. Man har sagt att det nog måste tas ett nationellt initiativ på det här planet för att det verkligen ska bli ordning på det. Är Moderaterna beredda att göra det?

Anf. 121 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Eva Olofsson tar återigen upp en jätteviktig och problematisk fråga. Vår nationella samordnare, Carin Götblad, har rest land och rike runt för att kunna lägga fram förslag.

När jag besöker kvinnojourerna uttalar de ofta farhågor om hur vi når dessa kvinnor. De nämner dels papperslösa, dels en hel del kvinnor som har kommit hit under falska förespeglningar vad gäller äktenskap. Hon sitter långt ute i en kommun, hon behärskar inte språket och hon är helt i händerna på den så kallade äkta mannen, som har tagit hit kvinnan för att utföra vissa tjänster eller vad det nu kan vara.

Om jag uppfattat Carin Götblad rätt är den största utmaningen att få kontakt, att hitta de kvinnorna. Sitter man längst ut i Vetlandas skogar är det inte så himla lätt att veta vart man ska vända sig. Jag tror också att om det har gått så långt att kvinnan kommer till sjukvård känner hon en otrolig otrygghet: Vad ska hända med mig om jag säger någonting? Där tror jag faktiskt att den största utmaningen är att kunna kommunicera så att hon får reda på vart hon ska vända sig. Kvinnojourerna säger ofta till mig: Vi får tag i väldigt många kvinnor, men tyvärr får vi inte tag i de kvinnor som framför allt inte behärskar språket och som är fruktansvärt isolerade på stället där de bor.

Jag hoppas att Carin Götblad kommer fram till hur vi ska få tag i de kvinnor som du beskriver så väl, Eva Olofsson. De ska definitivt ha rätt till vård och bli omhändertagna.

Anf. 122 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! Helena Bouveng höll ett ganska långt och engagerat anförande som handlade om att förväntningar är oerhört viktiga. Jag delar den uppfattningen. Förväntningar är viktiga när det gäller barn och deras skolresultat men också när det gäller regeringen och resultat av regeringens politik. Tyvärr löser inte det alla problem.

Jag har väldigt höga förväntningar på en svensk regering och på de insatser man gör för att se till att människor kommer i arbete. Därför undrar jag om Helena Bouveng skulle vilja utveckla lite grann hur regeringen tänker att det ska bli lättare för personer att komma i arbete när regeringen fokuserar på ökade krav och ökad kontroll och har en arbetsmarknadspolitik som faktiskt inte fungerar särskilt väl.

Jag skulle nog tycka att det vore klädsamt om man kunde erkänna det misslyckande som det nog ändå måste innebära att så pass många som har försörjningsstöd i dag har det för att de är arbetslösa och för att a-kassan har tagit slut eftersom regeringen har genomfört ett antal stora förändringar när det gäller våra socialförsäkringar.

Det är som sagt inte nog att personerna som är arbetslösa i större utsträckning hänvisas till försörjningsstöd med allt vad det innebär av en annan typ av granskning när försäkringen inte längre räcker till. Det är dessutom ett sätt för staten att skjuta över kostnaderna på kommunerna. Det gör att man drar undan resurser från andra viktiga saker, som Helena Bouveng berörde i sitt anförande.

Jag skulle vilja att Helena Bouveng fick möjlighet att förklara lite grann hur regeringen tycker att dess politik hänger ihop på det här området.

Anf. 123 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Jag läser faktiskt ur en artikel i Göteborgs-Posten. Den har även varit publicerad i Dagens Nyheter, så det kommer inte från Socialdepartementet eller Moderaternas kansli eller någonting sådant. Så här skriver man: "Sedan regeringsskiftet 2006 har antalet personer med förtidspension, eller sjuk- och aktivitetsersättning som det numera heter, minskat med 191 000 personer. Samtidigt har antalet långtidssjuka minskat med 54 500 personer."

Ja, det har blivit fler långtidsarbetslösa – där har vi definitivt en utmaning. Psykisk ohälsa är en jätteutmaning. Men de långtidsarbetslösa har bara ökat med 46 000 personer.

"I runda slängar har utanförskapet minskat med 200 000 personer. Att detta skett samtidigt med internationell finanskris och europeisk lågkonjunktur kan inte ses som något annat än en betydande framgång för regeringens kamp mot utanförskapet." Det skrev Göteborgs-Posten i veckan.

Jag är inte nöjd. Jag tycker inte att det är bra. Men det visar väl ändå att våra aktiviteter och satsningar på bred front har gett goda resultat trots att vi ekonomiskt sett har haft en otroligt tuff värld omkring oss.

Min fråga till Meeri Wasberg måste bli hur många förtidspensionärer ni ska ha. Ni var väl uppe i 550 000. Hur många är rätt?

Hur många fler långtidssjukskrivna vill ni ha, och hur ska det finansieras?

Anf. 124 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! Jag noterar att Helena Bouveng inte vill beskriva hur regeringens politik hänger ihop på området att skjuta över kostnader från staten till kommunerna, vilket drar undan möjligheterna att göra viktiga insatser när det gäller till exempel barn och unga som är i behov av särskilt stöd.

Jag tycker också att det är flagrant att koppla ihop och se självklara samband mellan långtidsarbetslöshet och psykisk ohälsa. Det är sant att psykisk ohälsa är en stor utmaning, vilket den har varit under längre tid och troligtvis kommer att vara under lång tid framöver. Men att göra en direkt koppling till att det är de personerna som är långtidsarbetslösa är nog att dra det lite väl långt.

Det blir som sagt mycket vackert och engagerat tal om barn och unga och deras behov av hjälp och stöd på olika sätt. Men även det måste finansieras. När staten skjuter över kostnader på kommunerna i form av försörjningsstöd med allt vad det innebär för de enskilda personerna är det klart att jag tycker att regeringen inte lever upp till väldigt viktiga och relevanta förväntningar som jag och säkert många andra har.

Det är mycket möjligt att man kan säga att allt inte var bättre förr. Men det finns också många områden där det banne mig inte är bättre nu. Det tycker jag att regeringen borde vara lite ödmjuk inför, men i stället blir det mycket tal om de olika skattesänkningarna.

När det gäller ungdomsarbetslösheten måste jag säga, med den erfarenhet jag har, att det är oerhört fascinerande att regeringen väljer att hantera ungdomsarbetslösheten som om den vore hundra procentig när man inte ens vill erkänna att den ligger någonstans mellan 20 och 25 procent.

Anf. 125 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Det gläder mig att Meeri Wasberg är rädd om kronorna. Alliansregeringen är tydlig med att saker och ting ska finansieras krona för krona. Vi är inte den typen av regering som vill skjuta över en skuld på våra barn.

Meeri Wasberg talar om dräneringen av ekonomin. När antalet förtidspensionerade var som högst, 550 000, tror jag att till och med Socialdemokraterna insåg att *det* dränerade ekonomin. Det var inte möjligt att fortsätta så.

Jag tror att det är otroligt viktigt att vi tittar på den förmåga som människor faktiskt har. De jag möter när jag reser runt i Sverige kanske inte någonsin kommer att få full arbetsförmåga, men man tittar på om de kanske klarar två timmar eller tre timmar.

Jag var senast uppe i Hudiksvall och träffade en kvinna som hade varit utanför arbetsmarknaden i över sex år. I dag är hon engagerad två timmar om dagen i ett socialt företagande och har en plan för att kunna jobba fyra timmar per dag. Hade hon levt i socialdemokratins Sverige hade hon varit förtidspensionerad. Då hade hon tillhört de 550 000 förtidspensionerade. Vi hade slängt bort nyckeln och talat om för henne att så här skulle hennes liv se ut – ett liv utan möjlighet att påverka vare sig arbetsgemenskap eller framtida arbetsinkomst på något annat sätt än genom förtidspension.

Vår regering, alliansregeringen, har valt en annan väg. Jag tror att det är otroligt viktigt att vi har förväntningar och att vi tror att det finns en arbetsförmåga hos alla, oavsett hur stor eller liten den är. Det tror jag är den enda vägen in för Sverige.
(Applåder)

Anf. 126 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Det är många viktiga områden som behandlas i det här motionsbetänkandet. Jag kan bara konstatera att regeringen har varit aktiv på flera sätt och tagit flera initiativ till lagstiftning inom socialtjänstområdet, och väldigt mycket är på gång.

Folkpartiet är väldigt nöjt med den lagstiftning som nu funnits i drygt ett år och som har ökat rättssäkerheten och tryggheten för barn i samhällsvård. Bland annat har man sagt i socialtjänstlagen att socialnämnden numera ska utse en särskild socialsekreterare för det placerade barnet. Socialtjänsten har även ansvar för att utbilda och stödja familjehemmen och teckna avtal med dem man ger uppdrag. Det är viktigt att den nya tillsynsmyndigheten, IVO, följer upp det. Det är också oerhört viktigt att socialnämnderna tar sitt ansvar.

Dessutom håller lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, på att ses över. Syftet är även här att stärka barnets perspektiv, barnrättsperspektivet, och bidra till kvalitetsutveckling inom socialtjänsten.

Man har också nu lämnat ett delbetänkande, *Boende utanför det egna hemmet*. Där tittar man bland annat på placeringsformer för barn och föreslår också alternativa placeringsformer.

Vi kan lugnt konstatera att det ingår mycket i socialtjänstens uppdrag – alltifrån beslut om försörjningsstöd till kontaktpersoner, kontaktfamiljer, samarbetsamtal vid vårdnadstvister, utredningar kring barn som far illa, placeringar, frågor kring missbruk, våld i nära relationer, adoptioner och anhörigstöd, för att bara nämna något. Socialtjänsten ska också arbeta förebyggande och verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga förhållanden. Man ska samarbeta med hemmen och främja en allsidig personlighetsutveckling och gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga, och man ska följa unga som riskerar en ogynnsam utveckling och ingripa om det är nödvändigt. Socialtjänsten ska vara av god kvalitet, och det ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Allt detta står i socialtjänstlagen.

Herr talman! Jag sade tidigare att regeringen har gjort mycket och att arbetet fortsätter. I budgeten för 2014 fokuserar regeringen på äldres rätt till trygghet och vård och att man ska få vård efter behov. Man fortsätter att fokusera på barn och unga i samhällsvård och den sårbarhet som barn kan känna och få utstå. Regeringen kommer också att fortsätta arbetet med att utveckla evidens för god kvalitet inom socialtjänsten. Arbetet med öppna jämförelser fortsätter för att följa upp hur det ser ut i landet.

Riksdagen har dessutom beslutat att införa krav på behörighet för att man ska få utföra vissa uppdrag inom den sociala barn- och ungdomsvården. Det gäller från och med den 1 juli i år, och det känns mycket bra.

Barnkompetensen behövs när man ska utreda om barn far illa och eventuellt tillgripa någon form av myndighetsutövning.

Herr talman! Jag har valt att framför allt fokusera på arbetet med barn som far illa. Det är inte lätt att vara förälder – stöd och tidiga insatser är så viktigt. Men det är inte heller så lätt att vara barn och ung i dag. Jag besökte i förra veckan Bris på ett frukostmöte och tog del av en rapport som de presenterade. Där konstaterar man att barn saknar någon som lyssnar, att barn faller mellan stolarna och att barns psykiska ohälsa kan visa sig på många sätt. Bris berättade också att många ringer. De köar, men de väntar, trots att det är köer, för att de upplever att det är viktigt att få berätta för någon hur de känner.

Vi måste ta barnens signaler på största allvar. Inget barn ska falla mellan stolarna. Man måste göra tidiga insatser och ha en tydlig samverkan när det gäller barn. En viktig åtgärd kvarstår, och det är att göra barnkonventionen till svensk lag. Konventionen har inte fått tillräckligt genomslag i praktiken. Den behövs. Med barnkonventionen som svensk lag skulle högre krav ställas på kompetens hos bland annat beslutsfattare, och man skulle också se till barns behov och rättigheter på ett annat sätt.

Det är inte bara inom socialtjänsten som vi måste ha de rätta glasögonen på för att se barn som på ett eller annat sätt far illa, utan det måste vi också göra inom förskolan, i skolan, på fritis, i föreningar och som medmänniska över huvud taget.

Herr talman! Regering och riksdag har tagit många initiativ för barn och unga. Men som sagt: Arbetet fortsätter. Regeringen vill öka kunskapen inom socialtjänsten om våld mot barn och andra övergrepp mot barn. Man har lämnat uppdrag om detta. Man har också lämnat ett uppdrag till Socialstyrelsen om en förstudie angående förutsättningar för att pröva en försöksverksamhet med separationsteam. Jag och Folkpartiet tycker att det är ett bra initiativ eftersom vi vet att barn inte alltför sällan dras in i föräldrarnas konflikter i samband med separationer. Barnperspektivet kan alltså vid dessa tillfällen falla helt i glömska.

Våld i nära relationer kan anta många former, som vi vet: Det kan vara fysiskt, psykiskt, sexuellt och materiellt, och ofta blir det allvarligare ju längre relationen pågår. Nu har vi en nationell samordnare när det gäller våld i nära relationer, Carin Götblad, som kommer att slutredovisa sitt arbete i juni i år. Hon har fått ett stort och viktigt uppdrag som täcker det mesta. Det handlar om samverkan, om att effektivisera och om att höja kvaliteten och långsiktigheten i arbetet mot våld i nära relationer. I uppdraget ingår också att sprida och höja kunskapen inom området. Samtidigt har Socialstyrelsen fått ett uppdrag att stimulera utvecklingen av socialtjänstens arbete med stöd till brottsoffer. Föreskrifter har utarbetats när det gäller socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor och med barn som har bevittnat våld.

Herr talman! Regeringen prioriterar högt arbetet som gäller mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck och våld mot samkönade samt våld mot personer med funktionsnedsättningar, och man fortsätter att årligen satsa 109 miljoner kronor på just detta.

Till sist, herr talman, jag har sagt det vid något annat tillfälle men upprepar det igen: Vi får inte glömma dem som ska utföra socialtjänstens breda uppdrag. Kraven är höga på kunskap och kompetens. Det är svåra och tunga ärenden som landar i socialsekreterarnas knän. Det är uppdrag

som innebär ingripande beslut som ibland har livsavgörande betydelse. Det måste vi också tänka på när vi vill utveckla socialtjänsten.
(Applåder)

Anf. 127 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Det finns några saker som vi är överens om, till exempel att barnkonventionen ska vara lag. Om vi hade haft en rödgrön majoritet hade barnkonventionen varit lag i dag. Mycket när det gäller mäns våld mot kvinnor är vi också överens om. Jag hoppas att Folkpartiet kommer att se till de papperslösa kvinnornas utsatta läge, så att kommer med.

Jag begärde egentligen replik för att höra hur Maria Lundqvist-Brömster ser på utvecklingen att människor som inte har sociala problem hamnar på socialkontoren och tar en massa resurser i anspråk i onödan. I SSR:s lilla film *Nånting blev väldigt fel* – den kan man titta på, det tar en minut – räknar man med att det gäller 215 000 människor. Detta har forskare som Tapio Salonen tittat på. Dessa människor finns i dag hos socialen, men de borde egentligen vara hos Arbetsförmedlingen, få a-kassa eller få ersättning från sjukförsäkringen, för de har inte sociala problem.

Det kan inte vara vettigt att de då hänvisas till socialarbetare, som inte får utrymme att jobba tillräckligt mycket med de människor som behöver detta sociala stöd. Det är heller inte vettigt att man ska hamna i detta det yttersta skyddsnätet, som ju innebär att man ska skrapa rent på vad man har innan man kan få ersättning och inte sitta på något av värde.

Jag skulle vilja veta: Anser Maria Lundqvist-Brömster att detta är en rimlig utveckling, eller tycker Folkpartiet att dessa människor ska höra hemma i sjukförsäkringen, i a-kassan eller hos Arbetsförmedlingen?

Anf. 128 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Jag hänvisar återigen till den artikel som Helena Bouveng tog upp, där DN hade tittat på detta med utanförskapet. Där konstaterade man att försörjningsstödet hade ökat med 2 procent mellan 2006 och 2013. Det är en ökning, men den är inte så stor ändå.

Situationen där personer bollas mellan olika myndigheter – arbetsförmedling, försäkringskassa och socialtjänst – är ingen ny företeelse, tyvärr. Den har funnits länge. Sedan har visserligen alliansregeringen gjort förändringar i arbetslöshetsförsäkringen, ersättningen från a-kassan och så vidare, men det är inget nytt fenomen att Försäkringskassan stänger och säger att man inte är sjuk nog och att man ska gå till Arbetsförmedlingen för att man kan jobba, medan Arbetsförmedlingen säger: Du är så sjuk att du inte borde jobba. Till slut finns det då inget val, utan den enskilde kommer till socialkontoret.

Det regeringen nu gör med att fokusera på unga och deras utanförskap är väldigt viktigt. Det handlar om personer som inte har kvalificerat sig för a-kassa, kanske inte har någon arbetslivserfarenhet och dessutom kanske har gjort avbrott i sin gymnasieutbildning eller inte ens haft betyg för att komma in på en gymnasieutbildning. De reformer vi nu gör med ett lärlingssystem, inom skolan liksom integrationsreformerna för nyanlända svenskar visar att detta är något som regeringen prioriterar.

Anf. 129 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tror att nästan alla i vårt land vet att försämringen av a-kassan finansierade skattesänkningarna och att det var oändligt många fler som hade a-kassa förr än vad det är i dag. Det har blivit dyrare att vara med i a-kassan och svårare att komma med. Det gäller att vända hela utvecklingen. Man ska ganska lätt kunna få en grundförsäkring och slippa stå utanför om man till exempel kommit hit från ett annat land eller är ung. Studerandevillkoret har tagits bort, så när man är färdig får man inte a-kassa så lätt, utan hamnar hos socialkontoren. Det här går att ändra på. Vi kan se till att de människor som ska ha hjälp av Arbetsförmedlingen och ska ha något att leva på under tiden kan få det.

Jag tycker att det vore intressant att höra lite om vad Folkpartiet tycker. Nu har SSR varit väldigt tydliga, och vi håller med dem till hundra procent. Att ytterligare skärpa det här och lägga kontrollen på socialkontoren är att gå åt fel håll. Fixa en ordentlig a-kassa! Se till att människor får hjälp av Arbetsförmedlingen, och ge Arbetsförmedlingen resurser! Stärk arbetsmarknadspolitiken, så att människor får utbildning och kan ta jobben! Låt inte detta hamna på socialkontoren!

Man säger också att socialkontoren ska jobba på ett sätt som inte är kontrollerande utan i första hand stödjande med en helhetssyn. Man ska försöka hjälpa människor med sociala problem och göra dem delaktiga. Det här är inte den uppgift som de människor som nu hänvisas dit behöver. Jag skulle vara intresserad av att höra om Folkpartiet står bakom det här med ytterligare kontroll och att detta ska skötas på socialkontoren eller om man vill ha en annan utveckling.

Anf. 130 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Jag tycker att alliansregeringen stärker arbetsmarknadspolitiken genom de insatser och reformer som görs, som lärlingsreformer, skolreformer och integrationsreformer, Eva Olofsson. Sedan har vi också förändrat för studerande. Man kan ha a-kassa och gå kurser samtidigt. Det finns en del saker som vi har förändrat efter de första förändringarna av arbetslöshetsförsäkringen och så vidare.

Eva Olofsson tog upp SSR:s reaktion och läste upp ett pressmeddelande i talarstolen. Det är ett utredningsuppdrag som ligger, och jag vill inte föregripa det. Men jag tycker att det är oerhört viktigt, vilket också står i utskottsbetänkandet, att man talar om sanktioner men beaktar barnperspektivet.

Vad gäller helhetssynen för socialsekreteraren är det precis som SSR säger. Jag håller med. Det är oerhört viktigt att man får ha den sociala roll man har i det behandlingsarbete man som socialsekreterare utför. Det handlar om motivationsarbete, uppmuntran, stöd med mera. Men sedan gäller det att inte rucka på barnperspektivet. Det är en svår balans. Men jag vill inte föregripa utredningen. Det är det svar jag kan ge till Eva Olofsson i dag.

Anf. 131 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ta vid där jag befann mig ämnesmässigt i mitt tidigare anförande om försörjningsstödet och riksnormen. Det finns förslag om att byta namn på en post till *Information och kommunikation* för att bredda det hela. I den översyn där detta förslag finns, benämnd

Översyn av riksnormen och utgiven av Socialstyrelsen år 2007, står det att barnperspektivet över huvud taget är bristande, och man ställer en fråga under det avsnittet: ”Bör man relatera kostnader som avser barn till vad som kan anses normalt i barnfamiljer istället för vad ’människor i allmänhet kan kosta på sig’, dvs. ska vad som är skälig levnadsnivå bedömas på ett särskilt sätt för barnfamiljer?” Svaret på den frågan från Miljöpartiet är ja. Det är därför vi vill göra den här ändringen. Jag kan inte förstå varför det ska dröja så himla länge. Ska det krävas en ny regering för att fixa detta och annat?

Jag skulle vilja fråga Maria Lundqvist-Brömster: Varför har ingenting hänt i den här frågan sedan 2007, då rapporten kom ut?

Anf. 132 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Ja, varför har ingenting hänt? Man kan väl se av bakgrunden och texten i betänkandet att det anses att individuella bedömningar kan göras i socialtjänsten i dag. En handläggare kan göra en individuell bedömning och titta på det här med skäliga kostnader, och barnperspektivet ska ju finnas. Som Magnus Ehrencrona beskrev och som har tagits upp i Socialstyrelsens kartläggning är det en del kommuner som ändå har rätt glasögon på sig och ser barnperspektivet. Det är den hänvisning man har gjort i utskottsbetänkandet.

Från Folkpartiets sida tycker vi absolut att detta ska ingå i riksnormen, men papperstidningen ingår ju så att säga i det grundläggande i riksnormen. Om tiderna förändras är det väl inte så svårt att förstå att data och it kan vara utbytbar mot tidningen. Men jag tror inte, Magnus Ehrencrona, att vi behöver byta regering för att få en ändring på det här. Jag har gott hopp om att vi kan få in det i riksnormen.

Anf. 133 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik:

Herr talman! Det är riktigt att man kan göra individuella bedömningar. Problemet är att de ofta blir subjektiva, så att det skiljer mycket mellan olika kommuner. Det tycker inte vi från Miljöpartiet är betryggande. Då blir det inte jämlika förutsättningar.

Historiskt har Folkpartiet varit känt för att ha en socialliberal inriktning, som jag under min skoltid tyckte verkade sympatisk i många aspekter. Men tyvärr är ni nu inne i en allians och är bakbundna. Ni är ju egentligen för den här ändringen, men på grund av Alliansen händer det inte så mycket. Blockpolitiken i sig själv fördröjer förändring. Om nu Maria Lundqvist-Brömster är övertygad om att det kommer att ske en sådan förändring är det ändå synd att det blir en fördröjning, tycker vi.

Det jag skulle vilja fråga är: Ser Maria Lundqvist-Brömster något problem i att det finns sådana här skillnader mellan olika kommuner och inom kommuner i den subjektiva bedömningen? Är det ett problem att riksnormen kanske är för snäv? Den kan bli som ett slags golv eller miniminivå som många på handläggarnivå av budgetskäl drar sig för att överstiga, med hänvisning till vad som sades i en tidigare diskussion.

Anf. 134 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Det är alltid ett problem när det blir skillnader i bedömningar. Det ser vi inom hälso- och sjukvården, inom socialtjänsten och inom äldreomsorgen. Men med de öppna jämförelser som nu görs även

inom socialtjänsten kan vi på ett bra sätt utvärdera och följa utvecklingen.

Nu finns det, som Magnus Ehrencrona sade, allmänna råd. Jag är väl medveten om att de bara har en rådgivande funktion. Men det är ändå en tydlig markering av att man måste ha barnperspektivet i fokus. Skulle vi ha haft barnkonventionen som svensk lag kanske efterlevnaden av de allmänna råden hade varit en annan.

Men barnets bästa är det som man ska fokusera på när man sitter som socialsekreterare och handläggare med en familjs ansökan om försörjningsstöd. Vad finns i familjen? Vilka behov har man? Man ska ha skäliga levnadsvillkor. Man ska också kunna få stöd för skäliga kostnader.

Anf. 135 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att tacka Maria Lundqvist-Brömster för att hon i sitt anförande så tydligt klargjorde att det faktiskt inte var en självklarhet tidigare att alla som hade sjukförsäkring blev förtidspensionerade, utan att det gjordes en arbetsmarknadsprövning även då.

Det tycker jag också visar att regeringens politik inte riktigt hänger ihop heller på det området. Det gäller också det område som var anledningen till att jag begärde repliken, nämligen barnkonventionen.

Jag vet att Maria Lundqvist-Brömster och jag delar uppfattningen att barnkonventionen ska göras till svensk lag. Jag skulle gärna vilja att Maria Lundqvist-Brömster fick en möjlighet att kunna utveckla lite grann på vilket sätt som regeringen har jobbat med frågan eftersom den inte har kommit ett skvatt framåt sedan sist.

Anf. 136 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att det har gått framåt. Det kanske inte alltid går så fort som vi önskar. Men så är det i det demokratiska och politiska livet. Vi har en barnrättsskrivelse som vi nu snart ska anta här i riksdagen. Vi har en skrivelse om föräldrastöd, och det sitter en utredare för att titta på frågan om barnkonventionen. Det är ett arbete på gång. Jag är inte exakt säker på när utredningen ska lämna sitt arbete till regeringen. Men jag tror inte att det är alltför långt borta.

Anf. 137 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! Tack, Maria Lundqvist-Brömster. Det var delvis ett svar. Det är sant att det har gjorts flera framsteg när det gäller att gå i riktning mot att ta bättre hänsyn till barnets bästa och se det ur ett barnperspektiv och inte nödvändigtvis ur ett vuxenperspektiv.

Det är ändå i högsta grad otillfredsställande att flera partier har drivit frågan om att göra barnkonventionen till svensk lag och att det enda resultatet hittills är att det ska utredas, utredas och utredas. Den här regeringen har inte lagt fram något förslag om att genomföra barnkonventionen i svensk lag. Men visst har det skett en hel del förbättringar. Det har vi också gett erkännande för tidigare.

Ändå är jag lite nyfiken. Eftersom Maria Lundqvist-Brömster i den här debatten företräder både regeringen och Folkpartiet vill jag veta: Hur har Folkpartiet arbetat med frågan i regeringen, eftersom frågan ändå inte har kommit fram? Det finns inget konkret förslag om att införa barnkon-

ventionen som svensk lag trots att Maria Lundqvist-Brömsters parti är ett av dem som förfäktar denna uppfattning.

Anf. 138 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Vi har drivit den här frågan som man brukar göra i sammanhanget när man är med i en regering. Vi har lyft fram frågan, och vi har processat den på det sätt som man brukar göra. Meeri Wasberg kanske vet hur det har varit när det varit socialdemokratisk regering och man har suttit tre partier och diskuterat. Det är samma process hos oss. Man prioriterar, processar och väger argument mot varandra. Det har föranlett att vi är där vi är nu. Jag tycker inte att det är så illa.

Anf. 139 KARIN ÖSTRING BERGMAN (C):

Herr talman! Centerpartiet tror på människans förmåga att ta ansvar för sig själv och för andra. Jag har turen att ha föräldrar som kunnat stötta mig vid de tillfällen i mitt liv då jag har haft det tufft. Tyvärr har inte alla andra det.

För Centerpartiet är det självklart att vi ska ha en gemensamt finansierad välfärd som innefattar sociala skyddsnet som förmår skapa en god ekonomisk grundtrygghet. Tryggheten ska vara utformad så att ingen faller igenom samtidigt som den ska stimulera till arbete och egen försörjning. Med stimulera till arbete menar jag till exempel krav att aktivt söka arbete, så som det redan är i dag, att delta i aktiviteter som förbättrar chansen till egen försörjning samt att det inte får uppstå hundraprocentiga marginaleffekter på försörjningsstödet för den som tillfälligt arbetar deltid eller vid barns sommarjobb.

Vägen från försörjningsstöd till egen försörjning varierar dock. För vissa är den både lång och krokig. Det gäller till exempel för lågutbildade från andra länder, människor med missbruksproblem eller människor som av andra anledningar har svårt att få ett arbete. För dessa kan det krävas ett samordnat stöd från flera aktörer.

Där vill jag lyfta fram ett positivt exempel från där jag bor, nämligen Samordningsförbundet Delta på Hisingen. Genom finansiell samordning kan landsting, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och kommunen ha en helhetssyn på individens behov och ta ett samlat ansvar för insatserna som de inte har möjlighet till i sina enskilda myndigheter.

Mina föräldrar är snart 80 år gamla, och arbete från 15 års ålder har tagit ut sin rätt på dem. I dag är det snarare de som behöver hjälp av mig och mina syskon. Då är det skönt för mig att veta att kommunen de bor i erbjuder anhörigstöd, precis som lagen föreskriver, för att underlätta för mig och mina syskon att vårda våra kära föräldrar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 140 MAGNUS SJÖDAHL (KD):

Herr talman! Varför har vi det inte bättre när vi har det så bra? Det är en fråga som man ibland kan ställa sig. Faktum är att vi bor i ett av världens rikaste länder. Jämfört med i många länder i omvärlden är det väldigt få som lider materiell nöd i Sverige.

Min företrädare i socialutskottet Roland Utbult sjöng här i kammaren när han deltog i en debatt om socialtjänstfrågor. Jag ska bespara er från det. Men om jag haft samma gåva som Roland skulle jag nog valt att framföra låten *Det saknas lite värme*, där texten lyder ”det saknas lite värme, sen är allting perfekt”.

Uno Svenningsson menade kanske temperaturen. Jag vet inte om han längtade efter sommaren när han kom på den textraden. Vad jag tänker på när jag hör den låten är att det alltför ofta saknas mänsklig värme. Vi är ganska duktiga på fjärrvärme här i landet. Men vi människor behöver också närvarme. Vi behöver relationer, kärlek och omtanke för att må bra.

Jag tror att vi i Sverige är ganska överens om de stora dragen i den svenska välfärdsmodellen. Det är ett samhälle där ingen ska lämnas efter eller ställas utanför. Vi har ett omfattande trygghetssystem i livets olika skeden. Och välfärdens resurser minskar inte. Resurserna till vård, skola och omsorg har ökat. De totala skatteintäkterna har ökat samtidigt som vi har minskat på skattetrycket.

Herr talman! Nöjdheten med kommunal service är enligt Svenskt kvalitetsindex rekordhög. Det är glädjande. Men vi ska naturligtvis inte slå oss till ro och förnöjsamt titta på de siffrorna. Det krävs att vi ständigt på alla nivåer uppmärksammar det som vi kan göra ännu bättre.

Att människor som är i behov av stöd och hjälp ska bemötas på ett värdigt sätt är grundläggande. Man ska inte fråntas sitt människovärde eller sina möjligheter att välja för att man har behov av samhällets hjälp. För oss kristdemokrater är det viktigt att det finns en mångfald inom välfärdens utförare.

Jag som politiker ska inte bestämma vem som ska utföra välfärdstjänsterna för den som är i behov av det. Det måste finnas en rätt att välja, och eftersom människor är olika passar inte en lösning för alla. Det finns ett värde i sig att ha den möjligheten. Undersökningarna visar att nöjdheten är större där det finns alternativ. Det är föga förvånande.

Vi har genomfört LOV, och vi vill att den ska gälla över hela landet. Vi är öppna för att den ska gälla inom ännu fler sektorer. Kvaliteten är det viktiga och inte vem som utför det.

Den uppmärksammade så kallade Caremaskandalen visade sig vara en ännu större skandal nu när kommunen övertagit ansvaret för just det äldreboende som fått ge namn åt den uppmärksammade historien. Alla siffror pekar nedåt när det gäller kvaliteten i just det fallet. Jag hoppas innerligt att utvecklingen snarast vänder åt rätt håll för dem som bor där.

När det gäller anhörigvården ändrades socialtjänstlagen 2009 så att socialnämnderna är skyldiga att erbjuda stöd för att underlätta för anhörigvårdare. Denna lagändring följs för närvarande upp av Socialstyrelsen, som ska lämna en slutrapport under innevarande år. Allt fler kommuner utvecklar denna verksamhet, avsätter medel och inrättar tjänster. Regeringen avsätter varje år stimulansbidrag till kommunerna för att kunna utveckla stödformer för just anhörigvård.

Riksrevisionen håller på med en granskning som ska presenteras redan nu i april där man ser på om de system av stöd som finns för anhöriga är utformade och organiserade på ett sätt som gör att behoven tillgodoses på ett likvärdigt sätt över landet. Att stötta familjer och närståendes insatser är en mycket betydelsefull uppgift.

Hemlöshet är en annan viktig fråga. Vi har en nationell samordnare på området som besöker landets kommuner för att driva på och se till att man åstadkommer resultat. Housing first är en modell som har prövats i en del kommuner. Så länge man inte har någonstans att bo är det oerhört svårt att få någon ordning på tillvaron i övrigt. Regeringen lägger nu även fram en proposition om förstärkt besittningsskydd för utsatta hyresgäster.

Som tidigare har nämnts har vi tillsatt en nationell samordnare när det gäller våld i nära relationer. Carin Götblad kommer att lämna sin rapport i sommar. Hon har, enligt vad jag erfar, för avsikt att lämna en rad förslag till förbättringar på området. Jag ser med spänning fram emot att ta del av det hon har kommit fram till i sitt arbete.

Herr talman! En annan sång som skulle passa bra att framföra är Hansson de Wolfe Uniteds *Var kommer barnen in?* Det är en fråga som vi alltid måste ha med oss. Vi kristdemokrater vill sätta barn och ungdomar i fokus. En trygg uppväxt med fungerande relationer till sina närmaste tror jag är en viktig faktor för att undvika sociala problem. Mycket grundläggs i barndomen; det är i hög grad då man formas som människa.

Det handlar verkligen om framtiden. Att skapa goda uppväxtvillkor – vad kan vara viktigare? Det handlar om föräldrastöd, mindre grupper i förskolan, mer arbetsro i skolan, goda möjligheter till en meningsfull fritid och åtgärder för att minska risken för droganvändning och för att fastna i kriminalitet.

Att stötta de små gemenskaperna tror vi är viktigt. Människor lever och utvecklas i nära relation till sin närmaste omgivning. Barn och unga behöver uppleva en trygghet till sina närmaste. Det gäller naturligtvis även oss vuxna, men i synnerhet barn. Sverige är ett bra land att växa upp i för unga. De flesta har det bra. Det finns dock barn som inte mår så bra – barn som lever under knappa ekonomiska förhållanden och som löper risk att hamna i sociala problem.

Det handlar om att förmedla värderingar. Vad är det som är viktigt för att det ska fungera i ett samhälle? Det handlar om vikten av ärlighet, tillit, omtänksamhet och ansvar. Det är värden som bygger ett gott samhälle.

Herr talman! Barnkonventionen ratificerades 1990, och svensk lagstiftning har successivt anpassats för att uppfylla kraven. Arbetet fortsätter med att utforma svensk lag så att den står i överensstämmelse med FN:s barnkonvention. Vår vilja är att den i sin helhet ska bli svensk lag. Vi har en utredare som genomlyser detta, och jag ser fram emot att vi ska komma i mål och kunna fatta beslut i frågan.

Barnets bästa är utgångspunkten – att vi ständigt har ett enmetersperspektiv. I många kommuner gör man barnkonsekvensanalyser vid alla beslut. I min hemstad Lund har vi gjort det i ganska många år. Vi måste motivera alla beslut utifrån ett barnperspektiv; det är alldeles utmärkt.

Vi har infört ett starkare föräldrastöd. Barnets rätt till inflytande har stärkts i skollagen. Barn som vistas i landet utan tillstånd har fått rätt till utbildning. Hälso- och sjukvård ska ges till dessa barn. Barns ställning inom hälso- och sjukvård har stärkts. Vi har gjort förändringar inom lagen om psykiatrisk tvångsvård. Barnrättsperspektivet i LSS har tydliggjorts. Vi har infört möjligheten att tala med barn utan vårdnadshavares samtycke. Det har blivit en stärkt barnrätt i socialtjänstlagen. Rättighets-

perspektiv i lagen om vård av unga ses över. Stärkt skydd mot barnäkten-
skap är för närvarande föremål för en lagrådsremiss.

Detta är några exempel på saker som vi har genomfört eller arbetar
aktivt med. Vi vill fortsätta att driva en politik med barns och ungas
levnadsvillkor i centrum.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 141 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag sparar Koppargården till äldreomsorgsdebatten, tror
jag.

Jag kan säga att också jag är glad att det har kommit förslag om för-
stärkt besittningsskydd. Om en kvinna är misshandlad eller har en man
som bråkar, slår på dörren eller ställer till oväsen ska inte hon bli av med
bostaden. Det är nämligen ett vänsterpartikrav från vår motion om mäns
våld mot kvinnor som har gått igenom. Jag har själv varit med och jobbat
fram det här tillsammans med den bostadspolitiskt ansvariga utifrån
verkliga fall som vi har fått.

Mänsklig värme, sade Magnus Sjö Dahl. Jag skulle vilja se lite mer av
mänsklig värme när det gäller mäns våld mot kvinnor, inte minst våldsut-
satta papperslösa kvinnor. Vi vet i dag att kvinnojourerna ständigt lyfter
fram att de har ekonomiska problem och att det inte finns något statligt
grundstöd till kvinnojourerna. I Vänsterpartiet har vi avsatt 200 miljoner
till dem. Terrafem, som finns över hela landet och som tar emot kvinnor
som talar en massa olika språk, hotas av nedläggning helt enkelt därför
att de jobbar rikstäckande men inte får ihop tillräckligt mycket pengar
från Stockholms stad.

Papperslösa kvinnor är kanske de allra mest utsatta kvinnorna. Det är
inte så att de sitter i skogen allihop och att ingen vet var de finns. Det
räcker att gå till Rosengrenska i Göteborg, till Asylrörelsen och till Röda
Korsets verksamhet Läkare i världen där man jobbar med papperslösa
och gömda flyktingar. De har kontakt med människor, och de ser detta
problem riktigt ordentligt.

Kvinnjourerna säger inte: Det här kan vi ta hand om. De säger: Det
här kan vi inte ta hand om med vår dåliga ekonomi. Många kvinnojourer
har inte resurser att ta hand om kvinnor som behöver mycket stöd och
hjälp och som ingen betalar för.

Jag skulle till exempel vilja veta om KD och Magnus Sjö Dahl vill
göra något konkret för de våldsutsatta papperslösa kvinnorna.

Anf. 142 MAGNUS SJÖDAHL (KD) replik:

Herr talman! Det är just därför vi har tillsatt vår samordnare när det
gäller våld i nära relationer. Det ingår i hennes uppgift att överväga hur
stödet och skyddet för de här grupperna ska se ut. Det handlar om kvin-
nojourer och om arbetet med ideella organisationer och hur det kan för-
stärkas. Det gäller som sagt även förstärkning för kvinnojourer.

Det är samordnarens uppdrag. Jag träffade henne så sent som i går.
Hon avslöjade inte särskilt mycket om de konkreta förslag som kommer
att läggas fram. Det kommer hon att göra vid halvårsskiftet, i juni. Jag är
övertygad om att det kommer en lång rad förslag på hur det här kan för-
bättras just för de utsatta grupper som Eva Olofsson lyfter fram.

Anf. 143 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag levde i förvissningen att man som politiskt parti, åtminstone när man talar mycket om mänsklig värme, hade en egen synpunkt när det gäller sådana saker som våldsutsatta kvinnor och våld mot papperslösa kvinnor. Jag trodde inte att det var samordnaren som bestämde varje partis politik.

Jag vore glad att få veta vad KD:s inställning är. Det finns de som anser att dessa kvinnor inte ska vara här och att de får skylla sig själva. Det finns ingen möjlighet att lägga ansvaret på kvinnojourerna om man inte nationellt sätter till resurser.

Det är viktigt att se att dessa kvinnor är offer. De ska ha möjlighet att få stöd, anmäla det hela och få skydd. Det finns också barn med här som lever gömda. Det är en oerhört utsatt situation att behöva fly med barn från en man som misshandlar en eller en arbetsgivare som anställer en svart för nästan ingenting och utsätter en för övergrepp eller kräver att man ställer upp på både det ena och det andra.

Jag tycker att det är väldigt tamt att säga: Vi har en samordnare, så vi tycker nog ingenting i KD. Det finns som sagt erfarenheter av det här hos alla dem som jobbar med dessa kvinnor i dag. Jag rekommenderar diskussioner med och besök hos dem som jobbar med hälso- och sjukvård.

Röda Korset har en alldeles ny rapport som jag har med mig här. De har intervjuat många av dem som kommer i kontakt med de här kvinnorna. De har intervjuat kvinnojourerna, som säger: Vi klarar inte detta i dag. De säger tydligt att detta bör bli en nationell fråga.

Anf. 144 MAGNUS SJÖDAHL (KD) replik:

Herr talman! Jag delar absolut Eva Olofssons engagemang för de här utsatta personerna. Det är just därför vi har satsat på detta. Jag ber att få återkomma till exakt vilka konkreta förslag som samordnaren kommer fram till när vi har sett resultatet. Hon gör en ordentlig genomlysning av problematiken för alla utsatta grupper – de som har det svårast och de som riskerar att utsättas för våld i nära relationer. Det är därför hon jobbar med detta, och hon kommer att lägga fram en rad förslag. Jag har inte tillgång till dessa i dag, men hon kommer att lägga fram förslag som vi får lov att ta ställning till.

Jag är alldeles övertygad om att det kommer ut någonting bra ur det här. Men det är väl bra att man utreder det hela och tittar närmare på det innan man tar ställning till de konkreta förslagen. Vi får återkomma till dem när vi ser dem.

Anf. 145 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! Magnus Sjö Dahl tar upp många olika frågor i sitt anförande. En av de saker som jag gärna skulle ge Magnus Sjö Dahl möjlighet att utveckla lite grann är hur Kristdemokraterna kan motivera sitt engagemang i regeringen när det handlar om att våra sociala skyddsnet faktiskt har blivit allt glesare. Jag talar då om de försämringar som har gjorts i a-kassan och sjukförsäkringen som gör att vi skjuter över kostnader från staten till kommunerna. Vi utsätter människor för en mycket hårdare och annan typ av prövning för att få försörjningsstöd, och vi undandrar också kommunerna möjlighet att satsa viktiga resurser på till exempel barn och unga, som Magnus Sjö Dahl återanknöt mycket till i sitt anförande.

Magnus Sjö Dahl hänvisade till ett antal sångtexter som han hade låtit sig inspireras av. Jag kan hålla med om textraderna som handlar om att när barnasinnets har berövats på sin glöd har ondskan nått sitt mål till slut, och då har all kärlek sinat ut. Det kan jag hålla med om, men jag kanske skulle upplysa om att det kan vara bra att läsa *hela* sångtexten, för jag vet inte om det är så att tankarna för dig hem till Leningrad igen.

Anf. 146 MAGNUS SJÖDAHL (KD) replik:

Herr talman! Nej, till Leningrad har jag faktiskt ingen större längtan. Jag söker mig nog hellre till sydligare breddgrader där det finns värme i form av högre temperatur och kanske också en mänskligare värme än vad man fick uppleva i Leningrad.

Människor ska naturligtvis kunna försörja sig genom arbete. Utgångspunkten att så många som möjligt ska ges möjlighet att försörja sig genom eget arbete tror jag att vi är överens om. Man får ofta höra från oppositionen att vi har sänkt skatterna och slaktat välfärden. Det där är ren lögn. Vi har sänkt skatterna, så långt är det rätt. Vi har gjort så att människor har mer över i plånboken varje månad, och det gäller både pensionärer och löntagare. Detta har inte lett till minskade skatteintäkter för staten eller kommunerna, utan de har ökat ganska markant. Det har lett till ökade resurser för kommunerna. Samtidigt som skatterna har sänkts har det lett till fler arbetade timmar i landet och totalt sett ökade skatteintäkter och större möjligheter att avsätta medel till vård, skola och omsorg, vilket vi så gärna vill ha. Det i grunden är en aktiv jobbpolitik.

Jag begriper inte hur er jobbpolitik ska leda till fler jobb när ni aviserar skattehöjningar på arbete. Jag vet inte om ni ifrågasätter både RUT och ROT, men RUT är det väl framför allt som ni ifrågasätter – det är ju en bransch där kvinnor har möjlighet att få sysselsättning – och jag förstår inte hur det ska kunna leda till fler arbeten så att fler människor kan klara sig utan försörjningsstöd.

Anf. 147 MEERI WASBERG (S) replik:

Herr talman! Jag noterar att Magnus Sjö Dahl faktiskt inte vill förklara hur man motiverar sitt engagemang när det gäller att öka antalet maskor i vårt sociala skyddsnät. Det är i och för sig glädjande att Magnus Sjö Dahl erkänner att man har ägnat mycket tid åt att fokusera på skattesänkningar i den här regeringen, vilket man också fortsätter att göra. Orden ”slaktat välfärden” använde jag inte i min replik, men det må vara Magnus Sjö Dahls tolkning av det som regeringen har gjort sig skyldig till.

Det är sant att kommunerna har fått ökade intäkter, men det är också så att befolkningen växer. Det innebär att kommunerna får ökade utgifter på både det ena och det andra sättet. Naturligtvis är inte arbetslösheten 100 procent bland ungdomarna eller bland befolkningen i övrigt, men det går inte att med den bästa vilja i världen förstå varför regeringen väljer att när det gäller ungdomsarbetslöshet till exempel ta tag i åtgärder som man enbart skulle kunna tänka sig om arbetslösheten var 100-procentig i stället för på den nivå som den faktiskt är och som är alldeles för hög.

Magnus Sjö Dahl vill inte nödvändigtvis tänka sig tillbaka till Leningrad igen, och inte jag heller kanske, men om man ska sätta barnen i fokus är frågan: Hur tänker Kristdemokraterna kring sitt engagemang i regeringen när det gäller att stärka det sociala skyddsnätet? Är ni beredda att

göra ett omtag när det gäller a-kassan och sjukförsäkringen? Är ni beredda att satsa pengar där det behövs?

Anf. 148 MAGNUS SJÖDAHL (KD) replik:

Herr talman! Ett alldeles konkret förslag som jag hoppas att du, Meeri Wasberg, kommer att rösta för är det som vi kommer att ta ställning till under våren som gäller fritidspeng åt barn som lever i familjer med långvarigt försörjningsstöd. De får möjlighet att ta del av fritidsaktiviteter, och det hoppas jag att vi får ett brett stöd för. Det är ett konkret förslag på hur vi kan förbättra för barn så att de kan leva på samma sätt som sina kompisar som inte lever i familjer med försörjningsstöd.

Jag kan konstatera att du också duckade för mina frågor. Jag besökte ett nystartat företag i Ystad ganska nyligen. Företaget sysslar med RUT-tjänster och har 200 anställda, varav flertalet är ungdomar eller har utländsk bakgrund. Det skulle vara intressant att veta om de kan fortsätta sin verksamhet efter en eventuell seger för ditt parti och andra partier som ni tänker samarbeta med efter valet i höst. Man rycker undan förutsättningarna för personer att skaffa sig en egen försörjning, och då kan vi snacka om att det blir en belastning på trygghetssystemen när det gäller försörjningsstöd och annat.

Det handlar om att förebygga att människor hamnar i situationen att de behöver försörjningsstöd. Då behövs det en aktiv jobbpolitik och inte den dubbelstöt som ni planerar och som handlar om att höja skatten för att anställa ungdomar och att höja moms. Det är ett direkt slag mot människors möjligheter att försörja sig genom eget arbete. Då kan vi prata om att det blir en belastning på trygghetssystemen.

Anf. 149 MARGARETA LARSSON (SD):

Herr talman! Jag ersätter i dag Per Ramhorn, och jag ska sammanfatta en rad reservationer på fyra minuter. Jag gör ett försök.

Jag ska börja med äldreomsorgen. Det är väl känt att de äldre får allt sämre stöd från samhället och att de anhöriga får ett större ansvar. Skärpta kommunala riktlinjer har gjort det svårare att få äldreomsorg. Det har blivit vanligare med kommunala riktlinjer om att anhöriga eller andra närstående utanför hushållet ska ge hjälp. Med anledning av vad som ovan beskrivits skulle det vara av godo att utreda socialtjänstlagens intentioner, anser vi, och dess efterlevnad med belysning på den belastning som läggs på anhörigvårdarna och de effekter det får på deras ekonomi, hälsa och livssituation.

Herr talman! Det finns mycket att säga om socialtjänsten. Flera av oss har berört den frågan med stort engagemang. Med tanke på att såväl föräldrar som barn och familjehemsföräldrar i princip kan göras rättslösa utifrån socialtjänstens godtycke om placeringar behöver parternas rättigheter stärkas. Enligt rapporter ute i landet struntar ofta socialtjänsten i att ordentligt utreda orosanmälningar från skola, daghem och anhöriga där barn verkligen far illa hos sina biologiska föräldrar. I andra fall omhändertar barn från fungerande föräldrar till samhällsplacering utan förklaring, och föräldrar nekas samtidigt att ta del av socialtjänstens utredningar. Så ser verkligheten ut i många fall.

Det förekommer tyvärr även många gånger att barn flyttas av socialtjänsten från goda familjehem för att användas som rehabiliteringsverk-

tyg för föräldrar som är missbrukare eller svårt psykiskt sjuka i hopp om att den biologiska föräldern ska kunna få en mer fungerande roll. Barnet tvångsplaceras således tillbaka till en biologisk förälder från ett fungerande familjehem utan att man pratar om det med barnet i fråga. I vissa fall är familjehemmet det bästa alternativet. Barnet har i många år trivts där och betraktar det som sitt hem.

Då socialtjänsten i många fall inte agerar professionellt och med utgångspunkt i barnperspektivet anser vi i den här motionen att familjehemsföräldrarnas rättigheter även bör utredas och ses över och att de bör ges möjlighet att rättsligt angripa socialtjänstens godtycke.

Med tanke på att vi har ett ökat antal skilsmässor i landet borde ett större stöd ges rent allmänt till familjer och barn för att de ska orka hålla ihop. När det gäller det har vi reservationer som handlar om parterapi och barnstöd efter skilsmässa.

Slutligen borde det arbetas mer effektivt med att bryta isoleringen för många som går på försörjningsstöd. Även en modell med sociala lån bör övervägas för att människor inte ska behöva hamna i negativa skuldfällor.

Jag yrkar bifall till reservationerna 2, 6, 9, 24, 29 och 34.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

19 § Trafiksäkerhet

Trafiksäkerhet

Trafikutskottets betänkande 2013/14:TU9
Trafiksäkerhet
föredrogs.

Anf. 150 LEIF PETTERSSON (S):

Herr talman! Nu ska vi återigen debattera trafiksäkerhet här i kammaren. Det är ett mycket viktigt och angeläget ärende som i stora stycken borde vara självklarheter för alla partier. Nu är det tyvärr inte så. Även i detta ärende finns det inte mindre än 21 reservationer. Många står jag bakom, men långt ifrån alla. Jag står naturligtvis bakom alla socialdemokratiska reservationer, men för tids vinnande vill jag bara yrka bifall till reservationerna 2, 9 och 16.

Jag vill först tala om den återkommande stridsfrågan körning och samtidigt användande av teknisk utrustning, särskilt mobiltelefoner. Återigen har vi en reservation från de fyra borgerliga partierna där de säger att vi inte kan göra så mycket åt detta och att regeringen vidtar de åtgärder som är möjliga. Jag hävdar att det är fel. Det går visst att lagstifta mot användande av teknik och beteenden som tar bort fokus från vägen och därmed är trafikfarliga. Att regeringen sedan inte vill är en helt annan sak. Från det hållet har det ständigt kommit den ena invändningen efter den andra.

Invändningen som kom i samband med ett visst förtydligande av reglerna tidigare i år var att det skulle ta lång tid och att det skulle vara svårt att hitta rätt när det gällde vad som skulle förbjudas. Det skulle ta så lång tid att stifta en sådan lag att det inte var någon idé.

Jag tycker att man krånglar till det för sig. Det vi tycker ska vara förbjudet enligt svensk lag är att använda teknik på ett sådant sätt att trafiksäkerheten sätts på spel. Dessutom bör det finnas bestämmelser eller förarbeten till lagen som driver fram ny och bättre teknik i fordon så att alla, även yrkesförare, känner sig bekväma med att använda tekniken. Men det är väl som när säkerhetsbältet skulle införas; Moderaterna var emot med argumentet att det skulle vara frivilligt och inte tvång att använda det. Jag tycker mig kunna spåra samma inställning nu.

I fråga om trafik och alkohol är alla överens om att de inte hör ihop. Vi är också helt överens om att gränsen vid 0,2 promille är rätt. Men sedan tar tyvärr mycket av samförståndet slut. Varför kan Alliansen inte vara med på att alla fordon i yrkestrafik ska ha alkolås? Varför kan ni inte vara med på att Sverige ska försöka gå före i EU och bli föregångsland när det gäller alkolås i nya bilar? För mig är det obegripligt. Det skulle öka trafiksäkerheten och försvåra för dem som kör påverkade. Ganska många skulle dessutom hindras från att starta sin bil, och därigenom skulle vi kanske också undvika ganska många olyckor. Jag tror inte att vi kan undvika alla som kör onyktra med hjälp av alkolås, men väldigt många.

Varför kan ni inte vara med på att staten ska finansiera alkobommar vid våra hamnar? Försöket i Göteborg visar klart att det är en väl fungerande modell. I stort sett ingen åkte dit, vilket berodde på att bommarna fanns där. Det kunde man se genom att studera chaufförernas intag av alkoholhaltiga drycker eller deras vanor om man så vill. På väg till Sverige och Göteborg intog de i stort sett inget. På väg från Sverige kunde man se det gamla beteendet med öl och vin till maten med mera. I Danmark fanns det ju ingen alkobom, som ni vet.

Det säger mig att vi ska sätta upp denna typ av anläggningar vid alla svenska hamnar med färjetrafik. Varför är ni emot det? Jag förstår inte det. Det måste dessutom vara staten som vidtar dessa åtgärder eftersom det är förknippat med polisingripanden – det är myndighetsutövning – om någon kör med alkohol i kroppen. Vi tycker att man kan jämföra detta med fartkameror. Inte ska väl någon marknadsaktör sätta upp dem, vilket ni säger när det gäller alkobommarna?

I fråga om vägunderhåll föreslås det i förslaget till ny nationell plan för trafiken att vägunderhållet ska skäras ned med 2 miljarder kronor. Det är alltså en fortsättning på det som nu har påbörjats av den sittande regeringen, som i årets budget skär ned på vägunderhållet med nästan 200 miljoner.

Vi socialdemokrater ser allvarligt på det eftersom vägunderhållet är den kanske viktigaste faktorn för att klara arbetet med nollvisionen. I vårt budgetförslag föreslog vi att summan skulle återställas för innevarande år. Och vi tycker att den ska behållas även i framtiden. Dessutom föreslår vi återigen att en kommission tillsätts med uppgift att ta fram åtgärder för att komma till rätta med de farligaste vägarna i vårt land. Detta motsätter sig den moderatledda Alliansen. Jag frågar mig återigen varför. Varför vill man inte peka på de farligaste vägarna så att vi kan åtgärda dem? Varför vill man inte ta till sig att dessa vägar måste åtgärdas? Det handlar om människoliv, mina vänner. Det handlar faktiskt om människoliv.

För en grupp förare är detta särskilt allvarligt. Det är våra motorcykelförare. Dåligt och felaktigt underhållna vägar orsakar många olyckor

och spiller också många människoliv. Ta bara det av SVT uppmärksammade fallet utanför Nyköping. Där blev nylagd asfalt lika hal som en isbana på vintern, och det här var mitt i sommaren. Trots att det rapporterades till Trafikverket vidtogs inga åtgärder. En människa på motorcykel miste livet. Kvalitetskontrollen av det utförda arbetet hade inte gjorts som det borde.

Ett tydligt ansvar för Trafikverket att kontrollera utförda underhållsarbeten och att vidta åtgärder när fara föreligger måste införas. Det kan bara regeringen göra via sitt regleringsbrev. Entreprenörerna kan inte få inspektera utförda arbeten själva. Om inte Trafikverket självt klarar av att inspektera arbeten borde man åtminstone kunna anlita en oberoende part för att kontrollera, en konsult om man så vill.

I sammanhanget är det också viktigt att understryka att många andra länder har särskild skyltning för motorcykelförare vid vägarbeten när särskilda omständigheter föreligger. Det borde vi prova också i Sverige. Jag måste återigen fråga varför ni inte är med på detta. Det är självklart att vi måste värna om de oskyddade motorcyklisterna.

Vår sista reservation som jag yrkar bifall till handlar om de diabetes-sjuka och körkortet. Innehav av körkort är ofta ett grundläggande krav för att vara påtänkt inom en rad olika yrken. Personer som har diabetes kan trots att de kört prickt fritt i många år framtas sitt körkort och därigenom även sitt jobb.

Särskilt allvarligt är det naturligtvis för yrkesförare. Det förhållande vi har i Sverige är inte acceptabelt. De synfältstester som ligger till grund för dessa indragningar är omstridda och används inte på samma sätt i andra länder i Europa och inte heller i USA. I vårt land är synfältstestet nästan helt avgörande för om man får behålla sitt körkort eller inte. Det finns studier som visar att personer med en sådan nedsättning av synen kompenserar det på annat sätt, genom huvudrörelser och genom att flytta blicken. Det är ett allvarligt ingrepp i personens frihet att förlora körkortet.

Om man har god men inte perfekt syn måste fler parametrar vägas in innan man drar in körkortet. Till detta ska läggas att ytterligare forskningsresurser måste sättas in på området. Då kan vi få en situation där människor inte känner sig som försöksdjur utan bedöms på ett rättfärdigt sätt. Här vill jag särskilt tacka Staffan Danielsson, Centerpartiet, för en viktig och bra motion.

Herr talman! Utöver detta vill jag för protokollet framföra att kravet på hjälm vid framförande av snöskoter är mycket angeläget och borde genomföras snarast. I vårt land är det i dag ingen myndighet och inget departement som vill kännas vid snöskoterfrågorna på allvar. Visst, Miljödepartementet och Landsbyggsdepartementet har det formella ansvaret. Och ja, Naturvårdsverket har myndighetsansvaret. Men när blev en fordonsfråga miljö och jordbruk? När blev en fordonsfråga naturvård?

Jag tycker att det mer verkar vara den gamla överspelade frågan om snöskoterns utsläpp och buller som fått råda när man placerat in dessa frågor någonstans. Det naturliga hade varit att som med allt annat som har med fordon och samfärdslösning att göra lägga ansvaret på Näringsdepartementet, och där på infrastrukturministern, och bland myndigheterna på Trafikverket. Då hade snöskotern inte behandlats som något som katten släpat in utan som en trafikfråga bland andra.

Som sakinformation kan jag nämna att det i dag finns 5 000 mil – 5 000 mil – snöskoterleder i Sverige. Behandlas dessa för vad de är, en viktig infrastrukturfråga, när Miljödepartementet, Landsbygdsdepartementet och Naturvårdsverket har hand om frågorna? Jag bara frågar. Vilken kännedom har de om infrastrukturfrågor, särskilt snöskoterfrågor? Jag vet inte, men det kanske är lösningen även på andra problem vad gäller Sveriges vägar och järnvägar, att lägga det på något annat departement.

Nej, herr talman, jag tror inte det. Även frågor som rör snöskotertrafiken måste behandlas seriöst. Jag vill i det här sammanhanget inte yrka på denna reservation utan bara belysa de problem som i dag finns på snöskotertrafikens område. Att sedan åtta personer i fjol dog i olyckor med snöskoter understryker bara att frågorna måste behandlas med seriositet och kunskap.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet under punkt 4 och till reservationerna 2, 9 och 16.
(Applåder)

I detta anförande instämde Roza Güclü Hedin, Lars Johansson, Lars Mejern Larsson, Suzanne Svensson och Anders Ygeman (alla S).

Anf. 151 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att vi förstås står bakom vår reservation angående kommunikationsutrustning och körning, men för tids vinnande kommer jag inte att yrka bifall till den. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Det är med stor tillförsikt jag kan konstatera att sett över tid är 2013 det år som haft lägst antal dödsfall i trafiken sedan andra världskriget. Trafiksäkerheten är en fråga som är mycket viktig för att vi ska känna trygghet i samhället. Det ska vara säkert att visats på våra vägar. Den preliminära officiella statistiken för 2013 visar att antalet dödade i vägtrafiken uppgick till 264. Det är naturligtvis alldeles för många även om det är en låg siffra i förhållande till många andra år. Det har alltså skett en minskning sedan 2012, och om utvecklingen fortsätter på det sättet är det mycket positivt. Om så bara en människa omkommer i trafiken är det absolut en för mycket.

Enligt Transportstyrelsens bedömning kommer riksdagens etappmål om högst 220 omkomna i trafiken 2020 sannolikt att kunna nå tidigare. Det är resultatet av ett långsiktigt och systematiskt arbete, utfört av många aktörer, som lett till den gynnsamma trafiksäkerhetsutvecklingen i Sverige.

Framtiden ser ljus ut, men det finns flera utmaningar kvar. Varje år omkommer och skadas alltför många människor svårt i alkohol- och drogrelaterade trafikolyckor. Det är viktigt att lyfta fram de kraftfulla åtgärder som vidtas för att främja en hög nykterhet och eliminera förekomsten av alkohol i trafiken. Ett viktigt steg togs i och med det beslut som riksdagen fattade hösten 2010 genom vilket det infördes ett permanent system som innebär att körkortsinnehav med alkohol som villkor kan medges som alternativ till körkortsåterkallelse vid rattfylleribrott. När det gäller alkohol är det positivt att antalet rattfyllerister som använder den möjligheten har ökat avsevärt efter att det nya systemet infördes.

Trafikverket arbetar även med att stödja utvecklingen av nya beröringsfria alkolås som kan vara aktuella att få in i nya bilar om några år. Där är det glädjande att Autoliv är ett av två företag i världen som valts ut av det amerikanska trafiksäkerhetsverket NHTSA för att ta fram prototyper på beröringsfria system. Det är just där som det varit problem. När man måste hålla i dem får man svårigheter, även om man är nykter, med att starta bilen. Enligt Trafikverket ska det förhoppningsvis kunna provas ut i Sverige som första land i världen.

Herr talman! I oktober 2013 utfärdade regeringen en ändring i trafikförordningen om trafikfarlig användning av mobil kommunikationsutrustning, och det är med tillfredsställelse jag kan konstatera att förordningsändringen redan har gett effekt. Under de två första månaderna efter den nya regleringens ikraftträdande har landets polismyndigheter rapporterat in 17 fall om otillåten användning av mobiltelefon och annan kommunikationsutrustning till Åklagarmyndigheten. Sedan januari har tre ärenden prövats, i Borås, Nyköping och Uppsala. I samtliga fall blev det fällande dom.

Regeringen har dessutom gett Transportstyrelsen i uppdrag att till den 1 april ta fram en långsiktig plan för hur man ska kunna genomföra informations- och samverkansinsatser om användande av sådan teknisk utrustning under färd som den nya regleringen omfattar. Av planen kommer att framgå hur den genomförda förordningsändringen ska följas upp över tid. Syftet är att få ett underlag för uppföljning för att kunna bedöma om den nya regleringen är tillräcklig eller om ytterligare lagstiftning behövs för att uppnå trafiksäker användning av kommunikationsutrustning i samband med körning.

Sammanfattningsvis har regeringen vidtagit kraftfulla åtgärder för att motverka användandet av kommunikationsutrustning vid bilkörning som tar betydande uppmärksamhet från körningen och därmed hotar trafiksäkerheten. Jag välkomnar att regeringen genom den uppföljning som kommer att genomföras har sett till att utvecklingen inom området kommer att kunna följas på ett noggrant och systematiskt sätt.

En central fråga för nollvisionsarbetet är hastighetsbegränsningarna. Jag vill påminna om att regeringen i december 2012 gav Trafikverket i uppdrag att ta fram förslag till en nationell trafikslagsövergripande plan för utveckling av transportsystemet för perioden 2014–2025. Utgångspunkterna för åtgärdsplaneringen finns redovisade i regeringens beslut. Av beslutet framgår bland annat att det är viktigt att systematiskt fortsätta att anpassa hastighetsgränserna till vägarnas standard samt att det är angeläget att motverka de negativa effekter som kan uppstå genom till exempel ökade restider.

Regeringen har angett att det för närvarande inte är aktuellt att genomföra ytterligare långtgående reformer av hastighetssystemet. Det fortsatta arbetet bör ske inom ramen för det befintliga hastighetssystemet med hänsyn tagen till trafiksäkerhet, miljö och tillgänglighet.

Herr talman! Jag vill även passa på att betona barnperspektivet. Det är viktigt att insatser görs för att främja att barn kan gå eller cykla till förskolan eller skolan på ett trafiksäkert sätt. Det är därför positivt att Trafikverket under de två senaste åren har byggt ut ett stort antal kilometer nya gång- och cykelvägar. Jag vill även uppmärksamma det rege-

ringensuppdrag som avslutades under 2012, där Trafikverket, Boverket och

Statens folkhälsoinstitut undersökte barns delaktighet i samhällsplaneringen. Resultaten av att integrera barn och unga i samhällsplaneringen var positiva. Det är därför glädjande att det fortsatta arbetet inriktas mot att myndigheter, organisationer och de medverkande kommunerna tar ansvaret för att sprida de här erfarenheterna till landets övriga kommuner, så att vi få se mer av barns och ungdomars delaktighet i samhällsplaneringen.

När det gäller ungdomar i trafiken vill jag peka på att antalet omkomna mopedister under 2013 är det lägsta sedan mopeden introducerades 1952. Även antalet svårt skadade har minskat. Transportstyrelsen konstaterar att minskningen är speciellt stor efter det att körkortskravet infördes 2010. Det är oerhört positivt om unga tar körkort tidigt, över huvud taget, då det leder till större möjligheter att få arbete och gör det möjligt att bo kvar i regioner som framför allt saknar alternativa transportmedel. Där blir det en nödvändighet. Men det är nödvändigt att de krav som ställs på den enskilde trafikanten utgår från högt ställda ambitioner för trafiksäkerhetsarbetet, och den synen måste prägla alla överväganden som rör körkorts- och utbildningsfrågor.

Herr talman! Det är viktigt att transportsystemets utformning, funktion och användning anpassas till nollvisionen, det vill säga att ingen ska dödas eller skadas allvarligt till följd av trafikolyckor. Därför behövs fortsatta insatser på bred front för att öka trafiksäkerheten, framför allt när det gäller vägtrafiken. Riksdagen har beslutat om en historisk ekonomisk satsning på totalt 522 miljarder kronor för den statliga transportinfrastrukturen för perioden 2014–2025. Det är en betryggande ram för fortsatt arbete för nollvisionen.

Anf. 152 LEIF PETTERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Lotta Finstorp har rätt i att vi ser en trend mot allt färre döda i trafiken. Vi vet inte om så är fallet, för i fjol var det ett hack uppåt, och i år är det ett hack nedåt. Men jag håller med om att det naturligtvis är en positiv utveckling att så få som möjligt dör i trafiken.

Jag måste fråga om det här med vägarnas standard. Vi har väldigt många vägar som i dag har väldigt dålig standard. Efter den vinter som har varit i år verkar det på många håll bli värre än vanligt när det gäller vägbeläggningar. Då kan man fråga sig om hastighetsändringar och sådant är ett försvar för dåligt vägunderhåll. Hur ser Lotta Finstorp egentligen på det?

Jag tycker att det måste vara precis tvärtom, att man måste satsa mer på vägunderhåll för att se till att vägarna verkligen håller hög standard. Är det inte så, Lotta, att de farligaste vägarna i Sverige – E20, Sten Berghedens hemmaväg, eller E10, en av mina hemmavägar – är vägar där människor kommer att omkomma om man inte vidtar åtgärder? Vi kan inte stillatigande bara sitta och säga: Ja, men det här blir säkert bra.

Jag ska säga lite grann om alkohol också. De åtgärder som har vidtagits när det gäller fylleri är bra. Dem har vi inga invändningar mot. Men varför är ni emot alkobommarna? Med jämna mellanrum kommer det upp nya fall där människor har kört onyktra och kört på andra. Speciellt när det gäller tunga fordon är det här ett stort problem. Det gäller natur-

ligtvis många utländska fordon. Varför är ni emot att vi ska vidta just de här åtgärderna, Lotta?

Prot. 2013/14:86
19 mars

Trafiksäkerhet

Anf. 153 LOTTA FINSTORP (M) replik:

Herr talman! Först och främst tror jag att vi alla här inne kan ta åt oss av att vi kommer närmare och närmare målet med nollvisionen, för detta har skett under lång tid. Däremot kan jag bli bekymrad över att Socialdemokraterna vill bilda regering med Miljöpartiet, som vill minska anslaget till vägunderhåll. Vi får verkligen hoppas att det inte blir så.

Åtgärdsplanen är det viktigaste redskapet för att säkra upp vägar ute i våra regioner. Som Leif Pettersson vet finns det potter för varje region. Det är där ute som man vet var man måste vidta åtgärder när det gäller de vägar som inte är nationella. Att som politiker på den här nivån peka ut vilka potthål som behöver lagas ute i regionerna är helt enkelt inte vetligt.

Politiken bestämmer pengarna, och åtgärdsplanen kommer från dem som är experter på området. Det är precis i den ordning som vi nu arbetar.

När det handlar om alkobommar är det en försöksverksamhet. Det är en ganska stor apparat som har gjorts. På MHF har de varit väldigt aktiva och bra i den här processen. Och det har varit framgångsrikt. Man har nu gjort en förlängning. Det var en lagstiftning som gjorde att man kunde göra detta. Man har förlängt försöksverksamheten för att man ska få ett bra underlag. Jag kan läsa direkt ur betänkandet: "Ett skäl till förlängningen av försöksverksamheten har varit att erfarenheterna av försöksverksamheten är alltför begränsade för att man ska kunna ta ställning till om lagen bör permanentas eller inte."

Jag kan bara ha respekt för att man vill ha en längre tidsperiod innan man tar ställning till det.

Anf. 154 LEIF PETTERSSON (S) replik:

Herr talman! Nej, vi ska naturligtvis inte fatta beslut om potthål i riksdagen. Det vore oss främmande att komma ned på den nivån. Jag tror inte att vi över huvud taget har några kvalifikationer för att fatta sådana beslut. Det kan vi däremot göra när det gäller potternas storlek. Det gäller alltså de potter som går ut till regionerna. Jag tror nog att vi kan se till att skaffa medel till dem.

Som det är nu drar regeringen faktiskt ned med 200 miljoner, nästan i alla fall. Det är pengar som skulle gå till vägunderhållet och som skulle gå just till de här regionala potterna. I mitt län dras tjälsäkrings- och bärighetspengarna ned på ett betydande sätt, bara för att ta ett exempel. Det sker i övriga Sverige också. Det kan inte på något sätt förbättra trafiksäkerheten runt om i landet.

Sedan var det alkobommarna. Som det är nu finns det inga alkobommar i Sverige. Det finns ingen alkobom uppställd någonstans, så att man kan fortsätta med någon försöksverksamhet. Den verksamhet som bedrevs i Göteborg är nedmonterad. När den invigdes var Catharina Elmsäter-Svärd där och klippte bandet. När den monterades ned var hon långt från Göteborg.

Jag tror att det är viktigt att man funderar lite grann på hur verkligheten ser ut. Det är nämligen så att de försök som gjordes i Göteborg ger

ett entydigt resultat. Alkobommen fungerar. Den fungerar framför allt avskräckande. Chaufförer från utlandet som kommer till Sverige vet då att de, om de kör onyktra, åker dit direkt när de kör av båten.

Jag tror att det är väldigt viktigt att vi skickar ut den signalen. De olyckor som har varit med utländska chaufförer som har kört påverkade manar inte till efterföljd. Därför önskar jag alkbommar i alla svenska hamnar.

Anf. 155 LOTTA FINSTORP (M) replik:

Herr talman! Vi kan börja med alkbommarna, som jag också tycker är alldeles utmärkta. Var 95:e lastbilschaufför hade alkohol i kroppen före försöksperioden – man gjorde vissa stickprov. Jag vet dessutom att det var färjor som hade rabatt på alkohol endast för lastbilschaufförer. Det finns absolut mycket att göra där.

Den information som jag lyfte fram nu har jag tagit från betänkandet. Jag tycker att vi gärna ska titta vidare på detta. Om det ska bli permanent eller inte kan jag inte svara på i dag, men det är viktigt att göra en tydlig utvärdering av hur det har varit. För mig som förare tror jag att bara vetenskapen om att det är en alkbom i hamnen är alldeles utmärkt. Och man ska inte annonsera om att det är billigare med alkohol om man är förare – det är helt galet.

Det var en annan sak. Det var ett påstående om att vi har minskat anslaget till vägunderhåll. Det stämmer inte. Det är synd att vi inte har fler repliker kvar.

I den förra nationella planen lade vi fram anslag om 136 miljarder. I föregående plan för 2004–2015 lade regeringen Persson fram anslag om 104 miljarder. Det motsvarar i 2012 års penningvärde 117 miljarder. Jag är osäker på vad påståendet kommer från. Däremot är det intressant att få veta hur MP och S ska hitta pengar till dessa frågor eftersom ni har så totalt olika syn på vägtrafik.

Anf. 156 STINA BERGSTRÖM (MP):

Herr talman! Förra året när vi debatterade trafiksäkerhet stod jag här i talarstolen och uttryckte min glädje över att vi nu hade en majoritet i riksdagen för en viktig lagstiftning för att öka säkerheten på våra gator och vägar. Då gav vi regeringen i uppdrag att återkomma med förslag till en lagstiftning mot den farliga mobilanvändningen bakom ratten. Det är en fråga som Miljöpartiet har drivit länge, och det är också en fråga som min första motion handlade om när jag kom in i riksdagen 2010. Det är en lagstiftning som en majoritet av svenska folket vill ha, och det är en lagstiftning som finns i nästan alla andra EU-länder.

Vad gör regeringen? Jo, man nöjer sig med att införa en ändring i trafikförordningen. Jag ska inte upprepa det som Leif Pettersson sade utan bara nöja mig med att säga att det är en brist på respekt för svenska folket och för riksdagen. Det är brist på respekt för dem som skadas och dödas i trafiken varje år av bilförare som har uppmärksamhet på sina mobiler i stället för på vägen.

Jag vill för andra året i rad yrka bifall till utskottets tillkännagivande om en lagstiftning mot mobilanvändning utan handsfree i bilen.

Herr talman! Varje år skadas och dödas över 3 000 fotgängare och cyklister i kollisioner med bilar. En tredjedel av de omkomna i trafiken är

oskyddade trafikanter, trots att de bara står för 5 procent av färdsträckan. Det är alltså nio gånger farligare att gå och cykla än att sätta sig i bilen.

Medan antalet dödade och skadade bilister minskar år från år ökar olyckorna bland dem som går och cyklar i våra tätorter. Antalet personer som skadades allvarligt i vägtrafiken ökade med 6 procent mellan 2012 och 2013. Enligt Transportstyrelsen är det skadade cyklister som står för hela den ökningen. Varannan allvarligt skadad i trafiken är en cyklist.

När vi blir äldre skadas vi allvarligare när vi blir påkörda. Vi blir skörare när vi är äldre. När det gäller barnen hanterar vi ofta deras utsatthet genom att begränsa deras rörlighet. Vi kör dem i bil till skolan och fritidsaktiviteter i stället för att låta dem gå eller cykla. Vi låter dem inte på egen hand upptäcka samhället eller staden. De går också miste om viktig vardagsmotion.

När olyckan är framme, när barnet, cyklisten eller mannen med rullatorn finns framför motorhuven, är det framför allt en sak som bestämmer om du som bilförare ska orsaka skrubbsår eller ett förlorat liv, nämligen hastigheten.

Risken för att en människa som blir påkörd av en bil dör är mycket hög vid 50 kilometer i timmen men liten vid hastigheter under 30 kilometer i timmen. Det har varit känt bland trafikplanerare sedan 1990-talet. Det är också i vetskap om detta som många kloka kommunpolitiker i vårt land redan sänkt hastigheterna i städer och tätorter från 50 till 30.

Enligt en undersökning som presenterades i tidningen Motor före jul anser också 75 procent av svenska kvinnor och 69 procent av svenska män att det är rimligt att sänka hastighetsgränserna till 30 kilometer på gator där det finns många fotgängare och cyklister.

Herr talman! Vi har debatterat frågan tidigare i kammaren. Jag tog upp den för ett år sedan när vi debatterade trafiksäkerhet. Jag tog upp den när vi debatterade cykelbetänkandet för några veckor sedan. Utskottets alliansledamöter säger alltid att det inte är ett problem. Om kommunpolitiker vill sänka hastigheten till 30 kilometer kan de göra det enligt gällande lagstiftning. Men problemet är att så inte är fallet.

För nästan 60 år sedan, 1955, infördes 50 kilometer i timmen som generell tätortshastighet. Sedan slutet av 1990-talet har kommunerna i olika steg beretts möjligheten att genom överklagbara beslut sänka hastighetsgränserna i tätorten med motiveringen trafiksäkerhet, framkomlighet eller miljö. Flera kommuner har sedan dess infört 30 kilometer i timmen i stadskärnor, i bostadsområden, utanför skolor och utanför förskolor. Men det finns också kommuner som inte har lyckats på grund av att privatpersoner har överklagat kommunernas beslut till statliga instanser, som sedan upphävt de kommunala besluten med hänvisning till att det är 50 kilometer i timmen som är bashastigheten och att kommunerna inte har tillräckliga skäl att få dispens att sänka hastigheten. Kommunerna har fått plocka fram 50-skyltarna igen.

Detta är något som har hänt i bland annat Karlstads och Kils kommuner i mitt hemlän Värmland. Det finns flera liknande exempel från andra kommuner, och det är tydligt att vi behöver en ny modern bashastighet i våra tätorter. Det är inte rätt att kommuner ska behöva söka dispens för att de vill gynna trafiksäkerheten.

Vad är det för bashastighet vi bör ha, herr talman? Kanske räcker det med 40 i stället för 30. Forskningen är tydlig. Bilar ska inte köra fortare än 30 kilometer i timmen i staden. En bilist som kör i 30 kan samspela med gående och cyklande på ett helt annat sätt än den som kör i 50 eller 40. Som bilist väjer du spontant för gående och cyklister. Du kör i ett jämnare tempo och tar också mindre plats eftersom du kan ha ett kortare avstånd till nästa bil. Bullret minskar, och även utsläppen blir lägre. Lägre hastigheter leder, kort sagt, till en stad att både överleva i och leva i.

Trafikverket och Transportstyrelsen lämnade hösten 2012 över sitt förslag på ny bashastighet i landets tätorter till regeringen. Förslaget på en bashastighet på 40 kilometer i timmen var förvånande eftersom Trafikverket i sin handbok *Rätt fart i staden – hastighetsnivåer i en attraktiv stad* förespråkade 30. Men ett argument för den högre hastigheten var att den skulle få högre acceptans bland bilisterna. En stilla undran: Varför inte fråga barnet, cyklisten och mannen med rullatorn vad de tycker? Skillnaden mellan 30 och 40 handlar faktiskt om deras liv.

Herr talman! Trafikverkets förslag fick mycket kritik. Precis som Lotta Finstorp nämnde i sitt anförande har det inte följts upp av regeringen. Vi är tillbaka på ruta ett. Den bashastighet som i dag gäller i städer och tätorter infördes för 60 år sedan.

Vi i Miljöpartiet tar fasta på forskningen. Vi har inspirerats av städer i Sverige och Europa som har gått före. Vi vill skapa trygga städer för våra barn, våra gamla föräldrar och oss själva. Vi vill ha städer där vi vågar låta våra barn gå och cykla själva till skolan, städer där de äldre kan promenera säkert. Med 30 kilometer får vi en mänskligare stad och en stad att leva i. Vi anser att bashastigheten i tätorter ska sänkas till 30 kilometer i timmen med möjlighet att söka dispens för högre hastigheter. Jag vill yrka bifall till reservation 6 om hastighetsbegränsningar.

Herr talman! Självklart ställer jag mig bakom Miljöpartiets samtliga reservationer i betänkandet, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 6.

Anf. 157 LARS TYSKLIND (FP):

Herr talman! Vi diskuterar trafiksäkerhet och utgår från ett stort antal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet förutom på punkt 3 om kommunikationsutrustning i fordon, och avslag på samtliga reservationer utom reservation 4.

Trafiksäkerhet är kanske en av de viktigaste frågorna inom trafikutskottets område som vi diskuterar. Det handlar om liv och död, och det är dramatiskt nog.

När vi talar om trafiksäkerhet har vi beslutet från 1997 om nollvisionen som utgångspunkt. Det långsiktiga målet är att ingen ska dödas eller skadas i vägtrafiken. Det här har varit en entydig drivkraft i arbetet kring ökad trafiksäkerhet.

Vidare finns ett transportpolitiskt hänsynsmål som säger att transportsystemets utformning, funktion och användning ska anpassas så att ingen ska dödas eller skadas allvarligt.

Här finns inga motsättningar. Jag kan tycka att Leif Pettersson skapade en del motsättningar i debatten som definitivt inte finns.

Transportinfrastrukturen ska utformas så att det finns utrymme för mänskliga misstag. Men ansvaret för trafiksäkerheten måste delas mellan den som utformar systemet och den som använder systemet. Den som använder systemet måste i sin tur ha säkra fordon och så vidare.

Vi har ett etappmål, som Lotta Finstorp nämnde, om att vi år 2020 ska ha högst 220 omkomna i trafiken. Det är klart inom räckhåll. Det etappmålet ska ses över 2016.

Vi kan rekapitulera det som stod i förra årets betänkande om trafiksäkerhet. Då hade man en rapport från Gruppen för nationell samverkan – väg, där det ingår analytiker från Trafikverket, Transportstyrelsen och en del andra. Man menade att vi i stället skulle kunna använda siffran 133. Om man fokuserar kan man med åtgärder gå längre och hamna i färre än 220, och det känns oerhört bra. Det gruppen lyfte fram var att man skulle sätta fokus på de oskyddade trafikanterna, cyklister och fotgängare. Det är där man ser effekterna.

Vi har för 2013 en preliminär siffra, 264 dödade i vägtrafiken. Även de tidigare åren har vi legat på väldigt låg nivå, ända sedan andra världskriget och 40-talet. Det är över huvud taget låga siffror, och även 264 är en låg siffra. Men allting är relativt, och 264 dödade är 264 för många. Vi har historiskt låga siffror. Nu har vi siffran 264, och då är det viktigt att vi analyserar vad den siffran innehåller.

Vi har vidtagit åtgärder inom trafiksystemet och utbildat människor, och så har siffran sjunkit successivt. Men ju lägre ned vi kommer desto mer måste vi analysera för att se var de stora vinsterna finns.

Antalet omkomna cyklister har minskat från 28 till 15 mellan 2012 och 2013, men vi vet inte vad det beror på. Man får se på andra siffror om det är en trend eller inte.

Precis som Stina Bergström sade är nästan hälften av de allvarligt skadade cyklister. Det är någonting att notera. Av de 264 omkomna var 43 fotgängare. Jag kommer inte ihåg siffrorna, men ett antal av dessa omkom på övergångsställen.

Det krävs ett arbete på bred front. Det kan handla om hastighetsanpassningar, mötessepareringar och åtgärder mot alkohol. Men jag tror att mycket fokus i framtiden, precis som nämnts här, måste ligga på de oskyddade trafikanterna. Det är där det finns vinster att göra. Varje minskning av antalet omkomna är naturligtvis en oerhörd vinst.

Trafikverket har en årlig resultatkonferens där man diskuterar den senaste kunskap som finns. Det är ett riktmärke för att se vad nästa steg kan vara för att uppnå nollvisionen.

Herr talman! Det finns mycket mer att säga om detta, men det känns som att vi har en bred enighet om nollvisionen. Jag förstår inte riktigt S-motionen om att ha en nystart för nollvisionen. Vi kan väl ändå vara överens om att nollvisionen står väldigt högt på agendan hela tiden. Det finns ingen motsättning i den frågan. Jag vet inte vad den nystarten egentligen skulle innebära.

Herr talman! Jag talade tidigare om att ansvaret för att uppnå nollvisionen delas av den som utformar systemet och den som använder systemet. När det gäller kommunikationsutrustning i fordon är det den sistnämnda; då ligger ansvaret på den som använder systemet.

Vi har debatterat detta vid ett antal tillfällen. Jag tror att både Stina Bergström och Leif Pettersson nämnde att vi diskuterat detta ett antal gånger. Utgångspunkten är att all aktivitet som tar bort koncentrationen från bilkörningen naturligtvis ökar olycksrisken. Bland sådana aktiviteter finns vårdslös och omdömeslös användning av mobiltelefonen. Där är vi helt överens.

Jag vill upprepa vad jag sagt i tidigare debatter i just denna fråga. Det gäller att ha en fungerande lagstiftning, att man inte går in och är alltför specifik vad gäller vårdslöst beteende. När man är det – det finns erfarenheter från andra lagar – upplevs andra vårdslösa beteenden per definition som tillåtna. Det måste vara utgångspunkten.

Det handlar om, som Leif Pettersson sade, att ändra attityder och beteenden. Då är det svårt att specificera exakt. Man kan naturligtvis gå på nivån sms, men då måste man faktiskt specificera vidare.

Herr talman! Det har införts en ändring i trafikförordningen som gäller från den 1 december 2013. För mig och alla andra trafikanter är det en lagskärpning. En förordning är inte annat än regeringens förtydligande utifrån de ramar som finns inom lagstiftningen. Det intressanta är att det här verkar fungera. Transportstyrelsen har fått ett uppdrag, som Lotta Finstorp tog upp, att följa upp detta och se om det är tillräckligt eller om det krävs ännu ett förtydligande.

Trafikförordningen säger: ”Vid färd på väg med ett motordrivet fordon får föraren ägna sig åt aktiviteter som användande av mobiltelefon och annan kommunikationsutrustning endast om det inte inverkar menligt på förandet av fordonet.” Med andra ord är det ett förtydligande av det grundläggande krav som redan fanns i trafikförordningen om allmän omsorg och varsamhet.

Det ska sättas mot Leif Petterssons förslag här att man ska förbjuda teknik som äventyrar trafiksäkerheten. Jag hör inte skillnaden – möjligtvis att trafikförordningen är lite mer högtravande därför att det är lagtext.

Helt klart är att den som bryter mot detta kan dömas till böter. Lagen infördes den 1 december förra året. Det är intressant att man redan efter två månader har ett ganska stort antal inrapporterade fall. Dessutom har det lett till ett antal fällande domar redan under januari då lagen hade gällt i två månader. Fällande domar där det utdöms böter – jag tror att det är ca 2 000 kronor – är en tydlig indikation på att lagstiftningen fungerar. Lägg till det att Transportstyrelsen ska följa upp detta.

Det skulle vara intressant att höra vad den föreslagna lagstiftningen skulle innehålla. Jag förvånas över att vi ska få ytterligare ett tillkännagivande, där Socialdemokraterna med stöd av bland annat Sverigedemokraterna vill att regeringen ska återkomma med förslag på skärpt lagstiftning mot mobilanvändning vid bilkörning. Det är precis det som har införts och förtydligats i en förordningstext. Jag vet inte om ni tycker att förordning är någonting man kan bryta mot men inte mot lag. Det tycker tydligen inte Sveriges domstolar.

Egentligen är den självklara frågan att ställa till i första hand Socialdemokraterna, men kanske även Sverigedemokraterna kan utveckla sitt resonemang: Vad är det man vill tillföra ytterligare? Som jag sade tidigare är det helt uppenbart att det regelsystem vi har infört fungerar och har haft effekt.

Nog om mobiltelefoni och kommunikationsutrustning.

Fru talman! Det finns många andra intressanta och viktiga frågor kopplade till trafiksäkerhet i det här betänkandet. Det gäller inte minst det som Stina Bergström tog upp om hastighetsanpassningar. Det finns naturligtvis hastighetsanpassning i många städer men även på mötesseparerade vägar och icke mötesseparerade vägar. Hastigheten är ju en väldigt viktig faktor.

Det står i betänkandet att åtgärder mot alkohol är viktigt. Jag kan hänvisa till min kollega Annelie Enochson, som kommer att ta upp frågan om åtgärder mot alkohol i hamnar, om jag inte gissar fel.

Det finns alltså mycket som är viktigt i betänkandet, bland annat mötesseparerade vägar. Men jag lämnar det därhän så länge.

Anf. 158 LEIF PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! Tycker Lars Tysklind att man visar respekt för riksdagen, Sveriges högsta beslutande församling, när man gör som regeringen gör? Den struntar i princip i det tillkännagivande som vi har gjort. I stället kommer man tillbaka med någonting annat.

Det citat som Lars Tysklind läste upp visar ganska tydligt att det inte handlar om ett förbud mot mobiltelefoner, utan det handlar om någonting annat. Det handlar inte om ett förbud mot att tala i mobiltelefon och köra bil samtidigt, om man nu inte råkar ha en handsfreeutrustning i bilen. Det är ju det som vi är ute efter.

Hur man sedan lagtekniskt formulerar detta kan vi strida om hur länge som helst. Men vi som lekmän ska inte ge oss in på formulerandet av lagar. Det ska nog andra, lagkunniga, personer göra.

Lars Tysklind sade också att om man skulle stifta en lag mot mobilanvändning skulle andra vårdslösa beteenden komma fram. Vilka då? Vilka vårdslösa beteenden är det som Lars Tysklind är rädd för? Det kan man fråga sig. Än så länge har vi i alla fall inte sett några.

Sedan vill jag fråga en annan sak. Regeringen skär ned 200 miljoner i underhållet på vägar i årets budget; det kommer man inte ifrån. Lotta Finstorp blandade in en massa andra saker om långtidsbudgetar och sådant, men det handlar det inte alls om. Det handlar om årets budget. Då frågar jag mig: Gör det vägarna säkrare?

Lars Tysklind vill inte prata om alkohol, men jag kan fråga om ert nej till statlig finansiering av alkobommarna också gör vägarna säkrare, eller?

Anf. 159 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Fru talman! Det var precis det som jag sade i början av mitt anförande. Nu skapas motsättningar som inte finns.

När det gäller alkobommarna i Göteborg har jag inte hört något annat än att det pågår ett arbete med att skriva en rapport om försöksprojektet. Att det skulle vara någon som är negativ till det resultatet har jag aldrig hört talas om, men det kanske Leif Pettersson har. Det är klart att detta är någonting som mycket väl kan användas i svenska hamnar, och exakt vem som ska betala det får väl framtiden utvisa.

Leif Pettersson talade om respekt för riksdagens beslut. Här handlar det om ett tillkännagivande där regeringen har redovisat hur man har hanterat det tillkännagivandet. Man har ändrat i trafikförordningen av den anledningen att man ansåg att man då uppnådde syftet i tillkännagi-

vandet. Det var ett enkelt och snabbt sätt. De flesta detaljregler i trafiken står ju faktiskt i trafikförordningen, inte i den lagstiftning som riksdagen fattar beslut om.

Jag tycker absolut inte att det är fråga om att inte ha respekt. Man redovisar hur man har uppfyllt syftet med tillkännagivandet. Jag kan inte tänka mig något annat även för er i oppositionen än att syftet är att folk ska sluta att använda mobiltelefon på ett vårdslöst sätt.

Nu lät det ett tag som att Leif Pettersson pratade om ett totalförbud mot mobiltelefon, men sedan gled han in på att det handlar om hur man pratar. Så det behöver vi kanske inte träta så mycket om.

När det gäller vägunderhåll är det bara att konstatera att det görs historiskt stora satsningar på infrastruktur. Det har varit mycket fokus på järnvägsunderhållet, och det är väl inte så konstigt. Men de facto ligger det i långtidsplanen 155 miljarder till vägunderhåll.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att man ser det hela långsiktigt.

Anf. 160 LEIF PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! I förslaget till långsiktig plan från Trafikverket skär man i underhållet på vägar med 2 miljarder. Det är bara att gå in och titta i förslaget. Vi har ännu inte sett regeringens respons på det, så det väntar vi väl till dess med att diskutera.

Men faktum kvarstår ju, Lars Tysklind. Catharina Elmsäter-Svärd, landets infrastrukturminister, sade ju att alkobommar inte är en statlig angelägenhet. Det här får någon annan göra, oklart vem. Men hon menade kanske marknaden, vad nu den skulle kunna göra åt detta.

Varför kunde man då inte fortsätta med försöket i Göteborg och utvärdera det samtidigt? Bommarna i Göteborg gjorde ju bevisligen verkan. Jag tycker att en alkoholpåverkad förare på vägen är en för mycket. Dessa bommar ledde ju till att man fick bort ett antal som var alkoholpåverkade.

Om vi nu ska ta detta med mobiltelefonerna ett varv till innebär det som Lars Tysklind läste upp inte ett förbud mot att prata i en mobiltelefon på något sätt. Det innebär att man möjligen kan säga att det är förbjudet om man råkar hamna i en olycka och det då kanske kan bevisas att man använt mobiltelefon, men inte på annat sätt. Det är ju förstadierna till olyckorna som är minst lika farliga som själva olyckan. Så det gäller att komma till rätta med ett felaktigt beteende. Det är så vi ser på lagstiftning i det här fallet.

Anf. 161 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Fru talman! Nu tycker jag att Leif Pettersson läser förordningen som vissa potentater läser Bibeln. Det står faktiskt att man inte får använda mobiltelefon om det inverkar menligt på förandet av fordon. Jag har mycket svårt att tro att de fall som inrapporterades under de två första månaderna och de tre fällande domarna handlade om olyckor. Det var människor som antagligen hade kört väldigt vingligt, och man har sett att föraren använde mobilen på ett icke bra sätt.

Det är precis det som jag utgår ifrån att ni också vill uppnå, att komma till rätta med ett beteende som inte är acceptabelt för trafiksäkerheten.

I lagstiftningen nämns ingenting om att det först ska hända en olycka, utan i den sägs att man inte får framföra ett fordon på ett menligt sätt. Det handlar om att man inte får prata i telefon så att man inverkar menligt på framförandet av fordonet. Det hänger ju på det.

Det är bara att läsa innantill. Det måste ju de domstolar som har dömt dessa personer ha gjort.

Nykterhetskontroll i hamnar är oerhört viktigt. Jag tycker att vi ska lyfta fram den försöksverksamhet som finns med så kallade trafiknykterhetskontrollanter. Det försöket har man förlängt efter att man har sett att det har varit effektivt. Då får man väga vilket system som är effektivast. Precis som Leif Pettersson säger: En onykter förare på vägen är naturligtvis en för mycket. Det har hänt många tragedier här som kunde ha undvikits om man hade haft tillräckliga kontroller. Det har visat sig att i de hamnar som man har kontroller är det väldigt få som kör i land och är onyktra.

Faktum kvarstår att det finns 155 miljarder i den nationella långtidsbudgeten till vägunderhåll. Jag vet inte om den samlade oppositionen tycker att det är en rätt satsad summa, men den finns ju dock där.

Anf. 162 STINA BERGSTRÖM (MP) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att prata lite om mobil, även om vi har pratat mycket om det.

Jag tycker att det är märkligt att man kan tycka att det är bättre att ha en regel som säger att det är först när man kör trafikfarligt som man inte ska prata i mobilen, i stället för att ha en lagstiftning som förhindrar ett farligt beteende bakom ratten. Det är det vi vill uppnå med en lagstiftning i stället för en ändring i trafikförordningen.

Det är lite grann som att vi hade en lagstiftning som säger: Man kan köra mot rött så länge det inte är trafikfarligt, men när det blir trafikfarligt får man inte köra mot rött.

Det var egentligen inte mobiltelefonin som jag skulle vilja fråga Lars Tysklind om.

Jag pratade om hastigheter i mitt anförande, och Lars Tysklind nämnde också vikten av att se till de oskyddade trafikanterna. Det handlar inte bara om att se till att ha bra hastighetsgränser utan också om att de följs. Vi ser att de inte följs i dag. Vi ser att ungefär 75 procent av männen bryter mot hastighetsgränserna, och ungefär 25 procent av kvinnorna kör för fort.

För 23 år sedan infördes en lag om hastighetsregulatorer i tunga fordon, och vi i Miljöpartiet tycker att det nu är hög tid att göra det även i privatbilar: att införa en regel om att nya privatbilar från år 2015 ska ha en sådan här utrustning i bilen. Vi har det förslaget i en reservation i betänkandet ihop med S och V. Jag skulle vilja höra varför Lars Tysklind inte tycker att det är ett bra förslag.

Anf. 163 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Fru talman! Allting behöver inte vara dåligt bara för att man inte tycker att det ska vara exakt så.

Detta med hastighet: Det är klart att det ligger ett väldigt stort ansvar på den som framför fordonet att hålla hastigheten. Den hastighetsreglering som finns i alla moderna bilar gör att man själv kan ställa in rätt

hastighet. Stina Bergström utgår från att det skulle vara något slags automatik. Jag har egentligen inte några synpunkter på om det skulle vara ett bra eller ett dåligt system, men det känns som att det skulle vara väldigt krångligt.

När det gäller mobiltelefonin kan jag fortfarande inte förstå vilken distinktion ni gör mellan en lag stiftad av riksdagen och en förordning utfärdad av regeringen. Det är inte ett mindre brott att bryta mot en förordning än att bryta mot en lag. All lagstiftning fungerar så att lagen byggs i ett ramverk, och man gör förordningar som förtydligar saker och ting. Så är vår svenska lagstiftning uppbyggd.

Det här är bara en diskussion om på vilken nivå det ska ligga. Brottet är lika stort om du pratar i telefon och kör trafikfarligt. Det blir ingen skillnad när du kommer till domstolen. Du kan inte säga att det bara var en förordning du bröt emot – det är inte gångbart i diskussionen. Det är precis lika straffbart. Jämförelsen med att köra mot rött har jag svårt att förstå.

Sedan gällde det hastigheter och oskyddade trafikanter. Eftersom jag har sysslat mycket med samhällsplanering har jag upptäckt att den absolut viktigaste faktorn för att få en anpassad hastighet inne i tätorterna är att utforma gaturummet. Det hjälper inte att sätta upp 30-skyltar på stora, breda gator – det fungerar inte. Ska man sätta upp 30-skyltar måste man smala in gatorna så att bilförare känner att de ska köra sakta där.

Anf. 164 STINA BERGSTRÖM (MP) replik:

Fru talman! Tack, Lars Tysklind, för svaret! Till att börja med är det inte obligatoriskt med hastighetsregulatorer i bilar. Även om de finns i många nya bilar nu måste de inte finnas. Det är just det obligatoriska som vi tycker att vi ska införa, precis som i lastbilar. Sedan kan man självklart välja hur man använder en sådan i bilen. Men det är att den ska finnas som vi tycker är bra.

När det gäller mobiltelefoni och att prata i bilen är det ingen skillnad för mig om det ligger i en trafikförordning eller i en lag. Frågan är om vi ska ha samma regel som övriga EU-länder, där det är förbjudet att prata i mobil utan handsfree. Det är det som är förbjudet. Det är då mycket lättare för polisen att förhindra sådana brott än om man, som i dag, har en trafikförordning som säger att det är förbjudet att prata om det är trafikfarligt. Vem är det som avgör om det är trafikfarligt? Det är rätt svårt att själv avgöra om man pratar trafikfarligt eller inte.

Eftersom Lars Tysklind i sin förra replik hade uppe frågan om vägunderhållet vill jag passa på att rätta Lotta Finstorps – jag kunde inte ta replik på hennes anförande – som två gånger felaktigt sade att Miljöpartiet har skurit ned på vägunderhållet. Vi har samma siffra, 155 miljarder, till vägunderhåll i vår skuggbudget om infrastruktur. Vi tycker att det är viktigt att satsa på och underhålla de vägar vi har.

Anf. 165 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Fru talman! Då gläder vi oss åt att Miljöpartiet och alliansregeringen är överens om vägunderhållets storlek. Det kan vi slå fast då.

När det gäller hastighetsregulatorer som finns i bilar hade jag uppfattat att det var ett mer avancerat system. Men jag upplever själv, om man nu ska diskutera egna erfarenheter, att de som finns i dagens bilar passar

bäst för relativt höga och jämna hastigheter. På motorvägar är det idealiskt att sätta den på högsta hastighet. Inom tätorter är det nästan en omöjlighet. Man kan inte sätta den på 30 och bara köra på en låg hastighet.

Till mobiltelefoni igen: Vem avgör om det är trafikfarligt? Tydligt har man i tre fall i svenska domstolar ändå lyckats avgöra detta och ge folk ca 2 000 kronor i böter. Om en lagstiftning inte fungerar börjar man ju frikänna människor. Då fungerar inte lagstiftningen. Då har inte regelverkets syfte uppnåtts.

Här talar allting för att syftet med förordningen har uppfyllts, och anledningen till att den har kommit till, som just är att få bort trafikfarlig användning av mobiltelefoni. Det körs mot rätt ibland också. Regelverket i sig förhindrar inte allting, men det kan bli sanktioner om man bryter mot det.

Man får använda mobil om det ”inte inverkar menligt på förandet av fordonet”. Om man är inne i en tätort med en massa övergångsställen och där finns barn, gångtrafikanter och cyklister som rör sig är marginalen mycket mindre. Då finns det nästan inget utrymme, och man blir trafikfarlig så fort man tar upp telefonen. Men om man är på ställen där man har överblick kan man göra lite mer. Det är det spelrummet som finns i dag.

Anf. 166 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet förutom i den del där vi i Alliansen har en egen reservation, det vill säga under punkt 3.

Det är ett väldigt viktigt betänkande, *Trafiksäkerhet*, som tar upp en massa olika perspektiv på trafiksäkerhet, alkohol, lysen, vägräcken med mera. Jag tänkte i mitt anförande fokusera på den del av betänkandet som dess värre alla andra före mig också har valt att fokusera på. Det är där jag tror att folk i allmänhet har en rätt stor förväntan på politisk handling, och det gäller ”Kommunikationsutrustning och körning”, eller i vardagligt tal: Kan jag använda min mobiltelefon och samtidigt köra bil?

Det korta svaret på den frågan är: Ja, det kan jag – givet att jag som förare av fordonet förhåller mig till den helt nyligen inrättade paragrafen i trafikförordningen som lyder: ”Vid färd på väg med ett motordrivet fordon får föraren ägna sig åt aktiviteter som användande av mobiltelefon och annan kommunikationsutrustning endast om det inte inverkar menligt på förandet av fordonet.”

Det lite längre svaret på samma fråga, om jag kan använda min mobiltelefon och samtidigt köra bil, blir: Ja, det kan jag därför att alliansregeringen har sett över och skärpt kraven i trafikförordningen om allmän omsorg och varsamhet för förare av motorfordon.

Ja, det kan jag eftersom regeringen givit Transportstyrelsen i uppdrag att senast till den 1 april i år, det vill säga om mindre än två veckor, presentera en plan för andra åtgärder som långsiktigt ökar förarnas medvetenhet om riskerna med att använda kommunikationsteknik under körning.

Ja, det kan jag eftersom den tidigare nämnda skärpningen av trafikförordningen, som gäller från och med den 1 december 2013, är effektiv.

Ja, det kan jag eftersom den som bryter mot den nya bestämmelsen döms till penningböter. Som det har vittnats om tidigare här: Redan under de två första månaderna efter att den nya regleringen trädde i kraft har polismyndigheterna rapporterat in totalt 17 fall av otillåten användning av mobiltelefon och annan kommunikationsutrustning till åklagare.

Redan den 20 januari i år prövades två ärenden, ett i Borås tingsrätt och ett i Nyköpings tingsrätt. De rörde just otillåten användning av kommunikationsutrustning. Strax därefter prövades ett fall i Uppsala tingsrätt. I dessa tre fall blev det fällande dom. I samtliga fall blev påföljden penningböter med en bötessumma på upp till 2 000 kronor.

Vi kan alltså notera att rättssystemet väldigt snabbt förhåller sig till den förändrade trafikförordningen. Det är också rimligt, fru talman, att anta att det har en god preventiv effekt, och det är precis det man eftersträvar med en regeländring.

På frågan om jag kan använda mobiltelefon och samtidigt köra bil skulle man också kunna svara: Ja, det kan jag eftersom den plan som regeringen givit Transportstyrelsen i uppdrag att ta fram ska redovisa hur effekterna av den genomförda förordningsändringen ska följas upp. Syftet med det är att få fram ett underlag för kommande bedömningar av huruvida den nya regleringen i trafikförordningen är tillräcklig eller om det behövs ytterligare lagstiftning eller förändringar i förordningen för att uppnå en trafiksäker användning av kommunikationsutrustning i samband med att man kör bil.

Fru talman! Vi kan sammantaget konstatera att regeringen har vidtagit en lång rad kraftfulla åtgärder som stramar upp användandet av telefon eller annan kommunikationsutrustning i samband med att vi framför fordon och samtidigt visar vägen framåt för hur det även fortsatt ska vara möjligt att nyttja modern kommunikationsteknik i ett effektiviserande sammanhang i samband med att vi framför fordon.

Det är ju det alliansregeringens politik går ut på: att på ett säkert och vettigt vis kunna nyttja i dag känd och framtida smart teknik, till exempel i samband med bilkörning, allt i syfte att bygga ett bättre, säkrare och mer resurssnålt samhälle. Det är vad det handlar om, fru talman.

Nu infinner sig givetvis frågan: Varför står vi och resonerar om slika självklarheter i riksdagen och upptar dyrbar tid? Det finns ju en tydlig bestämmelse. De flesta verkar följa den, och de som inte gör det får rejäla böter. Problemet med att en och annan ägnar sig för mycket åt sin telefon i stället för att vara koncentrerad på bilkörning torde vara på väg att kunna lösas.

Jo, skälet till denna debatt är att en tillfällig riksdagsmajoritet bestående av Sverigedemokraterna med stöd av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i sin iver att framstå som duktiga – eller vad det nu är som förenar dem – i stället för att invänta Transportstyrelsens plan om mindre än 14 dagar eller den rättspraxis som håller på att utvecklas vill drämma till med ett tillkännagivande.

Sådana är reglerna i riksdagen. Man kan rikta tillkännagivanden från riksdagen till regeringen. Men i detta fall, fru talman, verkar det bli ett väldigt slag i luften och just inget annat.

Anf. 167 LEIF PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte faktiskt ägna min replik åt helt andra frågor än dem Anders Åkesson har ägnat sig åt.

Centerpartiet säger sig vilja värna sjuka och svaga människor i samhället. Då måste jag fråga: Är ni med på att ändra de bestämmelser som gäller för körkort för diabetessjuka? Det är precis det som har förts fram i vår reservation i betänkandet. Det har till och med förts fram i en motion från en av dina partikamrater.

Som jag ser det är synfältstester – som i dag är allena saliggörande när det gäller att dra in körkort för dem som har diabetes – omstridda tester. De är inte rättssäkra, och de människor som blir utsatta för dem känner sig mer som försöksdjur. Läkarna kan ganska godtyckligt godkänna eller inte godkänna en människa som har kört prickt fritt i hur många år som helst.

Tycker Anders Åkesson att det är en rimlig ordning? Om han inte tycker det, varför har han inte varit med på att bifalla vår reservation i ärendet?

Anf. 168 ANDERS ÅKESSON (C) replik:

Fru talman! Jag kan meddela Leif Pettersson att jag och Centerpartiet mycket starkt bejakar Staffan Danielssons engagemang för människor med synproblem och de bekymmer som har funnits. Det framgår också av det betänkandesvar som har lämnats. Man ser över systemet.

Men jag tror att vi ska vara överens om, fru talman och Leif Pettersson, att vi ska vara försiktiga med att göra politiska bedömningar av var gränserna går för människors förmåga att framföra fordon, oavsett om det handlar om synfältstester eller andra medicinska skäl till att man underställer sig ett prov för att se om ens förmåga att framföra fordon är fullgod.

Jag tycker att det är bra att man ser över systemet, skärper det och förhoppningsvis gör det bättre, mer träffsäkert och mer mänskligt.

Anf. 169 LEIF PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! Det handlar faktiskt inte om någon enskild riksdagsledamot, utan det handlar om ett betänkande som vi lägger fram.

Det är väl bra att enskilda riksdagsledamöter har ett stort engagemang i frågan. Det är kanske många riksdagsledamöter som har ett stort engagemang i många frågor. Det är naturligtvis jättebra att det är på det viset, annars skulle vi nog inte komma långt i den här riksdagen. Men det är väldigt märkligt att man har det här engagemanget, bejakar det och tycker att det är fint, men inte är med när det kommer till politiska åtgärder.

Det handlar inte, Anders Åkesson, om att gå in och göra medicinska bedömningar från politiskt håll. Det skulle vara oss helt främmande att göra någonting sådant. Det går inte att göra i några som helst sammanhang, utan det är fråga om att dra upp riktlinjer för hur saker och ting ska fungera.

Enligt min uppfattning i frågan måste vi på ett kraftfullt sätt säga ifrån. Så här kan det inte få gå till. Människor får inte behandlas på det här sättet. De har kört prickt fritt i många år och blir sedan godtyckligt offer för någonting som händer vid en läkarundersökning.

Vi måste i stället se till att det här sker på ett rättssäkert sätt, och naturligtvis har vi i politiken ansvar för att saker och ting sker på ett rättssäkert sätt – det kommer vi inte ifrån. Det ansvaret måste vi ta, och det ansvaret tycker jag att Centern hade kunnat ta genom att bifalla den här reservationen.

Anf. 170 ANDERS ÅKESSON (C) replik:

Fru talman! Anledningen till att jag uppehöll mig vid Staffan Danielssons motion var att Leif Pettersson frågade mig hur jag förhöll mig till den. Därför var jag artig nog att svara. Jag tycker att man ska göra det. Det var svar nummer ett.

Fru talman! I betänkandet konstateras att frågan rör sig i riktning mot att man ska uppnå större träffsäkerhet och rättssäkerhet för de människor som kommer i fråga att bli bedömda vad gäller synfält, synfältsförändringar och därmed också möjlighet att framföra fordon på ett säkert vis.

Jag tror att samtliga i kammaren är lika engagerade i frågan om att lagstiftningen ska vara vettig, klok och träffsäker. Men vi ska inte glömma, fru talman, att vi har att ta hänsyn till alla i den här frågan. Att använda uttryck som godtycklighet tycker jag är att gå lite långt när man bedömer en myndighets utövning av ett ansvar. Det är givet att den kan bli bättre, men att kalla den godtycklig, fru talman, är att ta väldigt stora ord i sin mun. Det är inte jag beredd att göra.

I betänkandet för vi frågan i en riktning som torde innebära att det blir en mer medmänsklig och bra hantering av människor som drabbas av sjukdom och som behöver få konstaterat om de kan föra ett fordon eller inte.

Anf. 171 TONY WIKLANDER (SD):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att vi i Sverigedemokraterna naturligtvis står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinande yrkar jag bifall endast till reservationerna 10 och 11. I det sammanhanget vill jag också yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande i punkt 3.

För en stund sedan kom det en fråga: Vad vill Sverigedemokraterna tillägga? Det handlade om att vi skulle försvara vår position ytterligare i det mångomtalade ärendet om kommunikationsutrustning och körning.

Vi har diskuterat detta ingående 2011, 2012, 2013 och nu 2014, och dessutom har vi deltagit i majoriteter som har velat förändra detta men inte fått lov för regeringen, för regeringen har struntat i att ta till sig de tillkännagivanden vi hittills har gjort. Det skulle vara märkligt om man än en gång skulle gå till väga på samma sätt. Jag vill inte tro det.

Varje ledamot som går upp här säger sig givetvis värna om att minska antalet olyckor och dödsfall i trafiken. Jag kan inte tänka mig att någon skulle ha en annan uppfattning, och det har inte vi heller. Sedan kan vi naturligtvis stå här och gräla år efter år om vilken metod som är bäst för att nå dit.

Jag tycker, mot bakgrund av vad som har sagts av tidigare talare som också yrkar bifall till utskottets förslag när det gäller frågan om mobilanvändning, att alla argument i den frågan har ältats i evinnerlighet. Alla argument för och emot har upprepats. Vi kan dem utantill. Vi skulle inte behöva några handlingar här.

Jag tror inte att vi finner varandra här. Det verkar som om var och en i de två blocken har sin uppfattning om vad som är främjande när det gäller att minska antalet olyckor i trafiken. Vi får tydligen leva med det.

I utskottets ställningstagande i frågan talar man om att man med dagens teknik kan använda handsfree när man kör. Det är snart standard i alla nya bilar. Jag har själv haft det de senaste fyra åren, och i den mån jag över huvud taget behöver hålla i en mobiltelefon i bilen stannar jag någonstans eller tar inte emot samtalet. Utskottet bekräftar att detta har varit uppe i riksdagens kammare ett otal gånger. Det börjar verkligen bli tjugatigt.

Man konstaterar att frågan har varit uppe ett otal gånger, men regeringen vill inte lagstifta. Det är där skon klämmer. Man vill inte. Varje gång det kommer ett tillkännagivande krumbuktar man sig och gör något annat i stället. Utskottsmajoriteten är inte nöjd med detta. Man vill därför åter påtala behovet av åtgärder och menar att riksdagen bör rikta ett tillkännagivande till regeringen om att skyndsamt ta tag i frågan och återkomma med ett förslag till lagstiftning.

Här är ingenting att ta fel på. Detta är vad utskottet vill och har velat i flera år. Jag vågar också säga att enligt de undersökningar om det som jag har läst finns det också en folkmajoritet som tycker samma sak. Jag tycker att det är rimligt att man inte ska sitta och pillra på en telefon när man kör bil.

Sverigedemokraterna ville för övrigt gå längre. I justitieutskottet hade vi en motion om att polisen i samband med olyckor ska kunna kontrollera handhavandet av mobilanvändning i sammanhanget. Den fick vi tyvärr inte gehör för. Så gör man dock i andra länder, bland annat i USA. Då har det visat sig att det är ett mycket stort antal olyckor som har med just mobilanvändning att göra.

Jag brukar citera skräckartiklar. Jag ska inte göra det speciellt. Den 31 augusti var det dock en artikel i Expressen om en bussförare i en långfärdsbuss som ägnade majoriteten av färden åt att prata i mobilen och fokuserade på sin telefon även i andra sammanhang. Texten slutade i stort med att det i Sverige inte finns någon lag som förbjuder att busschaufförer pratar i mobiltelefon. Passagerarna var skräckslagna. Detta är bara ett fall.

Det är nog sagt. Jag har inte mycket att tillägga, för allt har redan sagts tusen gånger.

Vi har de reservationer som jag nämnde. Vägräcken och mötesseparerade vägar tycker vi att det är bra om vi kan få fart på, och därför står vi bakom den reservationen tillsammans med Socialdemokraterna. En som vi själva har gäller obevakade järnvägsövergångar, och där är jag fortfarande mycket förbittrad över att vi inte har kommit längre. Det ska finnas ca 2 200 obevakade plankorsningar med järnväg i Sverige. Alla som har någon erfarenhet av det vet att det är just där som det sker riktigt trista olyckor, ofta med många dödsfall.

Anf. 172 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Fru talman! Jag har egentligen en ganska kort fråga. Det var egentligen en bra inledning, där Tony Wiklander talade om att vi grälar om metoder men att vi ändå vill nå samma syfte. Det är någonstans där vi är.

Då kan man undra vad Tony Wiklander ser för skillnad mellan lagstiftning och trafikförordningen. Är det någon gradskillnad där, så att man följer lagstiftning mer än man följer trafikförordningen? Vi har ju redovisat här att svenska domstolar tydligen inte tycker det.

De fall som Tony Wiklander har beskrivit här – att man sitter och pillar på telefonen medan man kör och att en långfärdsbusschaufför sitter och pratar i telefonen – är just exempel på sådant som inte är tillåtet enligt den nya texten i trafikförordningen. Det är ganska tydligt att man kan bli fälld för detta.

Det står heller ingenstans att det finns en frisedel för handsfree. Är situationen sådan att telefonanvändningen inverkar menligt på framförandet av fordonet kan man inte skylla på att man använde handsfree. Man går inte fri från ansvar. Det är däremot precis vad som inträffar när man börjar beskriva vissa tekniska saker i lagtexten. Detta har vi försökt föra fram i ett antal debatter här.

Min fråga är: Anser Tony Wiklander att det är någon skillnad mellan lagstiftning och de regler som finns i trafikförordningen?

Anf. 173 TONY WIKLANDER (SD) replik:

Fru talman! Vi som sitter här är faktiskt lagstiftare. Då skulle man kunna säga att vi kan ersätta en väldig massa lagar som inte respekteras i större utsträckning med förordningar av olika slag, men det gör vi inte.

Jag tycker i år liksom tidigare år att vi behöver en lagstiftning på det här området, och det står jag för.

Anf. 174 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Fru talman! ”Förordningar är regeringens medel att med stöd av medgivanden i gällande lag (det vill säga med stöd av riksdagens myndigande i lag) meddela kompletterande föreskrifter.” Det är vad förordningar är. Jag tror att jag har tagit detta från Wikipedia, så det är nog en allmän definition av vad det handlar om.

Det betyder inte att en förordning är någonting som man väljer att följa eller inte. Den bygger på lagstiftning. Det som tydligen tycks vara problemet är att regeringen beslutar om förordningar och riksdagen om lagstiftning. Men börjar vi studera den svenska lagstiftningen ser vi att hela systemet är uppbyggt så. Det finns grundläggande ramlagar, och sedan har regeringen via förordningar förtydligat saker och ting. Angående det här med att gräla om metoder kan jag säga att det kanske är huvudet på spiken.

Anf. 175 TONY WIKLANDER (SD) replik:

Fru talman! Låt mig avsluta replikskiftet helt kort. Jag har hört Tysklinds mycket omständliga beskrivningar av detta förhållande. Jag kan bara uttrycka att jag verkligen är och förblir förbluffad över Tysklinds fanatiska omvårdnad av regeringens nonchalans gentemot riksdagen.

Anf. 176 BENGT BERG (V):

Fru talman! Jag tror att den här församlingen är totalt enig om en sak: att det väder som råder här utanför är en trafikfara. Blötsnö och våt dimma – då kan det inträffa allvarliga olyckor i trafiken.

Vintern är svår att undvika för oss som bor där vi bor. Men jag tänker också på alla trafikanter som åker upp till fjällen just på vintern. Jag bor intill Europas längsta landsväg, E18, som går mellan Siracusa på Sicilien och Nordkap. Den vägen är mycket olycksdrabbad vintertid. En period var det oproportionerligt många danska turister, ovana vid vår vinter, som råkade illa ut och utgjorde en stor trafikfara.

Jag tror inte att det är någon tillfällighet att det alltid råkar vara så många värmlänningar i trafikskottet. Vi är på något vis ett rallyland. Jag är inte helt övertygad om att rallyt alltid främjar trafiksäkerheten.

Nollvisionen är en vacker dröm som det inte går att kompromissa om. Vi kan inte säga att vi tycker att det är rimligt att 193 personer omkommer i trafiken eller att 3 714 blir allvarligt skadade. Vi gör på olika sätt vårt allra bästa för att åstadkomma en trafiksäkrare miljö. Men jag tänker också på dem som drabbas av trafikolyckor och överlever. Det är viktigt att vi försöker ge dem så bra rehabilitering som möjligt. På min hemort Torsby har vi något som heter Frykcenter, där väldigt många har fått en ny start i livet efter ett ofrivilligt besök i dödens väntrum.

En alltför vanlig orsak till trafikolyckor är alkohol och droger. Här kan givetvis alkohol spela en mycket viktig roll. Vänsterpartiet föreslår att nyttillverkade bilar, bussar och andra transportmedel ska innehålla alkohol.

Fru talman! Det personliga ansvaret för trafiksäkerheten brukar betonas. Men när det gäller användandet av mobiltelefoner tycker jag att man har sett väldigt många prov på bristande ansvar. Det är också en ganska given och naturlig analys man kan göra när någon sitter och pratar med en mobil i handen samtidigt som människan ska hålla i ratten med åtminstone någon av sina fem händer och dessutom ha koll på trafiken runt om. Med tanke på att man har betydligt skarpare regler för detta i 26 EU-länder, om jag har förstått det hela rätt, tangerar det hybris att tro att vi i Nordpolen – jag menar Nordeuropa – skulle ha en så enorm simultanförmåga att vi kan prata i mobiltelefon och ändå vara totalt säkra i trafiken. Därför vill Vänsterpartiet och utskottsmajoriteten ha tydliga bestämmelser i lag om hur man får använda en mobiltelefon i trafiken.

Ett annat sätt att öka trafiksäkerheten är hastighetsbegränsningar, som är särskilt och absolut nödvändiga vid skolor och andra platser där barn finns med i gatubilden. Jag håller helt och hållet med Stina Bergström, som sade att en ökad säkerhet för barn inte automatiskt ska innebära att de inte får röra sig i blickfånget eller gatubilden. Inom stadsområden och tätorter vilar ett stort ansvar på de kommunala beslutsfattarna att ta hänsyn till barnen, cyklisterna och gångtrafikanterna.

Fru talman! Jag vill också säga några ord om vägarbetarna. De bidrar till att göra trafiken bekvämligare och förhoppningsvis säkrare. Men de själva tror jag kan uppleva att de utsätter sig för väldigt stora risker när trafiken sveper förbi och många trotsar de 30-gränser som brukar råda vid vägreparationer.

Själva landskapet ska jag också kort beröra. Jag tycker att vi i vår västerländska konsumistiska kultur har anpassat väldigt mycket efter

trafiken och bilismen. Ibland offerar vi till och med landskapet för att spara några minuter mellan två punkter. Jag vill i detta sammanhang kosta på mig att ha synpunkten att trafiken inte per automatik ska överordnas den övriga samhälls- och miljöplaneringen. Men där trafikens pulsådorr drar fram ska högsta möjliga säkerhetsstandard vara en vinnande faktor.

Vägarnas beskaffenhet påverkar trafiksäkerheten, som förutsätter ett gott vägunderhåll. Inte minst vi som bor på landsbygden upplever de här problemen mycket tydligt i vår vardag. Där finns också en större risk för älgolyckor och andra viltolyckor än vad som är vanligt på Avenyn i Göteborg eller Kungsgatan i Stockholm.

För många unga människor på landsbygden är körkortet en nödvändighet för arbetspendling och ett socialt liv när kollektivtrafiken inte räcker till. Körkortskostnaderna är dess värre höga, alltför höga för många som kanske dessutom är drabbade av arbetslöshet. Köerna och väntetiderna för körkortsprov är långsamt ringlande och alltför långa.

Trafiksäkerheten tycker jag också kan belysas ur ett genusperspektiv. Det är mycket vanligt och varje år förekommande att det utspelar sig väldiga tragedier när en nattlig bil åker av vägen med tre eller fyra ungdomar i. Det finns en väldigt utbredd fartkultur som stimulerar fantasin till att göra dem som finns i bilen odödliga. Jag kan själv ibland när jag åker bil slås av tanken på vilken illusorisk trygghet man känner i en varm bilkupé när man möter en ström av bilar som kommer i motsatt riktning. Jag själv kan vara en fara för dem, och de kan vara en fara för en annan.

Fru talman! Jag skulle vilja avsluta genom att uttrycka min stora och varma känsla för det som man kan kalla halvljussamförståndet. Man åker en mörk kväll, kanske genom skogen. Man kommer från två håll upp mot ett backkrön. Och så bländar man av samtidigt, innan man bländar varandra. Det tycker jag är vackert.

Jag vill yrka bifall till reservation 8 och utskottets förslag i betänkandet under punkt 3.

(Applåder)

Anf. 177 ANNELIE ENOCHSON (KD):

Fru talman! Denna vår liksom alla andra vårar har trafikutskottet en debatt om trafiksäkerhet där ett antal motioner som väckts under den allmänna motionstiden behandlas.

Det är en viktig debatt då trafiksäkerhet är en grundbult i samhället som skapar trygghet, och det är därför av intresse att debattera vad vi kan göra för att förbättra den.

International Traffic Safety Data and Analysis Group, som tillhör OECD, gör årligen en internationell sammanställning av uppgifter för olika länder om antalet trafikdödade per 100 000 invånare och körda fordonskilometer. Sverige tillhör de länder som har de lägsta andelarna omkomna i vägtrafiken bland de studerade länderna. Under 2012 hade Sverige i genomsnitt 3,1 trafikdödade per 100 000 invånare. Motsvarande genomsnitt för EU-länderna var 5,5 trafikdödade för 2012. För 2013 har denna siffra sjunkit ytterligare i Sverige och är i genomsnitt 2,7 trafikdödade per 100 000 invånare.

Nollvisionen ligger fast, och ett etappmål för trafiksäkerheten är att antalet omkomna bör minska till 220 år 2020. Under 2013 var det 264

personer som omkom i trafiken, vilket är den lägsta siffran sedan andra världskriget, som ett antal redan har påpekat här från talarstolen. Dock har antalet svårt skadade stigit och uppgick till 4 691 personer.

Bakom dessa kalla siffror ligger mycket tragedi och stor sorg i många familjer. Vårt arbete som politiker är att på alla sätt försöka minska denna sorg och göra vad vi kan för att få ett trafiksäkert samhälle.

Vilka faktorer är det som spelar störst roll för att öka trafiksäkerheten? Det är framför allt fyra faktorer:

1. Att hålla hastigheten.
2. Att köra nyktert.
3. Att använda bilbältena.
4. Att undvika mobilprat under bilkörningen och framför allt att inte sms:a eller på annat sätt brista i uppmärksamheten från bilkörandet.

Den första parametern, att hålla hastigheten, är viktig. Därför har Trafikverket utökat antalet fartkameror. År 2006 inledde Trafikverket ett samarbete med polisen och tog över ansvaret för fartkamerorna som då var 700 stycken. I år har Trafikverket 1 300 fartkameror som finns över hela vårt land. Det finns även ett antal mobila fartkameror, 15 stycken. Dem hanterar polisen.

Det är viktigt att hastighetsgränser anges med tanke på vägens standard och trafiksäkerheten. Under våren 2007 fattade riksdagen beslut om en långtgående reformering av hastighetssystemet, och det infördes hastighetsgränser i 10-intervaller. Regeringen har angett att det för närvarande inte är aktuellt att genom ytterligare långtgående reformer ändra på hastighetssystemet.

När det gäller den andra parametern, nykterhet, är det helt enkelt som så att trafik och nykterhet hör ihop. Allt annat är orimligt, oansvarigt och även samhällsfarligt.

I Sverige omkom under 2012 totalt 67 personer i vägtrafikolyckor där någon av de inblandade var alkoholpåverkad. Mer än 1 000 människor skadades svårt i alkohol- och drogrelaterade vägtrafikolyckor. Enligt Trafikverkets statistik har ungefär en femtedel av de omkomna personbilsförarna alkohol i blodet, medan hälften av singelolyckorna med dödlig utgång är alkoholrelaterade. Mer än var tredje ung förare som dödas i trafiken är onykter.

Enligt beräkningar görs minst 15 000 bilresor per dag av alkoholpåverkade förare. En onykter förare med 1,0 promille i blodet löper omkring sju gånger större risk att dödas i en trafikolycka än en nykter förare.

Ett sätt att stoppa bilkörandet när man har alkohol i kroppen är att använda alkolås. Regeringens ambition har varit att få så många som möjligt att frivilligt anamma alkolås. Att inte höja förmånsvärdet på bilar som installerar alkolås har varit ett sätt. Vidare har regeringen sedan hösten 2010 infört ett permanent system som innebär att vid rattfylleri-brott kan alkolås medges som alternativ till körkortsåterkallelse.

Varje år ska alla myndigheter under regeringen rapportera sina bilköp och leasing till Transportstyrelsen. Enligt Transportstyrelsen finns det stora brister när det gäller alkolås. Regeringens ambition är att 75

procent av myndigheternas fordon ska vara utrustade med alkolås. Men enligt rapporteringen har bara 13 procent alkolås, och endast 5 procent av myndigheterna klarar målet.

Enligt Transportstyrelsen kan en orsak till det dåliga resultatet vara att det har tagit tid att få ett ramavtal för upphandling av alkolås. När det gäller kommuner är dock bilden mer positiv, då allt fler kommuner under senare år har valt att ställa alkolås som krav vid upphandling, och då speciellt för skolbussar och färdtjänst. Alliansen kommer att följa denna utveckling noga för att se till att andelen alkolås i myndigheternas bilar ökar; annars får ytterligare åtgärder vidtas.

Det är viktigt att andelen alkoholpåverkade förare som kör i tung trafik minskar och att de helst upphör helt att köra. Därför är trafiknykterhetskontroller i hamnar med färjor särskilt viktiga. Det har pågått en försöksverksamhet sedan maj 2010 som nu förlängts till den 30 juni 2016. Detta görs för att få fram tillräckligt med underlag för att sedan ta ställning till om denna försöksverksamhet ska permanentas eller inte.

I Göteborgs hamn har ett intressant projekt med alkobommar prövats under hösten. Initiativtagare till försöksprojektet har varit Motorförarnas Helykterhetsförbund, som har genomfört projektet i samarbete med polisen, Tullverket, Trafikverket, Kustbevakningen, Stena Line och Ser-votek. Ca 4 000 fordon har kontrollerats, främst lastbilar och bussar.

Från MHF har man i uppföljningen av försöken konstaterat att projektet har varit framgångsrikt och att denna nya typ av passersystem kan bli ett värdefullt komplement till vanliga nykterhetskontroller i trafiken. MHF konstaterar att försöken visar att en tydlig information till resenärerna på färjorna om de förestående utandningsproven i hamnen samt effektivt genomförda automatiska kontroller sammantaget leder till en kraftigt minskad andel onyktra förare. Uppföljningen visade att andelen onyktra förare, som i manuella kontroller under första halvåret 2013 var ungefär 1 av 93, nu är högst 1 av 2 000 förare. Försöket har även visat att utpasseringar från färjan och ut i vägtrafiken inte innebär någon vidare tidsmässig fördröjning.

De parter som ingått i försöket hoppas på en implementering i större skala av alkobommar i våra färjehamnar för användning av behöriga myndigheter inom fyra år. Det är över tre miljoner fordon som passerar dessa terminaler varje år, och det vore en klok insats att stoppa ratto-nyktra förare redan här.

Den tredje parametern för ökad säkerhet är användandet av säkerhetsbälte. Detta är det lag på i Sverige, och bältesanvändandet skyddar vid en eventuell olycka. Trots detta är det en del som inte använder bältet och som inte inser säkerhetsvärdet i användandet. För mig är detta obegripligt men visar på det egna ansvaret och att det inte alltid är en lag som kan avhjälpa dumdristiga beteenden.

Den fjärde parametern för större trafiksäkerhet på väg är att minska mobiltelefonanvändandet vid bilkörning. Det är i många stycken lika obegripligt för mig att man sms:ar när man kör som att man inte använder bilbälten vid färd. Forskning visar att när man sms:ar är det lika farligt som att köra grovt ratto-nykter. Det säger sig självt att koncentrationen vid bilkörningen inte blir bra när koncentrationen ligger på att skicka eller läsa meddelanden från en mobil eller Ipad.

Nu har regeringen tagit detta på allvar och ändrat i trafikförordningen. Paragrafen trädde i kraft redan den 1 december förra året och anger att föraren inte får ägna sig åt aktiviteter med mobilutrustningen som menligt inverkar på förandet av fordonet.

Regeringen har gett Transportstyrelsen i uppdrag att till den 1 april i år ta fram en långsiktig plan för att genomföra informationsinsatser om vad denna förordning innebär. Planen kommer även att redovisa effekterna av den genomförda förordningsändringen.

Syftet med redovisningen är att få fram underlag för kommande bedömningar om huruvida den nya ändringen i trafikförordningen är tillräcklig eller om det behövs ytterligare lagstiftning för att uppnå en trafiksäker användning av kommunikationsutrustning i samband med körningen.

Med dessa ord, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet utom i de delar där vi i Alliansen har en särskild reservation.

Anf. 178 LEIF PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tycker nästan att du borde rodna, Annelie Enochson, när du talar om alkolås och alkobommar. Maken till slag i luften får man leta efter! Först säger du att detta är jättebra och att det är jätteviktigt att det används. Och sedan, ja vadå? Det finns ingenstans i Sverige där alkobommarna används i dag. Du talar varmt och vitt och brett om att detta är jättebra och att man hindrar onyktra förare ute i trafiken. Men sedan vill man inte vidta några åtgärder.

När det gäller alkolås pratar du som om de människor som skulle ha hamnat i fängelse i stället har valt alkolåsen och som om det skulle hindra andra människor från att köra onyktra. Vi ska inte lämna några omdömen om varandra, men jag tycker faktiskt att det är på gränsen till vad man kan påstå.

Om det vore något allvar bakom alkolåsen skulle man kräva att de införts i nya bilar. Sverige skulle kunna få bli ett föregångsland, eller i varje fall ett försöksland, inom EU för att testa om det är möjligt att på detta sätt få ned alkoholanvändningen vid bilkörning. Dessutom skulle man se till att alkobommar blir verklighet i alla svenska hamnar, eller i varje fall att försöket i Göteborg hade kunnat fortsätta. Men inte ens det gick det att få fram statliga pengar till, så det kunde inte genomföras. Det föll på att det inte fanns pengar.

Anf. 179 ANNELIE ENOCHSON (KD) replik:

Fru talman! Jag vet inte vad jag ska säga, Leif Pettersson. Jag kan nästan säga att jag tycker att det är lite pinsamt att du försöker skapa en konfrontation som inte finns.

Alkobommar har funnits under hela hösten. Jag tror att försöket började i augusti eller september. En del av oss här i utskottet har varit och sett dem på plats, och vi tycker att det var ett väldigt bra försök som gjordes. Det höll på ända till årets slut. Efter försöket gör man som i all verksamhet, Leif Pettersson: Man gör en utvärdering. Man kollar vad det är man har kommit fram till. Denna utvärdering kom nu i dagarna. I dag har vi mars månad. Du står här och orerar och säger att det är pinsamt att man inte kan fortsätta med detta. Men försöksverksamheten slutade i december! Vi har precis nu fått fram ett resultat.

Jag tror att vi alla här är överens om att detta är bra. Det var statliga pengar som var inblandade i försöket. Skyllfonden från Trafikverket fanns med, men det var också ganska många privata. Stena Line ställde upp och Servotech genom Autoliv. Även andra myndigheter som polisen, Tullverket och så vidare fanns med.

Jag tycker att det var ett fantastiskt tillfälle att visa att alkobommar är någonting som är bra. Jag tror att vi är överens om detta. Sedan är frågan om vi ska göra detta överallt. Jag tycker det – absolut. Men vi kan inte fatta ett sådant beslut innan vi har sett resultatet.

Som jag nämnde var det före försöket 1 av 93 som var onykter. Efteråt var det 1 av 2 000. Det är ett superbra resultat, och det är sådant som vi politiker eftersträvar. För att kunna fatta bra beslut måste vi ha ett sådant beslutsunderlag. Det har vi fått nu. Jag förstår inte riktigt problematiken.

Anf. 180 LEIF PETTERSSON (S) replik:

Fru talman! Faktum kvarstår: Det finns inte en enda alkobom som fungerar på ett bra sätt i Sverige i dag. Faktum kvarstår: Sveriges infrastrukturminister har sagt att det inte är någonting som staten ska ägna sig åt. Det är fakta i frågan.

Sedan kan vi vara helt överens om att resultaten är lysande, för det är de. Och inte nog med att de är lysande; de förändrar dessutom ett beteende, och det är kanske det viktigaste av allt. På samma sätt är det om vi skulle införa alkolås i bilar. Det skulle också förändra beteendet. Man skulle veta att man inte får i gång sin bil om man har druckit sprit. I de fall då man tror att man är nykter skulle det kunna förhindra framförande av fordon, vilket naturligtvis skulle vara positivt.

När det gäller myndighetsbilar kan ingen vara nöjd med det resultat som har kommit fram. Sedan säger ni bara: Vi får väl se. Vad vill ni konkret göra åt den situation vi har i dag? Myndigheterna tar uppenbarligen inte i frågan på ett rimligt sätt. Man rycker nästan på axlarna åt den. Det kommer inte fram något vettigt resultat i frågan trots att myndigheternas bilar ska vara utrustade med alkolås.

De flesta taxibilar är i dag utrustade med alkolås, som tur är. Där har man i alla fall tagit i frågan, och det finns alltså bevisligen alkolås som fungerar. Det kan inte vara det som är problemet.

Anf. 181 ANNELIE ENOCHSON (KD) replik:

Fru talman! När det gäller myndighetsbilar och alkolås har vi, som jag sade i mitt anförande, myndigheter som hjälper oss att ta fram fakta. Varför har man inte kommit längre? Vår strävan från regeringens och Alliansens sida är att följa det som vi har haft som ambition. Från Transportstyrelsen säger man att det dåliga resultatet beror på att det har tagit tid att få ett ramavtal för upphandling av alkolås. Okej, det kan vara så. Men då får vi titta på den delen.

Vad jag sade i mitt anförande är att vi får vidta ytterligare åtgärder. Vi är inte nöjda med 13 procent, utan vår ambition är minst 75 procent av myndigheternas bilar. Vi har även fått fram att det bara är 5 procent av myndigheterna som har bra resultat. Det är självfallet något som vi inte är nöjda med.

Däremot upplever jag att där man tar detta på allvar, som man gör i kommunerna, har man alkoholås i skolbussar och färdtjänst. Det är vi glada för. Du nämnde också taxibilar. Jag tycker att när man förhandlar och gör upphandlingar – inklusive i riksdagen – ska man bara göra det med taxibilar där det finns ett alkoholås. Jag tror inte ens att riksdagen har gjort detta, så vi har kanske lite grann att göra själva.

Men vi kan säkert förbättra oss på alla håll, och därför tycker jag att de här debatterna är väldigt viktiga. Det är ytterst vi som har ansvaret.

Anf. 182 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru talman! Jag ska tala om en fråga som inte berör miljontals människor i Sverige men i alla fall hundratals och tusentals. För dem är frågan oerhört stor. Den handlar om att ha rätten att köra bil när man ser hyggligt eller att inte ha den rätten. Myndigheter har ansvaret och prövar de här frågorna, och myndigheter har oftast rätt. Men man ska inte alltid lita blint på myndigheter. Ibland kan de ha en praxis som kanske är för tuff, och det är det som jag tror har skett i det här fallet. Därför menar jag att Sverige är strängast i klassen och har ett väldigt fyrkantigt sätt att testa de här människornas förmåga att köra bil, egentligen bara genom ett test i en avancerad syntestmaskin som man under en oerhörd stress ska klara av. Det är inte bara jag som tycker så. Det finns en trafikforskare och professor i Linköping, Kjell Ohlsson, som har precis samma uppfattning.

Missar man det här testet får man inte som, tror jag, i alla andra länder chansen att dokumentera sin körförmåga i praktiska test, utan då gäller maskinens bedömning, för då är det rättvist säger Sverige.

Jag har alltså lagt fram en motion under punkt 18, och jag ska tala för den. Jag vill också uppmärksamma den välskrivna reservationen från de, tycker jag, i denna fråga mycket insiktsfulla utskottsledamöterna från Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Jag har engagerat mig i den här frågan sedan 2006, tror jag. Den handlar om hur pass bra man måste kunna se för att få inneha körkort. Många personer som ser bra fråntas varje år sitt körkort trots att de ofta har kört prickfritt i flera decennier. Orsaken är att de ser bra men har vissa brister i sitt sidoseende. När de ser rakt fram uppfattar de inte lika mycket som vi andra, med perfekt syn, gör åt sidan. Då är frågan när gränsen för att man fråntas körkortet går. Det är det som det här handlar om.

Jag menar att Sverige är strängast och fyrkantigast i världen och att detta borde analyseras av en utredning som kan se om det som jag, professor Kjell Ohlsson, synpedagoger och drabbade säger har en poäng eller inte. Det är väl inte så svårt att testa detta? Har Transportstyrelsen rätt visar ju utredningen det. Det är alltså det här som jag vill lyfta fram och tala för.

Det är en desperat situation att se bra men ändå förbjudas att köra bil. Många drabbade kämpar med överklaganden och vill visa att de klarar ett uppkörningsprov, men det får de inte göra i Sverige, för det som maskinen visar gäller. Det är Transportstyrelsens ögonspecialister som fastställer exakt hur man ska klara sina tester. Det är olika för olika maskiner. Ibland klarar man den ena maskinen och inte den andra, och testresultaten varierar. Några av de drabbade har dokumenterat detta och menar att det är orimligt hur det här testet fungerar tekniskt och praktiskt.

I andra länder är maskintesten underlag bland andra, men ofta kan körkort ändå behållas eller erhållas om man klarar praktiska uppkörningsprov eller test i körsimulator. Det är bra att det nu verkar öppnas en möjlighet att testas i körsimulator. Det är också majoriteten överens om, och det är jag väldigt glad för. Det gäller dock att även det testet blir rimligt utformat så att man inte sätter ribban väldigt högt. Det kommer ju att kosta den som ska genomgå testet rätt mycket pengar också, så det är kanske inte alla som kan utnyttja den här möjligheten.

Hade de här personerna med vissa brister i synfältet, som i Sverige fråntagits sina körkort, bott i andra EU-länder eller i USA eller Kanada hade de i större utsträckning fått behålla sina körkort. Transportstyrelsen vill låta påskina att Sverige har liknande regler som andra länder och följer EU-direktiv och så, men min uppfattning, och även trafikforskaren professor Kjell Ohlssons från Linköping, är att Sverige tillämpar sina regelverk extremt fyrkantigt och strängt. Det kunde utredaren få analysera.

Självfallet är det viktigt att ställa krav på till exempel omdöme, kunskaper och synförmåga hos svenska körkortsinnehavare. Säkerheten sitter i högsätet, det är vi alla överens om. Samtidigt måste alltid en avvägning göras av hur långt kraven ska sträckas. Sverige, tycker jag, har valt en förnuftig linje när människor blir äldre och drabbas av försämrad syn och även vanligen av synfältsbortfall. I stället för att kalla in alla äldre till regelbundna syn- och synfältskontroller gäller körkortet oavsett ålder, och det är upp till den enskilde och dennes omdöme att successivt begränsa och upphöra med sin bilkörning när synen och andra kropps-funktioner förändras. Ett motiv för detta är att äldre som grupp har en mycket liten olycksfrekvens i trafiken.

Även vad gäller de hundratusentals människor med god syn men med brister i sitt synfält – det är många som har dessa brister, och väldigt många av de äldre har det – accepterar Sverige alltså att de kör bil. Inte heller här skiljer sig olycksfrekvensen från normalbilistens. Det finns ingen statistik som visar att det här är ett bekymmer. Skulle det vara trafikosäkert att köra bil med vissa brister i synfältet borde givetvis alla i riskzonen som är äldre regelbundet kallas in till undersökningar och göra förnyade körprov. Så sker inte från Transportstyrelsens sida. Det är bara när man blir anmäld av sin läkare som kraven ställs jättehögt.

Vilka är det som kommer in för att testas? Läkare har anmälnings-skyldighet när de bedömer att en patient kan ha bekymmer med synen. Man ska givetvis anmäla, men det är slumpmässigt vilka som kommer in, vilka som går till läkare och hur läkarna gör bedömningen. De som bedöms behöva göra testet kommer till Transportstyrelsens körkorts-enhet och måste klara syntestet. När man nu skärper läkarnas anmälnings-plikt kommer antalet människor som åläggs att göra synfältstest att öka kraftigt.

Transportstyrelsens generaldirektör Staffan Widlert och chefsläkaren Lars Englund som är huvudmännen bakom denna stränga praxis hoppas nu, enligt en artikel i Svenska Dagbladets Brännpunkt för några dagar sedan, att indragningen av körkort ska mer än fördubblas med de nya reglerna. Det ska bli 55 000 fler per år, och det är 40 000 per år nu. Det är alltså deras mål. Dock är de generösa nog att i sin artikel skriva: ”Vi ska inte hindra äldre generellt att köra bil eftersom de som medborgare

har rätt att använda transportsystemet.” Detta har dessa myndighetspersoner skrivit. Man tackar för deras generositet.

Prot. 2013/14:86
19 mars

Många av dem som ser bra och som desperat kämpar för det här har jag kommit i kontakt med genom åren. Jag vill nämna två av dem som exempel: Thomas Hammarström och Daniel Lindgren. Man kan följa deras och andras kamp för körkort på Facebooksidan Rättvisa körkortskrav.

I Svenska Dagbladet i går replikerade synpedagogen Krister Inde och en del andra på den här artikeln och hävdar utifrån sin professionella synkompetens det som professor Kjell Ohlsson, erfaren trafikforskare, också säger om att myndighetens tillämpning har blivit för sträng och att det är lite av ett lotteri hur resultatet blir.

Jag ska avsluta med, och det är inte så vanligt i riksdagen kanske, att högläsa ur Socialdemokraternas och Miljöpartiets reservation. Jag tycker att den är bra, och jag tycker att det förtjänar att sägas. Jag tycker att Alliansen har väldigt förtjänta politiker här också som gör ett jättebra jobb, och jag vet hur det är: Regeringen litar på sina myndigheter och riksdagen litar på sin regering. Hade det varit en annan konstellation här hade det kanske varit tvärtom, vad vet jag. Nog sagt om detta.

Jag tycker alltså att reservationen är bra, och jag vill citera slutklämmen: ”Vi vill framhålla att frågan om på vilka grunder ett körkort ska dras in när man har god men inte perfekt syn inte är enbart en ögonspecialist- eller myndighetsfråga. Vi anser att det också är ett politiskt ansvar att avgöra hur högt ribban för perfekt syn ska sättas relativt hur man klarar uppkörningar och test i körsimulator. — — I Sverige är det angeläget att en utredare ges i uppdrag att tillsammans med ögon- och trafikexpertis analysera de svenska regelverken i ett internationellt perspektiv. Detta i syfte om att lämna förslag om en mer rimlig praxis så att människor som ser bra men har begränsade synfältsproblem i betydligt högre grad än i dag kan behålla sina körkort.”

Anf. 183 KEW NORDQVIST (MP):

Fru talman! Jag vill först tacka för att jag får delta i trafikutskottets debatt angående betänkande TU9 *Trafiksäkerhet*. Jag tänker argumentera för min motion T346 om siktgallring. Tyvärr har den inte vunnit utskottets gillande.

Enligt officiell statistik dör eller skadas svårt i medeltal 128 älgar, rådjur, andra hjortdjur och vildsvin i kollisioner med motorfordon varje dygn, året runt. Och samhällets kostnader är enligt Trafikverket ungefär 3 miljarder kronor per år.

Viltstängsel utgör ett effektivt hinder mot viltolyckor, och kostnaden för stängsel är 250 000–300 000 kronor per kilometer. Kraftig utglesning av skog och siktgallring till 25 meter från väggkant kostar betydligt mindre. Fordonsförare får då mycket större möjlighet att i tid upptäcka vilt, och viltet ser också trafiken tidigare. Åtgärden väntas leda till avsevärt färre kollisioner med djur och därmed motsvarande minskning av lidande för människor och djur.

Att åtgärden skapar arbetstillfällen som mycket snabbt betalar sig gör inte förslaget mindre attraktivt.

Det är kanske ingen tillfällighet att två motioner om att förebygga viltolyckor kommer från Småland.

Utskottets behandling av motionen om siktgallring innebär en sägning – om uttrycket tillåts. Man tycker att det är resurskrävande, att för-

handlingar med markägare måste ske, regelbundet underhåll måste till, att uppväxande sly lockar vilt och att det är effektivare med viltstängsel. Jag tycker att det låter lite som att man inte vill, och då går det inte.

Jag tycker också att man ska anlägga ett humanetiskt perspektiv på frågan. För mig som miljöpartist är det självklart att ha omtanke om det levande i naturen, även när man diskuterar allvarliga saker som trafikolyckor.

Jag vet inte hur ett människoliv värderas, men om man sparar, försiktigt uppskattat, ett enda liv – allt lidande oräknat – kan jag inte se varför man ska låta denna idé vara oprövad. Det minsta vi kan göra vore väl att addera metoden med siktgallring till den verktygslåda som SLU och Trafikverket håller på att utveckla.

I Skaraborgs län utfördes just siktgallring på 1960-talet, med mycket goda erfarenheter. Antalet viltolyckor reducerades med 75 procent.

Under 2013 rapporterades 49 000 viltolyckor, med betoning på rapporterades. Det finns nämligen ett stort mörkertal där grävlingar, harar och annat småvilt förolyckas. Vi kanske pratar om en fördubbling, runt 100 000 djur.

Metoden med siktgallring skapar alltså arbetstillfällen och större trygghet längs våra vägar, speciellt i skogslandskap.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

Trafiksäkerhet

20 § Utlämnande av körkort

Utlämnande av körkort

Trafikskottets betänkande 2013/14:TU12
Utlämnande av körkort (prop. 2013/14:64)
föredrogs.

Anf. 184 STINA BERGSTRÖM (MP):

Fru talman! Äntligen hamnade körkortet på regeringens bord, och på Ica!

I betänkandet föreslås en för många landsbygdsbor viktig ändring i körkortslagen. Det är en ändring som gör att vi inte behöver åka onödiga mil för att hämta våra körkort. I dag måste vi nämligen ta oss till Postens företagscenter för att kunna göra det, och de försvinner allt oftare från landsbygden.

När Postens företagscenter lade ned i till exempel Hagfors tvingades Hagforsborna åka till Torsby, sex och en halv mil tur och retur för att hämta sina nya körkort. Anledningen är att körkortet enligt körkortslagen bara kan lämnas ut av postpersonal. Andra rekommenderade brev får postombuden, i det här fallet Icapersonalen, hantera men inte de med körkort i.

När jag debatterade frågan med den ansvariga ministern, Anna-Karin Hatt, för över två år sedan kände hon inte till problemen, trots att frågan om en förändring i lagstiftningen har drivits i många år av både Posten, Transportstyrelsen och av människor som drabbats ute i landet. Anna-Karin Hatt sade i den debatten att hon inte visste om frågan skulle komma upp på regeringens bord, men det gjorde den tydligen.

Från och med den 1 maj i vår ska vi som bor på landet slippa åka onödiga mil för att hämta våra körkort. Det tackar vi för.
Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

*Mineralpolitiska
frågor*

21 § Mineralpolitiska frågor

Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU14
Mineralpolitiska frågor
föredrogs.

Anf. 185 INGELA NYLUND WATZ (S):

Fru talman! Åhörare i denna sena timme! Vi ska nu börja debattera 52 motioner som alla berör angelägna mineralpolitiska frågor. Det gör vi i samma veva som regeringen i går överlämnade en proposition om just vissa mineralpolitiska frågor till riksdagen. Propositionen är ett resultat av att riksdagen 2011 beslutade om ett tillkännagivande till regeringen om att det bör göras en översyn av minerallagen som syftar till att markägare och kommuner med ökad tydlighet och effektivitet får tidig information om vad en prospektering avser och hur den ska genomföras. En utredare utsågs därför av regeringen i september 2011 för att göra en översyn, och ett slutbetänkande kom i november 2012. I januari i år beslutade regeringen om en lagrådsremiss, och nu har alltså en proposition lämnats till riksdagen. Vår uppfattning är att det hade varit mer lämpligt, för sakens skull och för allvaret i dessa frågor, att förslagen hade behandlats vid ett och samma tillfälle.

Det är mot den bakgrunden, fru talman, som vi socialdemokrater har lämnat en motivreservation kring de motioner som berör just minerallagen och miljöbalken i punkt 1.

Vi står självfallet står bakom samtliga våra reservationer, men jag vill för tids vinnande yrka bifall enbart till reservationerna nr 8 och 16.

Fru talman! Det råder bred enighet i Sverige om gruvnäringens betydelse för Sverige. Den har utgjort och kommer även framdeles att utgöra en viktig bas för vår förmåga att upprätthålla sysselsättningen och vår välfärd. Och den renässans som näringen nu upplever har väl inte heller undgått någon. Det är en renässans som innebär såväl fantastiska möjligheter som enorma utmaningar, som faktiskt är en angelägenhet för hela landet. Den ställer stora krav på oss här i riksdagen men också på politiker runt om i landet som måste väga av många intressen när näringen står inför förändring och utveckling.

Vi socialdemokrater menar att Sverige måste bli ett föregångsland när det gäller hållbar utveckling inom gruvindustrin. Vi vill se nya metoder för vidareförädling, vi vill ta ett helhetsgrepp på de utmaningar och möjligheter som gruvetableringar innebär och vi anser att det behövs en översyn av vad som kan göras vid omfattande samhällsomvandlingar som nu i Malmfälten.

Det var mot denna bakgrund som vi tog initiativet till att riksdagen gjorde en beställning till regeringen om att ta fram en sammanhållen gruv- och mineralstrategi tillsammans med näringen, olika aktörer och akademien.

Eftersom gruvnäringen är beroende av långsiktiga spelregler beklagar vi att den mineralstrategi som regeringen inledningsvis tagit fram inte har förankrats i riksdagen och att regeringen inte har sökt blocköverskridande lösningar för näringens framtida spelregler.

Regeringens strategi pekar visserligen ut strategiska utvecklingsområden som forskning, innovation, bostäder, miljö, kompetensförsörjning och infrastruktur för godstrafiken. Men ännu saknas i huvudsak skarpa förslag, och det är oklart hur genomförandet och uppföljningen ska ske. SGU har förvisso fått huvudansvaret för detta, men huvuddelen av åtgärderna är spridda över många olika myndigheter. Därför kommer det att bli mycket intressant att ta del av vad som kommer fram vid Mineralforum som äger rum den 28 april och som ska vara en viktig avstämningsspunkt.

Fru talman! Inom EU pågår ett arbete med att ta fram en gemensam råvarustrategi, det så kallade råvaruinitiativet. Syftet är att minska Europas importberoende av råvaror som har betydelse för europeisk industri, däribland olika mineraler, och i vår väntas ett meddelande från kommissionen om genomförandet. Medlemsstaterna förväntas göra åtaganden. Vad som kan bli aktuellt för Sveriges del är ännu oklart.

Vi socialdemokrater vill se en förutsättningslös översyn av de avgifter som berör gruvnäringen. Därför vill vi inte kategoriskt avfärda de motioner som tar upp frågor om de ersättningar och avgifter som gruvbolagen betalar till staten, markägare och kommuner. Vi anser, precis som när frågorna behandlades i utskottet våren 2013, att en översyn inte bör begränsas till mineralersättnings storlek och fördelning utan också omfatta prospekteringsavgiften. Likaså bör andra avgifter som belastar näringen vägas in. Utgångspunkten för en sådan översyn ska vara att skapa en tydlig ansvarsfördelning mellan näringens olika aktörer och det omgivande samhället.

Vi socialdemokrater säger också, i likhet med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, nej till uranbrytning i Sverige och avvisar metoden frackning för att utvinna skiffergas.

Fru talman! Som jag nämnde tidigare vill vi socialdemokrater att Sverige ska bli ett föregångsland för en hållbar utveckling av gruvindustrin. Det är en mycket stor utmaning, men genom att öka andelen råvaror som produceras på ett säkert sätt kan vi ta ansvar för vår egen konsumtion samtidigt som vi skapar nya modeller för vidareförädling. För att det ska bli verklighet krävs att alla inblandade aktörer drar åt samma håll. Särskilt viktigt är att samspelet mellan beslutsfattare inom alla politikområden, såväl nationellt som regionalt och lokalt, fungerar.

Men det räcker inte att lyckas enbart med detta, vilket kan vara svårt nog. Företagen, myndigheterna och domstolarna måste ha bättre framförhållning, och tillståndprocesserna måste bli mer effektiva. Dessutom måste samverkan mellan näringslivet, akademien och det offentliga stärkas. Därför behövs det, menar vi, en bredare och djupare förankrad nationell strategi för mineralnäringarna. Om vi klarar utmaningen med att vara ett föregångsland för en hållbar gruvindustri kommer den under lång

tid framöver att fortsätta att vara en av våra viktigaste baser för tillväxten, jobben och vår gemensamma välfärd.
(Applåder)

Anf. 186 JONAS ERIKSSON (MP):

Fru talman! Många kommer säkerligen att i den här debatten tala om alla fördelar med svensk gruvnäring. Jag tänkte därför inte lägga så stort fokus på det, utan snarare vara den motvikt som i dag belyser de problem som följer av gruvnäringens verksamhet.

Vi vet alla att det finns en ökad efterfrågan på mineraler och metaller i världen, och den är på många sätt berättigad. Det växande intresset och efterfrågan har lett till att just de svenska mineraliseringarna kommit i fokus. Vi har lättillgänglig information om var mineraler finns i vårt land. Våra register är öppna. Vi har stabilitet i det politiska systemet. Vi har myndigheter som kan hantera den typen av frågeställningar och tillståndsansökningar. Sedan kan man förstås ha olika åsikter om hur effektivt det är, men det placerar i alla fall Sverige bland världens bästa länder när det gäller att starta gruvverksamhet. Det är därför inte konstigt att intresset för och trycket på de svenska mineraliseringarna ökar.

Regeringspartiernas syn har presenterats i mineralstrategin. Man välkomnar det stora intresset, man vill underlätta för fortsatt tillväxt inom sektorn och man beskriver mineralstrategin som ett medel för att nå en långsiktigt hållbar mineralanvändning. Det vore ju väl om fokus låg på en långsiktigt hållbar mineralanvändning, men läser man mineralstrategin ser man att fokus snarare ligger på en fortsatt exploatering av ändliga resurser. Fokus ligger på ett linjärt flöde av metaller och mineraler i stället för på ett cirkulärt.

Jag menar att en gruva inte kan vara långsiktigt hållbar. Någon gång kommer malmkroppen att ta slut. Någon gång kommer det inte att vara tillräckligt höga halter för att det ska vara lönsamt att bryta, även om mineralpriserna ökar. Man kan då tänka sig att det öppnas en ny gruva i närheten där mineralhalten är tillräckligt hög, men även den malmen kommer någon gång att ta slut. Så småningom, beroende på vilken tidshorisont man tänker sig, kommer man ändå att hamna i den situationen att det som går att bryta, är värt att bryta, har brutits, och kvar blir resterna.

Fru talman! När man talar om långsiktig hållbarhet behöver man alltså gå mot en ekonomi som går från de linjära flödena till ett cirkulärt flöde, en cirkulär ekonomi. Det tar tid. Vi kan inte ta det i ett enda steg. Det kräver politiskt ansvarstagande och en tydlig inriktning. Det innebär att man inte kan förringa gruvnäringens problem och utmaningar. Vi ska ta vara på de resurser vi har i landet. Vi ska hjälpa till så att andra människor kan ta del av en hög materiell standard, men det måste göras på ett klokt sätt och med sikte på att få ett cirkulärt materialflöde.

Man brukar i de här sammanhangen ofta nämna att Sverige har en av världens bästa miljölagstiftningar. Trots denna miljölagstiftning har svensk gruvnäring bekymmer. Det första bekymret som jag skulle vilja lyfta fram är att många av de villkor som gäller för gruvnäringen upprättas genom domstolsförhandlingar. Där ställs exploatörens intressen mot allmänhetens intressen, och domstolen gör en avvägning. Exploatören kan förstås ha olika intressen, och ett viktigt intresse är att få ekonomi i

de tänkta investeringarna. Allmänhetens intresse är att minimera de negativa effekterna av exploatörens verksamhet.

Det är inte alltför ovanligt att man har olika uppfattningar om vilka åtgärder som behöver vidtas för att uppnå balans. Det har lett till, och kommer troligen genom det förfarandet att också i framtiden leda till, att domstolen intar något slags mittemellanposition.

I bästa fall träffar domstolens beslut rätt, men det finns en möjlighet att de som representerar allmänhetens intressen och ställer kraven har mer rätt. Det kommer då att uppstå en brist när det gäller kostnadstäckning för den påverkan som gruvan har.

Även om man kommer igenom den här processen på ett bra sätt har vi erfarenhet av bristande efterlevnad. Det finns otaliga exempel där gruvverksamheten överskrider sina riktvärden och överskrider sina gränsvärden. Problemet därefter blir att det finns brister i ansvarsutkrävande. Våldigt få av de här överträdelserna har lett till åtal, och ännu färre av dem har lett till domar där man får ett ansvarsutkrävande.

Det finns stora osäkerheter om framtida kostnader och om vem som skulle ta kostnaderna om det inträffar en olycka. Även här i Sverige har det inträffat olyckor. De har, tack och lov, inte blivit alltför stora. Det handlar om dammbrott. Vi har en dammsäkerhetsutredning som pekar på att det finns stora risker, framför allt i de dammar som används inom gruvnäringen.

Vi ser att det finns saker som behöver åtgärdas för att den gruvverksamhet som vi under en viss omställningsperiod kommer att behöva ska vara så trygg som möjligt.

Man behöver också göra bättre samhällsekonomiska analyser. Det handlar om vilka investeringar samhället behöver göra i relation till de vinster som en sådan här verksamhet leder till, inte bara för företaget utan också för samhället i stort.

En samhällsekonomisk analys måste väga in att den här typen av stor industriell verksamhet påverkar andra intressen. Det blir undanträngningseffekter. Vad får en gruvverksamhet för påverkan på naturturismen, på jord- och skogsbruk, på den samiska kulturen och på rennäringen? Det här är en fråga om markintressekonflikter som nämns i mineralstrategin men som inte ges en lösning.

Miljöpartiet har lagt fram flera olika förslag som vi tror kan bidra till en mindre miljöpåverkande och samhällspåverkande gruvnäring ur dess negativa aspekter. Vi menar att det behövs en gemensam översyn av miljöbalken och minerallagen, där miljökraven skärps, där man ställer krav på samhällsekonomisk analys och där man har högre krav på lönsamhetsbedömningar i de enskilda projekten, så att man vet att man kan räkna hem återställandekostnader.

Vi menar att det finns behov av att freda flera områden från prospektering och exploatering. Vi ser ett behov av att gå vidare med ratificeringen av ILO 169, som handlar om urfolkens rättigheter, för att ge samerna ett reellt inflytande.

Vi vill se till att man verkligen säkerställer ekonomiska resurser för miljöskador och återställande, så att man kan hantera konkurser och så att man med säkerhet vet att de fonderade medlen räcker och att man, när de inte gör det, har ett gemensamt branschåtagande. Vi föreslår en lösning i form av en miljö- och återställandeförsäkring.

Vi har också förslag om en naturresursskatt, och i avvaktan på den ser vi möjligheten att låta samhället ta större del av de vinster som genereras i gruvsektorn genom en höjd mineralersättning.

Vi har flera förslag vad gäller konkret prospektering och brytning av uran, som vi då vill förbjuda, kolväten, olja och gas, alunskiffer och metoden frackning, som innebär stora miljöpåfrestningar.

För tids vinnande, fru talman, yrkar jag bifall bara till reservation 9. Men jag står förstås bakom samtliga våra yrkanden i betänkandet. (Applåder)

Anf. 187 ANNA HAGWALL (SD):

Fru talman! Utgångspunkten för diskussionen är den svenska mineralstrategin, som har tagits fram med stöd av SGU. I den står det att under processen har utmaningar, styrkeområden och åtgärder identifierats i en öppen dialog med näringens aktörer och med andra som bidrar till eller påverkas av näringens verksamhet.

I mineralstrategin identifierar regeringen fem områden som bedöms som särskilt viktiga för att nå strategins mål. Dessa områden täcker alla aspekter som berör industrin. Vi tycker att strategin innehåller visioner och åtgärdsplaner som överensstämmer med vår syn inom mycket. När det gäller gruv- och mineralindustrins stora betydelse för vårt land har vi alla partiföreträdare en samsyn.

En stärkt och långsiktigt hållbar gruv- och mineralpolitik är i allas våra intressen, då efterfrågan på metaller i världen ständigt ökar. Samtidigt som vi bidrar till att länder utvecklas och byggs med hjälp av våra metaller får vi intäkter till vår egen välfärd.

Vi har all anledning att känna framtidstro med de förutsättningar som vårt land har. Först och främst har vi stora fyndigheter. Vi har kunskap, då Sverige är en gammal gruvnation, och vi har förvärvat erfarenhet under århundraden av bruk. Vi har framstående utbildning och forskning. Vi har ett näringsliv som är kunnigt och intresserat. Men vi har även en hög och näst intill unik miljömedvetenhet och en sträng reglering som skyddar allmänintresset.

I betänkandet finns elva punkter som utskottet har tagit ställning till. Vår kommentar gällande minerallagen och miljöbalken är att de olika intressena ofta är svårförenliga. Därför uppskattar vi att en översyn görs av riksintressesystemet. Det är glädjande och viktigt att ekologiska, sociala, kulturella och samhällsekonomiska hänsynstaganden är beaktade.

Avgifter och ersättningar är fastslagna, då det 2005 infördes en så kallad mineralersättning. Den är för närvarande 2 promille av värdet av de mineral som omfattas av koncessionen och som har brutits under året.

Vi har i vår motion önskat en översyn av mineralersättningen. Staten och den expanderande gruvnäringen är ömsesidigt beroende av varandra. Stora värden genereras visserligen som en följd av gynnsamma världsmarknadspriser men också tack vare att staten bygger infrastruktur, bedriver en aktiv utbildnings- och arbetsmarknadspolitik, tillhandahåller geologiska grunddata och behandlar ansökningar om prospekterings- och koncessionstillstånd.

Vi anser att investerare inte kan vänta sig att staten ska vara villig att ställa upp med finansiering av allt detta om den inte får någon ersättning från den gruvbrytning som sker. Staten, vi medborgare, måste erhålla ett

tillräckligt stort värde av det som bryts för att möjliggöra en aktiv gruvpolitik.

Den nuvarande mineralersättningen härrör från tiden då den utländska konkurrensen inte var lika påtaglig som i dag. Den speglar inte det ömsesidiga förhållandet mellan statens och gruvnäringens roller. Det finns en obalans till förmån för näringen, och det måste rättas till, tycker vi. Målsättningen är att intäkterna från gruvnäringen ska kunna skapa förutsättningar för hela den svenska landsbygden.

Den andra aspekten är att vi som bor i Sverige äger dessa fyndigheter tillsammans och har rätt att få del av värdet. Argumenteringen om att dyra investeringar och risktagande från investerarnas sida skulle motivera att utvinningens vinster helt tillfaller investeraren håller inte. I så fall kan vi tillämpa samma regler på många andra näringar som i dag inte åtnjuter skattebefrielse eller lättnad. Med den här låga ersättningen känns det bra att den största andelen av gruvnäringen ägs av oss, trots allt.

I avsnittet om uranbrytning och prospektering ställer vi oss bakom majoritetens förslag, då vi anser att våra mineral- och miljölagar reglerar det tillräckligt bra redan. Enligt miljöbalken har kommuner vetorätt när det gäller uranbrytning, och det möjliggör för medborgarna att påverka.

Den offensiva skiffergasutvinning som nu pågår i USA bör få oss att studera och analysera konsekvenserna av vår egen energipolitik. Potentiella reserver har väckt höga förväntningar i vissa länder inom EU. Gasen ses som en inhemsk ersättning för mer koldioxidintensiva fossila bränslen. Det är en inhemsk naturgaskälla som minskar beroendet av leverantörer utanför EU. Den är en möjlig väg till arbetstillfällen och ekonomisk tillväxt. Och den är en källa till intäkter.

Vi i utskottet har själva sett och hört entusiasmen över skiffergasens alla saliggörande löften i Polen. Enskilda medlemsstater ska avgöra vilken energimix de föredrar. Att stater som till exempel Polen ser en stor potential hos en inhemsk energikälla kan ses som förståeligt.

Sverige står upp för höga klimat- och miljöambitioner och ska självfallet agera för dessa krav när det gäller skiffergasutvinning.

Vi sverigedemokrater ställer oss bakom dem som vill utreda konsekvenserna av utvinningen. Vi tar gärna del av utredningar och forskning som pågår inom området. Beträffande förslag om förbud mot skiffergasutvinning i Sverige vill vi hänvisa till de betydande miljörestriktioner som redan finns för utvinning.

Sveriges geologiska undersökning har en nyckelfunktion inom en aktiv gruvpolitik. Utöver att vara expertmyndighet för berg, jord och grundvatten vill Sverigedemokraterna ge SGU en mer proaktiv roll i själva prospekteringsarbetet.

Med detta sagt vill jag tacka för ordet och yrka bifall till reservation 6.

Anf. 188 KENT PERSSON (V):

Fru talman! Dagens debatt gäller mineralpolitik och utvecklingen i Sverige under mer än tusen år av just malm- och metallframställning. Det är en historia som egentligen börjar vid bronsåldern via järnåldern fram i medeltiden till dagens Sverige.

Just historien om Sverige och utvecklingen av Sverige till industrination handlar mycket om våra malmtillgångar. Det är malmen, skogen och

vattnet, basnäringarna, som har givit oss den världsledande verkstadsindustri som finns i dag. Se på Seco Tools, Sandvik, SKF, ABB med flera. Det är den verksamheten som också har lett fram till att vi i dag har den välfärdsstat som vi är så glada och stolta över.

Den utveckling vi ser i dag och har sett under gångna år är optimistisk. Den anger en tilltro till utvecklingen i många gamla gruvorter där gruvorna har lagts ned och utflyttningen har varit stor. Den utvecklingsoptimismen i många av dessa områden i glesbygden finns det anledning att känna stolthet över. Det finns en stolthet över historien, det arbete som har utförts av generationer av människor och den utveckling arbetet har lett till. Utvecklingen skapar sysselsättning och skatteintäkter som så väl behövs i regionerna.

Det har inte alltid varit så. 20 år tillbaka i tiden var gruvnäringen någonting som man spottade på. Bergslagen kallades för rostbältet. Det var ingenting att satsa på. Det fanns ingen framtidstro, utan det var tjänstesektorn, tjänstesektorn och tjänstesektorn man skulle satsa på.

Den politiken har genomsyrat Sverige de senaste 20 åren, och den har inte varit till gagn för Sveriges utveckling utan vi har halkat efter inom en rad områden. Det som vi nu ser byggas bort är tjänstesektorn. Den är helt beroende av industri- och gruvnäringen. Vad skulle alla konsulter göra om de inte konsulterade om mineraldning? Eller vad skulle juristerna göra? Tjänstesektorns beroende av gruv- och mineralnäringen kan inte underskattas.

I dag är 18 gruvor i drift i Sverige. Det är nio fler än under perioden 2006–2012. Nio ytterligare gruvor har startat. Det finns 150 bearbetningskoncessioner, vilket innebär att det finns möjlighet att bryta malmen. Det som behövs är också en miljödom som fastställer att man får bryta malm. Nu kommer det inte att öppnas 150 nya gruvor. Det är en dyr historia.

Allt detta visar på vilka möjligheter våra mineraler ger oss – om det inte vore så att det finns en annan sida av myntet, som vi oftast inte talar så mycket om. Låt oss vända på myntet och se på vilka negativa konsekvenser gruvhanteringen kan ge. Vi kan notera att det finns motstående intressen i gruvnäringen. Det är inte bara fråga om de ekonomiska intressena, som många gånger står mot naturvårdsintressena, miljön, befolkningen och inte minst ursprungsbefolkningen – våra samer – i olika områden. Vi har sett att en ökad prospektering i Sverige också har lett till ökat motstånd bland befolkningen. Det motståndet är många gånger berättigat.

År 2006 fick ett bolag tillstånd att prospektera efter uran i ett naturvårdsområde i Laponia kallat Sjaunja. Det upprör folk mycket att tillstånd ges till prospektering i ett naturklassat område som ingår i världsarvet Laponia, och det leder givetvis, med rätta, till protester bland befolkningen.

Under våren 2013 gick ett gruvbolag i konkurs i Västerbotten och lämnade hela miljönotan till skattebetalarna.

Det finns planer på gruvbrytning i Norra Kärr utanför Gränna, vilket regeringen har gett tillstånd till. SGU har sagt att risken är stor att lakvattnet från gruvhanteringen kommer att hamna i vattendragen och sedan vidare till Vättern. Det finns anledning, fru talman, att se över och stärka vår mineralstrategi inom en rad områden. Oron behöver åtgärdas.

Vänsterpartiets förslag som har presenterats i motionen, och som finns med i betänkandet, innebär att Bergsstaten inte ska kunna bevilja undersökningstillstånd i områden som är klassade som naturreservat, Natura 2000-områden eller världsarvsområden. Inte heller ska Bergsstaten utan synnerliga skäl bevilja undersökningstillstånd i kärnområden för renskötsel. Vi menar också att fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, till exempel samebyar, alltid ska ges rätt att yttra sig över en ansökan. Vi menar också att det med stöd av miljöbalken alltid ska ställas krav på miljökonsekvensbeskrivningar vid provborrningar. För att undvika konkurser i dotterbolag vill vi dessutom se över att aktiebolagsordningen innebär att det ekonomiska ansvaret alltid ska innehas av moderbolaget, på samma sätt som Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har framfört när det gäller kärnkraften.

För att undvika situationer där ett bolag inte har råd att betala för miljökonsekvenserna ska kraven skärpas för tillstånd till bearbetningskoncessioner. De ska endast kunna ges om ekonomisk lönsamhet är möjlig att uppnå för fyndigheterna då hela miljökostnaden, inklusive kostnaden för efterbehandling, har beaktats.

Fru talman! Vänsterpartiet har tidigare presenterat förslag om en höjning av mineralavgiften. Vi gör det mot bakgrund av att det är exceptionellt lönsamt att bedriva gruvverksamhet i Sverige. Det är lätt att få tillstånd, reglerna är klara och tydliga och det är ekonomiskt lönsamt.

Världsbanken har tittat på gruvhanteringen och kostnaden för den och kommit fram till att Sverige är det land i världen där det är enklast att bedriva och investera i gruvverksamhet och där det är mest lönsamt. Beskattningen är lägst av samtliga länder, och detta innan den nuvarande regeringen sänkte bolagsskatten. Det har alltså blivit än mer lönsamt. Men kostnaderna för brytning av våra mineraler kommer i stor utsträckning att belasta stat och kommuner i form av satsningar på infrastruktur, skolor och inte minst satsningar för att se till att det finns utbildad arbetskraft inom näringen. All den kostnaden ligger i dag på stat och kommun.

Vi menar att en höjning av mineralersättningen till 10 procent skulle innebära att vi kunde fondera pengarna för framtida behov inom näringen. På det sättet skulle vi kunna garantera att det finns pengar ifall olyckan skulle vara framme och det skulle hända någonting sådant som i Finland.

Jag står givetvis, fru talman, bakom Vänsterpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 7, som handlar om mineralersättningen, och reservation 9, som handlar om uranbrytning.

Anf. 189 JOHAN JOHANSSON (M):

Fru talman! Nu har det gått ett år, och vi står här igen och debatterar motioner inom det mineralpolitiska området. Som företrädare för Alliansen i debatten skulle jag kunna inleda anförandet på samma sätt som jag gjorde i fjol: När fler och fler individer reser sig från fattigdom och när bostäder byggs och industrier utvecklas ökar efterfrågan på metaller och mineraler.

Jag skulle kunna fortsätta med att säga att Sverige har ett ansvar för att bidra till den globala försörjningen av metaller och mineraler. Jag skulle kunna runda av inledningen med att säga att det är bra då det ökar

levnadsstandarden för människor världen över. Det är bra för att svensk gruvnäring har höga miljökrav. Det är bra för att det ger arbetstillfällen i Sverige, inte bara på de orter där mineraler bryts och upparbetas utan även på smältverk, verkstadsindustrier, ja hela vägen till Stockholm med advokatkontor, reklambyråer och så vidare. Svenskt näringsliv grundas väldigt mycket på råvaror, och mineraler är en del av dessa.

Man varför skulle jag inleda anförandet på det sättet? Det är väl någonting som de flesta redan vet. Eller vet de inte det?

Hur ser då läget ut i denna för Sverige så viktiga bransch? Vi kan se att antalet undersökningstillstånd gick ned kraftigt under förra året, från 211 till 130. Enligt bergmästaren härrör nedgången från att det blir allt svårare att finansiera prospektering.

Ska vi välkomna nedgången? Absolut inte! Det betyder att de som nu är på väg att lämna fattigdomen, som är på väg att skaffa sig en spis eller en kyl får allt svårare att förverkliga den drömmen. Investeringsstakten i modernt husbyggande och infrastruktur världen över går ned. Om nedgången i antalet prospekteringar är begränsad till Sverige betyder det att svenska jobb går förlorade och att gruvor startas med mycket lägre miljökrav någon annanstans.

Ska vi oroa oss för nedgången? Nej, det ska vi inte göra, inte för något enstaka år. Men det är viktigt att prospekteringsaktiviteten är hög över tiden, eftersom det finns ett samband mellan antalet prospekteringar och antalet nyöppnade gruvor.

Tidigare talare har talat om miljön, och miljön är oerhört viktig. Vi måste ha höga miljökrav på en bransch som har stor påverkan på miljön. I Sverige har vi en tuff miljölagstiftning, och det ska vi vara stolta över. Hos de talare som varit uppe tidigare finns ändå en del tveksamheter som jag tycker inte riktigt stämmer överens med hur det ser ut. Ett gruvföretag har ansvar för att återställa så gott det nu går – det finns alltid en miljöpåverkan med en sådan verksamhet – och se till att farliga ämnen inte urlakas under gruvans livslängd och efter gruvans livslängd. Lagstiftningen är redan i dag sådan att gruvföretaget har det fulla ansvaret för den miljöskada som åsamkas.

Det görs naturligtvis misstag i arbetet. Kent Persson från Vänsterpartiet pekade på något av dem. Då måste vi komma ihåg att de gruvorna startades under ett helt annat regelverk än vad som gäller för gruvor som startas i dag.

Den stora mineralpolitiska konfliktfrågan är den om höjd mineralersättning, en gruvskatt som allt fler partier vill införa. Det kan låta sunt inledningsvis, men man måste tänka så här: En gruva är ett högriskprojekt. Det är miljarder som kommer att investeras innan en gruva kommer i gång. För att ta gruvan i Pajala som exempel gick det nästan tolv år från det att prospekteringsarbetet började tills gruvan var i gång, och man har ännu inte nått full produktion. Det tar tid och kräver stora investeringar. Dessutom måste man kunna parera både högkonjunkturer och lågkonjunkturer.

I dag är det tre partier som förordar en gruvskatt – Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet samt i debatten utanför kammaren även ett stort antal socialdemokrater.

Vänsterpartiet går längst och vill införa en skatt på 10 procent av värdet på det mineral som brutits och uppfodrats. Som jag har förstått från

deras förslag ska det gälla alla gruvor, det vill säga även dem som startats före 2005, och pengarna ska slussas in i en gruvfond som ska investera i gruvregionerna.

Hur skulle det påverka en gruva som den i Pajala eller den i Dannemora? Skulle de klara en sådan skatt? Nej, svaret är: Inte alls.

Värdet på den malm som togs upp i Pajala år 2013 var just över 600 miljoner. Vänsterns gruvskatt på 10 procent blir således 60 miljoner kronor. Problemet för gruvbolaget i Pajala är att de är i uppstartsskede och har kostnader som är högre än intäkterna. I fjol hade de en förlust på nära 950 miljoner. Lägg då till en gruvskatt på 60 miljoner. Den gruvan kommer nog inte att vara i gång särskilt länge.

I Dannemora är det liknande siffror, dock inte lika höga. Osäkerheten på dessa två orter kommer snabbt.

Varför inför man en gruvskatt? Ja, det kanske är så att gruvprojekt ska stoppas via en gruvskatt. Miljöpartistiska motionärer, till exempel Valter Mutt, hymlar inte i sin motion att de vill ha höga gruvavgifter just av det skälet. De vill hejda den svenska gruvboomen. Att det leder till större miljöpåverkan, färre svenska jobb och en längre resa för dem som lämnar fattigdomen verkar vara priset som i varje fall miljöpartistiska motionärer är beredda att betala.

En hög gruvskatt innebär att gruvor med svag lönsamhet får svårare att klara sig och kanske till och med går under. Många av gruvprojekten i Norr- och Västerbotten och i Bergslagen kanske aldrig kommer att bli av.

Nu är inte en hög gruvskatt det enda hotet. Socialdemokraterna lanserar en kilometerskatt, nej, förlåt en vägslitageavgift, på 4 miljarder kronor som gör det ännu svårare att driva företag eller bo på landsbygden. För gruvan i Pajala skulle kilometerskatten innebära 32 miljoner kronor per år för transporter från Kaunisvaara till Svappavaara.

Är det inte dags att berätta för väljarna vilken politik en rödgrön regering ämnar föra? Är det inte sjyst att säga det före valet och inte efter? Hur ska jobben i Pajala och Dannemora säkras? Kommer det att bli några nya gruvjobb på orter som Älvsbyn, Ludvika och Grängesberg? Vad är de rödgrönas besked till gruvkommunerna och dem som är anställda i gruvnäringen?

Som företrädare för Alliansen i denna debatt vill jag avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

I detta anförande instämde Olof Lavesson och Borian Åberg (båda M).

Anf. 190 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Antalet aktiva undersökningstillstånd är faktiskt över 900 i Sverige i dag. Att de sedan är begränsade i tid har sin historiska förklaring. Det är ju för att man som markägare eller sakägare inte ska ansöka om undersökningstillstånd och sedan lägga en död hand över det hela. Att det har skiftat genom åren är inte konstigt alls. Det beror på råvarupriserna på världsmarknaden.

Du påstår att Vänsterpartiet föreslår en gruvskatt, Johan Johansson. Men om du har läst vår motion framgår det att vi säger mineralersättning, och det är något helt annat än en skatt. Det är en ersättning för den malm

*Mineralpolitiska
frågor*

som man bryter och det värde som den har under ett år. Enligt Bergsstaten var det 257 miljoner för 2012.

Vårt förslag utgår dessutom från den lagstiftning från 2005 som vi har i dag och de gruvor som är i drift, ingenting annat.

Skulle man göra en hypotetisk beräkning av vad det skulle innebära om man inräknade samtliga gruvor som är i drift handlar det om väldigt stora pengar – jag kommer inte ihåg siffran. Men det är ju inte det som är vårt förslag, utan det bygger på dagens lagstiftning och en mineralersättning som är väldigt lätt att införa. Det är alltså ingen skatt.

När det gäller en tuff miljölagstiftning är den bra på många sätt. Jag återkommer till den i mina nästa replik.

Anf. 191 JOHAN JOHANSSON (M) replik:

Fru talman! Jag utgick från sättet att beräkna mineralersättningen. Jag utgick alltså ifrån värdet av det mineral som bryts och uppfordras inom koncessionsområdet när jag gjorde min beräkning på Northland. Värdet är 600 miljoner, och 10 procent av 600 miljoner blir 60 miljoner. Om man ser på Bergsstatens siffror tillbaka i tiden stämmer siffran säkert mycket väl. Men då är Northland Resources och Pajalagruvan inte med, för de hade ingen produktion då. Själva numerären som betalades in på då var förhållandevis låg. Det gör att det här exemplet sticker ut lite grann.

Det kommer att öppnas fler gruvor som gör att detta förändras. Det är en ganska stor skillnad.

Jag är fundersam över att Kent Persson i sitt anförande betonade gruvnäringens betydelse. Han pratade om två tråkiga decennier och rostbältet. Jag förstår inte logiken i att man vill bromsa utvecklingen på det sättet som Vänsterpartiet förordar.

Anf. 192 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Nej, det vill vi inte alls. Men om vi gör en internationell jämförelse – det är Världsbanken som har gjort den, det är inte någonting som jag eller Vänsterpartiet har hittat på – har Sverige den absolut mest liberala lagstiftningen när det gäller beskattning av gruvbolag. Det finns inget annat land i världen som har en så liberal beskattning.

Innan bolagsskatten sänktes låg beskattningen på 28,3 procent. Det internationella genomsnittet låg på 40 procent. Det är ju en väsentlig skillnad. Mig veterligen går det alldeles utmärkt att bedriva gruvverksamhet i Kanada, Finland och inte minst i Australien med den höga beskattning som man har där. De 10 procent som vi har föreslagit är väldigt väl avvägda i det här sammanhanget.

Vi har på många sätt en bra miljölagstiftning. Vi vill skärpa den. Vi har sett den konkurs som inträffade, och konkurser kommer säkerligen att inträffa också längre fram. Därför vill vi se över aktiebolagslagen för att se till att det inte startas ett gruvbolag via ett dotterbolag och på det sättet kan smita undan en eventuell katastrof längre fram i tiden.

Det här är väldigt viktigt: Vem ska bära ansvaret? Jo, det måste ju vara moderbolaget som har det totala ansvaret vid en katastrof. Det ska inte gå att gömma undan det i ett dotterbolag. Det är därför vi vill se en stor skärpning av lagstiftningen på det området. Hur man skulle kunna införa det skulle vi vilja se en utredning om.

Anf. 193 JOHAN JOHANSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att vi ska vara stolta över att Sverige är ett attraktivt land att göra investeringar i, även i den här sektorn.

Att göra jämförelser med andra länder är alltid vanskligt. Då måste man titta på hela skattebelastningen som företagen är utsatta för. Man måste också ta hänsyn till vilka åtaganden företagen har.

Miljöbiten är en viktig del där det diffar lite mellan länderna när det gäller hur åtagandena ser ut. Utvecklingen av vår mineralagstiftning har också ändrats. Företagen hade inte samma ansvar om de startade tidigare som om de startar nu. Det är svårt att göra dessa jämförelser.

Jag tycker att det är bättre att företagen tar ansvar för den miljökada som de åsamkar i stället för att staten tar ansvaret och kompenserar genom en hög mineralavgift. Jag tror att det är bättre att förorenaren betalar.

Konkurser kan naturligtvis inträffa. Dannemora och Northland Resources i Pajala har en bräcklig ekonomi. De är i ett uppstartsskede, och då skulle en extra pålaga naturligtvis i form av en höjd mineralersättning eller en mineralskatt i kombination med en hög kilometerskatt vara tufft.

Anf. 194 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Fru talman! Många saker av det som Johan Johansson tog upp i sitt anförande var tänkvärda, och jag kan också hålla med om dem. Däremot kan jag definitivt inte hålla med om analysen att synen på en eventuell höjning av mineralavgiften skulle vara den stora konfliktfrågan i den här kammaren när det handlar om politiken för svensk gruvnäring. Då har man nog tittat lite väl grunt på de politiska skiljelinjer som finns i den här frågan.

Den stora politiska skiljelinjen är ju på vilket sätt som man betonar nödvändigheten av att fokusera på en hållbar utveckling av gruvindustrin.

Jag har rötter i Pajala. Jag vet precis vad det innebär för utmaningar för kommunpolitikerna och befolkningen att leva upp till att bli någonting mer än att bara vara en in- och utresestation för dem som jobbar i den nya gruvan. Vi vill inte ha den typen av samhälle. Vi vill att samhällen ska växa och utvecklas och blomma där. Vi vill att Pajala ska utvecklas som kommun. Vi vill inte att det ska bli en satellitstad för in- och utresare.

Jag tror verkligen att Johan Johansson har tittat lite grunt i detta. Det innebär fantastiskt stora utmaningar på de orter där gruvindustrin utvecklas och där det startas ny verksamhet. Det innebär också enorma kostnader för samhället att möta upp de stora satsningar som görs. Där tror jag att vi skulle ägna betydligt mer energi åt att försöka hitta gemensamma lösningar över blockgränserna.

Problemet i den här kammaren är att den nuvarande alliansregeringen inte tycker att det är viktigt.

Anf. 195 JOHAN JOHANSSON (M) replik:

Fru talman! Jag vill ändå hålla fast vid att det här är den stora politiska skiljelinjen när det gäller mineralpolitiken. När vi tittar på miljö- och hållbarhetsfrågan är min uppfattning att det finns en stor politisk

enighet om att det ska vara höga miljökrav, socialt och ekologiskt hållbart. Jag ser inte konfliktlinjen. Alla partier i den här kammaren driver på den med lite olika angreppsvinklar, men målet är detsamma.

Tittar man också på att utveckla orter som kanske har haft en lite tråkig historia och varit lite på nedgång kan gruvnäringen väckas upp och komma in, som i Pajala, eller ta hand om stadsomvandlingen i Malmberget och Kiruna. Då ser jag också att det finns en politisk enighet om att genomföra det hela. Vi har lite olika sätt, men i grunden har vi en gemensam målbild. Stadsomvandlingen i Kiruna finansieras kanske på lite olika sätt mellan partierna, men målbilden är densamma.

Anf. 196 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är lite märkligt att allianspartierna och Moderaterna, företrädda av Johan Johansson, lägger så oerhört liten vikt vid att tala om vad vi behöver göra för att vi ska bli ett föregångsland när det handlar om att utveckla en hållbar gruvindustri i vårt land. Det är ju där den politiska diskussionen måste ligga om vi verkligen vill nå dit.

Då handlar det om att prata om forskningen. Det handlar om att prata om samverkan mellan näringslivet, akademien och det omgivande samhället. Det handlar om alla andra politikområden och inte enbart det vi diskuterar nu.

Att ligga där i framkant innebär också att man måste prata i de termerna. Det gör inte Moderaterna. Moderaterna pratar om gruvskatten som om det vore den enda konfliktfrågan. Det är det inte. Det är besvärligt för Moderaterna att prata om hur vi ska skapa en långsiktigt hållbar gruvnäring. Det är liksom inte Moderaternas hemmaplan. Hemmaplanen är att prata om skatter.

Jag tror att det hade varit välgörande för Moderaterna i denna kammare om regeringen hade valt att komma till riksdagen och försökt förankra en bredare mineralstrategi än den som regeringen nu snickrar på i sin egen kammare. Gruvnäringen behöver långsiktighet och tydliga spelregler. Om målsättningen är en hållbar gruvindustri måste man göra mycket mer än vad denna regering har orkat prestera.

Anf. 197 JOHAN JOHANSSON (M) replik:

Fru talman! När det gäller satsningar på forskning inom gruv- och metallområdet gjordes det en kraftfull satsning för två år sedan som vi debatterade ordentligt här i kammaren. Vi har också debatterat mineralstrategin.

Det viktiga just nu, där vi har en stor konfliktlinje, är hur gruvnäringen ska utvecklas framöver. Det som är den stora skillnaden är just synen på mineralersättning eller införande av en ny gruvskatt. Det är det som innebär ett hot mot utvecklingen på dessa orter, i kombination med en hög kilometerskatt som slår mot Northland i Pajala med 32 miljoner kronor per år.

Det är viktigt att ni i de tre rödgröna partierna tillsammans klarar ut: Vad är ert besked till dessa orter? Kommer det ni nu säger att bli en verklighet? Ni har en spridning från någon enstaka procent till 10 procent. Vad kommer det att hamna på? Hur ska man kunna finansiera en fortsatt utveckling i Pajala för att säkerställa att gruvan kan leva?

(Applåder)

Fru talman! Precis som Johan Johansson inledde är det så att många människor i dag reser sig ur fattigdom. Det gör att vi ser att fler hem byggs, att fler människor har råd med mobiltelefoner och att infrastrukturen byggs ut. I och med att det här händer ökar även efterfrågan på malm och mineraler.

Det finns olika undersökningar och analyser som visar att behovet av dessa råvaror bara kommer att öka de kommande åren. Då krävs det att världen blir ännu bättre på återvinning, men det kommer inte att räcka fullt ut eftersom efterfrågan kommer att bli så stor. Därför kommer vi att behöva bryta mer metaller.

Sverige är, som sagt, rikt på många av de metaller och mineraler som efterfrågas och kommer att få en stor roll i den här utvecklingen. Till skillnad från många andra länder har vi en stabil demokratisk grund att stå på, och dessutom har vi en av världens tuffaste miljölagstiftningar. Det gör i sin tur att vi kan utvinna metallerna och mineralerna på ett hållbart sätt.

I Norrbotten, Västerbotten och Bergslagen jobbar tusentals människor med att utvinna järnmalm och mineraler som sedan används för att konstruera broar, elbilar, järnvägsräls, vindkraftverk och byggnader. Förutom att vi bidrar till att förse omvärlden med allt detta bidrar vi även till att skapa många arbetstillfällen och det i bygder, till exempel i mina hemtrakter, som ofta har det tufft med tillgång till jobb.

Men det finns också utmaningar, som några har varit inne på. När en gruva öppnas kan landskapsbilden förändras och miljön påverkas, och många människor blir oroliga för vilka konsekvenser detta får för dem själva, för rennäringen och för naturen.

Det gäller att ha respekt för att gruvnäringen är omtvistad och väcker både positiva och negativa reaktioner. Det har jag respekt för. Därför är det så viktigt att ta olika åsikter och oro på allvar, men det gäller också att på ett tydligt sätt reda ut det som är oklart och som ofta orsakar missuppfattningar.

Ett vanligt påstående är att gruvnäringen inte bidrar till statskassan och därför borde beskattas hårdare. Det är inte en helt korrekt beskrivning.

Fru talman! Under 2011 uppgick statens intäkter från gruvnäringen i form av utdelning, skatter och avgifter till drygt 12 miljarder kronor.

De lokala gruvsamhällena får också del av inkomsterna genom att de anställda i gruvan betalar kommunalskatt. Visserligen är jag medveten om att det finns även fly-in/fly-out-situationer som vi måste komma till rätta med. Precis som min socialdemokratiska kollega Ingela Nylund Watz var inne på måste man skapa attraktiva samhällen för att folk ska vilja bo, verka och leva där. Dessutom anlitar gruvbolagen många undertreprenörer i de aktuella områdena som i sin tur har möjlighet att anställa fler.

Den nuvarande mineralersättningen infördes i minerallagen 2005, under den förra socialdemokratiska regeringen. Tanken var då att markägare skulle garanteras en del av vinsten från gruvbolagen. Detta skulle innebära att marknadsvärdet på fastigheter som omfattades av en undersökning eller brytning inte skulle sjunka. Avsikten med mineralersättningen var alltså inte i huvudsak att ge intäkter till staten.

Nästan alla svenska gruvor har fått sina tillstånd före 2005, vilket innebär att de inte betalar någon mineralavgift. Både LKAB och Boliden har varit i gång under lång tid, LKAB i 123 år och Boliden i 90 år, vilket ur ett hållbarhetsperspektiv är positivt. I takt med att tillstånden för brytning löper ut och nya gruvor startas kommer den inbetalade mineralavgiften att öka.

Att införa en gruvskatt eller höja mineralavgiften är i dag inte aktuellt. Vi ser att mindre bolag i gruvbranschen har det svårt, och genom att lägga en ny skatt på dessa skulle vi riskera investeringsviljan och i förlängningen de jobb som så många ropar efter.

Det finns flera länder som har högre mineralersättning än Sverige. Men att göra jämförelser rakt av är som att jämföra äpplen och päron. I Sverige har vi valt linjen att ha extremt höga miljökrav och krav på fonderade medel för återställning. Det kostar – och det är bra. I andra länder har man i princip obefintlig miljölagstiftning, vilket lägger ansvaret på staten. Det kräver en högre skatt på företagen.

I mina ögon är lönsamma företag och skarp miljölagstiftning bättre än skitig miljö och låga krav.

Fru talman! Gruvdrift kan tyvärr, precis som annan industriell verksamhet, råka ut för olyckor och oförutsedda händelser som medför påverkan på miljön och på omgivningarna. Detta är naturligtvis helt oacceptabelt. Det får inte gå fel. Några har här varit inne på dessa fall, som också har debatterats i medier, och det handlar främst om två gruvor i Västerbotten. Gruvorna har gått i konkurs, och företagen har inte fonderat tillräckligt med medel för återställning.

Dessa två aktuella fall fick sina miljö tillstånd enligt en äldre miljölagstiftning, där regelverket inte var tillräckligt tydligt. Det här är nu åtgärdat i lagstiftningen, och gruvföretag liksom andra företag som beviljas miljö tillstånd ska ställa betydande belopp i säkerhet.

Jag skulle även vilja bemöta påståendet att rennärings- och gruvnäring inte kan existera sida vid sida. Samerna har en särställning som ursprungsfolk. Deras rättigheter ska respekteras, och deras kultur ska bevaras. Jag är fullt övertygad om att det går att hitta samförståndslösningar och villkor som gör att gruvnäringens påverkan på rennärings- kan hållas på en acceptabel nivå.

Fru talman! Vi har också tagit fram en mineralstrategi för Sverige. Visionen är att Sverige ska vara EU:s ledande gruvnation. Men det innebär också att gruvnäringens expansion ska ske hållbart, som några av er har varit inne på, det vill säga i samklang med miljön, med natur- och kulturvärden och med andra näringar.

I mineralstrategin finns det 19 åtgärds punkter. Man kommer bland annat att titta på hur man kan ta fram en vägledning för samråd mellan ren- och gruvnäringarna, vilket är väldigt viktigt, se vilka hinder som finns för ökad bostadsproduktion i samband med gruvetableringar, få fler att intressera sig för att arbeta inom gruvnäringen, kartlägga hur attraktivt Sverige är att investera i som gruvland och titta på hur man kan snabba på tillståndsprocesser som i dag tar alldeles för lång tid även om vi har gjort en hel del för att förbättra det.

Fru talman! För mig som centerpartist är det viktigt att beslut fattas så nära människor som möjligt. Det är synd att vi inte har ett nationellt förbud mot uranbrytning, men jag känner mig trygg med det kommunala

vetot. Uran har inte brutits i Sverige sedan 60-talet, och det känns bra att det är människor ute i de berörda bygderna som fattar beslut om de vill ha brytning eller inte. Som det är i dag verkar det inte finnas något större intresse för uranbrytning, varken bland medborgare eller bland kommunpolitiker i de kommuner som har uranfyndigheter.

Centerpartiet driver på inom Alliansen för att även få till stånd ett kommunalt veto mot uranprospektering och ett förbud mot uranbrytning. Vi kommer att jobba för att få igenom detta på sikt, och det i Alliansen.

Nu är skiffergasen på tapeten, och många tror att det här är något som kommer att få stora politiska konsekvenser och påverka maktbalansen i världen.

Vad är då skiffergas? Jo, egentligen är det naturgas, men den finns lagrad långt ned i marken och inbäddad i skiffer. Man har länge känt till förekomsten, men det har tidigare varit alldeles för dyrt att utvinna den.

I USA har man, som många av er känner till, gjort stora fyndigheter. Det har gjort att man har minskat importen av kol, vilket i sin tur har lett till sänkta kolpriser i Europa.

I kombination med att priset på utsläppsrätter är lågt är det i dag billigt att vara miljöbov i Europa. I Polen kommer 90 procent av elproduktionen från kol, och dessutom är man beroende av gasimport från Ryssland. För att Polen ska kunna minska sina utsläpp av koldioxid lägger de stort fokus på att leta efter skiffergas.

Det är en kontroversiell metod att utvinna gas. Det går till på det viset att man pumpar in stora mängder vatten, kemikalier och sand i borrhålen som då spricker, och på det sättet frigörs gasen. Problemet är att man i dagsläget inte vet hur kemikalierna påverkar grundvattnet eller vad som händer om metaller frigörs och läcker ut i omgivningen.

Även International Energy Agency, IEA, är oroad för skiffergasens framfart i världen. Om vi ska klara tvågradersmålet måste skiffergasen enligt IEA stanna i backen.

Energiminister Anna-Karin Hatt har dessutom på olika ministermöten i EU lyft frågan om skiffergas och miljökonsekvenserna som kan uppkomma vid brytning samt att skiffergasen bidrar till att förlänga fossilberoendet i Europa men också i världen.

Centerpartiet har ett stämmobeslut där vi säger nej till gas- och oljeutvinning i skiffer genom så kallad frackning. Dessutom vill vi förbjuda prospektering av skiffergas. Det här är också något vi jobbar med på lång sikt, men det som känns tryggt är att vi redan i dag har en av världens tuffaste miljölagstiftningar. Om det skulle bli aktuellt med frackning skulle metoden prövas i enlighet med den och sannolikt inte godkännas. Dessutom är intresset för skiffergas i Sverige allt lägre, bland annat på grund av att det inte är lönsamt med de miljökrav som vi har.

Världen behöver de produkter som gruv- och mineralnäringen producerar. Sverige ska fortsätta ha ett gott investeringsklimat, en tuff miljölagstiftning och en bra dialog. Så bygger vi en hållbar gruv- och mineralpolitik där alla intressen kan tas till vara.

(Applåder)

Anf. 199 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Centerpartiets ledamot talar om att vi behöver en tuff miljölagstiftning. Det som bekymrar mig är att man tycker att man *har* det, för det är inte riktigt samma sak.

Jag ska ta tre exempel från gruvor. Vi har Aitikgruvan som har ett riktvärde vad gäller utsläpp av koppar på 90 kilogram per år och som 2008 gjorde utsläpp på närmare 260 kilogram koppar. Vi har Garpenbergsgruvan som har ett riktvärde vad gäller utsläpp av zink på 500 mikrogram per år och som 2009 gjorde utsläpp på 1 554 mikrogram zink. Vi har Dragon Mining i Svartliden som har ett riktvärde vad gäller utsläpp av arsenik på 2 kilogram per år och som 2009 släppte ut 56 kilogram, 2010 släppte ut 45,8 kilogram och första halvåret 2011 – det är de sista uppgifterna jag har – släppte ut 17,5 kilogram.

Inget av dessa utsläpp, som kraftigt överskrider de riktvärden man fått, har lett till några som helst påföljder. Då kan man fundera på hur miljölagstiftningen och uppföljningen av miljölagstiftningen är beskaffad och på om det här förfarandet och möjligheten att bedriva gruvverksamhet på det här sättet sörjer för en långsiktigt hållbar gruvnäring.

Anf. 200 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Jonas Eriksson förstår säkert att det är lite svårt för mig att kommentera enskilda fall och siffror som jag inte har tagit del av. Det jag kan säga är att miljölagstiftningen har blivit betydligt tuffare. Det tror jag att även Jonas Eriksson måste skriva under på.

Under tiden då ni jobbade som stödparti till Socialdemokraterna var miljölagstiftningen faktiskt betydligt svagare. Det har vi ändrat på, och jag skulle tycka att det vore bra om även Jonas Eriksson kunde tycka att det är positivt. Men självklart är det inte okej om det är som du säger.

Jag skulle vilja trycka på att Sverige är en demokrati som har en tuff miljölagstiftning i förhållande till andra länder. Många av oss är beroende av mineraler och metaller i vår vardag. Samtidigt tycker vi att det är ett problem att man bryter här, trots att vi har en ganska tuff lagstiftning när det gäller miljön. Är det då bättre att man bryter i andra länder med avsaknad av demokratiska regler och miljöregler? Det är ju ett problem, men många vill gärna sopa problemen under mattan och säga: Inte på min bakgård!

Anf. 201 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är precis det man gör – man sopar problemen under mattan när man nyligen, bara de senaste åren, har överskridanden av riktvärden som inte leder till någon konsekvens. Den miljölagstiftning vi har nu gällde 2008, 2009, 2010 och 2011.

Jag är glad åt skärpningen av miljölagstiftningen. Jag vill ha större skärpningar – det är det jag talar om – men det vore ett stort framsteg om man kunde få den aktuella miljölagstiftningen att fungera fullt ut, för det gör den inte nu.

Jag skulle vilja lyfta fram en annan fråga som Helena Lindahl också tog upp. Hon nämnde själv stämmobeslutet – jag tror att det var 2012 – då Centerpartiets stämma beslutade att ni skulle driva ett förbud mot brytning av skiffer för gas- och oljeutvinning och mot prospektering av uranfyndigheter.

Som jag uppfattade det, Helena Lindahl, tycker du att det här är någonting man jobbar med på lång sikt. Jag kan säga att det inte behöver ta så lång tid. Det är nog ganska enkelt att skapa en majoritet i riksdagen nu för förändring på det här området. Om ni är riktigt seriösa och vill göra en förändring på området är ni välkomna att föra diskussioner med bland annat Miljöpartiet. Det ska inte behöva ta ytterligare åtta år av alliansstyre för att frågan ska komma längre, och då inte längre än vad den har gjort nu. Det här är nog ett resonemang som ni har haft inom Centerpartiet ganska länge, men ni har definitivt inte haft något genomslag i den regering som ni ingår i – snarare tvärtom.

Anf. 202 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Det är sant att Centerpartiet i förslagsningen vill ha ett förbud mot uranbrytning och utvinning av skiffergas. Vi har ett stämmobeslut på det.

Vi ingår också i en regering. Där förhandlar vi. Ibland tar det längre tid att få igenom det man själv skulle önska. Centerpartiets stämma bestämmer inte ensam över hela regeringens politik, tyvärr. Så är det. Jonas Eriksson, om ditt parti mot förmodan kommer i regeringsställning kommer ni att få erfarenhet av hur det är att jobba i en regering. Det handlar om ett givande och ett tagande från alla parter.

Anf. 203 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Tack, Helena Lindahl, för ditt anförande!

Jag blir väldigt glad när jag lyssnar till Helena Lindahl, som talar om att man i Centerpartiet nu är så klar och tydlig med att man vill ha ett förbud mot uranbrytning och att det också ska gälla uranprospektering. Det har inte alltid varit så tydligt i de debatter som vi har haft de senaste åren.

Jag kan också konstatera att ni har misslyckats kapitalt med att påverka de övriga i regeringskonstellationen. Det är snarare tvärtom. Resultatet av förhandlingarna har ju lett till ett öppnande för eventuell ny kärnkraft. Det är verkligen att beklaga.

Nu finns det en reservation som det finns möjlighet att rösta för. Jag förstod i Helena Lindahls tidigare replikskifte att ni ingår i en regering och att det då gäller att prioritera. Jag noterar då att det inte är den här frågan som Centerpartiet har prioriterat, alltså uranbrytning och prospektering efter uran.

Våra mineraltillgångar är inte alltid givna. Det är en ändlig resurs. För Vänsterpartiet är det väldigt viktigt att vi tar hänsyn till och ansvar för våra barn och barnbarn, så att de också har tillgång till dessa resurser, som är så viktiga i vår vardag och kommer att vara det också framöver. Det är därför vi vill ha bland annat en starkare miljölagstiftning, så att vi inte kommer att belasta miljön så att våra barn och barnbarn får ta den stora smällen.

Anf. 204 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Det var roligt att höra att Kent Persson är glad över Centerpartiets besked och att han intresserar sig för Centerpartiets stämma. Däremot kan jag inte hålla med Kent Persson när han säger att vi har misslyckats kapitalt och dessutom bjudit in för ny kärnkraft. Vad jag vet

finns det ingen ny kärnkraft i dag, och vad jag vet minskar kärnkrafts- andelen medan det förnybara växer. Det är också Centerpartiets ambition att öka det förnybara. Att vi skulle ha misslyckats kapitalt är alltså helt felaktigt.

Även om jag högaktar Kent Persson, som är en duktig debattör med stor kunskap i de här närings- och energifrågorna, har Vänsterpartiet ingen erfarenhet av och kanske heller ingen kunskap om att sitta i en regering. Det är skillnad mellan att agera som ett parti och att vara en del av en konstellation.

Jag säger på samma sätt som jag sade till Jonas Eriksson: Om olyckan skulle vara framme och ni skulle få möjligheten tror jag också att ni kommer att få den erfarenheten.

Anf. 205 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Politik är att prioritera, och jag har noterat era prioriteringar. Det är inte att förbjuda uranbrytning och prospektering efter uran, för då borde ni ha nått någon framgång.

När det gäller kärnkraft undersöker Vattenfall möjligheterna att bygga ersättningsreaktorer. Det är tack vare det beslut som Centerpartiet har varit med och tagit. Det är faktiskt så det ser ut.

Jag måste återkomma till frågan om rätten till våra mineraltillgångar. Det kan aldrig vara så att en generation ska göra av med och förbruka vad kommande generationer också har rätt till. Den miljöbelastning som uppstår vid gruvhantering – jag har själv sett i min hemkommun Norberg hur just gruvnäringen har påverkat miljön och vattendragen genom utsläpp av lakvatten – måste man ta hänsyn till. Det gör man inte i rimlig utsträckning.

Jag antar att Centerpartiet också har varit med och sagt ja till Norra Kärr utanför Gränna och den gruva som kommer att starta där trots att riskerna är stora för att lakvattnet kommer att rinna ut i vattentäkten Vättern. Det skulle vara en katastrof av stora mått. Jag noterade alldeles nyligen att regeringen har gett tillstånd till brytning där, vilket jag verkligen beklagar. Det tycker jag inte är att ta miljöhänsyn på allvar.

Anf. 206 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Vi har inte brutit uran i Sverige sedan 60-talet. Det finns ingen brytning i dag. Det finns inga subventioner till ny kärnkraft i dag. Det var Centerpartiet med och förhandlade om. I dag byggs inga nya kärnkraftverk någonstans i världen utan statliga subventioner. Att Vattenfall undersöker möjligheten att bygga ny kärnkraft innebär inte att man de facto kommer att göra det.

Låt mig avsluta med att säga att jag håller med Kent Persson om att gruvverksamhet också är en miljöfarlig verksamhet. Det är en delvis nödvändig verksamhet för Sveriges ekonomi och för välståndet i landet och i världen, men samtidigt finns det en baksida, och jag har all respekt för det. Det jag kan säga till Kent Persson är att jag ändå hoppas att miljölagstiftningen räcker till. Skulle den inte göra det är i alla fall jag beredd att kämpa för att ytterligare dra åt svängremmen.

Anf. 207 LISE NORDIN (MP):

Fru talman! I de debatter om mineralpolitik som vi har haft den här mandatperioden har jag varje år frågat om allianspartierna kan ge ett enda exempel på uranbrytning i världen som inte har haft negativa konsekvenser för miljö och hälsa, men jag har aldrig fått ett svar. Vad jag vet är det ingenstans i världen som uran bryts utan att det har fått allvarliga konsekvenser för lokalbefolkningen. Uranbrytning skiljer sig från brytning av annat mineral därför att uran är ett radioaktivt ämne.

Sverige har ganska mycket mark med uran, och det finns ett flertal bolag som i dag provborrar efter uran. Det enda tydliga beskedet om man inte vill tillåta uranbrytning är att införa ett lagstiftat förbud. Då kan de företag som i dag lägger miljontals kronor på att söka efter uran i svensk berggrund i stället lägga sina pengar på något mer framtidsinriktat, exempelvis förnybar energi. Med ett tydligt lagfäst förbud mot uranbrytning kan människor som bor i Jämtland, Skaraborg, Hälsingland och Västerbotten andas ut.

Vi minns rubrikerna från vintern förra året om den finska gruvan som läckte uran. Det har beskrivits som en av Finlands värsta miljökatastrofer genom tiderna. Gruvdammen i Talvivaara i östra Finland läckte hundratals miljoner liter vatten som innehöll både tungmetaller och uran. Ekosystemen i området beräknas vara påverkade för lång tid framöver, och vattendragen i närheten är obrukbara. Just risken för att uranbrytning förstör kringliggande vattendrag gör att det finns stor anledning att vara försiktig med det pågående projektet med uranbrytning runt Storsjön. Det svenska försöket med uranbrytning vid Ranstadverket utanför Skövde upphörde i slutet av 60-talet just för att förorenat vatten läckte ut. Nu söker bolaget Continental Precious Minerals efter uran runt Storsjön i Jämtland, som i dag ger dricksvatten åt ett flertal kommuner.

När det provborras eller bryts uran kan det vara fler människor som berörs än de som bor i den aktuella kommunen. Vetorätten mot uranbrytning gäller i dag enbart för den aktuella kommunen. Men exemplet med Storsjön visar behovet av att samtliga berörda kommuner får en demokratisk möjlighet att påverka beslutet. En ansökan om att bryta uran i Bergs kommun påverkar i allra högsta grad alla de människor som är beroende av Storsjön som dricksvattentäkt. Miljöpartiet lägger därför fram ett nytt förslag om att det kommunala vetot mot uranbrytning ska utvidgas till att gälla även närliggande berörda kommuner.

På vissa håll i landet är uranbrytning en av de viktigaste politiska frågorna. I de flesta hotade orter i landet har kommunpolitiker från alla partier samlats kring att man inte vill ha uranbrytning. Många partier säger en sak lokalt men en annan i riksdagen.

Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet är konsekventa och har ett enat förslag om att uranbrytning ska förbjudas. Vi tycker att det är dags för en tydlig politik som ger besked både till företagen som vill bryta uran och till människor i hotade orter om att det inte blir någon uranbrytning. Centerpartiet har i dag sagt att man vill arbeta inom Alliansen för ett förbud mot uranbrytning. Efter att de försökt med det i snart åtta år utan att lyckas tror jag att det är mer sannolikt att ett förbud mot uranbrytning kommer på plats med en ny regering i höst.

Uranbrytning är ett moraliskt dilemma för alla partier som förespråkar kärnkraft. Sedan uranbrytningen upphörde i Sverige i slutet av 60-

talet importerar vi allt uran från länder som Namibia, Kazakstan och Australien. Nu under våren köper Vattenfall uran från det statliga ryska bolaget Rosatom.

Uranbrytning är en av kärnkraftens baksidor som man slipper med ett helt förnybart energisystem. Jag tycker att det vore logiskt om de partier som förespråkar fortsatt utbyggnad av kärnkraften också förordade att Sverige skulle bryta sitt eget uran. Men regeringspartierna ger inget besked om huruvida de kommer att säga ja eller nej till en ansökan om att öppna en urangruva i Sverige.

Dessa oklarheter om regeringens åsikter gynnar ingen. Det är en dålig miljöpolitik, näringspolitik och landsbygdspolitik att inte ge besked. Att som regeringen säga att man kommer att ge besked först den dag det kommer en ansökan på bordet är ett slag i ansiktet på de kommuner som i dag säger att provborrningarna efter uran är förlorade år för kommunernas utveckling.

Jag har besökt de områden i Oviken, Ovanåker, Billingen och Nianfors där människor lever med hotet om uranbrytning och har fått se hur både markägare och företag avstår från mer framtidsinriktade investeringar i ekoturism eller förnybar energi på grund av hotet att marken riskerar att bli obrukbar. Miljöpartiet vill att kommunerna ska få rätt att säga nej även till provborrning av uran. På så sätt kan de slippa att leva med många års osäkerhet.

I detta betänkande presenterar Miljöpartiet alltså tre förslag mot uranbrytning. Vi vill ha ett lagstiftat förbud. Till dess att det är på plats vill vi att kommunerna får rätt att säga nej även till prospekteringsfasen. Slutligen vill vi att det kommunala vetot utvidgas till att omfatta även närliggande berörda kommuner.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 10.

I detta anförande instämde Jonas Eriksson (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

22 § Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 19 mars

2013/14:366 Långshyttan

av *Peter Hultqvist* (S)

till arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson (M)

2013/14:367 Livssituationen för äldre kvinnor i Sverige

av *Maria Stenberg* (S)

till statsrådet Maria Arnholm (FP)

2013/14:368 Regeringens ambitioner för en ökad jämställdhet

av *Johan Andersson* (S)

till statsrådet Maria Arnholm (FP)

2013/14:369 Besparingar inom Försvarsmakten

av *Peter Hultqvist* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2013/14:370 Grafikens hus i Mariefred

av *Hans Ekström* (S)

till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

Prot. 2013/14:86

19 mars

23 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 14 mars

2013/14:502 Långshyttan

av *Peter Hultqvist* (S)

till arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson (M)

den 19 mars

2013/14:503 Moldavien

av *Peter Persson* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2013/14:504 Arbetslösheten i Skåne

av *Anders Karlsson* (S)

till arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson (M)

2013/14:505 Tillväxtstrategi för Sveriges framsida

av *Anders Karlsson* (S)

till näringsminister Annie Lööf (C)

2013/14:506 Situationen i Venezuela

av *Hans Linde* (V)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2013/14:507 Hemlöshet på grund av dålig ekonomi

av *Amineh Kakabaveh* (V)

till statsrådet Stefan Attefall (KD)

24 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 19 mars

2013/14:465 Terrafem, Roks och statligt stöd

av *Carl B Hamilton* (FP)

till statsrådet Maria Arnholm (FP)

2013/14:474 Skattefri utbildningsgåva

av *Hans Olsson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

- 2013/14:475 Stipendier för bristyrken**
av *Hans Olsson* (S)
till arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson (M)
- 2013/14:476 Jernhusen och stationerna**
av *Anders Karlsson* (S)
till statsrådet Peter Norman (M)
- 2013/14:477 Jernhusen och kollektivavtalskrav**
av *Anders Karlsson* (S)
till statsrådet Peter Norman (M)
- 2013/14:479 Hotet från högerextremismen**
av *Peter Persson* (S)
till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)
- 2013/14:482 Tv-tittandet över sundet**
av *Anders Karlsson* (S)
till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)
- 2013/14:483 Bloggares svåra situation i Vietnam**
av *Kent Härstedt* (S)
till utrikesminister Carl Bildt (M)
- 2013/14:484 Flytt av jobb utomlands**
av *Anders Karlsson* (S)
till näringsminister Annie Lööf (C)
- 2013/14:485 Behovet av faktauppgifter angående utnyttjandet av det fria skolvalet**
av *Mats Pertoft* (MP)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)
- 2013/14:487 Svensk insats för vård för skadade vid Majdan i Kiev, Ukraina**
av *Désirée Pethrus* (KD)
till utrikesminister Carl Bildt (M)
- 2013/14:489 Brist på utbildningsplatser för tandsköterskor och tandhygienister**
av *Cecilia Dalman Eek* (S)
till statsrådet Maria Arnholm (FP)
- 2013/14:490 Behovet av en tullstation**
av *Lars Mejern Larsson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)
- 2013/14:492 Ökningen i fas 3**
av *Christina Oskarsson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)
- 2013/14:493 Tullverket och dess verksamhet**
av *Christina Oskarsson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)
- 2013/14:494 FN-rapport om rätten till konstnärlig och kreativ frihet**
av *Agneta Gille* (S)
till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)
- 2013/14:497 Öppenhet i statsförvaltningen**
av *Jörgen Hellman* (S)
till finansminister Anders Borg (M)
- 2013/14:498 Högerextremism som symtom på sönderfall**
av *Hannah Bergstedt* (S)
till statsminister Fredrik Reinfeldt (M)

25 § Kammaren åtskildes kl. 21.54.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanrådets början till och med 9 § anf. 32 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 13 § anf. 73 (delvis),
av talmannen därefter till och med 14 § anf. 100 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 18 § anf. 117 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 19 § anf. 157 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanrådets slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Ansökan om fortsatt ledighet.....	1
3 § Anmälan om kompletteringsval	1
4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
5 § Anmälan om faktapromemorior	2
6 § Anmälan om granskningsrapport.....	2
7 § Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
8 § Ärenden för förnyad bordläggning.....	3
9 § Vissa frågor om militär verksamhet m.m.....	3
Försvarsutskottets betänkande 2013/14:FöU9	3
Anf. 1 ÅSA LINDESTAM (S).....	3
Anf. 2 PETER RÅDBERG (MP).....	5
Anf. 3 MIKAEL JANSSON (SD).....	7
Anf. 4 TORBJÖRN BJÖRLUND (V).....	9
Anf. 5 HANS WALLMARK (M).....	11
Anf. 6 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	14
Anf. 7 HANS WALLMARK (M) replik.....	14
Anf. 8 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	15
Anf. 9 HANS WALLMARK (M) replik.....	16
Anf. 10 PETER RÅDBERG (MP) replik.....	16
Anf. 11 HANS WALLMARK (M) replik.....	17
Anf. 12 PETER RÅDBERG (MP) replik.....	17
Anf. 13 HANS WALLMARK (M) replik.....	18
Anf. 14 ÅSA LINDESTAM (S) replik	18
Anf. 15 HANS WALLMARK (M) replik.....	19
Anf. 16 ÅSA LINDESTAM (S) replik	20
Anf. 17 HANS WALLMARK (M) replik.....	20
Anf. 18 ALLAN WIDMAN (FP).....	21
Anf. 19 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	22
Anf. 20 ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	23
Anf. 21 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	24
Anf. 22 ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	24
Anf. 23 STAFFAN DANIELSSON (C).....	25
Anf. 24 PETER RÅDBERG (MP) replik.....	26
Anf. 25 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	27
Anf. 26 PETER RÅDBERG (MP) replik.....	27
Anf. 27 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	28
Anf. 28 ÅSA LINDESTAM (S) replik	28
Anf. 29 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	29
Anf. 30 ÅSA LINDESTAM (S) replik	30
Anf. 31 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	30
Anf. 32 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	31
Anf. 33 ANNIKA LILLEMETS (MP).....	33
Anf. 34 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	35
Anf. 35 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik.....	35

Anf. 36 STAFFAN DANIELSSON (C) replik.....	36
Anf. 37 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik.....	36
(Beslut fattades under 17 §.).....	37
10 § Säker och ansvarsfull hantering av radioaktivt avfall – genomförande av kärnavfallsdirektivet	37
Försvarsutskottets betänkande 2013/14:FöU10.....	37
(Beslut fattades under 17 §.).....	37
11 § Genomförande av EU-direktiv om informationsutbyte vid trafiksäkerhetsrelaterade brott	37
Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU9.....	37
(Beslut fattades under 17 §.).....	37
12 § Processrättsliga frågor	37
Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU16.....	37
Anf. 38 MATTIAS JONSSON (S).....	37
Anf. 39 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	39
Anf. 40 RICHARD JOMSHOF (SD).....	40
Anf. 41 LENA OLSSON (V).....	42
Anf. 42 CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	43
Anf. 43 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	45
Anf. 44 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	45
Anf. 45 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	46
Anf. 46 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	46
Anf. 47 JOHAN PEHRSON (FP).....	47
Anf. 48 LENA OLSSON (V) replik.....	48
Anf. 49 JOHAN PEHRSON (FP) replik.....	48
Anf. 50 LENA OLSSON (V) replik.....	49
Anf. 51 JOHAN PEHRSON (FP) replik.....	49
Anf. 52 JOHAN LINANDER (C).....	50
Anf. 53 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	52
Anf. 54 JOHAN LINANDER (C) replik.....	52
Anf. 55 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	53
Anf. 56 JOHAN LINANDER (C) replik.....	53
Anf. 57 LENA OLSSON (V) replik.....	54
Anf. 58 JOHAN LINANDER (C) replik.....	54
Anf. 59 LENA OLSSON (V) replik.....	54
Anf. 60 JOHAN LINANDER (C) replik.....	55
Anf. 61 CAROLINE SZYBER (KD).....	55
Anf. 62 LENA OLSSON (V) replik.....	57
Anf. 63 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	57
Anf. 64 LENA OLSSON (V) replik.....	58
Anf. 65 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	58
Anf. 66 RICHARD JOMSHOF (SD).....	58
Anf. 67 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	59
Anf. 68 LENA OLSSON (V) replik.....	59
Anf. 69 RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	59
Anf. 70 LENA OLSSON (V) replik.....	60
Anf. 71 RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	60
(Beslut fattades under 17 §.).....	61

13 § Hushållningen med mark- och vattenområden.....	61
Civilutskottets betänkande 2013/14:CU17.....	61
Anf. 72 KATARINA KÖHLER (S).....	61
Anf. 73 JAN LINDHOLM (MP).....	63
Anf. 74 MARKUS WIECHEL (SD).....	66
Anf. 75 MARIANNE BERG (V).....	67
Anf. 76 EVA BENGTSON SKOGSBERG (M).....	68
Anf. 77 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	70
Anf. 78 EVA BENGTSON SKOGSBERG (M) replik.....	70
Anf. 79 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	71
Anf. 80 EVA BENGTSON SKOGSBERG (M) replik.....	71
Anf. 81 NINA LUNDSTRÖM (FP).....	72
Anf. 82 ROGER TIEFENSEE (C).....	74
Anf. 83 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	75
Anf. 84 ROGER TIEFENSEE (C) replik.....	76
Anf. 85 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	76
Anf. 86 ROGER TIEFENSEE (C) replik.....	76
Anf. 87 ROLAND UTBULT (KD).....	77
Anf. 88 ANNIKA LILLEMETS (MP).....	79
Anf. 89 KEW NORDQVIST (MP).....	81
(Beslut fattades under 17 §.).....	82
14 § Gymnasieskolan.....	82
Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU11.....	82
Anf. 90 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S).....	82
Anf. 91 ESABELLE DINGIZIAN (MP).....	84
Anf. 92 WIWI-ANNE JOHANSSON (V).....	85
Anf. 93 MICHAEL SVENSSON (M).....	88
Anf. 94 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik.....	90
Anf. 95 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	90
Anf. 96 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik.....	91
Anf. 97 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	91
Anf. 98 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	91
Anf. 99 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	91
Anf. 100 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik.....	92
Anf. 101 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	92
Anf. 102 ROGER HADDAD (FP).....	92
Anf. 103 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik.....	95
Anf. 104 ROGER HADDAD (FP) replik.....	95
Anf. 105 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik.....	95
Anf. 106 ROGER HADDAD (FP) replik.....	96
Anf. 107 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik.....	96
Anf. 108 ROGER HADDAD (FP) replik.....	97
Anf. 109 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik.....	97
Anf. 110 ROGER HADDAD (FP) replik.....	98
Anf. 111 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C).....	98
Anf. 112 CARINA HERRSTEDT (SD).....	100

Anf. 113 YVONNE ANDERSSON (KD).....	101
(Beslut fattades under 17 §.).....	103
15 § Socialtjänstfrågor	103
Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU12	103
Anf. 114 MEERI WASBERG (S).....	103
(forts. 18 §).....	106
Ajournering.....	106
Återupptagna förhandlingar	106
16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 mars	106
TU11 Kollektivtrafik	106
KU16 Proportionell fördelning av mandat och förhandsanmälan av partier i val	107
NU29 Granskning av meddelande om en klimat- och energipolitisk ram 2020–2030	108
17 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	109
FöU9 Vissa frågor om militär verksamhet m.m.	109
FöU10 Säker och ansvarsfull hantering av radioaktivt avfall – genomförande av kärnavfallsdirektivet	110
JuU9 Genomförande av EU-direktiv om informationsutbyte vid trafiksäkerhetsrelaterade brott	110
JuU16 Processrättsliga frågor	110
CU17 Hushållningen med mark- och vattenområden.....	112
UbU11 Gymnasieskolan.....	113
18 § (forts. från 15 §) Socialtjänstfrågor (forts. SoU12)	114
Anf. 115 MAGNUS EHRENCRONA (MP).....	114
Anf. 116 EVA OLOFSSON (V).....	116
Anf. 117 HELENA BOUVENG (M)	119
Anf. 118 EVA OLOFSSON (V) replik	121
Anf. 119 HELENA BOUVENG (M) replik	122
Anf. 120 EVA OLOFSSON (V) replik	123
Anf. 121 HELENA BOUVENG (M) replik	123
Anf. 122 MEERI WASBERG (S) replik	124
Anf. 123 HELENA BOUVENG (M) replik	124
Anf. 124 MEERI WASBERG (S) replik	125
Anf. 125 HELENA BOUVENG (M) replik	125
Anf. 126 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP)	126
Anf. 127 EVA OLOFSSON (V) replik	128
Anf. 128 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik.....	128
Anf. 129 EVA OLOFSSON (V) replik	129
Anf. 130 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik.....	129
Anf. 131 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik.....	129
Anf. 132 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik.....	130
Anf. 133 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik.....	130

Anf. 134 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP)	
replik	130
Anf. 135 MEERI WASBERG (S) replik.....	131
Anf. 136 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP)	
replik	131
Anf. 137 MEERI WASBERG (S) replik.....	131
Anf. 138 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP)	
replik	132
Anf. 139 KARIN ÖSTRING BERGMAN (C).....	132
Anf. 140 MAGNUS SJÖDAHL (KD)	132
Anf. 141 EVA OLOFSSON (V) replik	135
Anf. 142 MAGNUS SJÖDAHL (KD) replik	135
Anf. 143 EVA OLOFSSON (V) replik	136
Anf. 144 MAGNUS SJÖDAHL (KD) replik	136
Anf. 145 MEERI WASBERG (S) replik.....	136
Anf. 146 MAGNUS SJÖDAHL (KD) replik	137
Anf. 147 MEERI WASBERG (S) replik.....	137
Anf. 148 MAGNUS SJÖDAHL (KD) replik	138
Anf. 149 MARGARETA LARSSON (SD)	138
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	139
19 § Trafiksäkerhet	139
Trafikutskottets betänkande 2013/14:TU9	139
Anf. 150 LEIF PETTERSSON (S).....	139
Anf. 151 LOTTA FINSTORP (M).....	142
Anf. 152 LEIF PETTERSSON (S) replik	144
Anf. 153 LOTTA FINSTORP (M) replik	145
Anf. 154 LEIF PETTERSSON (S) replik	145
Anf. 155 LOTTA FINSTORP (M) replik	146
Anf. 156 STINA BERGSTRÖM (MP)	146
Anf. 157 LARS TYSKLIND (FP)	148
Anf. 158 LEIF PETTERSSON (S) replik	151
Anf. 159 LARS TYSKLIND (FP) replik	151
Anf. 160 LEIF PETTERSSON (S) replik	152
Anf. 161 LARS TYSKLIND (FP) replik	152
Anf. 162 STINA BERGSTRÖM (MP) replik.....	153
Anf. 163 LARS TYSKLIND (FP) replik	153
Anf. 164 STINA BERGSTRÖM (MP) replik.....	154
Anf. 165 LARS TYSKLIND (FP) replik	154
Anf. 166 ANDERS ÅKESSON (C).....	155
Anf. 167 LEIF PETTERSSON (S) replik	157
Anf. 168 ANDERS ÅKESSON (C) replik.....	157
Anf. 169 LEIF PETTERSSON (S) replik	157
Anf. 170 ANDERS ÅKESSON (C) replik.....	158
Anf. 171 TONY WIKLANDER (SD).....	158
Anf. 172 LARS TYSKLIND (FP) replik	159
Anf. 173 TONY WIKLANDER (SD) replik	160
Anf. 174 LARS TYSKLIND (FP) replik	160
Anf. 175 TONY WIKLANDER (SD) replik	160
Anf. 176 BENGT BERG (V).....	160

Anf. 177 ANNELIE ENOCHSON (KD).....	162
Anf. 178 LEIF PETERSSON (S) replik.....	165
Anf. 179 ANNELIE ENOCHSON (KD) replik	165
Anf. 180 LEIF PETERSSON (S) replik.....	166
Anf. 181 ANNELIE ENOCHSON (KD) replik	166
Anf. 182 STAFFAN DANIELSSON (C).....	167
Anf. 183 KEW NORDQVIST (MP)	169
(Beslut skulle fattas den 26 mars.).....	170
20 § Utlämnande av körkort	170
Trafikutskottets betänkande 2013/14:TU12	170
Anf. 184 STINA BERGSTRÖM (MP)	170
(Beslut skulle fattas den 26 mars.).....	171
21 § Mineralpolitiska frågor	171
Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU14	171
Anf. 185 INGELA NYLUND WATZ (S).....	171
Anf. 186 JONAS ERIKSSON (MP).....	173
Anf. 187 ANNA HAGWALL (SD)	175
Anf. 188 KENT PERSSON (V)	176
Anf. 189 JOHAN JOHANSSON (M)	178
Anf. 190 KENT PERSSON (V) replik.....	180
Anf. 191 JOHAN JOHANSSON (M) replik	181
Anf. 192 KENT PERSSON (V) replik.....	181
Anf. 193 JOHAN JOHANSSON (M) replik	182
Anf. 194 INGELA NYLUND WATZ (S) replik.....	182
Anf. 195 JOHAN JOHANSSON (M) replik	182
Anf. 196 INGELA NYLUND WATZ (S) replik.....	183
Anf. 197 JOHAN JOHANSSON (M) replik	183
Anf. 198 HELENA LINDAHL (C).....	184
Anf. 199 JONAS ERIKSSON (MP) replik	187
Anf. 200 HELENA LINDAHL (C) replik.....	187
Anf. 201 JONAS ERIKSSON (MP) replik	187
Anf. 202 HELENA LINDAHL (C) replik.....	188
Anf. 203 KENT PERSSON (V) replik.....	188
Anf. 204 HELENA LINDAHL (C) replik.....	188
Anf. 205 KENT PERSSON (V) replik.....	189
Anf. 206 HELENA LINDAHL (C) replik.....	189
Anf. 207 LISE NORDIN (MP).....	190
(Beslut skulle fattas den 26 mars.).....	191
22 § Anmälan om interpellationer.....	191
23 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	192
24 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	192
25 § Kammaren åtskildes kl. 21.54.....	194

Tryck: Elanders, Vällingby 2014